

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Nye Tidender om lærde og curieuse Sager :
samlede udi Året ...=samlede udi Aaret ...

Bindbetegnelse | Volume Statement:

1738

Udgivet år og sted | Publication time and place: Kbh., 1724-1748

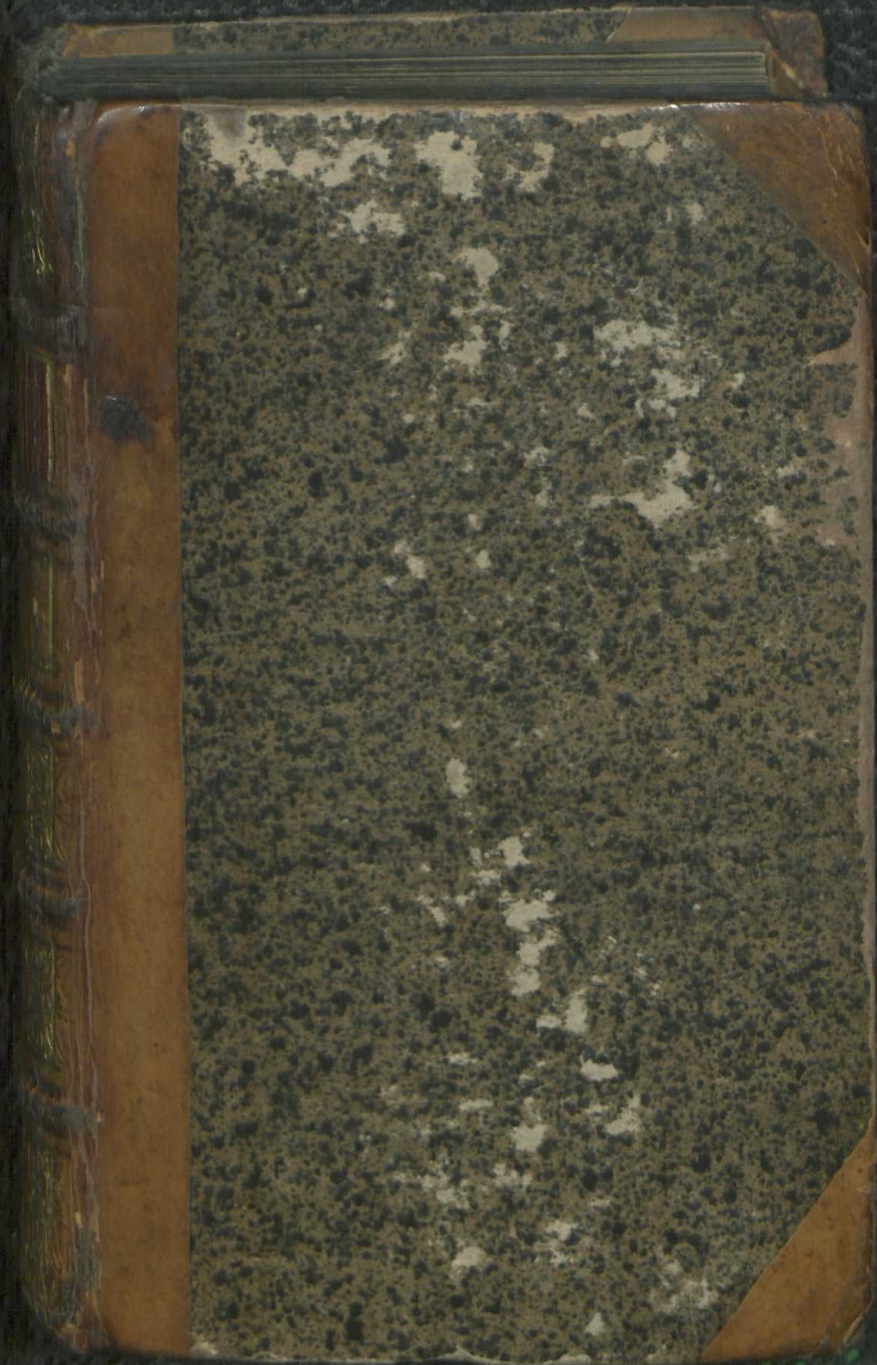
DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

49-24-8

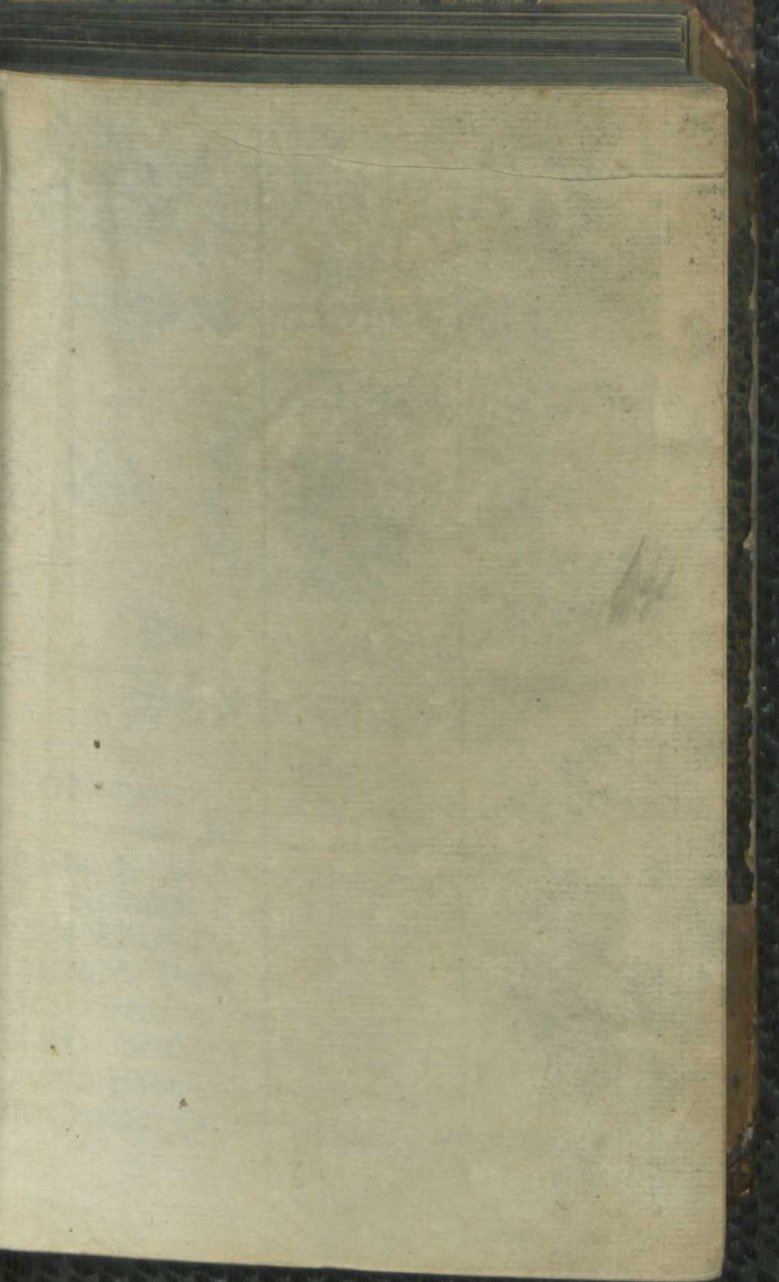

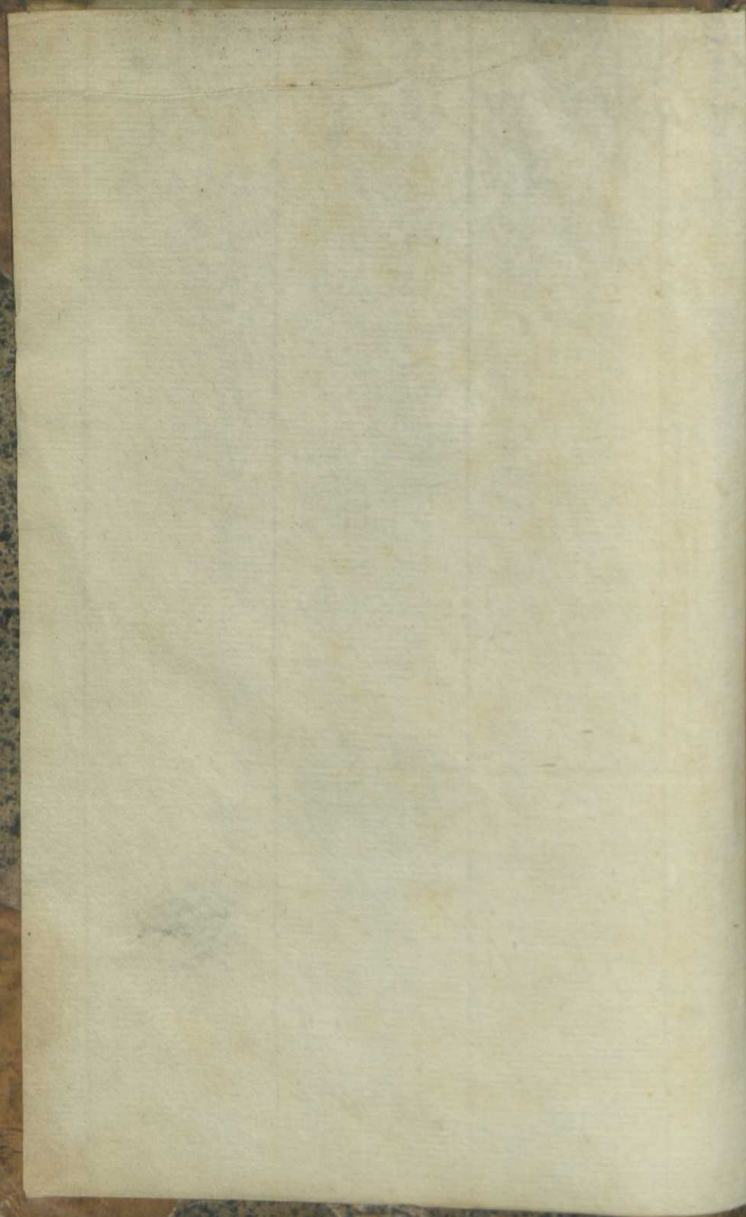
DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130021272206

Søye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

I.

Den 2 Januarii 1738.

DANMÆRK.

Kjøbenhavn.

Tredie Continuation af Mag. Hans Tausens Levnets-Historie.

Pag. 14. opregner adskillige, som af de Romersk Catholske vare udsendte til deres Troes Defensores, og vare efterfølgende Personer: Paulus Eliæ, M. Georg Samsing, en Cantor (Degn) i Aarhus, Christen Muus, ligeledes fra Aarhus, Hans Nielsen fra Syhn, Atzer, en Cantor (Degn) fra Lund, og en navnlig

lig Ulf, saag og en fra Cöln indbragte
 Doctor ved Navn Stagefyr. Mag. Hans
 Tausen (pag. 15.) havde derimod paa
 sin Side efterfølgende, som forsøgte de
 den Evangeliske Lærdom, nemlig: Fra
 Malmø Petrus Laurentii, Franciscus
 Wormordus, Olaus Chrysoftomus, Ni-
 colaus Martini, Joh. Olai; fra Wiborg
 Jacob Skiönning og Georg Jensen, Ni-
 colaus Christierni, en Hof-Prædikant
 hos Rigens Hofmester Magnus Goye,
 fra Lands-Crone Andr. Liung; fra Ås-
 nes Christ. Schrock; fra Falsterborg
 Joh. Nicolaj; fra Nstædt Tycho Chri-
 stierni, Andr. Matthæi, Andr. Nicolai
 og Jacobus; fra Trelleborg Matthias
 Jani og Erasmus; fra Aalborg Martin
 Heggelund, fra Salling Petrus Tho-
 mæus og Petrus Jani, hvorom findes
 omstændelig Berætning udi Hvidtfeldes
 Danske Chronica T. II. p. 1322. P. 16.
 forebringer, at der benævnte Evange-
 liste havde forfattet og indgivet deres
 Troes Bekiendelse forfattet udi 43 Pun-
 cter paa Rigs-Dagen 1530, besvarede
 de Romerske-Catholske den samme med
 27 Antithesibus, hvilke med lige saa

man

mange af Hr. M. Tausen bleve igien-
drevne, saa at de Papistiske ikkun slet
reusserede udi deres Modstand. P. 17.
viser den sidste Udflugt, de Bavelige
Tilhængere brugte, nemlig at Reli-
gions-Disputen skulde holdes paa Latin,
hvilken de Lutheriske saaledes besvarede:
At siden Samtalen var begyndt paa
Dansk, maatte den og til desto bedre
Tydelighed for enhver paa samme Tun-
gemaal fortsættes; hvorpaa et gandske
u-gjeldigt Svar af de Bavelige blev gi-
vet, og all Underhandling ophævet.
Hr. M. Tausen bekræftede imidlertid den
Lutheriske Lære endnu med 12 andre
Puncter, og erholdte Frihed u-behin-
dret at prædike og lære indtil Aaret 1533.
Da hand mistede en mægtig Stytte ved
den naadige og milde Konge, Frideri-
ci I. dødelige Afgang, hvorudover
de Papistiske toge Lejlighed til at an-
gribe den gode Tausen. (som pag. 18.
fortælles) med adskillige falske Beskyld-
ninger, der bestode deels derudi, at
hand skulde have skældt Biskopper og
Preiater for haardnakkede Tyranner, de
andre Geistlige for unyttige Drog og la-

de Kroppe, deels derudi, at hand i sit Skrift havde anferdt saadanne Ting, der vare stridige mod den Bapistiske Lærdom om Messen og den hellige Nadvere; I sær kastede Biskoppen i Roeskild navnlig Joachim Ronnov (om hvis Hofmod og onde Sindelaug imod de Lutherste en stor Deel i disse lærde Samlingers Annotatis anføres) denne Reformation i Næsen, at hand ey var loblig kaldet, og ey indviet af ham, Biskoppen; P. 19. viser, at Hr. Tausen paa disse Beskyldninger svarede saaledes: at hand ey havde ladet sig være noget angelegen, eller bekymret sig om andet, end at befordre Guds Ære og sine Tilhøreres Salighed; at det aldrig havde vaaren hans Tanke (som p. 20. tillige med efterfølgende mælder) at tilføye den mindste geistlige Person nogen Tort, end siige Biskoppen Ronnov selv, og var desuden redobon at afbede sine Fejl, dersom hand imod sit Tidende kunde have forset sig imod den samme; at isald noget Bildfarende om den Hell. Nadvere i hans Skrift befandtes, maatte Fejlen tilregnes Bogtrykkeren og ey ham selv; mens

mens at hand stadig blev ved denne Be-
 kiendelse, at Christi Legeme og Blod en
 indsluttedes udi det Brød og Vin, som
 af Præsten ved Messens Forrætning con-
 secreredes. P. 21. Dog var det saa langt
 fra, at hand ved dette sit Svar formil-
 dede deres Brede, at hand langt heller
 derved gjorde dem sig saa forbittede,
 at de dømte ham efter Loven at skulle
 miste Livet, hvilken affagde Doms Exe-
 cution alligevel af Rigets og Stadens
 Raad blev forhindret af Frygt for Op-
 rør, og P. 22. formildet for saa vidt ved
 Intercession, at vores Tausen en meere
 maatte derefter betræde Prædikestoelen
 i Kiøbenhavn, en skrive Bøger, og in-
 den en Maanedes Udgang forlade det
 Stællandske Stift, saae og aldrig meere
 lade sig finde, hverken i Skaane eller
 Stælland; at dersom hand jo i Fyen
 lod sig see, maatte hand dog hverken
 indtrænge sig i Præste-Embedet, eller
 foraribe sig imod Biskoppernes høje
 Værdighed og Rætte. Imidlertid om
 disse Sager paa Raadhuuset forhand-
 ledes, samlede Pøbelen sig der uden for,
 ligesom til et Oprør, og med stort Raab

og Allarm fordrede, at Tausen til dem
 skulde udleveres, saafremt Forsamlin-
 gen inden Raadhuiset ey vilde see Dø-
 rene indbrudte og opslagne. Hvad Al-
 teration nu denne Sammenrottelse for-
 aarsagede hos de inden for værende Her-
 rer, kand enhver lættelig slutte; den lod
 sig og strax see; thi Tausen blev i sam-
 me Øyeblik udleveret; i sær var Biskop
 Rønnow, som Hr. Tausens største Con-
 tra-Part ikke lidet forvirret, eftersom
 Folke-Mængden satte i besynderlighed
 stærkt ind paa hans Person, der hand
 udgif af Raadhuiset, og havde maaskee
 et og andet Ubehageligt maattet tilstøde
 ham, dersom Tausen, (p. 23.) u-anset
 det var hans værdste Efterstræbere, ey
 havde bevist ham denne kærelige Tjene-
 ste, at ledsage ham hjem, som en Be-
 skærmere; herpaa maatte Biskoppen,
 i hvor hadst hand var Tausen, nødven-
 dig skionne, som og saaes deraf, at
 hand gav Tausen Haanden uden for sit
 Huus, og betakkede sig for hans stoore
 Tjeneste. Dog strækkede sig Biskop-
 pens Godhed imod Tausen endnu ey saa
 vidt, at hand vilde frigiøre ham fra all
 Straf;

Straf; thi Landfugtigheds = Renssen maatte, efter Dommens Affsigelse, antædes. Dog varede den ey længere end 15 Dage; thi den denlige og dydige Birgitta Goye, (pag. 24.) som siden blev gift med den dappre Helt Herlof Trolle, bragte det ved sin Forbøn hos Bisoppen saa vidt, at hand ey alleene blev ham bliid, mens endog tilstædede ham, at antage igien sit fradømte Kald. Hvo og hvorledes samme Birgitta Goye har været, mældes og udi disse lærde Samlinger paa pag. 23. og forsettes til 24de pag. Ende saaledes som her er anført: Birgitta Goye er uden Tvivl den samme, som andre af Bildfarelse har kaldet Sophia, og i sin Tiid har været et Mønster af et gudfrugtigt Fruentimmer; Hendes Navn vil aldrig forglemmes, saa længe mand veed af Herløfsholms Skoole at sige, som blev stiftet af den Formue; hun og hendes Egt = Gemahl dertil testamenterede; Lenligheden til samme Indstiftelse gav en beshunderlig Hændelse, som fortæner iligemaade at anføres. Et vist Dansk Manuscript fortæller saaledes derom: Begge høyses

mældte Egte = Fæller drømte en Nat, at paa dette Stæd skulde blive et heelligt Huus, og at, der de om Morgenen havde fortalt hinanden deres Drømme, de da havde giordt et Løfte, at den Person, som kom til at overleve den anden, skulde forlade Godset, og ikke tage meere med sig deraf, end hvad den kunde bære. Der nu Hr. Herlof Trolle eengang kom i et Sø = Slag, skal, efter en gammel Fortællings Mældende, en Amazoninde have troffen ham med en Kugle og affkudt ham Pudenda, og hand derimod fløvet hendes Hoved med et Sværd, førend hand døde. Disse 2de Ting, Kuglen og Sværdet forevises endnu i Herlofsholm. Mens langt vissere er det, at hand i den Svenske Krig er bleven saaret, og deraf døde den 25 Junii 1565. Efter hans Skilsmisse opfyldte B. Goye sit eengang giordte Løfte, forlod sin hidindtil havde Boepæl, og tog intet meere med sig deraf, end en hob Guld = Riæder og andre Klenodier, hvoraf endnu findes endeel til Beviis paa et Billede i Herlofsholm. Derefter udvaldte hun til sin Baaning en Mølle,

fals

faldet Magle=Mølle, og der tilbragte sin Leve=Tiid med at læse Bibelen og aandelige Bøger. Hendes Symbolum var, Frygt Gud, gior Ræt, og forlad dig en paa Mennsker. (videre hernæst)

Notification om Danske curieuse Sager. No. 312.

Følger de Disputatzer, som ere af Professorerne ved det Kongel. Universitet i Kiøbenhavn holdne og udgivne,
Aar 1643.

d. 21 Jan. M. Georgii Frommii, Profess. Rhetor. Disputatio Philologica de Legendis cum fructu Latinis melioris notæ Scriptoribus (pro Loco) Resp. Nicolao Canuti Cragio.

d. 11 Mart. M. Thomæ Bangii, L. Sanctæ Prof. Exercitatio Litterariæ Antiquitatis IV. de Hieroglyphico Schemate particulatim ita proposita, ut id initio ex Profanæ antiquitatis modulo velut præformetur, & mox ad typum Doctrinæ secundum pietatem & normam Verbi Divini reformetur: Resp. Nicolao Georgio Serupio.

- d. 13 Maj. *M. Jac. Finckii*, Prof. Physic.
Disputatio Philosophica de Secretiore
Naturæ Scrutinio instituendo, Resp.
32 Magist: Candidatis.
- d. 1 Jul. *M. Erici Ol. Tormii*, Math. Prof.
Γέφυραι καὶ λαβαί. διαβιβάζοντες ἐπὶ τὰ
νοητὰ, sive disquisitione Mechanica, in
qua de Instrumentorum Necessitate,
Possibilitate, Numero, Amplitudine
&c. differitur. Resp. *Petro Laur. Scavenio.*

Tyskland.

Jena.

Et nyttigt Skrift for de som begynde
det Juridiske Studium, sees nyelig her
at være udkommen, under Titul: Hieronymi Hiermanni P. U. Licent. Historia Juris Romani & Justiniani, eller Historiske Efterrættning om den Romerske og Justinianeiske Rættes Oprindelse, Tiltagende og mangfoldige Forandringer, og hvorledes sidstbemælte baade ved Academier og Rættergange, særdeles i Tyskland er indført og authoriseret. Ved Skriftets Slutning findes en Fortegnelse paa Bøger og Register. E

Ellers bestaaer det af tvende Bøger, af hvilke i den første vises hvorledes det var beskaffen med de Romerske Love in statu Regio, eller i de Romerske Kongers Tid; in statu Populari, eller i Borgemeestersnes, Dictatoris, Tribunorum plebis, Decemvirorum, Prætorum Ædilium, og endelig in statu Monarchico eller i de Hedenske og Christelige Kænserses Tider. Den 2den Bog indeholder den Justinianeiske Rættes Historie, dens Oprindelse, Inddeeling, Fata, som den i Orient er overgaaen, dens Antagelse i Italien og dernæst Tydskland, og hvorledes den i alle Slags Rætte er indført som en Lov.

Leipzig.

Den lærde Hr Caspar Abel har meddeeleet Orbi Litterario følgende Skrift: Hebräische Alterthümer, worinnen nicht allein die Geschichte des Volkes Gottes und der benachbarten Völker vom Anfange der Welt bis auf die letzte Verstorung, so wol aus der Heil. Skrift, als aus Jüdischen, Mahometanischen und Heidnischen, wie auch Christl. Bücher und Nachrichten, gründlich

lich und zulänglich vorgestellet, viele
 Schwürigkeiten gehoben, und viele ver-
 borgene Wahrheiten entdeckt und be-
 stätiget, sondern auch der Israeliten
 und Juden Regiment und Gottesdienst,
 Sitten und Gebräuche aus denen besten
 Urschreibern kürzlich zusammen getra-
 gen, und zu besserer Erkännthuß der
 Heil. Schrift und Bewahrung der dar-
 innen enthaltenen göttlichen Wahrhei-
 ten angewendet worden. Læsere finder
 i denne Bog idel nyttige Sager, saasom
 de brugbareste Esterrættninger om Fæ-
 drenes og Hebræernes Historie for og
 efter Synd-Floden, indtil Udgangen af
 Egypten, om Israeliternes Historie
 fra Udgangen af Egypten, indtil Fol-
 kets Deeling, efter Folkets Deeling ind-
 til det Babyloniske Fængsel, om hvad
 sig har tildraget med Jøderne og Israe-
 literne i deres Fængsel og efter deres
 Hiemkomst under det Persiske Herre-
 domme, om Jødernes Historie under
 det Grædske Herredomme, saavel som
 deres egne Færster og Konger af det
 Macchabæiske Huus; under de Rome-
 res Herredomme, og deres Idumæiske
 Konger og Færster indtil den sidste For-

styrning; om Landets Bestaffenhed og det verdslige Regimente; om Tabernakelen, Tempelen og de dertil hørende hellige Kar og Personer; om Religionen og Hebræernes geistlige og verdslige Skikke. Til Forfatterens Berømmelse har mand Aarsage at mælde, det hand her har samlet alt dtt, som er nødvendigt at vide for een, der grundig agter at forklare den Hell. Skrift; mens derimod kand dette paa den anden Side erindres, at hand havde giordt sit Bærk meere angennem, i fald hand i Stæden for stedse at anføre andre Lærdes Meentninger, havde ogsaa over et og andet givet sin egen Jugement tilkiende.

Engelland.

London.

Her er nyelig oplagt følgende Fransøiske Skrift: Histoire des anciens Parlemens de France, ou Etats Generaux du Royaume, dans laquelle, on marque la qualité de ceux, qui les composoient, la forme de leurs délibérations, l'étendue de leur pouvoir, les jugemens les plus celebres, qu'ils ont rendu, le caractere des Princes, qui les ont con-

voqués &c. depuis Charlemagne, jusqu'à Louis XI, avec l'histoire de France depuis le commencement de la Monarchie jusqu'à Charles VIII, accompagnée de reflexions politiques sur les changemens arrivés dans le Gouvernement &c. à quoi l'on joint des Mémoires présentés au Duc d'Orleans, Regent de France, concernant les affaires de ce Royaume. Par Mr. le Comte de Boulainvilliers. fol. Mand har hidindtil solt dette Bind, som det 3die til l'Etat de France; mens som mange har ønsket at bekomme den alleene, og derfra nybemælte Skrift meget vel fandt separeres, saa har mand og ladet det alleene for sig afstrykke.

Frankerige.

Paris.

Continuation af Dissertationen
om Podagra.

Endeel Engelske Medici og iblant dem Wintringham og Willis, regner Aarsagen til Podagra en alleene til Salt, hvad heller det maae være acidum alcalinum eller mixtum, men til en seyg og liimagtig Materie ndi Ledemoderne, som søger sig til den natuurlige Olieagtige

Skimmel, hvormed Ledemoderne ere overstrøgne, og aarsager Smerte. Kerchring erkiender ingen anden Aarsag til de Podagriffe, Knuder end endeel Salt og Tartariske Particlers Samling, der formerer et coagulum. Hvad causam remotam Podagræ angager, da ere de 1st Luften. 2 Føden, og det saavel i henseende til Mad som Drikke. 3 Søvn og Vaagen. 4 Legemets Bevægelse og Hvile. 5 de naturlige Evacuationer. 6 Siælens Passioner. Disse adskillige Puncter gaaer Auctor igiennem, og viser iblant andet, hvor skadelige Vinens Misbrug, for megen Søvn og Narvaagenhed, Siælens alt for stærke Bevægelser, saasom Bredt, Meditationer &c. ere. Belangende Narvaagenhed, da forglemmer Auctor ey at forestille de Lærde den Skade, de sig ved den overmaade Natte-Vægt tilføjer, ligeledes laster hand den onde Vane, som mange har, at sove Middags-Søvn, sigende, at intet er slemmere til at forhindre Blodets circulation, og følgelig at tilbeje bringe Podagra saavel som en hob andre Svagheder. Immodicus somnus humores inspissat, eorumq; circulum retardat, præprimis meridianus

podagræ ut & aliis morbis, eandem ob causam, natales præbere solet. End= skøndt Auctor regner Brede iblant de Marsager, der kommer Podagra afsted, saa remargverer hand alligevel, at samme Svaghed undertiden med Brede er bleven cureret, hvorpaa hand siger ad= skillige Beviser hos en og anden Auctor findes; men derhos, at saadanne casus ere rare, og kand meestendeels regnes til en Hændelse. Paa dette stæd begyn= der Auctor at fæste sine Tanker paa de Prognostica, som mand giøre sig af den Podagriske Svaghed, og tracterer Ma= terien saa vidtløftig, at mand her for Bapirets alt for lidet Rum ey kand dri= ste sig til at mælde meget derom. Tind= lertid observeres iblant andet, at naar Podagra er regulaire, kand Patienten promittere sig et langt Liv, fordi Natu= ren udi denne Svaghed driver de verste Bædder til de yderste Legemets Deele, hvorved forhindres, at samme humores ikke falde paa viscera, og forstyrre dem i deres fonctions, hvilket ofte forarsa= ger en brad Død eller en anden Svag= hed, der er langt værre end Podagra.

(Videre hernæst.)

Søye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

2.

Den 9 Januarii 1738.

DANMÆRK.

Kjøbenhavn.

Slutningen af Mag. Hans Tausens
Levnets-Historie.

Wens for at komme igien til vores
Historie, da skulde pag. 24. Mag-
nus Goye, B. Goyes Fader, have con-
tribueret det meeste til Hr. Tausens
Frihed, eftersom hand baade var dennes
høore Belyndere, og en fortroelig Ven af
Biskop Rönnov, dog P. 25. maatte Hr.
Tausen, førend hand virkelig nød sin Fri-
hed,

B

bed,

hed; forpligte sig under Caution af de 3de Rigens Raad, Goye, Banner og Gyldenstiern, aldrig at tale eller skrive noget imod den Geistlige Stands eller imod Biskoppens Ære og Fordæle. Nu kunde da Tausen, til sin og Tilhørernes Glæde igien forrætte det hellige Embede ved Nicolaj Meenighed, som hand og ivrigen gjorde indtil 1537, da hand blev kaldet til at være Lector Theologiae i Roskild, dog blev hand sammestæds i 4 Aars Tid, estersom mand siden befordred ham til at være Biskop i Ribe Stift udi Joh. Vandels Stad; ved Biske-Bielsens, som af D. Bugenhagen forrættedes, vare Kong Christian den Tredie, Rigens Raad og 6 Biskopper tilstæde. Hvad hans Opsyssel udi Biske-Embedet angaaer, da stilled hand sin i alt som en rætskaffen geistlig Overhyrde, tog den nyelig indfødte Lutheriske Lærdom, saa vidt ham mueligt var, i Forsvar, sørgede for Skolernes Forbedring, lærde selv offentlig i Ribes Bys Skole, som Lector Theologiae, forskaffede den adskillige Friheder, og P. 26. indvættede endeel Hospitaller udi

udfitt anfortroede Stift. Saaledes levede da denne af sin gudfrygtige Nidkierhed og grundige Lærdom vidtbeliendte Mand indtil 1561. den 9 Nov. om Morgenen Kl. 4, da hand i sin Alders 67 Aar tog Afsked fra Verden; Hans Gravskrift, som staaer i Terpagers Inscript. Ripens. p. 35. seq. legger noksom for Dagen hans uafsladelige Nidkierhed for Guds Ære, hans u-sminkede Gudsfrygt, hans Inclination for at holde en smuk Orden i Guds Kirke, hans fortræffelige log sundrige Betsalenhed, og saa bestandige Troens Bekiendelse i hvad Fare det end matte være. En anden Gravskrift i samme Terpagers Skrift, P. 67. kalder ham Primum veræ Religionis in Dania Restauratorem, og den 3die paa P. 158. kalder ham Primum sinceræ Religionis Christianæ Propagatorem in Dania. Udi et vist Mscpt. lægges denne Berømmelse paa ham P. 27. Scholarum & Nosocomiorum Curator erat vigilantissimus. Den Sal. Mand siges at have ofte betient sig af tvende Symbolis: det eene var: Cras respondebit mihi Justitia mea, det andet: Ægyptus

homo est, non autem Deus fortis. For-
 end den sidste u-lykkelige Ildbrand arri-
 verede her i Kiøbenhavn, kunde mand
 see hans Skilderie paa Universitetets
 Bibliothek, mens nu er det ikkun at fin-
 de i Ribes-Bys Capitel-Huus og i St.
 Nicolaj Kirke her. Tvende gange hav-
 de Hr. Tausen vaaren i Egtestand, og
 derudi avlet 13 Børn, hvorafen Dat-
 ter med hans Eftermand Biskop Johan
 Tago blev gift. Iblandt hans Skrif-
 ter, som ere bekendte, vides efterføl-
 gende, der i det Danske Sprog ere for-
 fattede:

1) En Christelig Maade at døbe Børn
 paa, Wiborg 1528. 8vo.

2) En Apologie imod Biskoppen i Os-
 densee Jens Andersen (Bellenack) Wis-
 borg 1529. 4to.

3) De 5 Mose Bøger, Magdeburg
 1535. 8vo.

4) Om den Pavelige Messe imod Le-
 stor Paulus Eliæ, Malmøe 1531. 4to.

5) Justi Menii Oeconomia Christiana,
 i Dansk oversat.

6) En Postill over Evangelier og Ep-
 pistler, Magdeb. 1539. 8vo. Dedications-

tions-

tions-Skriftet herudi til Christ. III. er
 skreven 1536. og er værd at læse (P. 28)
 formedelt de opbyggelige Regler hand
 giver Kongen, hvorledes hand den nylig
 antrædte Regjæring skulde føre. Ellers
 har Resenius udi sin Bog, kaldet Lu-
 therus Triumphans, erindret, at Tau-
 sen udi denne Postill, efter manges Fo-
 reholdende, havde trædet nærmere til de
 Reformeertes end de Lutheriffes Lær-
 dom, angaaende Artikelen om den hel-
 lige Nadver.

7) Forklaring over Christi Lidelse,
 Magdeb. 1539. 8vo.

8) En Forklaring over Fader Vor og
 den 71de Psalmc.

Evende rare Mscpta in Authograph.
 ere endnu til overs, og er det første

9) En Oversættelse af Martini Lutheri
 pligtige og alvorlige Svar paa den
 Mandat, som i Keyserens Navn 1531.
 blev udgivet, og ydmyge saabelsom op-
 rigtige Formaning til Kong Friderich,
 om Evangelii Fortplantning.

10) P. 29. En Forklaring over Sønd-
 og Hellig-Dage igiennem det gandske
 Aar,

Har, tilligemed en udførlig Fortale til hans Stiftes Prædikantere.

Belangende de Sang-Digte, som Hr. Tausen i det Danske Sprog har forfærdiget, da undskylder sig Samlerne af nærværende Danske Bibliothèque, at de ikke har kundet skaffe dem alle, mens alleene de, som mand herunder finder anført, nemlig:

- 1) Kristus, som for os hid til Jorden kom &c.
- 2) Guds Engle klar og høid af Himmelen foer &c.
- 3) Salve Jesu Christe vor Frelsermand.
- 4) Vi arme Adams Børn alle &c.
- 5) Christe Konning med Guds Kraft &c.

Endnu anføres en Digt over Sandhed og Løgn; hvorudi Hr. Tausen satyrifiserer over sine Tidens Sandheds Hadere og Løgn Patroner, og fortjener at læses nu omstunder, for at see, hvor dybt mand den Tid forstod at inquirere i Menneskens Laster, Samme Digt lyder Ord fra Ord saaledes:

1.

Sfordum thid waar Sandhed mechtig og bold,
 Affholden i alle mande,

Offuer ald Verden haffde hun Wold,
 Dg ingen Mand gjorde hender Schade,
 Men nu ehr Logen vorden hender vred,
 Hand maa hender huerchen hore eller see
 Hand vill hender plat fordriffue.

2. Sandhed soer til Herre Slot,
 Hun achtede der Borgerley att fange,
 Saa brat som hun vaar kommen op,
 Och klagede hindis Waande,
 Der kom Logen ridendis i Gaar,
 Med Ryter och Hofmend, saa veldig hand vaar
 Med blanche Spyd i Hende.

3. Logen er holden in Herre Stadt,
 De monne hannem hedre og ære,
 Sandheden sich det Spurt saa brat,
 Stoer Corrig monne det hender vere,
 Sandheden schred ad Vorten ud,
 At hun undkomb, hun tachede Guld,
 Hendis Liff haffde det ner losted.

4. Sandhed soer til Kjobsted ind,
 Och Kjobsteds; Rætt att nyde,
 Lognen sich det saa i Sind,
 Hand vilde hinder det forbyde,
 Lognen schreff Breff til Borgemester och Raad,
 At de Sandheden ibiell schulde flaa,
 Hun ey hos; dem schulde bliffue.

5.
 Thi maatte Sandhed om Midnads Tid,
 Fra Kiobstedh Mend undvige,
 Fordi de lagde derpaa stoer Flid,
 At de vilde hender beszuige,
 Saa gick hun sig till Bundens; Gaar,
 Och achtet at bliffue der nogen Aar,
 At Lognen hinde iche schulde finde.

6.
 Sandheden kom paa Thinge fram,
 Retferdigheds; Sag at fore,
 Fogden vaar en hastig Mand,
 Hand slog hende ved sit Dre,
 Du for mig huerchen Dre eller Guld,
 Udi mit Embede er du mig whuld,
 Jeg maa dig huerchen see eller hore.

7.
 Logen schreff Bress till alle Tinge,
 Ud de schulde Sandhed gribe,
 Och sende hen Bud til Storted ind,
 Hand vilde dem Gauffuet giffue,
 Eller Lognen wiide Bunden beschatte,
 Hart plage och trelle, som hand vell motte,
 At hannem schulde lidet triffuisz.

8.
 Sandheden maatte iche paa Jorden boe,
 Hun kunde ey Fred der nyde,
 Thi monne hun paa Capitel gaa,
 Hun vilde eindis; Schiell der schiude,

Bispen och Prelater traad hende under Soed,
 Thi hun vaar deris; Stat imoed,
 Som de wreddelig ferde.

9.

Sandheden monne till Kloster gaa,
 Hos; Bispen maatte hun iche vere,
 Hun tog en Munches Kappel paa,
 Den ached hun roelig at bere,
 Och had fast Munchene, moed Logen at stride,
 Saa hun maatte roelig i Klosterd. bliffue,
 Der aff haffde de stoer ære.

10.

Sandheden du est Rønning; Mand,
 Och dig kand ingen lyde,
 Det suarede Gardian som en Mand,
 Vi vilde ey for dig stride,
 Fordi vi tiener her logen med troe,
 Du maat ey i vort Kloster boe,
 Du kand os lidet fromme.

11.

Logen hand er i Kloster rig,
 Hand giør os ingen plage,
 Aldrig er nogen i Verden slig,
 Der os giffuer beder Dage,
 Logen hand byger op stoer Muer,
 At Arbeidet os ey bliffuer for sur,
 Hand kand os weldig forsuare.

12.

Men Sandhed du est baade sulten og mager,
 Dit Stegers monne lidet ryge,

Bort pressumt du en, Giest saa fauer,
 Och denne schalt du nyde,
 Saa er nu logen Munchens Patron,
 Och Sandhed ligger i deris pressun,
 Thill Dode vilde de hende suelte.

13.
 Haffde Sandhed enden Venner eller Frender
 Der for hender till Munchen vilde tale,
 At de deris vrøde vilde fra hende vende,
 Och lade hende fredelig henfare,
 Herre Gud aff Himmelen hielpo hende vell.
 Thi Munchene giøre hender største Bschiel
 Hun haffuer dog ingen brode.

14.
 Sandheden fortryckis till en Tid,
 Det land huer mand vell metche,
 Och Dieffuelen giør der till stoer Bldy,
 At hand land Løgnen besterche,
 Men kommer Sandhed till Deds igien,
 Da raader jeg Løgen du bruger dine Been
 Du vedst huad det vill koste.

15.
 Det er nu saa, det vilde, forstaa,
 At Sandhed aff Fængsell ehr kommen
 Dog loffuer vi Gud baade store och smaa,
 Aff hiertet och iche aff Lungen,
 Papiser dem siinger hun jammerelig
 At hun aabenbarer deris Guig,
 Som dennem stoer Bold haffuer giffuet.

Gud hielp dem alle som lide Tuang,
 Forfølgelse i mange maader,
 Aff Løgners Tunger, som giøre dem bang,
 Gud siyre for os och raade,
 Gud straffue och stille den Løgners Bram,
 At hand maa selffuer faa Laster och Schaam,
 Gud naadelig os beuare, Amen.

Moscovien.

Petersborg.

Paa Hendes Russisk=Kenserl. Majest.
 Befaling er i det Tydske og Russiske
 Sprog tilsammen trykt et Krigs=Re-
 glement om General-Feldt-Marschaller-
 nes og det gandske Generalitets Pligt og
 Skyldighed, saavel som andre nødven-
 dige Charger ved Arméen, om Krigs-
 Forretning og Opførsel, og hvad enhver
 derved tilkommer. Det er bekiendt,
 hvor høy Erfaring Czar Petrus Magnus
 besad udi Krigs=Kunsten, og at hand
 derfor nølsom vidste hvad Forskiel der
 var imellem ordentligen og efter Krigs-
 Disciplin indrettede Troupes, og de, der
 alleene fægtede i en natuurlig og uor-
 dentlig Samling; hvorfore mand med
 desto større Fornøielse kand læse det
 Skrift, som den Høy=Sal. Herre med

stor Flid har forfattet. Men for at
 komme nærmere til denne i sær for en
 Militaire-Persons meget nyttige Bog,
 da maa mand vide, at enhver Krigs-
 mand heraf kand lære, hvad Pligt af
 ham efter Embedet udfordres. Ind-
 holden af de samtlige Bogens Capitler
 handler om Volontairer, om hvad Ar-
 tilleriets Officierer tilkommer, og andre
 dertil henhørende Sager og Foranstalt-
 ninger; om Ingenieurer; om Corps de
 Reserve; om Brigade; om Corps vo-
 lant; om Divisionen; om Arméen og
 General-Stabets Charger, og hvad
 dertil henhører; om Generalissimo; om
 General-Feldt-Marschaller, og de som
 commandere en Chef; om General-
 Feldt-Marschall-Lieutenant; General-
 Feldt-Tøjmeester; om Generalerne ved
 Cavalleriet og Infanteriet; om General-
 Krigs-Commissario; om General-Lieu-
 tenanten; General-Majorer; om Briga-
 derer; om Oberster Krigs-Commissa-
 rio; om General-Quarteer-Meester og
 General-Quarteer-Meester-Lieutenant;
 om General-Stabs-Quarteer-Meester;
 om General-Ober-Auditeur, og Gene-
 ral-Auditeur-Lieutenant; om General-

Adjutanter; om Ober-Commissario; om Krigs-Casseerer; om Feldt-Provostter; om Ober-Ingenieurer; om Capt. des Gvides; om General-Vogn-Mester; om Apothekere, Feldt-Medicis, Chirurgis; om Feldt-Lazareth; om Feldt-Post-Amt; Feldt-Postmester; Stabs-Fourier; Feldt-Courier; om Hof-Stabet; General-Gewaltiger eller Rumors-Mester; om Fiscalernes Embede og Rang, deres Pligt og Forretning ved Armeen i Fæstningerne; om General-Profossernes Stab; om Soldaternes Mønstring, og hvad derved er at i Agt tage; om Regimenternes eller Compagniernes Forleggelse i Qvarteerer, og hvad derved er fornøden at observeres; om Rafraicheer- og Cantoneer-Qvarteerer, naar Regimenterne eller Compagnierne staaer tilsammen, og hvad derved er at observere; om Winter-Qvarteerer; om hvad et hvert Lands Indvognere ved Marscher og Durch-Marscher have at tage i Agt; om Patenter anlangende Dueller og anden foretagende Misgierning; om Krigs-Raad, Stand-Ret, som lider ingen Forhaling, og hvad derved skal paa-agtes; om Ordonnancer,

og hvad de ere; om Salve-Garder; om Lebnets-Midler og Marqvetentere; om Fouragering; om Armeens Marscher; om dens Leyer eller Campering, hvorledes Cavallerie, Infanterie og Artillerie deri sk. l. opstilles; om Allarm-Samlings-og Parade-Pladser; om Corps de Gardes og Vagt-Huuse; om Skildvagter; om Reveil-og Tappen-Streeg; om Officier-Vagt, saavel i Stæderne som i Leheren; om Cavalleriets Vagter, hvorledes de i Marken og i Fæstningerne skal holdes, saavelsom om de forlorne Skildvagter til Hest og Fods; om Ben, hvorledes og paa hvad Tid den skal holdes; om Ronder, Patrouiller, Doms-Execution; og endelig om Portioner og Rationer i fremmede Land: thi i Fædernelandet gives alleene Rationes.

Frankerige.

Paris.

Continuation af Dissert. om Podagra.

Naar Hr. Saltzmann skrider til Slutningen af sin Dissertation, da giver hand tilkiende, hvad Midler der skal bruges til at forekomme Podagra, eller og lindre dens Smerte; thi at faae den gandske og fuldkommen cureret, det holder

hand for en fast unuelig Ting. Saa snart mand forneimer sig det allermindste angrebet af et slags Podagriff Smerter, da siger hand, kand mand forebygge dens Rodfæstelse ved at observere efter følgende Tingudi sin Leve-maade. Forst aldrig eller og gandske lidt at drikke Bijn eller anden stærk Liqueur, som forvirrer Sandfen. For det 2det at undsløe all slags Debauche saabel i Mad som i Drikke. For det 3die at skæe ald den Lust, som udtømmer Legemet's Kræfter. For det 4de ey for meget at arbejnde med Forstanden. For det 5te at holde sig altid ved god Humeur, saa meget mueligt er. For det 6te at tage sig daglig en maa-delig Legemet's Bevægelse. For det 7de at opholde sig paa et Stæd, hvor mild og tempereret Luft er. For det 8de ey at spise til Aftenen, eller at spise gandske lidet. For det 9de at entholde sig fra salt og røget Kiød, saabelsom all slags haard Føde, som er saa meget mere fornøden at i agt tage, som alle Podagrici have en umaa-delig Begjærlighed efter ufordøyelig Spise. Dette var da de Midler, hvorved mand kand preservere sig fra Podagra; og hvad de angaaer,

der forlindre Smerten, eller afværge Svaghedens ofte Angreeb, da ere de næsten de samme, som de for-ommældte, undtagen, at de udfordrer en nøyere Observation, i sær naar de Podagriske Anstød fornemmes, da mand en meere bør nyde end det, som absolutment til Natusrens Underholdning udkræves; og herpaa anfører Hr. Saltzmann et af Scholtzio berættet og særdeles mærkværdigt Exempel, som er følgende: En Podagricus af 50 Aar maatte i mange Aar opholde sig udi Fængsel, hvor hand intet andet fik til Føde end lidet Brød og Vand, hvorved hans Svaghed efterhaanden aftoeg, ja omsider gandske blev borte, hvoraf kand sees, hvad Kraft udi Fasten var, da den Syge for hans Indgang i Arresten havde plaget ham overmaade stærkt. Fremdeles recommanderer Hr. Saltzmann alle Podagricis motion; men som der findes de, som ikke kunde taale nogen Bevægelse, i hvor moderat den endog er, ja end og hverken ride eller kjøre i Caross, da raader vores Auctor saadanne et slags motion, som de kand gjøre sig uden at gaae af Stædet, det er: overlydt at læse eller siunge.

Søye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

3.

Den 16 Januarii 1738.

DANMÆRKA.

Kjøbenhavn.

(P.34) Den anden Relation, som det Danske Bibliothèques Samlere meddeeler, bestaar i 3de Brevs Anføring, som af Paulo Eliæ ere skrevne; men førend Brevene recenseres, gives en kort Beretning om bemeldte Mand's Levnet, som saaledes er anført: Paulus Elias var fød i Wardbera udi Halland, og bragte sine Studeringer til den Fuldkommenhed, at der vare saaae i hans

C

Lid.

Tid, som kunde sættes i Lignelse med hans Person. (P. 35) I Begyndelsen lod det sig ansee, som hand vilde træde til de Evangelistes Barthie, og forfægte den sande Lærdom; thi der hand endnu var en Ordens-Broder i Helsingør, underviiste hand enhver af ald Kraft i Evangelii Sandhed, og forklarede derhos, hvad Bildfarelse mand stak i, hvilket saa længe til manges Behag blev drevet, indtil hand blev indkaldet til Kiøbenhavn for at være Prior i Carmeliter Klosteret i St. Petri Stræde, saag og Lector in sacra pagina paa den høje Skole og sacrosanctæ Theologiæ absolutus Baccalaureus, hvorefter hand føjede sig til den Hr. Martinus, som før er ommældt, og forklarede den sammes Prædikkener i Nicolai Kirke for Tilhørerne. paa det at disse maatte bekomme en desto tydeligere Idée om den reene Lærdom. Formedelst saadan ufortrøden Flid og Møje, kunde det en andet være, end at de fleeste jo holdte ham for at være en usminket Evangelii Bekiender; saadan Dom fældede og Matthias Gablerus over ham udi Aaret 1521. eftersom hand ved andre

Troens Bekjenderes Erindring skriver
saaledes om Paulo Eliæ:

Hic titulis magnus sacrarum Paulus Eliæ
Magnificis rerum dogmata sacra canit.

Saa gode Tanker, som mand nu i Bes-
yndelsen gjorde sig om hans Person, saa
meget maatte mand siden aarsages til
Forundring, der mand fornem, at hand
agtede Mennesker meere end Guld, og
verdslig Vre meere end den ævige Sa-
lighed; thi da (P. 36) Biskoppen i Ros-
skild Lagourne (meenes at skal være
Lauge Urne) tilbød ham et Canonicat,
og Biskoppen i Aarhus, Ove Bilde, ca-
resserede ham i alle maader, gif hand is-
mod all Forhaabning over tilderes Bar-
thie, og blev siden en stor Forfølgere af
den sande Læres Efterfølgere. Forme-
delst hans Bægelsindighed kaldes hand
og Paulus Wendekaabe. Resenius mel-
der dog udi sit Jubilæo Christiano pag. 7.
at hand igien paa det sidste forlod den
Romersk-Catholske Bildfarelse, og siden
endda prædikede og lærde meget op-
byaaeligt udi Roskilde. Fornævnte 3de
Breve, som af ham selv ere forfattede, ere
ansførte til den Ende, at de kunde tiene
C 2 til

til et Spenl, hvoraf Mandens Gemys
 Beskaffenhed kand sees. Det første Brev
 er til Johannes Laurentius, Canich i
 Roskilde, det andet til en Magister Ar-
 tium, og Canonicus til Lund, ved Navn
 Peter Iversen, det 3die til Greve Chri-
 stopher af Oldenburg, og ville mand af
 samme Breve udi disse Tidender alleene la-
 de indrykke det sidste til bemelte Greve
 af Oldenburg, som er et Svar til Gre-
 ven paa hans Anmodning af Roskilde=
 Capitel om Penge=Hielp, til hans Forsæt
 at sætte i Verk med at ville hielp Kong
 Christian den Anden ud af det Fængsel,
 hand var sat udi; og samme Brev lyder
 da saaledes:

Epistola Pauli Eliæ Carmelitæ, nomine
 Capituli Roschildensis, ad Christopho-
 rum Comitem Oldenburgensem
 scripta.

Gratiam, prosperitatem & pacem in
 Domino ac salutem. Non solum ex lit-
 teris clarissimæ tuæ Celsitudinis, Sere-
 nissime Princeps, verum etiam ex re ipsa
 abunde intelligimus, quanto studio ju-
 giter contendis, illustrissimum Princi-
 pem Christiernum tuum consanguineum
 & no-

& nostrum Regem a gravi & injusta, qua nunc affligitur, captivitate vindicare. Ad quam rem perficiendam quum opus est grandi pecuniâ, a nobis postulas, ut quod reliquum est auri & argenti apud Ecclesiam Roschildensem, exceptis paucis calicibus, totum e vestigio collectum ad Tuam Celsitudinem transmittamus. Nos vero piissimis votis Tuis æquissimisque conatibus non minus quam qui maxime faventes, offerimus nos ad ea semper præstanda, quæ inoffenso Deo præstari possunt. Dignetur itaque scire Tu clariss. Celsitudo, hujus Ecclesiæ thesaurum non tantum esse, quantus olim fuerit, & nunc exactionum nostrarum ignaris fortasse putetur. Nam bona pars authoritate ejusdem illustrissimi Regis Christierni olim est ablata, nec multo post illius quoque successor, Rex Fridericus magnam partem sustulit, testibus ad hanc rem potioribus hujus regni Magnatibus. Et jam nuper non contemnenda summa a Tua Celsitudine redempta est ejusdem Ecclesiæ nostræ privilegiorum confirmatio, quæ utinam sic nobis servari possit, ut jure debeat, semper illibata

C 3

& in-

& inviolata. Igitur quæ jam supersunt, minora sunt & pauciora, quam pro tanti & tam celebris templi dignitate: Et tamen promptissima obedientia jam XVI. calices cum aliis quibusdam argenteis reliquiis misimus, quæ Tuæ Celsitudini fratrum nostrorum manibus offeruntur. Habebat quondam Ecclesia Roschildensis ut plura altaria, ita etiam plures calices, sed quos Patroni tam nobiles quam cives sibi nuper jure patronatus usurparunt, eos suis sumptibus factos ad se pertinere testantes. Adhæc furum malitia proximis annis pro argenteis aeneos nobis calices supposuit, sed inauratos. Novem etiam una nocte furto sunt ablati, unde factum est, ut ex Ecclesiæ thesauris nihil nunc penes nos sit relictum, præter beatissimi Lucii Martyris, hujus Ecclesiæ atque adeo totius Diœcesis gloriosissimi Patroni, testam, argentea sed tenui quoque bractea, verumtamen inaurata, circumdatam, cujus memoriam, ut hæcenus sacrosanctam, ita optaremus fore nobiscum perpetuam, nec de ullo unquam hoste, quamlibet impio, futurum suspicamur, ut illius sanctissimi Viri me-

mo-

moriam nobis auferat, nedum de Te pu-
 blico nostro defensore. Præter hanc no-
 bis etiam est relicta lignea Divi Magni
 statua, tenuissimo argento bracteata, quæ
 palam iuspensa vix absque publico of-
 fendiculo, nisi tuis Officialibus præsentibus,
 potest auferri. Et quanquam hæc
 pro Tua voluntate tradidimus, pie præ-
 sumentes, clarissimam Tuam Celsitudi-
 nem nulla sacrilegii libidine ad hæc exi-
 genda commotam, sed mera perficiendi
 belli suscepti necessitate, tamen, reluctan-
 te quodammodo conscientia, tradidi-
 mus, non ignari, eadem omnia esse tra-
 dita nobis, non ut traderentur, sed ser-
 uarentur, aut in pauperes potius Divi
 Laurentii exemplo erogarentur, etiam
 certi scientes, frustra parari belli sum-
 tus, si ulla sacrilegii specie offensus sit
 Deus, e cujus nutu est omnis victoria.
 Faxit itaque divina clementia, ut nec Ti-
 bi exigenti imputetur hæc actio ad cul-
 pam, nec nobis tradentibus ad vindi-
 ctam. Terrent nos horrenda superio-
 rum seculorum exempla, quæ ex histo-
 riis tam sacris quam profanis ob sacri-
 legas templorum profanationes acci-
 disse

disse legimus, ut apud Herodotum Lib. III. & Justinum Lib. I. de Cambyse Persarum Rege, & apud Valerium Max. Lib. I. de Quinto Fulvio apud Livium quoque Lib. IX. de Pyrrho Epirotarum Rege. De Rege Balthasar Dan. V. de Antiocho I. Mac. I. & VI. de Menelao 2. Mac. IV. de Alchimo I. Mac. IX. de Nicanore 2. Mac. XV. de Antiocho illustri 2. Mac. I. de Antiocho M. Rege Syriae 2. Mac. I. de Pompejo Magno, ut scribit Josephus L. I. Ex Christianorum historiis abunde satis succurrunt nobis exempla, si gentilium & Judæorum exemplis parum movemur, ut de Juliano Cæsare, de Henrico Cæsare, de Friderico Cæsare, de Dagoberto Francorum Rege, & de Clodoveo ejusdem filio, atque item de aliis innumeris, a quorum suppliciis hoc tutior eris, quo fueris ab eorum sacrilega mente & actione magis alienus. Itaque boni consule hanc tibi traditam rerum ecclesiasticarum summam. Nos vero, quod superest, studebimus piis votis & precibus ambire & implorare Divinam opem, sine qua nulla unquam contigit victoria, neque dubitabimus,

quin

quin in eadem sis sententia, in qua fuit olim magnus ille Constantinus Cæsar Christianissimus, qui pro consequenda victoria plus se sacerdotum precibus, quam militum armis fidere dicebat. Christus Jesus, fortunatis omnibus, quæ nunc pro pace & tranquillitate publica moliris, fervet te in æternum. Ex Roschildia die Apostolorum Simonis & Judæ, anno Domini MDXXXIV.

Clariss. Tuæ Celsitudinis supplices
& fideles servuli

Capitulum Roschildense.

Notification om Danske curieuse
Sager. No. 313.

Continuation af de Disputatzer, som
Professoreerne ved det Kongl. Univer-
siteti Kiøbenhavn haver holdet,
Aar 1643.

D. 13 Sept. D. Joh. Joh. Resenii, Profess.
Theol. *πράξις* Christianorum propria
ex vera sua *θεωρία* hausta & expressa,
h. e. Tractatus de Poenitentia seu sa-
lu-

- lutari Hominis ad Deum Conversione. Resp. Auctore *M. Christiano Christiani Hortulano*, pro Regio Stipendio.
- d. 27 Sept. *D. Nic. Pauli Scandorphii*, Theol. Prof. Disput. I. de Rejectione Judæorum & adoptione Gentilium ex Rom. IX. Resp. *M. Nicolao Georgii Secrupio*, Scholæ Helsingorensis Rector.
- d. 18 Octobr. *D. Laur. Martini Scavenii*, Prof. Theol. Disputationum Theologicarum ordinariarum de Sacramentis Ecclesiæ Ima, quæ est de illorum indole, constitutione ac differentia. Resp. *Job. Johanne Hallando*, Hafniensis Scholæ Collegâ.
- d. 28 Octobr. *M. Job. Job. Svaningii*, LL. Or. Prof. Disput. in Daniele III, quæ variæ eæque Celebriorum in Cap. VII. VIII. & IX. Danielis interpretum Versiones expenduntur. Resp. *Jacobo Cass. Bartholinò*.
- d. 15 Nov. *D. Olai Wormii*, Med. Profess. Controversiarum Medic. Exercitatio IX. Resp. *M. Baltasaro Timerman*.

Tyskland.

Jena.

Et grundigt og derhos nyttigt Skrift sees paa Bogladerne her, og fører denne Opkrift: Die lehrende Vernunft-Kunst, welche eine vernünftige Anweisung zur Verbesserung der Kräfte des Verstandes in Beurtheilung und Erfindung der Wahrheiten in sich enthält, und aus der Natur der Seele in Mathematischer Lehr=Art, zur Grundlegung in einer höhern Wissenschaft und zum Nutzen seiner Zuhörer aufgesetzt worden von Joachim Georg Daries, Philosoph. Mag. in Acad. Jen. I Forberættningen vises tydelig, dog ikkun in genere, hvor høyt nødvendig Philosophiens Kundskab er for de Lærde, og hvorledes den efter sin Beskaffenhed bør inddeeles. Den viser og, dog ligeledes kun i Almindelighed, hvad den Philosophiske Lære=Maade er eegentlig for en Ting.

Frankfurth am Mayn.

Et Skrift, som baade af Grundighed

hed og Angenemhed kand recomman-
 deres, fornemmes at være her bekiendt-
 giordt under saadan Titul: Leben des
 Königes und Propheten Davids, von
 dem Hrn. Abt von Choisy und dem be-
 rühmten Peter Bayle in Französischer
 Sprache beschrieben, nunmehr ins
 Deutsche übersehet von P. S. von K.
 Oversættelsen har ald den Fuldkommen-
 hed hos sig, som pretenderes, det er:
 Endelighed, natuurligt Flydende, Ef-
 tertryk &c.

Frankerige.

Paris.

Slutning af Dissertationen over Podagra.

Hr. Salzmann begynder derefter at un-
 dersøge, om Aareladen er god i Poda-
 gra, og holder for, at samme er meget
 nyttig, naar mand passer paa, den ik-
 ke skeer in paroxysmo; paa den dobbel-
 te Instantz, at om mand lader sig paa
 Armen, da trækkes de Podagriske Bæd-
 ster op ad, og om mand lader sig paa

Fo-

Foden, da drages Blodet for meget hen til de nederste Deele, svarer Hr. Salzmann, at mand i begge Fald intet har sig at befrygte, saa længe Aareladningen hverken stæer, imedens Paroxysmus varer, eller kort førend den vil begynde; naar dette er besvaret, examineres der, om nogen Nytte imod denne Svaghed kand ventes af Koppen, Blod-Igleres Bruug, med. vesicator, af Chinesernes Moxa, af Purgantzer, Vomitive, Sved- og Urin-drivende, Mavestærkende, absorberende, inciderende eller mercurialste Remedier, item af Melk eller Opio, hvorom vilde blive for vidtløftigt her at handle, alleene vil mand anmærke, hvad Auctor om de 3de sidste Midler anfører; og hvad da det første, nemlig Mercurialste Med. anbelanger, da synes Auctor nok at holde Salivation af Mercurio tienslig i den Podagriffe Svaghed, eller for det mindste en at være derimod; thi hand siger, der ere de, som ved Salivation af Podagra ere bleven helbredede: Quidam Mercurialia laudant eo inducti, quod Soluta aliquando ptyalismo fuerit Podagra.

Hil-

Hildanus Cent. IV. Observ. 82. Hvad for det 2det Melken angaaer, da raader hand ikke alle slags Podagricis til at bruge den: Saaledes er den for Exempel u-tienlig for de, siger hand, der have meget Acidum i Maben, eftersom denne Søde hos deslige straxen coaguleres in primis viis. Nic. Heinsius udi hans Tractat om Podagra forbyder Podagricis absolutment at spise Melk, og pretenderer, at de, som finder sig vederqvægede ved Melke-Mad, ikke kand regne saadan Dyd til Melken, mens til den strænge Diæt, som de da maae holde. Betræffende Opium, da staaer Hr. Salzmann fast derpaa, at den figerer humores, og indvikler dem endnu meere i Ledemoderne; hvorfore hand aldeles fordommer dets Bruug. Topica Medicamenta bevise og undertiden en stoor Hielp udi denne Svaghed; Af disse Lægedomme findes baade varme og kolde; og kommer det an paa, hvorledes mand forstaaer at udvælge de Bæsteligste; thi ifald saa ey skeer, da enten forbidier mand den angrebne Deel, eller driver Bædsterne tilbage deri, hvilket forarsager mange Uordentligheder. Gendeel

pretendere, at koldt Vand med lidet Salt udi lagt paa det attackerede Stæd, skulde være nyverlig til at opløse de podagriffe Knuder; andre gaaer saa vidt, at de raader Patienten til at lægge Jis derpaa, og foregiver saadant Raad at være af en Merveilleux Virkning. Mens Hr. Salzmann raader langt heller, at mand maae betiene sig af et Cataplasma, som gøres af Rugbrøds-Krumme, Mell, Egge-Blommer, Saffran, Hylde-Blomster, og en liden deel af Hyosciami en Rood; Herforuden raader hand til at lægge paa pari affectæ Hare-Skind, en Due eller ung Hane, hvis Indvolde ere udtagne, og det saa varm som de da ere, eller og undertiden at bade Skaden med Urin. Det allerbequemeste iblant alle Midler, som recommanderes imed denne Svaghed, er, om det var sandt, Transplantation eller Omplantning, hvorved mand siger, en Podagricus forflytter sin Svaghed hen i dette eller hint Dyr, i denne eller hin Urt, ligesom det ham selv behager, som for Ex: i en Hane, en Kat, i Raal &c. Mens herover vil Auctor sig ikke udlade, henvisende alles-

ne Læseren til Th. Bartholins Brev de Transplantatione morborum, til Coeselius udi hans Tractat de Podagra, til Pierre Borelli, Cent. III. og andre, som over denne Materie har skrevet. Dissertationen ender hand med en Recommendation til Podagristerne, og de som af Podagra trues, at holde en streng og scrupuløs Frahold. Dersom, siger hand, du vil afværge Podagra, eller forlindre dens Smerte, da vær fattig, og lev som en Fattig: Si salutem cupis, aut pauper sis, aut ut pauper vivas. Petrarcha, Part. II. Dial. 84. Et andet Raad, som Auctor giver, bestaar i at være taalmodig i sin Svaghed, i hvor stoor Smerte mand end kand have; thi Utaalmodighed gjør og at det Onde fornemmes sterkere end det pleyer, derimod formindsker Taalmodighed den i en stoor Grad. Det sidste Remedium, var efter Sennerti Berætning, Caroli 5ti beste Tilflugt, og befandt samme Herre sig saa vel deraf, at hand næsten stedse havde disse Ord i Munden: Etre patient & peu crier, hvilket og er det imod Podagra tjenligste Middel. Sennertus de Arthritide Cap. 8.

Søye Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

4.

Den 23 Januarii 1738.

DANMÆRK.

Kjøbenhavn.

Udi vores saa kaldede Danske Biblio-
theque indeholder den 3die Section
fra Pag. 50 til 55, nogle Breve af høys-
loblig Ihukommelse Kong Christiano
3tio, skreven til Melanchton, Bugenha-
gen og Major. Den 4de Section med-
deeler en Skrivelse til høysbemælte Kon-
ge fra Melanchton. Udi Slutningen af
den 5te Section er anført nogle parti-
culaires Esterrætninger Doct. Hemmin-
gium

gium betræffende, og som samme ikke lættelig findes nogenstæds, da de ere tagne af et gammel funden Manuscript., bliver de fra Pag. 69 til Pag. 77 saaledes indrykkede: Aar 1575. den 15 Junii fik alle Professores, Præster og Lærere i Kjøbenhavn Kongel. Ordre, at indfinde sig paa Slottet sammestæds, som de nu vare indkomne i det Kongelige Gemak, blev det dem befalet at forsøye sig til Hofmesterens Peter Oxes Huus, hvor de Kongens Billie skulde erfare. Det de nu indfandt sig hos den samme, træffede de og sammestæds Cantzleren Nicol. Kaas og Georg Rosenkrantz. Men Hofmesteren holdt saadan Tale til dem, som følger: I gode Mænd! min naadige Herre og Konge har befalet Cantzleren Nicol. Kaas, Georg Rosenkrantz og mig, at give eder sin Billie tilkiende. Vi veed at Sal. Kong Christian den 3die, høyloflig Ihukommelse, ved antrædende Regiæring lod Religionen her i Riget reformere, og sin gandske Regiærings-Tiid igiennem holdt Eenigheden ved lige, og at Deres Kongl. Majestæt, min naadige Herre og Konge ligeledes

Des nu i nogle Aar af yderste Formue har stræbt, at alting maatte gaae ordentlig til i Religionen, og Eenighed vedligeholdes, hvilket og er skeet, saa at endskiøndt adskillige Disputer og Ueenigheder udenlands have sig yttret, dog alting ved Guds Forsyn og Deres Majestés. Tilsyn her indenlands har vaaren roligt; og som Deres Majestæt er kommen i Erfaring om den Ueenighed, som sig i Meyssen angaaende den hellige Nadveres Sacramente er opkommen, saa har hand, for at forebygge nogen saadan slags Uroelighed her i Riget, ladet afgaae sine Rescripter til alle Superintendententer, at de i Enfoldighed efter den Augsburgiske Troes-Bekjendelse, skulde prædike om Daabens og Alterens Sacramente, saafremt Biskopperne ey derfor uden al Naade vilde straffes. Herforuden har Chur-Førsten i disse Dage skrevet til Deres Majestæt udi et Brev, at de Theologi, som hand der haver anholdet, beraabte sig paa dette Universitet, og den Danske Kirke, at mand her baade lærde offentlig og skrev paa samme Maade om Sacramentet,

som de har lært, og til dets ydermeere Betyd, har Chur = Førsten af Sachsen sendt Deres Majestæt en Bog, som for et Aar siden af D. Niels Hemmingsen er udgivet, hvorudi skrives om Altarens Sacramente aldeles imod den Augsburgiske Troes = Bekjendelse, som er Deres Majestæt meget mishageligt at fornemme, hvorfor Deres Naade har befaleet os, at lade eder efterrettelig vide, det Theologi og de Lærde her i Kiøbenhavn eenfoldig efter den Augsburgiske Confession skulde skrive og prædike, saafremt Deres Majest. ikke skal nødsages til at straffe dem paa Livet. Og eder D. Nicolae lader min Herre befale, at I skal tilbage kalde den Articul om Altarens Sacramente. Herpaa begjære vi eders Svar, og i det øvrige havde min Herre ikke formodet det om eder, mens heller at I var den, der Religionen skulde forsægte. (videre hernæst)

S. T. Hr. Doctor Medic. J. G. Böttcher, har i det Latinske Sprog sidst Anno 1736. her ved Trykken, Publico til Nytte, og in incrementum Scientiarum

arum medicarum communiceret en Tractat af 27 Ark, som handler de Morbis malignis, Peste & Pestilentia, og besynderlig de Peste Havniensi ultima Annô 1711 grassante, udi hvilken Tractat med ald Solidität er ikke glemt alle udfrævende Distinctiones, og baade de fornemste Criteria, Historiæ, & Morborum malignorum epidemicorum connexiones kort og tydelig beskrevet, som og i særdeleshed Pestis & Pestil. og fornemmeligst den sidste her udi Staden grasserende haarde Pestes udførlige Historia med alle forekomne Phœnomenis og deres Solide Forklaring, tillige med methodis & politicè & medicè præservandi, & curandi tam imprimis internis quam externis remediis, iligemaas ogsaa Chronologia Pestis Danic. & Havniensis, nec non morborum malignorum epidemicorum ac sporadicorum hoc in seculo Havnix grassantium, tillige med nogle Observation: , saavel som og samme Pestis Marsager og paa hvad Maade de agere, og slige giftige Sygdomme tilveie bringe; item paa hvad Maade Morbi maligni in Pestem, og

Pestis in Pettilentiam degenerere, distinctè, solidè, doctè & expertè beskrevet, forebragt og forklaret. Samme Tractats Indhold kand komme heele Verden til Nytte, hvor slige Sygdomme grasserer, og findes derudi for Curiosis og doctis adskillige curieuse Mærkværdigheder.

Notification om Danske curieuse
Sager. No. 314.

Efterfølgende Disputatzer ere holdne af
Professorerne ved det Kongel. Uni-
versitet i Kiøbenhavn,

Åar 1644.

d. 25 Maj. *Thomæ Bangii*, Prof. | Ebr. L:
Exercitatio Litterariæ Antiquitatis
Vta de Litteris Ante Diluvianis. Resp.
35 Baccal. Candidatis.

d. 25 Sept. *D. Nic. Pauli Scandorphii*, Theol.
Prof. de Rejectione Judæorum & ad-
optione Gentilium Dif. II. ex Cap. X.
ad Romanos. Resp. *Paulo Andrea Ar-
busio.*

d. 5 Octobr. *M. Job. Zoega*, Prof. Log.
Met. Dissertatio Logica (pro Loco
hab.) Resp. *Nicolaò Karmarch.*

d. 16 Octobr. D. Laur. Martini Scavenii,
Theol. P. de Bonis Operibus Theses
Theologicae. Resp. Auctore Jano Joanne
Bircherodiò.

Tydskland.!

Hamborg.

Den bekiendte Greve Bonneval, for-
dum Keys. General, men nu comman-
derende Bassa over en Tyrkiske Hær,
hans merkværdige Levnets Beskrivelse,
er af det Fransøiske oversat, og haves i
denne Stad udi den Felginerske Bog-
handling tilkiøbs. Oversættelsen er skion,
paa reen Tydsk skreven, og exprimerer
got den Franske Originals Forstand. En-
hver, som spørger den allermindste Nyse-
giærighed hos sig, forlanger og gierne, u-
den tvivl at vide hvad Greve Bonneval
maa være for en Mand. Vel kand det
en nægtes, at Rygtet jo har udspreedt
mange slette Ting om hans Opførsel og
Gemyttes Bestaaffenhed, en heller, at
hand jo maae have sine Fejl, hvoriblant
en stor Utaalmodighed vel maa være den
største; men naar mand betragter ham
paa den gode Side, da kand mand ikke

nok som berømme ham af sin medfødde
 Frimodighed, Mandhaftighed, Inffelige
 Forstand og Krigs-Videnskab. Den sid-
 ste Resolution hand fattede i at omvexle
 Bibelen med Alcoranen, har u=imodsi-
 gelig meest forsværet hans Navn, og
 formørket de gode Egenskaber, som el-
 lers kunde findes hos hans Person.
 Mand maae tilstaae, at de fortrædelige
 Omstændigheder, som allerede i Wien
 tog uforværkt deres Begyndelse, bleve
 endnu slemmere udi Bryssel ved hans
 Fienders hemmelige Rænker, og i Be-
 nedig udbrod til en aabenbare Elendig-
 hed, vare fast ikke muelige at lide; mens
 alt saadant er ikke tilstrækkelig nok, til
 at forsvare saa vigtig en Forandring.
 Ellers kand mand vel tænke, at Hæv-
 gierighed har giordt meget dertil. Hav-
 de hand derfor ved sine berømmelige
 Dyder haft lidt mindre Fyrighed, eller
 meere af den Politiske Langmodighed,
 saa havde maaskee Omstændighederne i
 sin Tiid bleven bedre for ham, mens U-
 lykken var denne, at hand som en Sol-
 dat sagde frit ud alting, og Hier-
 tet altid fuldte Munden. Hans Krigs-
 Er=

Erfarenhed er og hos hans Fiender worden bekendt og roost. Den bedrøvelig Process. hand havde med Marquis de Prie, gav ham endelig det sidste Stød, og ere de Argumenta, Greven af Bonneval havde paa sin Side udi samme Process, i nærværende Skrift anfordte. Ellers findes heri en omstændelig Fortæling om alt det, som har tildraget sig med ham indtil den Tid, hand gif over til Ottomannerne. Til Slutning kand mand mælde, at dette Skrift er saaledes forfattet, som det kunde være kommen fra Bonnevals egen Pen, eller i det mindste Materien dertil af ham selv fourneret, mens den bekiendte Francke Poët Rousseau, som ligeledes siden har forladt sit Fæderneland, og begivet sig til Grevens Hof, meenes at have fordt Skriftet i Stiil.

Dresden.

Her sees en Commentatio Epistolaris ad loc. i Sam. XIII. skrevet i Anledning af en afleggende Gratulation til en vis Præst, ved Indgangen i sit Embede, af M. Jo. Andr. Siepio. Ordene efter Grund-Texten lyder egentlig saaledes:

Filius anni Saul, in regnare ipsum, & duos annos regnavit super Israël. Dette har nu sin Banskelighed hos sig; thi at forandre det med dristige Criticis saaledes: Ben scheloschim schanah, filius triginta annorum, eller at sige, at et Aars Tal for det mindste maa udelades, det vil ikke afgjøre Sagen. Siger mand med Targum, det heeder saa meget, som sicut filius anni (in qua non sunt crimina) Saul erat, cum regnare inciperet, da er Expressionen lige saa lidet Hebræisk, som Sagen selv skikker sig til Fortællingen. Mand kand ligeledes en see, hvorledes det rimer sig med Scopo, naar andre forklare det: Filius anni erat Sauli, ligesom derved forstodes Ischboseth; thi ingen er saa daarlig, at fastsætte Regieringens Antrædelse efter Sønnens Alder; at mand en skal tale om, det Ischboseth den Tid allerede var ældre. Hr. Reime verterer de Ord, ben schanah filius anni, ved annosus, grandis ætate, hvilket har en god Grund nok, endskjøndt det i det Hebræiske Sprog aldrig saaledes pleyer gives. Underlig er Jo. Phil. Heinii Tænkte om Propheten Samuel, ligesom den

ne havde villet mælde om Sauls Alder, og maatte lade - - aaben rum ved Filius, saasom hand intet Brevs havde for sig, for at kunde siden sætte Aars-Tallet dertil, men var imidlertid død hen derover, og endelig af det aabne Rum, vorden en lineola Makkaph. Det er gemæs med det Hebræiske Sprog, at oversætte Filius anni ved Anniculus. Annum agens, som sees af Exod. XII, 5. XXIX, 38. Lev. IX, 3. Saul var et Aar gammel i sin Regiering, eller havde været Konge et Aar, nemlig fra sin Salvings Tid af, indtil hans solenne Indvielse i Gilgal, 1 Sam. X, XI, 14. 15. Som nu endeel af det andet Aar var kommen dertil, udvalgte hand sig en Livs-Bagt, hvorfore og Lutheri Oversættelse, som stemmer overeens hermed, er den natuurligste og beste. Saavidt gaaer nu Hr. Siepens Forklaring, som mange holder for god nok, undtagen, at den pretenderede Eftertryk udi det Ord Ben filius, befindes noget tvungen, Filius dicitur quia Rex unctus & creatus instar filii renascebatur &c. Ligesom det og maa see vilde være bedre, om nume-
rale

rale cardinale duo pro ordinalis secundus blev antagen; der hand nu paa andet Aar regierede over Israel etc.

Halle.

I Anledning af at den store Philosophi Hr. Wolffens Skrifter, ey alleene hos lærde men endog læge Folk, ere saa begiærlige, og disse sidste formedelst Uvidenhed i Sproget, da Skrifterne paa Latin ere forfattede, ikke forstaae at læse dem, har den habile Hr. G. F. Hagen fattet den berømmelige Resolution, at lade udgaae paa Tysk de her og der adspredte smaa Wolffiske Skrifter, og virkelig begyndt for kort Tid siden allerede at udgive den 2den Deel deraf, hvorudi besynderlig indeholdes de til Fornuftens Lære henhørende Stykker, tillige med ræt smukke anførte Annotatis. De besynderlige smaa Skrifter, som i denne 2den Deel indeholdes, handler om den Verdslige Wiisdoms og Naturens Lære, saavelsom Maaden paa at lære de samme: Om en Verdslig Wiisdoms Bessaffenhed eller de habitu Philosophiæ, som skal være beqvem til publiqve og privat Nytte: Om de frugtbare Idéer: Om de

de

de til Rettesnoer tienlige Idées (notionibus directricibus) og Grund-Videnskabens rette Bruug; dernæst vil Læseren finde her i endeel Banskkeligheder opløste, som om Menneffens Siæl forekommer, hvorved tillige handles om Idéernes Oprindelse, og den Kraft, at kunde gjøre fornuftelige Slutninger: Herpaa følger Erfaringers Grund-Love, og derefter Maaden paa at bevise den Christelige Religions Sandhed, siden handles om den Verdslige Vitisdoms conditionelle Sætninger eller Philosophiske Meeninger: Naar dette er forbi, findes en Utklynknings-Skrivelse til Hr. Professor Cramer, hvorudi undersøges, om det er nyttigt, at Inventions-Kunsten i en tilfammenhængende Læres-Begreeb blev bragt, hvorhos er føyet et Anhang af adskillige Geometrarum Regle, hvorefter Forstanden retter sig naar den skal udfinde Sandheden. Fremdeles findes her i en Forklaring over det Sprog 1 Cor. IV. 7. at Menneffet hæver intet af sig selv; derpaa handles om den efter haanden opkommende Overbeviisning; og siden læses Hr. Wolffens Erindring om sin Maade at

philosophere paa, hvilken tillige med
 tiener til et Svar paa det, som en viss
 i Anledning af hans Logicaliske Verk i
 de lærde Historier af det 1728de Aar
 paa den 474 Side har anmærket. Der-
 næst staaer endnu en saadan Erindring,
 hvorledes Hr. Wolff vil forholde sig i-
 mod de Instantzer, som mand maatte
 imod hans Skrifter foretage: De føl-
 gende Afhandlinger ere om Forstandens
 Skiærpelse ved Maale-Kunsten; En
 Skrivelse til Hr. Georg Ren fra Dan-
 sig om Studeringers Indretning paa
 de høye Skoler eller Academier; Ta-
 bellers Forfærdigelse og Nytte; Den ac-
 curate Lære-Maadens mangfoldige Nytte,
 og Forfatterens Philosophies Ind-
 flod i de høiere Faculteter. Endelig
 gøres Beslutningen med en kort Af-
 handling om den Wolffiske Philosophies
 Prærogativer og Nytte.

Frankerige.

Paris.

For nogen Tid udkom her et smukt
 Skrift kaldet: Genealogies historiques
 des Rois, Empereurs &c., hvis Forsat-
 tere var sindet i førstningen at betiene sig

af de Hübnerste Genealogiske Tabeller; men maatte undlade det samme, eftersom adskilligt falskt og defecter udi den nem saavel hvad den gamle Profan-Historie, som de høye Huuse i Tykland betræffer, foresandtes; hvorfore hand siden betiente sig af andre, saasom: Reineccio, Reusnern, Imhof, Rittershusio, Guicherion, Butkens, Sansovino, du Change, Sainte Marche, og andre fleere; og disse har hand saa grundig anført, at mand i dette Skrift finder en kort universal-Historie og en Genealogie hos hinanden. I den gamle Chronologie har Auctor rettet sig efter Usserium; men hvad de paa Tabellerne staaende Personers Orden betræffer, da har hand ey alleene maget det saa, at alting falder tydelig i Dynene, men endog at Læseren ey med Bidtløstighed vorder besværget; af samme Aarsage har hand betient sig af Abbreviaturer.

Italien.

Benedig.

Pasquali har oplagt Storia della Favola confrontata colla Storia santa, ove si
di-

dimostra, che le piu celebri favole, il culto, ed i Misteri del Paganismo non sono altro, the copie alterate delle Storie, degli Ufi, & delle tradizioni degli Ebrei; del Sigre. Lavour, trasportata dal Francesse. Tomi II. 8. T. I. pag. 276. T. II. pag. 238. Denne Bog er i henseende til sin Indhold bekiendt nok, men Oversættelsen er rigtig og angenem at læse.

Samme Pasquali har og ladet udkomme den første Deel af Hr. Bruzens la Martiniere store Geographiske Lexicon. Det skal bestaae af 10 Bind, og er af Hr. de l'Isle med 60 Carter, en Indledning til Studium Geographicum, og en Afhandling om Globo formeeret. Denne Edition giver baade udi Papirets og Trykkens Skionhed den Hollandske slet intet efter.

Portugal.

Lisabon.

En viss Person navnlig Jacob Fried. Weinholz, og som er Sergeant Major de Batailles i Kongel. Portugiesisk Tjeneste, skal have opfundet et nyt slags Canoner, hvoraf mand i et Minut kand gøre 20 Skud.

Søye Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

5.

Den 30 Januarii 1738.

DANMÆRK.

Kjøbenhavn.

Slutning af den om Hemmingio sidst
anfødte Relation.

Hemmingius.

H gode Herrer! Det er i Morgen over
1 Aar og 8te Dage, siden jeg af min
Naadige Herre og Konge blev udkaldet
til Friderichsborg, og Deres Kongl. Maj.
befalede mig, at jeg ikke meere skulde
disputere eller skrive om denne Materie
og befale mine Medbrødre det samme!
E at

at hvad som var skrevet, skulde blive derved, og holdes mig til gode. Til dette naadige og Kongl. Løfte, som mig blev givet af min Herre udi Canklerens Nær-
 værelse, holder jeg mig endnu, og ønsker gierne, at Deres Kongl. Maj. for Guds Skyld vilde behage at lade mig blive derved, og en tvinge mig fattige gamle Mand til Revocation. Hvad jeg har talt eller skrevet, det har jeg giordt med en god Samvittighed. Jeg haaber, at min Tid varer ikke længe. Dette Aar, jeg nu lever i, er mit store Climacteriske nemlig 63de Aar. At de Herrer Theologi ellers heraaber sig paa mig, deri gjør de mig uræt; thi endskiøndt jeg ikke nægter, det vi ved Kongens Bielager raisonnerede med hinanden over alle Religionens Articler, saa raadde jeg dem dog lige saa lidet, som de mig, at udgive noget Skrift. Der er en Position udi min Bog, hvorpaa de støde sig, som jeg gierne vil udslutte, men jeg kand i dens Stæd intet skrive eller indføre. Tydskland er stor, og mange Tyrster regiære der, som alle staae under Kænsen. Enhver har sine Theologos, der
 ræt

rætte sig efter deres Fyrster. Sicut co-
 quus ad palatum Domini sui. Kongen
 af Danmark er derimod en Monarch
 udi sit Rige, Ham maae vi svare. Der
 gaader mange Confessiones ud i Tydsk-
 land og undertiden ikkun i 14 Dages Tid
 en imod den anden, og det er ubilligt,
 at mand saadanne skulde underskrive.
 Min Bog har endnu intet Oprør forvol-
 det; thi taler jeg Guld og Deres Maje-
 stæt, at Eenighed i baade denne og an-
 den Lærdom er holden ved Magt udi disse
 Landes Kirker og Skoler.

Georg Rosenkrantz.

Saa mærker jeg vel D. Nicolae, at
 disse andre Theologi, som staae herhos,
 ere lige saa gode som J, eftersom J siger,
 at en fuldkommen Eenighed regier
 etc.

Hemmingius.

Jeg har intet at mælde om de andres
 Bekiendelse, men at mand ey har lært
 anderledes end tilforn, efterat min Bog
 er udgangen.

Georg Rosenkrantz.

Saa hører jeg, at J udi Skolen lærer
 tvært imod det som prædikkes.

Hemmingius.

Jeg har aldrig i 25 eller 33 Aar anderledes lært, jeg har tilforn disputeret derom paa Universitetet, og der jeg blev creeret til Doctor, tracterede Machabæus lige det samme Argument. Jeg har og lært det samme af Philip Melancton og andre, som ere lærdere end de, som nu staae derimod.

Georg Rosenkrantz.

J har længe havt Ordet, endskiøndt J har havt det for eder selv, men nu have vi faaet det at see, her har J det hos eder i Kiøbenhavn, andre, som har Forsand derpaa, sige, at det ikke er sandt.

Hic Episcopus cœpit nos excusare & modum præsentiaë explicare, Ad quæ Georgius Rosenkrantz.

Petrus Oxe.

Jeg vil berette min Herre Svaret, og eder skal intet ondt vederfares for min Skyld etc. etc.

Efter som vi dagligen erfare, stoor Tvivstighed at være Udenlands iblandt de Lærde om adskillige Religions-Articler, og i sær om det hellige og høværdige Altarens Sacramente, den sande Religions

gions Fremgang til Hinder, og mange fromme Christne til Anstød og Bildfarelse. Saa erkiende vi med Taknemmelighed den besynderlige Guds Barmhertighed, fra den Tid, den sande Evangeliske Lærdom, i sær ved de hellige Mand og Guds Redskaber, D. Morten Luther, og Philip Melancthon blev indført i disse Lande og Riger, saaledes hos os har floreret, at ingen aabenbare Strid og Tvistighed over et eeneste Stykke i Religionen har yttret sig imellem de, som enten lære i Kirker eller Skoler. Ligeledes bekiende vi, at det er den sande Prophetiske og Apostoliske Lærdom, som i Catechismo Lutheri og den Augsburgiske Confession kortelig er forfattet, hvilken Lærdom vores nu regierende Konge saavel som Deres Naades Sal. og Høyloflige Hr. Fader, med største Flid har handthævet, og vi bekiende, at vi ey alleene hidindtil have lærdt og prædikket, men endog ligeledes herefter vilde lære og prædikke samme Lærdom, og ikke vige derfra eller holde nogen Disput derover, som kunde give Anledning til Tvist og U-reenighed i den sande Religion, der

hidindtil ved Guds særdeles Naade og efter vores Christelige Dyrigheds Love er vorden i disse Lande prædikket uden mindste U-eenighed, og det bekiende vi efter den Tied, som vi have svoret GUD og Dyrigheden i følge af den Augsburgiske Confession, ja under Guds Fortabelse, såas fremt nogen befindes derimod at handle. Og dersfore vilde vi, at intet Efterdags hverken her i Riget eller Udenlands vorder trykt, som en tilførn af alle Professorer er igiennemseet, og af Deres Kongl. Maj. vores naadigste Konge og Herre er approberet. Til ydermeere Betræftelse herpaa have vi efterskrevne Doctores, Professores og Pastores her i Kiøbenhavn vores Seigl her under trykt, og egne Hænder underskrevet. Datum Kiøbenhavn den 9 Julii A. Domini 1575.

Et Brev skrevet af Petro van Musschenbroek Philos. Matheseos Professore in Academia Ultrajectina dat. 1 Dec. 1737
til Profess. Horrebow.

Vir Nobilissime, Eruditissime.

Quæ dono mihi misisti opuscula, accepi: gratias pro iis ago habeoq; magnas:

gnas: perlegi de proportione harmonica tractatum; perspicuitatem non possum non laudare, atq; me non sine fructu illum legisse confiteor. Sed quicquid a te profectum vidi, vehementer mihi arrisit; præcipue autem Astronomia Mechanica, in qua descripta sunt similia organa, ac in meo Observatorio uti soleo. Tempus huc usq; mihi defuit Systema tuum Paschale examinandi: non dubito, quin veritatem detexeris; sed nisi Pontifex summus a suis moneatur Astronomis, ut errorem corrigat, spes nulla est, emendationem æquo animo ab ipso receptum iri: nimis enim oderunt Catholici Protestantes, quam ut in sacris cærimoniis aliquid ab his, & non a suis profectum, admitterent. Interim faxit D. O. M. ut diu in incrementum scientiarum, & in decus atq; utilitatem tuæ familiæ vivas sospes & incolumis. &c.

Den Høylærde B. van Musschenbroek havde ikke seet Fortalen til bemældte Systema Paschale, hvilken endnu ikke er trykt, og kunde saa ey vide, at Professor Horrebow virkeligen inviterer de Catholske Astronomos til, at a-

gere med sig de concert, hvorfore B. van Musschenbroek retteligen i sit Brev derom erindrer.

Det Poëtiske Skrift, hvoraf en Deel forleden Aar, saasom ogsaa Anno 5 og 36 er indrykt i de Lærde Aviser, under den Titul af skæmtende og alvorlige Harpe, er nu under Bressen, og kand habes in Quarto med skøn Tryk og godt Papier efter omtrent 5 Uggers Forløb. Dog har det behaget Auctor at forandre Titzelen af skæmtende og alvorlige Harpe til Poëtiske Tids-Fordriv. Ellers gives ogsaa Publico tilkiende, at af den Bog Overeensstæmmelse og Forskiel imellem den Romerske og Danske Ret, som er paa 4 Alphabeter, in Quarto, ere blevne nogle saa Exemplarier til overs, saa vel her i Kiøbenhavn, som i Provinzherne. Paa det nu dens Auctor paa een gang kand blive af der med, førend hans Poëtiske Tids-Fordriv kommer ud, haver hand resolveret at sælge Stykket for Prænumerations Pritis, nemlig 8 Mark Danske; da den
ellers

ellers haver kostet 10 Mk. Stykket, kand derfor nu bekommes for 8 Mk. her i Kiøbenhavn hos Madame Ottensens i Gøttersgade paa Hiørnet af Mynter Gaden, Morgen, Middag og Aften; I Randers hos Kiøbmand Busz, og i Odense hos Sr. Edelberg. Dersom nu een vil tage Resten paa cengang, gives endnu bedre Kiøb.

Sverrig.

Gottenberg.

Mand seer her i Trykken at være udkommen en Philosophisk og i Natuuren grundet Afhandling over det Physicaliske Problema: hvoraf Havets Salthed har sin Oprindelse? hvorved tilligemed gives en kort Esterrætning om de 3de Ildsprudende Bierge, Hecla, Vesuvius og Æthna. Forfatteren har taget Anledning af et paa Academiet til Bourdeaux opferdt Problema, til at tale om Havets Saltheds Oprindelse. Den forehavende Materie har Auctor i 3de Capitler afhandlet. I det første vises at Guld selv har skabt Havet og forordnet det sine Grændser; I det andet, at

den første naturlige Rod til Salthed er ndsprungen af Verdens Chaos; I det 3die, at Universal-General-Sædens saltagtige Particul er det Middel, hvorved Havets Salthed steds og uden Afgang vedligeholdes. Til desto tydeligere Begreep at give om den forebragte Materie, anføres efterfølgende Sætning alleene om Saltets Oprindelse: Det Salt, siger Auctor (forstaae det corporlige) som indtil nu saavel i de øverste som nederste Verdens Deele findes, har sit første Udspring af Chaos dets Antændelse, det er af den derudi indeholdte kolde Natuurens Egenskab, som skeede paa Skabelsens tredie Dag. De Ildsprudende Bierge, siger Auctor, bekommer deres Næring af det nitrøse Salt og sulphuriske Jord, som avles udi Søen, naar Vandet af Soelens Straaler er vorden ophidsset, og siden, efterat Vapores har ladet sig see, nedstiger. Centrum Maris forestiller hand sig som en kaagende og brændende Nitri Smelte-Diegel, og formeener, at det samme bekommer ligesom en Skaarpe af den sig derved befindende alcaliske Jord, og at

den

denne Dækkelse hindrer, at Vandet ey
udslukker den Jld, som derefter ved en-
deel paa Siden gaaende Sange, til oven-
mældte Bierge henføres.

Trydskland.

Halle.

For nogen Tiid har den i den Canoni-
ske Ræt besynderlig lærde Mand Justus
Henningius Böhmer, Jctus Potent.
Boruss. Regi à consiliis intimis, Acad.
Feid. Direct. Ord. Jctor. Vicar. Præs.
& Prof. Juris Ord. udgivet den 5 Tome
af sin fortræffelige Bog, der holdes for
den beste, som i denne Materie er ved
Trykken bekendtgjort. Dens Over-
skrift heeder saaledes: Jus Ecclesiasti-
cum Protestantium usum hodiernum
Juris Canonici juxta seriem Lib. V. Tit.
X sq. usque ad finem Decretalium, qui-
bus præcipuæ Doctrinæ de criminibus
secularibus ac mixtis clericorum exces-
sibus, purgatione, pœnitentia, & ex-
communicatione traduntur, in Foris
Protestantium ostendens. Adjecti sunt
indices generales titulorum, Auctorum
& rerum præcipuarum in quinque To-
mos

mos & jus Parochiale. Dette grunddige og udførlige Værk, som nu er fuldkommen i Stand, er saa got, at en Protestantisk Jurist med Nytte kand betiene sig deraf.

Leipzig.

For en Liebhaber findes en smuk Bog i denne Stad udkommen, under saadan en Titul: Die bisherigen Friedens-Preliminarien nach dem Interesse der Staaten von Europa beurtheilet von D Christian Joh. Feustel, hvorudi en flittig Avise-Læser vel intet Nyt kand finde, og de, der formedelsi deres naturlige Overielse ere vandte til at criticere, vil maaskee besynde Forfatteren, at hand har forebragt gammelt og opvarmet Tøyg. Nu kand det vel en nægtes, at de udi Skriftet forekommende Sager jo ere nok bekendte, men derhos spores over alt saa eftertænkelige Ting, gode Jugements og Slutninger om de Ting, som mangen en for sin Flugtighed eller svage Judicium maaskee ikke har kundet begribe ræt. Imidlertid indeholdes herudi de hist og her saa langt udstrodede Beretninger om dette saa vigtige Fredens-Værk, som deraf
hida

hidindtil ere for Lyset udkomne. Mens førend Auctor de samme forebringer, giver hand en Idee om den foregaaende Krig, dog kortelig, eftersom Hr. Mafsuet udi sin Histoire de la Guerre presente giver tilstrækkelig Efterretning nok derom. De Europæiske Magters Staats-Interesse er bekendt at være adskillig, hvorfore Forfatteren og om enhver i særdeelehed tracterer. Hand jugerer en alleene fornuftig, og viser en skarp Indsigt i Staats-Sager, mens endog, som en koldfindig Politicus forbliver stedsse inden Uparthighedens Grændser. Om Sanctione Pragmatica og den Ryswick'ske Freds-Clausul vil Læseren herudi og finde et tilstrækkeligt Begreb.

Sammestæds sees et Skrift, hvoraf de nu værende Krigs-Conjuncturer med Fordeel kand læres. Dets Titul er: Achten-mæssig Deduction derer zwischen dem Russischen und Türckischen Hoffneulich entstandenen Irrungen, und des dadurch veranlasten Krieges, nebst einer richtigen Carte und geographischen Beschreibung des Türckischen Kayserthums und aller angränhenden Reiche und Länd-
der.

der, wie auch dem Diario der Kayserl. Armee in Ungern. In gehörige Ordnung gebracht und zum Druck befördert von M. J. F. Scharffen, der Morgenländischen Sprachen öffentlichen Lehrer.

Frankfurt an Main.

Udi Andreae og Horts Boghandling er at bekomme D. Joh. Jac. Ramb. wehl. S. S. Theol. Prof. Prim. &c. wehl-unterrichteter Studiosus Theologiae, oder grundliche Anweisung, auf was Art das Studium Theologicum zur Ehre Gottes und Nutzen der Kirche Jesu Christi, auch selbst eigner Seeligkeit, auf der Univerſitet anzufangen, fortzusetzen und zu enden sey.

Erffurth.

Det nyeligst her udkomne Historiske Skrift, fører saadan Titul: Johan Heinrichs von Salckenstein, Hoch-Fürstlichen Brandenburg-Anspachischen Hof-Rats, und d. z. dieses Hoch-Fürstlichen Hauses Residenten in Erffurth, Thüringische Chronica, oder vollständige alt-mittel- und neue Historie von Thüringen, insonderheit auch von der Haupt-Stadt Erffurth in 5 Büchern abgefasset.

Holland.

Amsterdam.

Moetiens har forlagt *Le Cyrus moderne*, ou discours sur les moyens de rendre un etat heureux & puissant ? prononcé à l'occasion de l'erection de la nouvelle chaire de Professeur en Oeconomie, Police & Domaines, erigée à l'Académie de Hall, par ordre de Sa Majesté Prussienne en 1727. Par Son Excellence, Monsieur J. P. de Ludewig, Chancelier de l'Académie de Hall, Conseiller Privé de la Regence de Magdebourg, Seigneur de Bendorf, Prez, Gatterstedt &c. Qui y a joint quelques preuves de l'heureuse reduction de la police sous le glorieux regne du Roi Frederic Guillaume. Traduit en François par Godefroi Sellius, Conseiller de la Cour, & Professeur Ordinaire en Droit & Philosophie, Membre de l'Académie Imperiale & de la Societé Roiale de Londres. Haag. 8. 5 $\frac{1}{2}$ Ark.

Sammetads har den berømte Professor Juris i Grønningen oplagt sin forlang Tid i Trykken udgivne Tractat
om

om Spil i 3 Deele, og formeeret den med adskillige Tillæg. Skriftet er en Discours om Lykkens egentlige Natur, og haver et Anhæng hos sig af de andre Forfatterens Skrifter, som besynderlig ere henrettede paa, at forsvare Spils Ustydighed. Titulen er følgende: *Traité du Jeu, ou l'on examine les principales Questions de Droit naturel & de morale, qui ont du rapport à cette matière. Par Jean Barbeyrac, Professeur en Droit à Groningue. Seconde Edition revûe & augmentée. A la quelle on a joint un Discours sur la nature du Sort, & quelques autres Ecrits de l'Autheur, qui servent principalement à defendre ce qu'il avoit dit de l'innocence du Jeu, considéré en lui même. Tomes III. pagg. 896.*

Leiden.

Hr. Prof. Rucker lader med første udgaae Schultingii *Jurisprudentiam Anti-Justinianeam.*

Samme Stæds agter og Hr. Resident Byn-Kershcek at udgibe Brenemanni *Pandectas Florentinas*, som i mange Aar med Forlangende har vaaren forventet.

Søye Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

6.

Den 6 Februarii 1738.

DANNEMARK.

Kjøbenhavn.

Continuation af det saa kaldede Danske
Bibliotheque.

Pag. 78. Den 6te Samling recense-
rer og meddeeler et og an-
det Udtog af den ubi det Danske Sprog
bektendte ældste Postill mand veed af,
kaldet Tertegns Postille. Titulen er
denne: Alle Epistler og Evange-
lia, som leses alle Søndage om
F Da

Varet, sammeledis Fuledag,
 Paaste-dagh, Pingez-dag, meth
 deris Udtydning oc Glose, oc eth
 Tertegen till huer Dag, m3 flere
 Artickle, som alle Menniske nyt-
 telige ere. Trykt til Paris in Folio
 1515. og til Leipzig Ao. 1518. Auctor
 til samme berettes at have været Chri-
 sten Petersen, en berømt Canonicus til
 Lund i Skaane. Af dette Skrift viises
 hvad gruelig Mørke og Blindhed der
 har regieret i vores Norden, da Pave-
 dommet sammesteds sad endnu paa
 Thronen. Til Beviis anføres nogle
 Lærdomme af samme Bog, og hvoraf
 mand atter her vil meddeele noget:
 Folio XI. udi samme Postille formaner
 den lærde Brædikant alle og enhver, ef-
 ter Johannis den Osberes Exempel, at
 bære grove eller hvasse Klæder, og det
 for 5 Aarsagers Skyld: (1) Fordi Lege-
 met derved fra lidelige Lyster afholdes.
 (2) Fordi denne Klæde-Dragt frelser fra
 Sorg og Bedrøvelse, hvorpaa Ninive
 til et Exempel anføres. (3) Fordi de,
 der

der bære grove Klæder gierne bønhøres, efter det Sprog Syr. 35. Oratio humilitatis nubes penetrat. (4) Fordi saadanne Klæder befrier fra den pünagtige Klædning, de Fordømte isøres, ligesom Herren talte igiennem Prophetens Mund: Jeg vil omstifte deres Hovmod til en ævig Spot og Skiendsel, og for hvert besynderlig Klædebon og hver Farve med Streege og Flige, som de have paa deres Klæder, vil jeg give dem en særdeeles Piine udi Helvedes Afgrund. (5) Skulde de i deres Stæd bekomme skinnende Klæder i Himmelen, efter Sproget Apoc. VI. Datæ sunt singulis stolæ albæ.

Fol. XXIII. og XXIV. beskrives Christi Fødsel saaledes: Der Jomfrue Maria havde vaaren schwanger med Jesu i 9 Maaneder og 6 Dage, udgik en Befaling fra Kaysar Augusto, at enhver under sit Livs og Guds Fortabelse skulde forsøve sig til sit Køde-Stæd, og give Kaysarens Sende-Bud en Solo-Benge, som giældte 10 gemeene Benge, efter deres Myndt. Som nu Joseph fik høre om denne haarde Befaling, blev

hand meget bedrøvet, fordi hand frygtede for, at hand en kunde blive nærværende ved Christi Fødsel. Maria, som mærkede hans Bedrøvelse, spurde ham om Aarsagen dertil; hvorpaa hand gav hende til Svar: Min kiæreste Bruud og Datter! Der er udgangen en saadan Keiserlig Befaling, at jeg bliver nødsaget at reyse til Bethlehem, og sølgelig en bliver nærværende ved din velsignede Søns Fødsel, mens dersom jeg bliver hiemme, skeer det med mit Livs Fortabelse. Maria trøstede ham, sigende: Kiære Fader sørg ikke; thi jeg vil fare med dig til Bethlehem, hvorover Joseph blev meget glad, men vidste ikke om hand skulde give sit Samtykke dertil, eftersom hand frygtede for, at hun maatte føde paa Beyen, og at Folket maatte laste det af ham, at hand havde førdt en schwanger Kone med sig paa saa lang en Bey. Mens Maria sagde ham, at hand en skulde agte saadant; at det var Guds Villie, det hun skulde følge ham til Bethlehem, ligesom ved Propheten i det 5te Capitel var spaaet. De droge da begge fra Nazareth, Maria sad paa et

et Esel, Joseph gik foran og ledde det. Der de kom til Bethlehem, kunde de intet Herberge bekomme, deels fordi de vare u-bekjendte, deels fordi Bethlehem var liden, og mange Fribaarne af Davids Slægt boede der sammestæds, deels endelig fordi Indbaanerne vare hengivne til Gierighed, og saae, at Joseph var fattig, og dertilmed førde en frugtsommelig Qvinde saavel som en Oxe og Esel med sig, der vilde tage meget Rum bort. Joseph søgte da rundt omkring efter Herberge, mens fik alle vegne Afslag, endskiøndt hand bød Penge derfor; Endelig bad hand, mand vilde give ham Herberge for Guds Skyld, mens alt forgiæves, hvorover den arme Joseph græd og hylede for Mariæ skyld; men hun trøstede ham, og bad, at hand skulde spørge sig for i de Syges Huus, om mand en der kunde blive herbergeret; mens da Bersten derom blev adspurdt, svarede hand, at de vare jo friske Folk, og at dette Huus var alleene indrættet for Syge og skrøbelige. Der nu Nattens Mørke faldt dem paa, fandt de et Skuur (et Bdstiv) imellem tvende Huuse, hvorunder Sat-

tige og Bønder = Folk pleyede at binde deres Efeleer og Fæe, for at befrie dem fra Uvæer: Herunder vilde da Maria tage ind, mens Joseph sagde: O jeg arme forladte Mand, skal jeg da ikke træffe Huus for dig i denne Aften? Hvorpaa Maria svarede: Et hvert Stæd i Verden er Guds Huus, hvorfore vi ville blive her. Joseph nedtog da Maria med største Erbødighed og Væres Beviisning af Efelet, førde Oxen og Efelet ind under Skuuret, bandt dem der, og ophængte for Maria et gammel Heste = Dække, som skulde tiene i Steden for en Dør for dette Natte = Leye. Derpaa gif Joseph i Staden, og kiøbte Foder og Kul, efter som Kulden var stærk, gav Oxen og Efelet en Deel af Foderet, og af den anden Deel breedde hand en Seng for Maria, som forblev 12 Dage udi dette Leye; thi de hellige tre Konæer effrede Christo paa den 12te Dag. Ved Midnat aabenbaaredes Maria, at hun nu skulde føde BARNET, hvorfore hun blev meget glad, og hendes Ansigt skinnede klart. Joseph spurde hvad dette skulde betyde? da hun svarede, at hun nu skulde føde hendes

Livs =

Livs-Frugt. Der hun nu havde bragt Jesum til Verden, satte hun ham paa sine Knæ, og beviiste ham, som sin GUD og Skabere, Guddommelig Tre. Derefter kom Joseph dertil og græd af Glæde. O livsalige Jomfrue! sagde hand, tilstæd mig, at jeg maae tilbede din og HERRENS Søn, hvilket og skeede. Barnet begyndte siden at græde, fordi det var en stærk Kuld, hvorfore Joseph varmede nogle smaae Klude, hvori Maria indsvøbte hendes liden Søn. Joseph vilde ellers gaaet i Staden, for at hente en Kone til at give hendes Søn Die, mens Maria forbød ham det, sigende: at HERREN vel skulde forsee hende med Melk, hvorpaa hun gjorde sin Bøn, og hendes Bryste bleve fyldte med Melk. Her maatte vel nogen indvende, hvorfore Maria lagde vor HERRE i Krybben, eftersom nogen Uheld maatte vordet ham af Oxen eller Asenet tilføyet? Mens Lucas svarer herpaa, at der ellers var intet Rum i Herberget. Dette skeede os ogsaa til Exempel, at vi skulde være vores Konger og Førster underdanige. Oxen er et stort Dyr, og har tvende Horn,

hvorved Verdens Herrer og Førster be-
tydes; ved Ejelet, som bærer svare Byr-
der, forstaaes den gemeene Mand, der-
fore lagde Maria sin Søn imellem begge
disse Dyr, at hun vilde viise, det saavel
Fattige som Rige kunde blive deelagtige
ud i Guds Rige. Fleere af disse lærde
Prædikener og Forklaringer skal følge
næste gang.

Samme Steds har mand for kort Tid
seet her i Trykken udgiven et imod den
Leibniziske Philosophie forfattet Skrift.
Den lærde Auctor dertil er Hr. Joh. Frid.
Reuff, som overalt i Skriftet viser, at
denne nye Philosophiens Lære-maade er
for en Christens Lærdom og Levnet ska-
delig og farlig, ja paa Titulen giver
hand allerede sin Betænkning tilkiende
saaledes: J. M. J. Meletema de Scylla
qvadam Philosophiæ recentioris in lu-
cem publicam editum. Hafniæ impen-
sis Jacobi Preussii, 14 Ark in 4to. Kor-
telig at mælde om Skriftets Indhold,
da censurerer Auctor Karp derudi snart
hint snart dette, som hand har fornum-
met at være meest ansædeligt imod den
Christelige Lærdom, eller som ey hidtil-
dags

Dags er bleven tilstrækkelig nok igien-
drevet. I almindelighed depingeres
denne Philosophie i den Ilden Section saa-
ledes: Novam scientiis omnibus faciem
indicere conatur hæc Philosophia. Non
ancillari vult sed regnare, crescit velo-
citer & haud procul abest à suo Princi-
patu. Experta est velitationes, non admo-
dum multas & jam ferè Domina campi
est. Triumphis jam & Epiniciis plena
sunt castra pro ea militantium. Alii tantò
vehementius dolent, & tantò graviora
mala extimescunt. Til dette meletema
desto bedre at forstaae, er en af Auctore
derover forfattet Conspectus vorden der-
efter bestendtgjort, som til Læserens
Nytte og Behag herved meddeles:

Post brevem introitum, (§. I-III.) mo-
neo primum, quod multa in hac philo-
sophia eximia esse agnoscam, (§. IV. V.)
& innuo, quæ dica ab aliis ei scripta sit;
(§. VI.) atque *ὡς ἐν παρόδῳ* ex illis, quæ
dudum agitata sunt, significo, quæ ube-
rius evolvenda putem. (§. VII. VIII. IX.)
Deinde aperio, quid ego in ea præcipue
pertimescendum existimem. Nimirum,
principia quædam ejus, essentialia & capitalia,

*operationibus Dei immediatis ac supernaturalibus adversari, atque hinc Naturalismum quendam gignere, doceo. (§. X.) Explico terminos, & quo animo, quoque ordine, sententiam hanc meam expositurus sim, moneo. (§. XI. XII). Tractatio hæc est. Quum illud præcipue ostensurus sim, quod harmonia præstabilita universalis, inprimis, naturæ & gratiæ, naturalismum illum progeneret, repræsentantur primum *quatuor dogmata*, quibus natura ad summum fastigium evehitur, & harmoniæ illius fundamenta jaciuntur. 1) mirabilis animarum, spirituum, (imo substantiarum omnium) independentia, (§. XIII.) 2) infinitudo, (§. XIV.) 3) sufficientia, (§. XV) quæ tria dogmata, utcumque blanda videri possint & speciosa, (§. XVI.) quam stragem edant in Theologia, (§. XVII.) & quam inimica sint auctoritati Scripturæ, (§. XVIII.) brevissime declaratur. 4) quomodo unam creaturam in alteram agere statuat hæc philosophia, (§. XIX.) & quam intolerabilis illa sententia sit, (§. XX.) ac quod præterea omnes hæc quatuor doctrinæ nullis solidis munitæ sint rationibus, (§. XXI. XXII.) ostenditur. Tum *quintum**

tum, quod primario huc pertinet, dogma,
 5) *harmonia univ. præst.* in medium produ-
 citur, (§. XXIII. XXIV.) ubi explicatur
 primum, quid sit *harmonia* (§. XXV.) *præ-*
stabilita (§. XXVI.) universalis (§. XXVII)
 ejusdemque fundamentum (§. XXVIII.)
 & momentum, (§. XXIX. deinde, di-
 missis ceteris harmoniæ illius univ. par-
 tibus factisque aliquibus in harmoniam
 univ. spirituum (animarum) ac corpo-
 rum annotationibus, (§. XXX.) quid in-
 primis *naturæ & gratiæ harmonia* sit, (§.
 XXXI. XXXII.) & quid de ea amplectar,
 (§. XXXIII.) significo, & quod in novo
 hoc systemate *eo usque extendatur, ut natu-*
ralismum illum invehat, per totam reliquam
 libelli partem probo, & pluribus argu-
 menti confirmo. Universalem enim &
 perfectam regni naturæ & gratiæ tam
 harmoniam, quam præstabilitionem in-
 gerunt. 1) disertæ & determinatæ sen-
 tentiæ, maxime generales; (§. XXXIV.)
 2) rationes, quas afferunt, pariter gene-
 rales; (§. XXXV.) & 3) ipsum ultimum
 ac primum totius *harmonia* fundamen-
 tum, (§. XXXVI.) ac præterea, remotis
 quibusdam contra priora dubiis, (§.
 XXXVII.) 4) thesis de naturæ perfectio-

ne; (§. XXXVIII.) & 5) inprimis, doctrina de miraculis, (§. XXXIX-XLII.) quibus subjungi aliæ quædam ad eandem ferre metam tendentes doctrinæ possunt: 6) de mysteriis: (§. XLIII.) 7) de præmiis & pœnis vitæ futuræ. (§. XLV.) 8) de consummatione seculi; (§. XLVI.) 9) de telluris nostræ ortu. (§. XLVII.) His ita commemoratis, pensitandum proponitur: an hoc systema alias admittat operationes Dei immediatas, & supernaturales, seu *miracula*, quam *primigenia*? (§. XLVIII.) & annon id ad ipsam quoque incarnationem Filii Dei pertineat? (§. XLIX.) Tandem, objectiones quædam eliduntur, (§. L.LI.) ac memorantur aliqui recentioris hujus philosophiæ fructus tam doctrinæ revelatæ (§. LII.) quam vitæ christianæ (§. LIII.) infesti; & denique voto libellus clauditur. (§. LIV.)

Notification om Danske curieuse
Sager. No. 315.

Continuation af de Disputatzer, som Professorerne ved det Kongl. Universitet i
Kiøbenh. har ladet udgaae Aar 1644.
d. 2 Nov. M. Job. Job. Svanningii, L. Or. P.
Disp.

- Disp. in Daniele IV. & Ult., quâ Variæ æq; celebriorum in Cap. X. XI. & XII. Danielis Interpretum Versiones expenduntur. Resp. *Erasmio Cass. Bartholinò.*
- d. 27 Nov. D. *Olai Wormii*, Med. P. Controversiarum Medicarum Exercitatio XII. Resp. *Joanne Severini Calundanò.*
- d. 11 Dec. D. *Laur. Martini Scavenii*, Theol. P. Disp. Theologica de Sanctorum Invocatione. Resp. Auctore *Ambrosio Luca Hardenbech.*
- d. 18 Dec. D. *Nic. Pauli Scandorphii*, Prof. Theol. Disp. III. de Rejectione Judæorum & adoptione Gentium, ex Rom. XI. Resp. M. *Andrea Thomæ.*

Tydsland.

Nordhausen.

Til Chymiens Liebhaberes Fornøjelse meddeeles herved et Brev, som til P. C. L. P. N. i Slutningen af sidst-afvigte Aar fra Leipzig her indløb, og lyder Ord fra Ord saaledes: En vis curios Person fra Engelland opholdt sig nyligen her i 2 Maaneders Tid, og besad iblant andre besynderlig rare Sager ogsaa 2de tingen-

ren-

rende Guld-Pulver, hvoraf nogle andre gode Benner ligeledes endeel har bekommet. Som det mig nu er bevidst, at min Herre er en Elskere af allehaande Rareiteter, saa oversender jeg og herved de 2de forbenævnte Pulvere, hvoraf et hvert vejer et Qvintin, og er Virkningen deraf denne: Mand legger udi Pulveret tynde Sølv-Blade i store og smaa Stykker, ligesom mand selv vil, og bedækker dem over og under med besagde Pulver. Derefter lukker mand Papiret til, og legger Pulveret, naar Solen skinner stærk, en halv Time med Papiret ude i Solen, da bekommer Sølvbet den skønneste Guld-Farve, mand kand ønske, hvilket og siden, naar mand tager det ud, stedse udstaaer sin Brøve. Eftersom nu Solen paa en Tid skinner klarere, end paa en anden, saa kand mand og lettelig see, om Pulveret maae ligge længere eller kortere end en halv Time for dens Straaler; thi mand kand see saa ofte dertil, som mand lyst. Men det merkværdigste ved dette Pulver er dette, at det stedse gjør sin Virkning paa Sølvbet, uden at tabe det mindste af sine Kræfter, saa at man med et eeneste Qvintin deraf kunde tingere heele

Bund af disse smaa Sølv-Blade; thi det drager stedse igien til sig af Solens Straaler de Kræfter, som det har meddeelt Sølvet, og mangfoldig-gjør eller formeerer sig in infinitum. Og just af denne Prøve kand enhver fornøstigt læt see den Analogie eller Liighed, der er imellem Solen og Guldet, og hvorforre begge disse af Chymicis betegnes med et lige Tegn, som er \odot . Lader mand Sølv-Bladene ligge længere deri, da blive de stedse høyere og overmaade dunkel-røde af Farve, og bekommer efter haanden de allerfjønneste diverse Couleurer, som kand optænktes. Hvorefter endelig skeer saadan Forandring, at disse adskillige Farver, naar Bladerne bliver liggende i Solen, ey alleene tabes, men endog omkiftes til en Sorthed. Naar de dernæst tages udaf Pulveret, og afstryges paa et Capell med Blye, som bekiendt er, og Sølv-Kornet deraf opløses i Sleed-Band, da lader dette altid falde en Guld-Kalk, hvilket efter Smeltningen giver det fineste Guld, som ved alle Prøver saavel som paa Capellet, og igiennem Qvarten stedste bliver ved. Ja naar mand paa samme Maade stedse vilde

fortfare, skulde mand til sin største For-
 undring erfare, at mand omsider skulde
 bekomme meere af Sølv, end det
 Quintin Pulver har vejet; da mand der-
 imod, naar Pulveret alleene blev smel-
 tet og medhandlet, en skulde finde en
 eeneste Gran Guld derudi. Samme
 fremmede Person havde og et særdeles
 hvidt Salt, hvoraf hand kom ikkun en
 halv Gran udi ongefehr 3 Potter Vand,
 øste det samme tilsammen i et vidt Suk-
 ker-Glas, og satte det henimod Klof. 11
 for Solen, at den kunde skinne et Quar-
 teers Tid derpaa, da det gandske Vand
 inden Quarteeret var forløben, blev tin-
 geret i en Blodrød Farve, saa at denne
 halve Gran farvede næsten en 50000 Deel
 af Vandet, og naar Vandet blev længe-
 re staaende for Solen, fik det en gandske
 sort Couleur, og et stærkt Sediment lige-
 som Dynd, hvoraf hand siden smeltede
 4 Gran af det fineste Guld; men af det-
 te Salt forærede hand intet bort, om
 mand endskøndt havde villet byde ham
 10 Species Ducater for en halv Gran; og
 heraf kand mand see, at Guldet er ikke
 andet end concentrerede, figerede, og
 cooperificerede radii solares.

Søye Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

7.

Den 13 Februarii 1738.

DANMÆRK.

Kjøbenhavn.

Continuation af sidst ommældte Jerntegns Postilles Indhold.

Fol. XXXII. Seeder det, at naar Johannes vilde skrive et Evangelium, befalede hand Meenigheden at faste og bede, paa det hand maatte rettelig og som det sig burde, sammensætte sit Skrift; hand havde, efter en deel Mænds Beretning udvaldt sig et af Bejen liggende Sted, hvor hand var vandt

vandt at skrive sine Evangelia og Lærdomme, og ved sin Bøn erlangede af Gud, at ingen stærk Storm, Regn eller Sne kunde forhindre ham i hans dybe Tanker og Betragtninger. Disse Elementer skulde og endnu have Urdødelighed for samme Sted. Der Johannes var bleven 99 Aar, aabenbarede HErren sig for ham med sine Apostle og Discipler, og sagde: Min kiære Ven, kom nu til mig, thi din Leve-Tid er ude, paa det du med mig og dine Brødre maae besidde den ævige Glæde. Johannes stod op og vilde begynde at gaae, men HErren svarede: Paa Søndag skal du komme til mig: Næstfølgende Søndag kom Meenigheden i den Kirke, som ham til Ære var opbyggt, hvor hand prækte om det første Hane-Krig: Derefter lod hand giøre en skrantig Grav ved Alteret, og bære Jorden ud af Kirken, gik i den samme, lagde sine Hænder i kaars og saade: O allmægtigste Jesu, jeg kommer nu til den ævige Glæde og det Maaltid, hvortil du mig har buden, og takker dig, at du har vildet kalde mig dertil, thi du vidste, at jeg af
inder

inderste Hierte længes efter at være hos dig. Der hand saaledes havde bedet, blev hand omringet af saa klart et Skin, at ingen kunde see hans Person, og da samme Skin forsvandt, fandt mand Graven med Johannis-Brød (en Urt saa kaldet) opfyldt, hvilken siden den Tid stedse hidindtil har opvoret paa samme Sted, ey anderledes end den smaa Sand af en stridt opvældende Kilde uddrives.

Fol. XLVIII. Spørges, hvorledes de Hellige 3 Konger i 8te Dage kunde gjøre saa lang en Rejse, som ellers ingen anden i et halv Aar kunde fuldende? Svaret derpaa falder saaledes: De reede paa Dromedarier, der kunde løbe saa hastig, at de i en Dag kunde gaae saa langt, som en frisk Hest i 3 Dage, og saasom Stiernnen stedse lysede, reede de saa vel om Natten som om Dagen, uden at hvile, og hverken de selv, deres Dyr, eller de, som vare i deres Følge, fornem til nogen Hunger eller Tørst.

Fol. L. mældes, at de 3de Konger heede de paa Hebræisk Apellejus, Amerius og Damascus, paa Grædsk Galgalat, Mahalal og Saracin, paa Latin Jaspar, Melchior og Balthasar. S 2 Fol.

Fol. LI. fortælles, at der de hellige 3 Konger vare bortrenste, kom der en hob Folk tilløbende, for at see baade Jomfrue Maria og Barnet, efter som de havde seet den forunderlige Stierne, og at saa mægtige Konger havde offret til det; Jomfrue Maria, som befrygtede sig for, at mand vilde myrde Barnet, flygtede hemmelig om Natten ind til en fattig Kone, der boede i en Kielder, satte sig der sammesteds paa en Steen, og gav Barnet at die, og der fulde nogle Draaber Mælk paa Steenen, som holdes for en stor Helligdom indtil paa denne Dag: Jo meere en stryger sig derpaa, jo skønnere bliver og ens Hund. Maria glemte udi Stalden endeel Klude og en Skjorte, som hun havde forfærdiget til hendes Barn, disse bleve uden nogen slags Erbedighed liggende der, indtil S. Helena fandt dem, thi Jøderne holdte Stalden for en vederstyggelig Ting, fordi Jesus der i var fød, hvorfor og hverken Fæ eller Menneſker torde komme derhen; til hvilken Ende de kastede en hob Steene og Træ-Knubber der for. Der Helena nu kom did, lod hun aabne Stalden,

og sandt fornævnte Stykker og Høe udi Krybben, hvor paa Iesus havde lagt, som mand endnu gandske frisk i Rom Land see.

Fol. CIX. gjør Forfatteren Petri Sverd til en stor Kniv, hvormed hand skar Stænger til at hænge sit Garn op paa, naar det skulde tørres. Det Slag, som den ypperste Bræstes Svend gav Iesu, skal have vaaren saa stærkt, at Helvede, efter Bernhardi sigende, derved rystede.

Fol. CXII. siger Auctor, om nogen maatte spørge, hvor Iesus var om Løverdagen, der hand var endnu død, indtil Søndags Morgen? da svarer Bonaventura saa: Saa snart Iesus var død, foer hand need til Fædrene i Helvedes Forstad, og blev hos dem til Paaske-Dag, da Dagen begyndte at bryde an. Nu kand enhver læt slutte, hvor stor Glæde denne Iesu Tilkomst foraaarsagede hos dem. De opmuntrede hinanden med saadanne Ord: Staaer op, staaer op! See her kommer vores Frelser, som vil udfrie os fra denne Elændighed og store Mørke. O I Helvedes fornemste Aander, aabner eders Porte, efter som

Herrens Konge vil gaae ind der ad, for at frelse os fra dette Sted. Derpaa faldt de alle paa Knæe og takkede ham, først Adam, dernæst Noa, fremdeles Abraham, Isaac og Jacob, Moses, Aaron og Josva, og endelig Kong David.

Fol. LXXVII. De bekiendte Ord 2 Cor. 12. v. 7. oversættes her saaledes: Paa det at denne høye Aabenbarelse ikke maatte forleede mig til at foragte min Næste, har Gud tilstædt, at en ond Engel, det er Diævelen af Helvede, fristede og plagede mig med uhydige Lyster, paa det hand derved maatte besmitte og slette min Siæl.

Fremdeles anfører Auctor til det Danske Bibliotheqve endnu noget til sidst om det, som har givet nærværende Postil Navn af Tertejn, hvoraf nu et, nu flere til hver Søndag er forebragt. Og kand Læseren af efterfølgende see, af hvad Natur besagde Tertejn har vaaren.

Fol. II. læses, at 2de fromme Brødre vandrede omkring for at prædikke. Den ældste Broder havde i beshunderlighed Magt til at afløse fra mange saadanne Ting,

Ting, som ellers alleene Paven har sig forbeholden. Engang komme de til et stort Slot, hvor en rrig Kone boede, og holdte der Messe. Konen sagde ved sig selv, jeg vil bigte mine Synder for denne Broder, eftersom hand er fremmed og kommer vel ikke meere hid, hvorfore jeg tør ikke ved at flamme mig for ham; Som hun nu bigtede for den ældste Broder, saae den anden Broder, at ved hver Synd hun bekiendte, sprang der en Padde ud af hendes Mund, hvilke alle derefter hoppede ud af Kirken. Dernæst vilde hun bekiende en stor Synd, og Talen laae hende paa Tungen, dog holdt hun den tilbage, og fortiede Synden, da saae samme Broder en græsselig Drage i hendes Mund, men den trof sig igien tilbage i Halsen. Derefter komme alle Padderne tilbage og sprang efter Dragen igien i denne Kone. Der nu Brodrene var bortgaaet, fortalte den yngre Broder for den anden undervejs hvad hand havde seet, hvilket satte den ældre Broder i en stor Forundring, hand gif derfor tilbage, i den Tanke, at hand vilde meddeele Konen et got Raad. Som

hand nu kom til Slottet, var hun allerede død, hvorover begge Brødrene bleve meget bedrøvede, og bade hiertelig til Guld for hende. Paa den 3die Dag derefter aabenbarede hun sig for dem, ridende paa en græffelig Diævel, der var af Gestalt, som en Drage, paa hvis Hals der hængte 2de forfækkelige Slinger, der beede hende stærkt i hendes Bryste. Af hendes Mund udfoer overmaade megen Ild og Svovel-Damp. Paa hendes Hoved sadde Ugler, der reve Hud og Haar ud indtil Beenet. Ørene vare fulde af gloende Pille, og Hænderne bleve bidt af gruelige Hunde. Ved dette Syn faldt begge Brødrene i Afmagt eller Besvimelse. Mens Konen talede dem til med disse Ord: I gode Mænd, der ere den almægtige Guds Benner, frygter eder ikke, mens dette Skal I vide, at jeg er ævig fordømt, fordi jeg har begaaet de og de Synder, og samme dødelige Synder en aabenbaret for min Bigte-Fader. Brødrene spurde dernæst, af hvad Raison hun reed paa en Diævel, og hvorføre disse Dyr plagede hende saa haardelig; derpaa svarede

de hun saaledes: Uglene bide mig saa gruelig paa Hovedet formedelsi de gyl-
dene Naale, Krandsse o. s. f. som jeg bar
paa mit Hoved. Mine Dren pitnes
med gloende Bille, fordi jeg maatte gier-
ne høre Bagtale og u-teerlig Snak. Af
min Mund gaaer en gloende Svovel,
fordi jeg spottede andre, og ellers talte
skammelige Ord. Jeg rider paa denne
grusomme Diævel og Drage, fordi jeg
ophøvede mig af min Stand og Rig-
dom, fortrykte de Fattige, holdt skion-
ne Heste og med Guld stafferede Bogne.
Den ældre Broder eller hendes forrige
Bigte-Fader spurdte videre, om hun ik-
ke kunde frelses, hvorpaa hun med Graad
i Øynene svarede nej, og da foer Diæ-
velen hastig igien tilbage med Konen til
Helvede. Derfor skulde vi alle være yd-
myge. Herren reed selv paa et Esel,
for at vise os, at hand vilde ride paa yd-
myge og sagtmodige Mennisker, det er:
ledsage og føre dem vel igiennem Ber-
den, og siden indride paa dem til den
ævige Glæde i Himmelen, som er uden
al Ende.

Slutningen følger hernæst.

Notification om Danske curieuse
Sager. No. 316.

Professorerne ved Kiøbenhavn's Univer-
sitet haver holdet efterfølgende Di-
sputatzer Aar 1645.

- 1 Mart. *M. Erici Olai Tormii*, Prof. Math.
Disquisitionis Mathematicæ Continua-
tio, in qua de Instrumentorum nume-
ro, usu & præcipuè de Globo Tycho-
nico differitur. Resp. *Erasmio Caspari
Bartholinò*.
- 17 Maji *M. Joh. Christophori*, Prof. Græc.
L. Potiora Meteorologiæ Generalis
Capita ad Disputandum proposita.
Resp. 14 *Magisterii Philos. Candidatis*.
- 24 Sept. *D. Nic. Pauli Scandorphii*, Theol.
P. Disputatio de Usu Christianæ Liber-
tatis, circa Adiaphora ex Cap. XIV.
ad Romanos. Resp. *Joh. Johannis Wan-
dalinò*.
- 26 Nov. *D. Olai Wormii*, Med. P. Contro-
versiarum medicarum Exercitatio
XIT. Resp. *Henrico J. Fabriciò*, Rosto-
chiensi Megapolit.
- 20 Dec. *Bartoli Casp. Bartholini*, Prof. Eloqv.
Exercitatio Philologica de Latini Ser-
mo-

monis Puritate (pro Loco) Resp. *Jacobo Caspari Bartholino.*

Slesvig.

Til at forestille den Christen Kirke, hvor behagelig for Gud, og hvor høyt fornøden den offentlig Guds-Tjenestes Helligholdelse er, har den velfortiente Prædikant og Compastor til Dom-Kirken sammestæds, Hr. Paulus Mercatus, udgivet i Trykken følgende Skrift: Die Nothwendigkeit des öffentlichen Gottes-Dienstes, theils denen, welche die Christliche Versammlung oft verlassen, und zur Absonderung geneigt sind, theils denen, welche sich wirklich von der Kircklichen Gemeinschaft abgesondert haben, zur Überzeugung, Besserung und Erweckung kürzlich entworffen von = = = Sleswig, gedruckt durch Joh. Holwein, im Jahr MDCCVI. 8vo. 17 Ark. Der er snart ikke en Instant, der imod Kirkes Gang kand eller pleyer at gøres, som jo af Forfatteren meeget passeligt, opbyggeligt, skriftmæssigt og syndigt er besvaret; saa at denne skriftlige Fore-
stil-

stilling kand bruges med stoor Frugt og Nytte af de, der den udi Gudsfrugt vil igiennemlæse. Det første Capitel henviser Læseren til de Sprog i det gamle og nye Testamente, hvorudi den offentlige Guds-Tjeneste anbefales. Det 2det Capitel forestiller de hellige Guds Børns Exempel, der have søgt og fundet deres Fornøvelse i den offentlige Guds-Dyrkelse. Det 3die mælder om de stærke Aarsager der skal bevæge os til en Gud behagelig Kirke-Gang. I det 4de besvares de efterladne Kirke-Siængeres saavel som de saa kaldede Separatisters flette Udflugter i henseende til den offentlige Forsamling. Det 5te indeholder en alvorlig Opmuntring til at søge den publicque Guds-Tjeneste.

Sverrig.

Stokholm.

Mand er for nogen Tid bleven vaer, i Trykken her at være udkommen en Handels- og Navigations-Tractat imellem den Svenske Crone og det Ottomanniske Hof, som er afhandlet og sluttet udi Constantinopel i afvigte Aar,

til-

tillige med en derhos søyet Oversættelse af den Tyrkiske Keysers Ratification paa samme Tractat.

Tydskland.

Leipzig.

Hos Boghandlerne her bekommes Geschichte der Teutschen bis zu Abgang der Merowingischen Könige. Dette Skrift er inddeelt i 6 Bøger, 3½ Alph. stærk in 4to, og continueret af D. Joh. Jac. Mascou. Hr. Hof=Raadten forestillter udi sin Continuation det, som hand havde lovet i den første Deel af hans Historie, hvorudi det Tydske Folkes ældste Historier indtil det Frankiske Monarchies Begyndelse beskrives. Nu fremlegger hand en 300 Aars Historie, efter hvis Udgang den Merovingiske Stæmme udgik. Hvorved paa en angennem Maade beskrives Clodovei det Frankiske Monarchies Stifteres blodige Kriger, og lykkelige Tractater, de Burgundiers og Thüringers Betvingelse, ved hvad Midler hans Sønnen har formeeret deres Magt, saavel som det af Kong Theodorico, de Ostre-Gothers Konge, oprættede Rige. Lige saa smukt

be-

beskriver Auctor de Vandalers Historie
 under Geiserichs Efterkommere indtil
 den Tid, da Belisarius Gelimerni Tri-
 umph blev opførdt, saaog Continuatio-
 nen af Belisarii Historie, item de andre
 Nationers Bevægelser, som de bleve brag-
 te i ved den Gothiske Krig, Longobardernes
 Indfald i Italien efter Justiniani
 Død, De Frankers Borgerlige Krige,
 det Vester-Gothiske Herredømmes For-
 andring udi Spanien, Angel-Sachser-
 nes Omvendelse, hvortil Frankerne ikke
 lidet har contribueret. Ligeledes er
 iblant andet den Frankiske Historie fort-
 sat. Caroli Martelli Historie og Pipini
 Adkomst til Thronen, efter at hand hav-
 de udstødt Childericum af Closteret, an-
 føres og her paa en for Læseren bebage-
 lig Maade; mens ved denne Forandring
 har Auctor staaet stille. I henseende el-
 lers til Methoden, da beraaber Forfat-
 teren sig paa det, som hand i den første
 Deel derom har anførdt. Det er ellers
 at mærke, at Frankernes Historie gjør
 de andre Tydske Folkes Historier baade
 vidtløftigere og zitriligere. Hvad som
 Gallien angaar udi de Frankiske Histo-
 rier,

rier, rører Auctor ikkun alleene ved det, som Forbindelsen allene udfordrer, hvorimod anmærkes desto nøyere Germaniens Indvaaneres og de derved grændsende Folkes Omstændigheder. Hvor Kirkens Bildfarelser har givet Anledning til politiske Handeler, eller derved tiemt til et Skiul, det gives troelig tilkiende. De Indskes Sæder, i sær deres Troskab og Tapperhed, lærer Forfatteren at kiende af deres Love, og de Skribenteres Bidnesbyrd, som iblandt dem har levet.

(Resten skal følge hernæst)

Italien.

Benedig.

Iblant andre smukke Skrifter, som i denne Stad bekommes, er efterfølgende et: *Musei Theupoli antiqva numismata olim collecta a Jo. Dominico Theupolo, aucta & edita à Laurentio, Equite & D. Marci Procuratore, & Frederico Senatore, Fratribus Theupolis. f. De 7 første Sectioner indeholder Romanæ potentiaë nummos Familiarum af alle slags Metal. S. C. alle af Grø. Coloniæ & Municipiorum, alle af Grø.*

Me-

Medaillons, alle af Erh. Græcorum sub Imperatoribus, alle af Erh. Nogle faae af Solv, Alexandriae Ægypti sub Imper: alle af Erh. De tvende sidste Afdeelingen indeholder alle Kongers Mynter, efter alle Provincernes Alphabet, it. alle Republikers og Fri-Stæders Mynter, ligeledes efter Alphabet.

Verona.

Efterfølgende Bøger fornemmes her at være udfomne: De Paradiso, regniq; cœlestis gloria, non expectata corporum resurrectione justis à Deo collata, adversus Thomæ Burneti, Britanni, librum de statu mortuorum; Auctore Lud. Ant. Muratorio F. apud Jac. Vallassium. Hos Ramanzani et fra Bressen nyelig udfommen: Franc. Blanchini, Veronensis, astronomicæ ac Geographicæ observationes selectæ, Romæ, atq; alibi per Italiam habitæ, ex ejus autographis excerptæ, unâ cum geographica Mendiani Romani tabula, à mari supero ad inferum, ex iisdem observationibus collecta & concinnata, curâ & Studiô Eustachii Manfredi, in Bononiensi scientiarum instituto Astronomi, 4.

Søye Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

8.

Den 20 Februarii 1738.

DANMÆRK.

Kiøbenhavn.

Slutning af Relationen om Jertegns Postill.

Endelig mælder Forfatteren af det Danske Bibliothecque, at endskiøndt Jertegns Postill er opfyldt med mange Fabler og vildfarende Lærdomme, som mand og formeener at have givet nok Exempler af, saa maatte mand dog vide, at hist og her derudi findes adskillige Bidnesbyrd om den sande Christelige

H

Læs

lære, og at Forfatteren deraf selv, siden hand kom til en bedre Kundskab, har baa-
 ren en saa stoor Afskyelighed til sit Skrift,
 at hand des formedelst har gjort ligesom
 en offentlig Afbigt, hvilken vi finde udi
 Fortalen til hans Nye Testamente, som
 hand først 1529. og dernæst 1531. til Ant-
 werpen lod trykke, hvor det heeder saas-
 ledes: Jeg erkiender ogsaa her min
 Bildfarelse, jeg den Tiid stak udi, der jeg
 til Paris lod trykke de med Bunder-
 Bærk og Fabler opfyldte Bøger (som af
 Mennisker ere opfundne) og der jeg lærde
 te, at mand skulde leve som de Hellige,
 og dermed fortiene Himmelen, hvilket
 dog er Løgn og vildfarende Lærdom.
 Derfor beder jeg ydmiggelig, at enhver
 lader saadanne Bunder-Bærk og Fabler
 fare, og sætter ingen Troe dertil. Gud
 være lovet, som ved sin Barmhiertighed
 har udfriet mig fra min Bildfarelse, og
 forleent mig Naade til at forstaae nu
 bedre end tilforn hans Ord og Evange-
 lia. Til Slutning anføres de mærk-
 værdigste Danske Ord og Talemaader,
 som i oftbemældte Bostik forekommer,
 hvil-

hvilke mand for deres Bidsløftigheds
Skyld ey kunde anføre.

Notification om Danske curieuse
Sager. No. 317.

Følger de Disputatzer, som af Professo-
rerne ved det Kongel. Universitet i Kie-
benhavn ere holdne og udgivne,
Aar 1646.

- 27 Febr. *Erasmi Ervaldi Brochmanni*, Prof.
Eloqv. Disputatio de Præcipuis Lati-
næ Lingvæ Scriptoribus, qui ab Ex-
cessu *Augusti* ad Excessum *Trajani*, mo-
numentis ingenii in Nostram ætatem
Salvis clari fuerunt; Eorumque di-
cendi Genere, Auctore & justo pre-
tio. Respond. *Joh. Johannis Wandalinô*.
NB. habita est hæc Disp. pro Loco.
- 11 Apr. *M. Thomæ Bangii*, Prof. Ebrææ L.
Exercitatio Litterariæ Antiquitatis
VI. de Litteris Hebræorum. Resp.
Sev. Joh. Nidrosiensi.
- 2 Maji *M. Johannis Svaningii*, LL. Or.
Prof. Disp. Grammatica, Rhetorica,
Logica, quæ varia continet Proble-
mata, ex Lingvis Latina, Græca &
Ebræa; nec non Problemata nonnul-
la

la Logica & Rhetorica. Resp. 34 *Stu-*
diosis, Baccalaureis Creandis.

10 Jun. M. *Joh. Joh. Zoega*, Log. & Met.
Prof. Disp. I. Exercitationum Philo-
sophicarum de Natura & Constitutio-
ne Logicæ. Resp. *Joh. Erici Resenio*.

Christiansand i Norge

den 30 Jan. 1738.

Det mærkværdige Nord-Lys, Nouvel-
lerne nyeltigen haver meldet, at være
seet i Hamborg, observerede vi og i Chri-
stiansand den 16 Decembr. 1737. om Af-
tenen Kl. 6, da vi først saae en Pyrami-
dal-Straaale at opstige fra Horizonten i
N. W. som en brændende Ilds=Lue,
hvorover mange, der først blev den
vaer, bleve forfærdede, og gjorde An-
srig at der var nogensteds i Staden Ild
løs: Og de der saae den paa fri Horizont,
meente, at en Bonde=Gaard uden for
Staden afbrændte. Fra Klokken 7 til 8.
stigede den høiere op paa Himmelen,
og bøiede mod Norden til Ursam Mi-
norem og til Zenith, og udbredde sig
meer og meer, indtil den mod Klokken 9.
strækkede sig til Cingulum Orionis og Æ-
qua-

quatorem; og imidlertid forandrede sin
 Ild=Glands til en Blod=Farve, saa at
 Himlen var som oversireget med Blod:
 Hvilket gav en særdeles bedrøvelig An=
 seende; og Jupiter saavel som de andre
 Fix=Stierner, der dog kunde sees tvert
 igiennem, saae og ræt melancholisk ud.
 Dog var dette Nord=Lys meere trykt og
 dunkelt, end det almindeligen pleyer at
 være, og derhos meere stadigt og en saa
 flagrende, som sædvanligt, og varede til
 Klokken hen imod 10, da Himmelen med
 Taage og Skyer blev skult: Men om
 Morgenen Klokken 5, da Himmelen
 igien blev klar, blev det atter igien seet
 af Bægterne, i samme blodige Farve.
 Ingen fandt mindes nogen Tid, saadant
 Nord=Lys at have seet. Dets Aarsag
 er vanskelig at demonstrere, uden at
 mand vil falde paa Mons. de Mairans
 Meening (Traité Physique de l'Aurore
 Boreale) der vil udføre Nord=Lysets
 Skin af det Lumine Zodiacali eller At=
 mosphæra Solis, som Cassinus, Fatio,
 Kirchius og Eimartus nyeligen haver
 observeret og beskrevet; hvilket jeg og
 nogle gange nu i et par Aar selv haver seet

i Christiansfand. Og som dette Lumen Zodiacale er ikke alle Tider lige stærkt, som og Chr. Wolfius Element. Mathes. Part. 3. Elem. Astron. p. 557. Edit. noviss. stadfæster, er det at formode, at en stor Mængde af denne Materia Solari haver denne Aften nedtrængt sig i vores Atmosphæra, og givet de Vaporibus, hvoraf vores almindelige Nord=Lys bestaaer, denne Ild=og Blod=Farve. Men jo meere rart og u=sædvanligt dette Phænomenon er, jo meere recommanderes det vores Nordiske Philosophis til nærmere Estertanke og Undersøgning.

J. C. S.

Tydskland.

Dresden.

Friederich Hekel og Compagnie have forlgtt: Osservazioni sulla Cronologia degli Antichi, Ebrei, Egizzi Caldei, Græci e Latini, ed Esame intorno la Foggia de loro anni, mesi, giorni ed ore. Con una dissertazione intorno ad alcuni monumenti antichi, i quali supplirono alla mancanza delle lettere, è
ser-

servirono di memorie ai primi Storici. Dedicati à Sua Eccel. Don Alessandro Ruspoli Principe di Cerveteri da Sitalie Lampejano P. A. stoor 8. 20 Ark. Forfatteren handler først i Almindelighed om Chronologiens Banskælighed, og den sammes adskillige Aarsager. Hebræernes Chronologie er endnu den allervisste. Moses den første Historie-Skriver har med Glid observeret den samme, og omendskøndt hand levede længe efter de Begivenheder, som hand i den første Bog fortæller, saa vare de fornemste deraf dog saa bekendt, at de uden Tvivl per Traditiones indtil hans Tid vare forbragte. Efter Moses Tid gaær alting ordentlig til indtil Cyrum. Hebræerne har, efter Scaligers Anmærkning haft et Egyptisk Aar. Deres Borgerlige Aar begyndte om Høsten, og det sammes første Dag var den Beshynderligste iblandt de Nye-Maaneder, som mand med allehaande Oftringer og Solenniteter helligholdt, hvilken Skik siden ogsaa kom til Hedningerne. Den Maaned Nisan var den første i det hellige Aar. Om Sabbath- og Jubel-Aaret anfører

Auctor adskillige Skribenteres Stæder, og igiendriver dem, der ikke holde det 49de mens det 50de Aar for det sidste, derhos viisende Aarsagen, hvorfore mand saa har tolt. Jødernes hellige Aar var et Soole=Aar, som bestod af Maane=Maaneder. Om Nye=Maaner og de sammes Fæster mælder Forfatteren nogle faae Ord, og forklarer disse Horatii Ord: Tricesima sabbatha Judæorum; Giver dernæst Efterretning om de Personer, mand holdte til at i agt tage Phasin Lunæ; forebringer og noget om Hedningernes Nye=Maanes=Fæster; handler om Skifternes Inddeeling, Sabbathens Indsættelse og den sammes Aarsager; om Dagens Begyndelse om Aftenen og Timerens Oprindelse. Det er rimeligt, at Jøderne længe før det Babyloniske Fængsel har vidst at sige af Timerne og Tidens Inddeeling i de samme ved Uhrværk, omendskiøndt ey et Ord for Fangenskab i Bibelen derom mældes. Paa disse Anmærkninger følger en Jødisch Calender, som baade ordentlig og tilstrækkelig er indrættet. De Ægypters Chronologie er formedelst sin høye

høje Antiquitet og Dynastiernes uordentlige Deeling meeget vanskelig, og derfor anføres alle de af adskillige Lærde opfundne Midler til samme Vanskelighed at bestride. Auctor troer ikke, at det Ægyptiske Aar har vaaren saa ufuldkommen, som eendeel gamle Skribentere har foregivet, mens holder langt heller for, at den Maade hvorpaa mand inddeeldte Aaret efter Soolens Løb, er saa gammel, som den Ægyptiske Nation selv. Macrobius og Herodotus vidne, at det har været meeget ordentligt, og Porphyrius siger, at de begyndte deres Aar med Soolens Indgang i Krebsen.

(Videre hernæst)

Leipzig.

Her saae mand udkomme i afvigte Aar et Skrift under Titul: Untersuchung des sogenannten gründlichen Berichts von der Privat-Beichte und Absolution, von einem ungenannten Theologo aufgesetzt und durch Se. Hoch-Ehrwürden, Hrn. Erdmann Neumeister, Prediger zu St. Jacob in Hamburg, zum Druck befördert: der Evangelischen Kirchen zur Prüfung übergeben, von Siegmund Ba-

rensprung, Probst und Inspector zu Neu-
Agermünde.

Slutning af sidst anførte Geschichte
der Deutschen.

Den store Forstikæl udi de gamle og nye
Tiders Smag, i henseende til den maa-
de at forfatte Historier, eftersom mand
nu meere har seet paa Bished end til-
forn, har udi disse u-oplyste Tider giordt
Auctor Arbejdet vanskeligt. Det koster
ikke liden Møje at sammensøye de langt
omkring adspreedte og ellers til deels u-
tydelige Omstændigheder, at en vis Ma-
terie kand forebringes. Mange af des-
lige Omstændigheder udfordrer en nøye-
re Undersøgning, end Historiens Sam-
menhæng lider. Mange Folk er ikke nok
bekandt, og mange Tildragelser fortæl-
les af Historicis paa en ulig Maneer.
Til alt saadant at oplyse, har Hof-Raa-
den ved Enden tilsat adskillige Anmerk-
ninger. Nu har mand fremdeles fra
Auctoris Haand at indvente den 3die
Periodum, som indeholder Historien un-
der Keyserne og Kongerne af den Caro-
lingiske Stamme, indtil de Tider, da den
ophordte i Tydskland med Ludovico

Arnulphi Søn. Hvilket udfordrer is-
gien et nyt Bind.

Sverrig.

Stokholm.

Affessor Erich Julius Biörner har her
nyligen udgivet et Bæk, kaldet Nor-
diska Råmpa Datter, som er tagen af
gamle Sager, og hvori der handles om
de gamle Konger og Kiemper; Foruden
dette læses og i nærværende Skrift en
suffisant Berætning om de Svenske Kon-
ger og Dronninger, og vises i det øvri-
ge, hvad Marsager der har bevæget Au-
ctoren til at forfærdige et saadant Bæk,
item Sagars Rigtighed, og i hvor vidt
de staar til at troe.

Franckerige.

Paris.

Atter sees nu et smukt Skrift med
saadan Titul: La vie de Saint Paul, A-
pôtre & Docteur de l'Eglise, eclaircie
par l'Ecriture Sainte, par l'Histoire Ro-
maine & par celle des Juifs, avec des
Reflexions tirées de SS. Peres 3 Voll. in
12. Tom. I. pagg. 678. Tom. II. pagg.

674. Tom. III. pagg. 306. Hidindtil har mand ikkun haft endeel Compendia over Pauli Liv og Levnet, og altsaa ikke noget tilstrækkeligt om denne saa vigtige Post i den Geistlige Historie, saa at de Skrifter, der har baaren samme Titul som nærværende, dog mangler adskillige Ting, som nødvendig burde anføres. Auctor, som af adskillige smukke Skrifter er bekendt, har i temmelig fuldkommen Grad beskrevet det, mand i det Nye Testamente herom ikke finder, dertil forhiulpet af de ældste Kirke-Fædres efterladte Skrifter; og ihvorvel hans Undersøgning har haft en stor Nøye med sig, saa har den ædle Materie dog souteneret vores Historicum i sit Forsæt, at mand ey vil tale derom, det hand desuden til saadant Berkes Fortsættelse af mange Benner er vorden bevæget. Evangelisten Lucas har udi Aposil Gierninger ikke meldet om Pauli Levnets Fremdragelse videre end til hans første Romerske Rejse, og ere der endnu 8te à 10 Aar til overs, hvorom slet intet er skrevet. Dog maa mand ey tvivle, siger Auctor, at samme Tid jo maa være lige

lige saa smuk, som den første af hans Lives Lob. Til samme Tid videre at beskrive, have mange Skribentere givet sig stor Møje, men deres Skrifter ere undergangne, og er intet meere af dem nem tilbage, end blotte Citationer, soude gamle Auctores Ecclesiastici deraf have anført, og om saadanne Skrifter nu omstunder vare til, saa kunde mand dog ikke giøre Staat paa deres Troværdighed. Sandheden, som er den fornemste Character af Historiske Verker, bør fornemlig, siger Auctor, have Sted udi Hellige Mænds Historier, og forsikrer, hand haver betient sig af de tilfødeligste Manuscripter. Indretningen af nærværende Bog er ellers saadan. Mand har afdeelt den i 6 Bøger. Den første indbefatter, hvad som sig har tildraget fra Pauli Fødsel indtil det første Concilii Holdelse udi Jerusalem. Den anden underretter Læseren om hvad der passerede med hans Person, indtil hand forlod Athenen. Den 3die fortæller alt det mærkværdige indtil hans første Rejse til Rom; og den 4de gaaer lige til hans Død. Den 5te forebringer Apostelens høye

høye Forstand og besynderlige Dyder. Og endelig i den 6te handles om Mandens Lærdom og Maximer. Dersom mand her skulde give et kort Begreb af Apost. Pauli Levnets Lob, vilde det blive temmelig kort, og ey indeholde noget, som jo før af de fleeste var bekiendt; hvorfore mand alleene vil tale om det 11te Capit. i den 4de Bog, hvor der handles om en Sag, som de fleeste Læsere ikke just ere underrettede om, og ellers er curieux i sig selv. Det er om Pauli Vennskab med Seneca, og den Brev-Berling, mand pretenderer de skulde have drevet med hinanden. Og da vil Auctor ey erkiende denne af endeel antagne Meening, at Paulus skulde have holdt got Vennskab med Seneca, som Nerons Hofmester, for at benytte sig af hans Intercession udi den Sag, hand skulde agere for Kejseren; men siger, som endeel, at Seneca den Tid allerede var falden i U-naade og aldrig kom til Hove, og at denne i en solitude boende Philosophus langt heller siden, der hand havde hørdt den og den Mand med god applausu havde forsvart en nye Lærdom

for

for det gandske Raad, og for Kenseeren selv, havde rimelig faaet Lust til at blive kiendt med hans Person, og at informere sig om hans Lærdom, samt paa hvad Grund hand bygte den samme; at de havde adskillige Conferencer med hinanden, ja maae skee skiftet imellem sig Breve; men at det ey varede længe; eftersom det er bekiendt, at Seneca ey antoeg den Christelige Religion. Betræffende Brevene, da sige de, som dem forkaste, at de ikke bære det Kiendetegn, som kand vidne om deres pretenderede Auctoritet; thi i Senecæ Breve læses en slet Latin, og St. Pauli hans er ikke Christ-opbyggelige eller i det mindste ey devote nok; ja legger endnu dette der-til, at Datum derpaa er falsk; at mand mælder der i om Ildebranden til Rom paa en Tid at være passeret, der den endnu ey var skeet, og det med saadanne Omstændigheder, som af alle Historicis ere imodtagne; at mand derudi nævner de Consules, som aldrig har vaaren til. Imidlertid erkiende Hieronymus og Augustinus disse Breves Troværdighed. Og dette har bevæget P. Alexander, en lærde

lærd Dominicaner, til at sande, det Senecæ og Pauli imellemværende Breve virkelig har vaaren til, men at de nu ere undergangne, hvilket har givet Anledning til at forfærdige de, som nu omstunder læses. (Videre hernæst.)

Italien.

Benedig.

Pitteri har ladet udgaae efterfølgende Skrift: Istoria del Gran Genghizcan, primo Imperadore degli antichi Mogoli e Tartari; diuisa in IV libri, che contiene la vita di questo gran Cane; Il suo ingrandimento; le sue conquiste, con l'istoria compendiata de suoi successori, regnanti ancora oggidi; I costumi, le usanze, le legge degli antichi Mogoli & Tartari, è la Geografia de' vasti Paesi di Mogolistan, Turquestan, Capschac, Yugurestan, e della Tartaria, orientale, e occidentale. Tradotta e compilata da più Autori Orientali, e Viaggiatori Europei, il nome de' quali, e la loro vita in compendio veggonsi nel fine. Del Sigr. Petit de la Croix il Padre, Segretario, Interprete del Re nella lingua Turca e Araba. Det er oversat af Franck, og er vel bekiendt.

Søye Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

9.

Den 27 Februarii 1738.

DANNEMARK.

Kiøbenhavn.

Continuation af det Danske Biblio-
theques Indhold.

Den VII Section berætter om det i ste
Nyne Test. udi det Danske Sprog uds-
gangen Aar 1524. Tit. heeder saa: Thette
ere thz Nyne Testamenth paa Danske
ret efter Latinen udsatte. M.D.XXIII. 8.

Om de adskillige Editioner af de Dan-
ske Bibles finder mand endeel Estere-
tinger udi le Longs Bibl. S. p. 287-292.

3

Ed.

Ed. Boern. hvilken vel i Mangel af en udførligere er angennem at læse, men dog for kort til at gjøre Læseren satisfait. Det var at ønske (mældes videre,) at en Lærd vilde paatage sig det Arbejde, at levere en fuldstændig Historie om de Danske Bibel-Versioner, iblant hvilke først i Ordenen forekommer det anførte Nye Testamente, som paa Christian den Andens Befaling til Antwerpen er oversat; og have adskillige, som af den 1ste Deels 3die Fortale sees, arbejdet paa de 4re Evangelisters og Apostlernes Sierningers Oversættelse, men lige saavidt det er, hvilke Mænd disse have været, og om Petrus Parvus eller Lille, som af sin Fødsels-Stad blev kaldt Rothschild Rosæfontanus, og D. Christen Terkelsen Morsing have contribuereet noget hertil, saa sandt er det og, at Hans Mikkelsen i sær den anden Deel, nemlig de Apostoliske Skrifter, har verteret, eftersom denne udtrykkelig nævner sig ved Navn i Fortalen af den anden Deel. Samme Hans Mikkelsen var i Begyndelsen Borgemeister i Malmøe, og med stort Arbejde forestod en Tidlang sit

Em

Embede. Som nu Kong Christian for-
 lod Danmark, fuldte hand ham paa
 Reysen tillige med endeel andre, og ef-
 terlod sig Qvinde, Børn og Gods i Strik-
 len. Hand forrettede en Secretaires
 Embede hos høystbemeldte Konge, og
 forsvarede ham ivrig imod hans Mod-
 standere, hvorom vidner en alleene For-
 talen for ved det Brev, som Kong Chri-
 stian 1525 lod afgaae til Borgemeesteren
 i Danskig, Joh. Wendeland, men endog
 adskillige Steder udi Fortalen til den
 anden Deel af dette nye Testamente.
 Der hans Herre til Fængsel var ind-
 bragt, kunde hand en persvaderes til at
 komme tilbage i Riget, u-anseet hans
 Venner gabe ham de stærkeste Løfter paa,
 at bringe ham i Naade hos den Fred-
 elskende Kong Friderich den 1ste, og føl-
 gelig i en rolig Besiddelse af sit efterlad-
 te Gods og Formue. Hand forblev alt-
 saa udi sandan elændig Tilstand indtil
 det sidste, da hand Aar 1532 den 20 Dec.
 til Hardewich skildtes fra Verden.

Hvad nu dette nye Testamente i sig
 selv angaaer, da er det samme, saa vidt
 os er bitterligt, den første Oversættelse,

som i vort Moders-Maal er kommen for
 Lyset; og saa vidt mand seer af den 1ste
 Deels Slutning, saavel som af den an-
 den Deels Fortale og andre Stæder,
 saasom ved Enden af Judæ Euvistel og Jo-
 hannis Aabenbaring, da er det hos Mel-
 chior Lotter i Leipzig 1524 kommen fra
 Pressen. Mand ville lade det staae der-
 hen, indtil nærmere indløbende Efterret-
 ning, om Fortalen og Titul-Bladet,
 som endeel meene, er trykt til Antwer-
 pen eller ey; efter Anseende er der i det
 mindste ingen Forskiel imellem bemæld-
 te Bladers Tryk, og de, som i det gands-
 ke Testamente forekommer. Dernæst
 maa mand for det første mælde noget
 om de Fortaler, som begaae Deele af dette
 nye Testamente ere præmitterede. Før
 ved den første staaer 3de Fortaler, iblant
 hvilke den første er, paa nogle faae Til-
 læg nær, just den samme, som vor Sal.
 Luth. har sat for ved sit nye Testamente.
 Den anden Fortale handler om det nye
 Testaments ægte og beste Bøger, og
 har dette med de første Oplager af Lu-
 theri Oversættelser saa meget til fælles,
 at Jacobi Brev kaldes et Straac-Brev

(ein Strohenet Brief,) hvilken Expression Lutherus siden har forandret, ligesom af J. Müller in Ath. devicto, Bayer. Disp. I. contra Erberm. Majum og andre udførligere er beviist. I den 3die Fortale udtydes de efter udvortes Anseende uforstaelige Ord i den Hellige Skrift, iblant hvilke regnes efterfølgende: Riød, Riød og Blod, Kaars, Kirke, Biskop, Bræst, Diaconi, Pharisæer, Offer, Maal, Fod, Dje, Haand, Sværd, Olie og Salving, Daab, Adam, Skiold, Faste, Stav, Riis, Skoe, Fristere, Afguderie, Epistel, Byrde, Propheter, Discipler, Apostler, Mestere, Søvn, Ild, Hellige. Over et hvert Ord gives en kort Forklaring, og hist og her klages over de Geistlikes Banvittighed.

Den 2den Deel, for hvilken Christiani 2di Billede er sat, indeholder en Fortale, hvorudi fornævnte Hans Mikkelsen melder, at saasom Christiernus havde ladet oversætte de 4re Evangelister i det Danske Sprog, havde hand foretaget sig at vertere Pauli Sende-Breve og endeel andre Christelige Tractater i det Danske Sprog, hvoraf enhver kand lære at for-

skaae tydelig, hvad til Salighed er for-
 nøden at vide; Hand retfærdiggjør og
 undskylder sit Arbejde fremdeles paa
 denne maade. „Ordene og Forstanden
 „har jeg paa det beste, ligesom GUD har
 „forleent mig Naade til, udlagt, findes
 „der nogen, som af GUD har bekommet
 „større Naades Gaver, at hand kand
 „giøre det bedre, da seer jeg det gierne.
 „Jeg har dog saa meget uerettet, at
 „GUDS Ord finder Indgang hos Folket,
 „og givet andre Lejlighed til at forsær-
 „dige noget bedre. Beder derfor, at
 „ingen dadler paa mit Arbejde, førend
 „hand først har prøvet og nye under-
 „søgt hvad hand vil dadle; Men saa-
 „fremt Expressionerne i det Danske
 „Sprog ikke skulde holdes for zürlige
 „nok af denne eller hin, da henviser jeg
 „saadanne til Paulum, der taler saale-
 „des om sig selv, at hand ey har prædif-
 „ket Evangelium med høje og zürlige
 „Ord, og at hand er taabelig i de zürlige
 „ge Talemaader, men ey i GUDS Kund-
 „skab. Fremdeles klager hand over sine
 Landsmænds Efterladenhed i at imod-
 tage Evangelium; Mand hører nu,

fals

falder hans Ord, at Guds reene Ord og
 hellige Evangel. i alle Lande og Riger,
 er imodtaget, men vi ere særdeles haar-
 dere og grovere end andre Folk, end skiondt
 dette for en stor deel kand tilregnes de u-
 forstandige Prædikantere og blinde Led-
 sagere, som skulde tiene os til et Lys og
 Exempel paa, hvorledes den Christelige
 Kiærlighed og gode Sierninger af os
 skulde forøves, da de dog ere de aller-
 blindeste, og saa levende som de gaaer,
 dog vandre midt i Døden og Fordømmel-
 sen, hvilket de i mange Ting har viist,
 nu i besynderlighed der i, at de paa saa
 utilbørlig en Maade have foragtet deres
 retmæssige Herre og Fyrste Kong Chri-
 stiern, som dem af Gud var givet. o. s. f.

Notification om Danske curieuse
 Sager. No. 318.

Continuation af de Disputatzer, som
 Professorerne ved Universitetet i Kjø-
 benhavn har udgived Aar 1646

Den 1 Aug. M. Joh. Christophori, Græc. L.
 Prof. Variarum Exercitationum Pri-
 ma quæ quatuor continet Problemata
 Philologica. Resp. Johanne Wulfgangi
 Rhumannò. 12 Sept.

- 12 Sept. *M. Sev. Petri Calundani*, Prof. Ethices, *Disquisitio Ethica de Fundamento Philosophiæ Moralis, quod à Magistris Sapientiæ vocatur Summum Bonum, seu Postremus Omnium Bonorum Consiliorum & Actionum Humanarum Finis.* Resp. *Petro Chernæo.*
- 28, 31 Oct. *Cass. Erasmi Brochmanni*, Episcopi Sædlandiæ, & Theol. Prof. *παρεκαθήκη Divina, opposita ταῖς ἑσβήλοις κενοφωνίαις καὶ ἀντιθέσει τῆς ψευδωνύμης γνώσεως.* hoc est, *Apologiæ Speculi Veritatis Brandenburgici Confutatio, cujus Pars I. agit de Sanctorum Patrum in Dubiis Religionis Causis & Controversiis Christianæ Fidei, auctoritate.* Respondentibus pro Supremo in Theol. Gradu Dno. *Erico Monradò*, Episcopo Ripensi, *M. Joh. Svaningio*, Theol. Prof. Hafniensi, & Dno. *Georgio Witzlebio*, Pastore & Theologo Academiæ Equæstris Soranæ.
- 25 Nov. *D. Olai Wormii*, Med. Prof. *Controversiarum Medicar. Exercitatio XV.* Resp. *Claudio Nicolai Tdshadiò.*

Tydskland.

Hannover.

Udi den Forsterste Boglade er forlagt,

Clavis diplomatica, tradens specimina veterum scripturarum; nimirum alphabeta varia, compendia scribendi mediævi, Notariorum veterum signa nonnulla curiosa, una cum alphabeto instrumenti & abbreviaturis, singula tabulis æneis exhibita; quibus præmittuntur introductiones necessariæ; subjiciuntur scriptores rei diplomaticæ aliæque adlectionem & intelligentiam veterum Codicum, chartarum & diplomatum facientia; variis annotationibus historico-literariis hinc inde additis, studio & opera Danielis Eberhardi Baringii. 4to. 1½ Alph. 17½ Ark Raabber. Den lærde Forfatter har allerede udstillet for Lyset 1735. endeel Ord's Abbreviaturer, saaledes som de i mediæ ætatis Manuscripter findes. Hertil opmuntrede ham Hr. Secrétaire Büttner i Lüneb: hans store Glid og Vinstibelihood, hos hvilken hand antreffede en Samling af de allerbeste Abbreviaturer, som den samme til sit eget Brug havde samlet. Dette saa nyttige Verk blev over alt saa vel optagen, at Auctor blev bevæget, til at forsøge sit Arbejde, og at bringe det udi en endnu

finukkere Gestalt for Lyset. Hand var
 og meere beqvem dertil end nogen an-
 den, eftersom hand siden 1718 har gaaet
 det Durchl. Brunsvigiske Huuses Histo-
 riographis og de Hannoveriske Bibliothe-
 cariiis til haande, og følgerig haft Ley-
 lighed til at afskrive mange Codices og
 Original-Documenter, og at conferere
 dem med de trykte. Eftersom Mabillons
 og andre hidhen hørende Berker ikke ha-
 ves af alle de, som ville betiene sig deraf,
 saa og en indbefatte alting i sig; saa
 har Hr. Baring besynderlig seet paa Al-
 phabeter, og ladet dem afstikke paa 6 Ta-
 beller i Raabber; men derhos anmærket
 Marstallet, hvorudi Bogstav-Monumen-
 tet er skreven. *Mediae ætatis Abbrevia-
 turer* indtage 15, og de som besynderlig
 i det 14, 15 og 16 *Seculi* Mscpter fore-
 kommer, 3de Plader. Endeel besynde-
 derlige *Signa Notariorum*, *alphabetum
 Instrumenti* og *Abbreviaturer* finder
 mand paa 7 Raabber-Tavler. Enhver
 veed, hvor sædvanlig *Abbreviationer* ere
 udi de gamle Skrifter; hvor vanskeligt
Scribenternes hastighed og ignorance
 har giordt det for Læseren, at fatte de
 for-

forkortede Ords rette Forstand, og hvor mange Bildfarelser deraf i Historien ere opkomne, hvorom Forfatteren anfører Vidnesbyrd og Exempler, særdeles af diplomatibus Ottonianis hos den Skribentere Kettner in Antiquit. Quedlingb. Og desto meere har mand Aarsage, at berømme Forfatterens Nøye, hvorved hand har giordt saadanne gamle Skrif-
ters Læsning læt og sikker. Hverken Mabillons eller Duellius, eller Scheuchzer, eller Lochmann have forebragt Abbreviaturerne i saa stor mængde eller saa god Orden, som Hr. Baring. Iblant andre hertil brugte Manuscripter regner mand besynderlig Ottonis & Acerbi Morenæ liber gestorum Frederici Anobardi Imperatoris. Ligeledes har Auctor af-
skrevet Conradi Halberstadensis Chronographiam summorum Pontificum & Imperatorum, som er en vidtløftig, med en ældgammel Haand skreven, og med mange Abbreviaturer opfyldt Codex, og mange Ting deraf i nærværende Skrift anført. Mabillonii Commentatio de variis scripturarum veterum generibus, som Hr. Baring herved har ladet trykke,
ud-

udgør det XIte Capitel i den første Bog, og var her meget nødvendig. Hr. Struvens Afhandling de criteriis Manuscriptorum, som hand har sat for ved Collectaneis MStorum Jen. 1713. 8. er vel kort, men for en Lærling ey utiøentlig. Barings Anmerkning om Bogstaven C dens Betydning, som stod øverst paa gamle Diplomatus, er meget grundig; thi hand holder for, at derved bemærkedes Diplomatics Begyndelse, og det heeder saa meget som, chartæ caput, sive initium. Hvad de ofte derved staaende Bogstaver betynde, og hvad som ved det Ord Capitulum, Capitulare, &c. er at merke, findes ligeledes her meget smukt forebragt. Fortegnelsen paa de Diplomaticke Skribentere er ordentlig nok indrettet, og med saa stor Flid forfærdiget, som mand vil forlange. Hvad ellers Forfatteren udi Fortalen har anmerket om Hofmans Genealogiske Skrifter; om deres Utroskab og Uagtsomhed i henseende til Skrive Maaden og Orthographien, der have udgivet Diplomata; om Tomfrue Elstob i Engelland hendes habileté, i de gamle Skrifters Træk at efterskrive, hvor

hvorved hun har giordt sig berømt, det vidner noksom om hans Belæsenhed og Slittighed, i at tillægge sig alle slags lærde Sagers Kundskab. Det var og at ønske, det Auctor vilde meddeele orbi literato hans notitiam scriptorum rerum Brunswicensium & Lunenburgensium, provinciarumqve annexarum, og endelig hans corpus historicum scriptorum Brunsvicensium & Lunenburgensium latinorum fra Reformationens Tid af.

Franckerige.

Paris.

Continuation af la vie de Saint Paul.

Til det sidst anførte svares ist, at at det det ey er vist, at Jeronymus og Augustinus har vaaren persvaderet om disse Brevers Virkelighed; thi de har ikke bekræftet saadanne at have været til, ey heller examineret Tingen, men berettet alleene, hvad de fleeste meente derom i deres Tid. For det 2det seer mand af visse Passager, som Jeronymus beretter om disse Breve, at de ere de samme, som mand har udi Sixti Bibliothecque til Siena, hvoraf altsaa sees, at P.
Alex.

Alexandri Systema er kuldkaftet, og dersom det er sandt, at de Breve, som vi have under Pauli og Senecæ Navn, og som P. Alexander en känd persvadere sig til at troe, ere komne fra Pauli og Senecæ Haand; känd mand sige dette, at det vel er-mueligt, ja endog rimeligt, at Paulus og Seneca have vexlet Breve med hinanden, men at Brevene en ere blevne offentlige, formedelst Neronis haarde Forbud til de Romere, at have nogen besynderlig Omgang med Jøder eller Christne; Fremdeles, at en-deel af den førstbemeldtes Discipler kunde have bekommet Kundskab derom, talt derom med andre efter Apostolens Død, ja endog berettet noget af det, som stod i saadanne Breve, hvilket känd have opvækket Begierlighed hos nogen viss, at lade udgaae for Lyset hvad hand derom havde hørdt fortælle. I det øvrige siger vores Auctor, at de som vilde forsøgte disse Breves existence, kunde lettelig svare til alle raisons, som derimod anføres, paa denne maade. (1) Er det en fornøden, at Seneca skulde have været en Christen for at correspondere med
med

med Paulo, eftersom det var nok, at Apostelen havde hans Hielp hos Neronem fornøden; saa kunde og Senecæ Nysgjærighed og Attraae til at kiende dem, der ved deres Forstand og Dyd gjorde sig bekendt frem for andre, have givet Ansage til Breves Mellem-Berling. Kort at sige, Augustinus siger, at Seneca havde nogen slags Inclination for de Christne, om hvilke hand mælder hverken ondt eller got udi sine Skrifter, da hand derimod undertiden taler ilde om Jøderne. Men maa skee confunderede hand det eene med det andet, eftersom Hedningernes Sædvane fordte det saa med sig.

(2) Stilens Forstiæl udi disse Senecæ Breve og hans andre Skrifter, er ikke heller saa urimelig; og om endskiøndt nogen Forstiæl derudi her og der kand findes, saa kand mand dog ikke grunde sine Argumenter derpaa, naar der handles om endeel familiere Billeter eller Breve, som i hast ere skrevne, af hvilken Natur de, som vi her mælder om, ere; Fremdeles befinder sig vel de forekastede Barbarismi udi endeel af Pauli Breve til Senecam, men ingenlunde udi Senecæ
Bre

Breve til St. Povel; hvorfore og hin læser denne derfor, og formaner ham til at giøre sig meere poleret og veltalende. Hvilken Politesse og Reenhed i Stilen hos Paulum var meget at undskyldes, eftersom hand kort Tid tilforn havde lærdt Latin. (3) Bemeldte Breve ere en helter, som mand siger, uden all morale og Christelige penséer. For Resten er det ikkun simple Biletter, som angaar deres Sammenkomster, for at tale fortroelig tilsammen, eller tilkiendegiver den Længsel, de paa begge sider havde, at see hinanden, naar nogen Tid desmidlertid var forløben. (4) Forseelsen udi Datum er ikkun en Bagatelle; og hvad Consulum urette Navne angaaer, da kand den mindste Forandring udi Nominibus Propriis aarsage saadan Fejl. Ellers skal mand neppe finde 2de Auctores, som over hver Consulat med hinanden accorderer, og at mand en skal tale om andre end dem, under hvilke Ildbranden til Rom arriverede, da stemme de, som forkaste disse Breve, ikke engang i denne Post overcens med hinanden.

(Bidere hernæst.

Søye Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

IO.

Den 6 Martii 1738.

DANMÆRKA.

Kiøbenhavn.

Slutningen af den 7 Section udi det saa kaldede Danske Bibliothecque.

Pag. 126. formencener Auctores, at Forfatteren til den udi forrige omtalte første Version af det Nye Testamente har til denne Oversættelse meere betient sig af Lutheri Tydske Oversættelse, end af Grund-Texten selv, og til Beviis anføres baade endeel Udelukkelse af nogle Ord og Vers, hvilke Omissioner ogsaa skal

skal findes udi de første Uplag af Lutheri Bibler, og derforuden findes anmærket endeel Sprog, hvor denne Danske Version saa stricte følger den Tydske Text. Endeligen fortæller Auctores pag. 134, at denne Danske Oversættelse fandt siden sine Modstandere, der den var udgivet; thi der de Bavelig fandede Biskopper ved Paulum Eliæ led igendrive Christiern den Andens Skrivelse til Borgemeesteren i Danzig, Joh. Wendeland, blev dette og iblant andet forekastet Hans Michelsen, at hand havde trædet til det Lutheriske Barthie, og forfalsket det Nye Testamente. Og til sidst sluttes med en Recension af endeel gamle Danske Ord og Tale-Maader, som i samme Version findes.

Da Auctor til den Poëtiske Tiids=Fordriv haver efter en vis brav Mands Opmuntring her i Byen oversat nogle af Drelincourts Sonnets Chrétiens, og samme blive, som et Appendix, indrykte i benævnte Poësie, der nu allerede er under Pressen; Saa haver hand villet dennem til Tjeneste, som ikke kiende den
ne

ne berømtlige Mand's hyperlige Son-
netter, lade i de lærde Aviser anføre een
af dem, saaledes oversat, som følger:

Den Første Bogs 1ste Sonnet.

Over Verdens Forsængelighed
og det høyeste Gode.

Besee ald Verdens Kreds, og alt det,
som der er,
Hvad giælder, at du ey skal finde andet
der

End det, som er forsængeligt,
Ustadigt Guds, og andet sligt,
Som ikke kand fornøye
Din Siæl, men kun dit Dye.

Blant andre Verdens^{***} Ting, skal du da
ogsaa see

Din store Under paa det usle Menniske;
Een ligger fangen ved sit Guld,
Og, om end Lykken er ham huld,
Saa lever dog en anden,
Ræt som hand var hos Fanden.

Ja Verdens søde Lyst den bliver ikke ved,
Omsider endes den med største Bitter-
hed;

Forgiæves er det derfor, at
 Du her vil søge Siælens Skat,
 Det ypperligste Gode,
 Paa denne Verdens Klode.

Forgiæves fæster du ^{***} dit Sind til denne
 Jord,
 Men hør kun til, saa skal jeg sige dig
 et Ord:

Da Siælen er udødelig,
 Kand den ey saa fornøye sig
 Med Jord, der i at rode:
 Guld er dens beste Gode.

Notification om Danske curieuse
 Sager. No. 319.

Efterfølgende Disputatzer ere holdne af
 Professorerne ved Kiøbenhavns Uni-
 versitet Mar 1647.

20 Febr. *M. Thomæ Bangii*, Prof. Sanct. L.
 Exercitatio Litterariæ Antiquitatis VII.
 de Antiquis Hebræorum Litteris, *Hie-
 ronymo* opposita. Respond. *Sewerino Jo-
 hannis*.

27 Febr. *M. Job. Zæge*, P. Log. & Metaph.
 Disp. Logica I. de Natura & Constitu-
 tione Logicæ. Resp. *Christiano Sten-
 buchii*.

- 20 Mart. M. Joh. Zæga, Prof. Logico-Metaph. Disputatio Logica. Resp. Auctore Martino Laurentii Scaveniò.
- 10 Apr. M. Jac. Finckii, Physic. P. Disp. Physica de Subjecto Caloris in Universo, Resp. Christiano Fossio.
- 22 Maji. M. Petri Spormanni, P. Hist. & Geogr. Exercitatio, quâ asseritur, Geographiam esse omnium Litterarum studiosis summè utilem. Resp. pro Honoribus Magisterii Philos. 32 Candidatis.
- 30 Jun. D. Olai Wormii. Med. P. Ἔργα καὶ πάρεργα; Ἐνδοξα καὶ παράδοξα. Resp. pro Regio stipend. Medico Erasmo Cassari Bartholino.
- 24 Nov. D. Laur. Martini Scavenii, Theol. P. p. t. Rectoris Magnifici, de Persona & Officio Servatoris nostri Jesu Christi Theses Theologicæ. Resp. Auctore M. Jacobo Faber.
12. Dec. D. Thomæ Bartholini, Prof. Anat. Med. Miscella Paralytici Primi Historia ex Evangelio Johannis Cap. V. (pro Loco edita.) Resp. Johanne Wandalinò.
- 18 Dec. M. Severini Petrai Calundani, Philos. Pract. Prof. Exercitationum Ethicarum

rum Ima de prætabili Philosophicæ
Moralis Dignitate, Commemorabili
Necessitate, ejusq; perampla simul U-
tilitate. Resp. Casparo Jacobi Weifero.

Sverrig.

Stochholm.

Af Svenskt er udsat 2de Tractater paa
Latin, den første under Titul: Oracula
B. Bonde Humeri, Critico Historica, de
conjugio consobrinorum. Item Expli-
cationes ac Restrictiones in Oracula ejus-
dem celeberrimi Viri, adornatæ à M.
Gust. Lund Oluffson. Udi den første gives
en tilstrækkelig Kundskab om de Stridig-
heder, som ved Syndfende-Barns Æg-
teskab hidtildags har forefaldet, hvilke
den forhen i levendes Live berømmelige
Auctor saaledes Historico-criticè igien-
nemgaaer, at mand fast skulde troe, det
var baade imod Guds og Naturens
Lov. Derimod viles i den anden, at
saadant Ægteskab hverken strider imod
den eene eller anden Lov.

Sammestæds er nyelig udkommen
Sammenhæng af Historien om Guds
Nec

Meenighed i det Gamle og Nye Testamente.

Tydskland.

Nürnberg.

Her har mand nyelig trykt, Johan Jacob Mosers. der hohem Schule zu Franckfurth an der Oder Director und Professoris Juris Prim. Teutsches Recht. Erster Theil. I den første Bog mælder den udi denne Videnskab besynderlig lærde Mand, hvad den Tydske Staats-Ræt egentlig er, og hvorudi dens Kilder og Hielp-Midler bestaaer. Udi 21 Capitler handles om de Bøger, hvori Efterrætning træffes om de Skrifter, der forestiller den Tydske Staats-Ræt og dens Lære; om de, der have for Lyset udstillet store og smaa Introductioner til dette saa vigtige Værk; om den Tydske Staats-Rættes og dens Læres egentlige Kilder; i Almindelighed om dens skrevne Grund-Love, og i Besynderlighed om den guldne Bulle; om Landes-Fred; Religions-Fred; Executions-Orden; Cammer-Ræts Orden; om den nyeste Keyserl. Zahl-Capitulation; om

Det Tyske Riges indvortes Fordrage
 med sig selv; om Char-Fyrsternes For-
 eening; det Burgundiske Fordrag; om
 det Tyske Riges Fordrage med fremme-
 de Staatte i Almindelighed; om For-
 draget imellem Keyser Otto I. og Pave
 Leo VIII; om Fordraget imellem Keyser
 Carl V. og Pave Calixt. II; om For-
 draget imellem Keyser Friderich III. og
 Pave Nicol. V; om den Besiphaliske
 Freds-Slutning, besynderlig den Osna-
 brügiske; den Mynsteriske Freds-Slut-
 ning, og endelig om den Nimveg- og
 Rhyswilske Fred. Det havde vel vaa-
 ren billigt, ligesom Forfatteren selv er-
 indrer, at give et tydelig Begreb i For-
 vejen om den Tyske Staats-Ræts Læ-
 res Natur, Nødvendighed, Nytte og
 dens nærværende Tilstand; mens saa-
 som disse Materier af ham allerede ere
 vorden afhandlede udi en 1732. udkom-
 men Tractat, saa har hand deslige udi
 dette Skrift en tracteret, mens lader
 det blive ved, at henvise Læseren dertil.
 Udi det gandske Bærk har den lærde Hr.
 Moser særdeeles tragtet efter at indræt-
 te alting til den almindelig Nytte og
 Bruug,

Bruug, hvorfors og mange Materier, som af andre dygtige Mænd vidtløstige ere anførdte, heri enten gandske ere forbiegangne, eller gandske løselig vedrørdt. Mens derimod ere andre Sager, som udi Praxi saa ofte møder en Tydsk Staatsmand, og baade ere vigtige og tviflsomme, deno udførligere afhandlede. Som det udi Staats-Videnskab fornemmelig kommer an paa en nøye og særdisg Kundskab af de Acta publica, som Corpus Juris publici udgør, saa har Hr. Moser fornemmelig anvendt sin Flid paa at indskærpe de paa Staattens Ræt sig besittende Personer disse Acta publica, og end dertilmed anførdt, hvor hand har aatet det nødige, Ordene selv og de mærkværdigste Stæder deraf, efter deres bogstavelige Indhold.

Holland.

Haag.

Et nyttigt Skrift debiteres her paa Bogladerne; det kaldes: Le Cyrus moderne, ou Discours sur les moyens de rendre un Etat heureux et puissant. Prononcé à l'occasion de l'erection de la

nouvelle chaire de Professeur en Oeconomie, Police & Domaines, erigée à l'Academie de Halle, par ordre de Sa Majesté Prussienne en 1727. Par Son Excellence, Monsieur J. P. de Ludewig, Chancelier de l'academie de Halle, & Conseiller privé de la Regence de Magdebourg, Seigneur de Bendorff, Prez & Gatterstadt. Qui y a joint quelques preuves de l'heureuse Reduction de la Police, sous le glorieux regne du Roi Frederic Guillaume. Traduit en François par Godefroi Sellius, Conseiller de la Cour & Professeur Ordinaire en Droit & Philosophie, Membre de l'Academie Imperiale & de la Societé Royale de Londres.

Den lærde og i Staats-Sager vel erfarne Hr. Cansler Ludevig afskilder den Persiske Monarch Cyrum, som et Mønster af en fuldkommen Regent, og anstiller en Lignelse imellem ham og Deres Maj., den nu regierende Konge af Preussen. Hand undersøger fremdeles hvorpaa en lykkelig Regiering egentlig sig grunder. Eftersom Deres Kongl. Majestæt af Preussen, Friderich Wilhelm, har, som bekendt er, sat alt hvad til en

Krigs

Krigs-Magt henhører, paa saa god en Fod, at endog de i Naboelauger boende Bringer har indført adskillige af saadanne fortræffelige Indrætninger under deres Krigs-Folk, saadog i den almindelige Staats Huusholdnings-Kunst giordt mange gode Anmærkninger; saa efter søger Forfatteren, hvorledes et og andet i de Preuss. Lande derefter er indrættet. I det øvrige er en næt Skrivers Maade det gandske Bærk igiennem at antræffe.

Samme Steds seer man et Skrift være udkommen, som loves at blive continueret, Titulen er: Anecdotes historiques, Galantes & litteraires du tems present en forme de lettres. Og ere de 2de første Deele, som paa engang er udkommen for Lyset, meget artig skrevne, saa at Auctor ved en Continuation kand spaae sig et got Biefald hos Læserne. Her kand Liebhaberne af det saa brugelige og meget afholdne Franskøiske Sprog finde deres Smag udi Auctoris naturlige, flydende, reene, muntre og tydelige Skrive-Maade, saa og have en stor Fornøjelse af de adskillige iblant hinanden

an=

ansfordte Sager: Aligemaade træffe de
slags Folk, der finde Behag i at raison-
nere i Selskaber om nye Sager, her al-
lehaande angennemme og nyttige Efter-
retninger. (Videre hernæst.)

Leiden.

Hos Langerack og Lucht ere at be-
komme: Observationes quædam medico-
practicæ & physiologicæ, inter quas ali-
quanto fusius agitur de asthmate & hy-
drophobia, quarum etiam decem ulti-
mis subiiciuntur administrationes toti-
dem corporum, morbis, quorum tituli
obseruationibus iis præfiguntur, affecto-
rum, anatomicæ; cum particulari &
non ante obseruata de cordis in embryo-
ne vasorum structura, & juxta cum san-
guinis circuitu dissertatione. Autore
Hum. Ridley M.D. Coll. Reg. Med. Lond.
Soc. 1738. 8. 1 Alph. 6 Ark. Eftersom
det er en afgjort Sag, at Læge-
konsten ved flittige Observationer kand kom-
me i Flor, saa maae mand med Taknem-
melighed erkiende deres Gliid, som for-
sigtig anstiller de samme, og siden med-
deeler dem sin Næste. Iblant disse Zel-
giernings-Mænd er Forfatteren og at
reg

regne: Hand har særdeels taget i Agt
 hvad Naturen ved Sygdommen vi-
 ser, og forebragt egne Observationer
 vidtløftig eller kort, efter som Sagernes
 Bestaaffenhed det udfordrede. Paa
 Anatomien og hans egne Anmærknin-
 gers tydelige Forebringende, har hand
 saa meegen meere Umage anvendt, som
 det var ham angelegen, at kunde med-
 deele troværdige, rigtige og saadanne
 Anmærkninger, som kunde tiene til den
 almindelige Nytte. Observationerne ere
 følgende: 1) De Cholera. 2) De cata-
 meniis, incerto ordine fluentibus. 3)
 De convulsionibus & cephalalgia, a con-
 tagio venereo oriundis. 4) De diar-
 rhæa. 5) De cutaneo dolore. 6) De
 rheumatismo. 7) De diarrhæa, coloris
 albidi, torminosa. 8) De pruritu in me-
 tu urinatio. 9) De ictero hysterico post
 parturitionem. 10) De Colica, cum
 tumore externo conjuncta. 11) De mor-
 billis irregularibus. 12) De dolore &
 aliis quibusdam Symptomatibus pericu-
 losis, a frigoris susceptione. 13) De fe-
 bre, vaporibus vulgo dictis, conjuncta.
 14) De ophtalmia contumaci. 15) De
 diar-

diarrhæa. 16) De Tormin. ventris cum hæmorrhagia per anum, a catameniis subsistentibus. 17) De affectione hysterica. 18) De colicis doloribus, convulsionibus, & artuum impotentia, post febrem inuadentibus. 19) De variolis irregularibus. 20) De Tussi convulsiva. 21) De pleuritide malè judicata. 22) De scorbuto. 23) De violentis, tum sursum, tum deorsum, evacuationibus, purgativum medicamentum, intempestivè exhibitum sequentibus. 24) De ictero critico. 25) De hydrophobia. 26) De asthmate, vulgo pulmonali dicto. 28) De asthmate, & eo extincti dissectione. 29) De convulsionibus in infante, & ejus postea dissectione. 30) De convulsionibus in puero, cum ejusdem postea dissectione. 31) De hydrope, cum dissectione. 32) De foemina, inter parturientum mortua, & postea dissecta; vti etiam de cordis in fœtu ex utero ejus exempto & vasorum ejus structura; unde ex propria quasi occasione nata, brevis & succincta quædam anatomica subjicitur de sanguinis per cor & pulmones, in embryone ante respirationem, circuitu, dissertatio. 33) De foemina, lue vene-

rea ab infante lactato, infecta. 34) De febre quotidiana, lethali. 35) De testiculi sinistri hydrope, cum dissectione. 36) De apostemate ventriculi mortifero.

Frankerige.

Paris.

Slutning af La vie de Saint Paul.

Dette er da alt hvad mand til disse Breves Beste kand sige, der i disse sidste Tider har fundet en god Forsvare re udi Mr. Simon, som er en af de berøimteste Critici nu omstunder; men andre, der ere ikke mindre habiles, endskøndt ikke slet saa dristige, tør dog sige, at bemeldte Breve ey ere de rette, men opfundne og udgivne for de sande, hvilket og er de fleestes Meening. Mand kand da noksom erfare, at Auctor til nærværende Skrift ey er udaf dette Seculi almindelige Criticis, der tvivle om alt det som forekommer dem noget extraordinair; hvilket af endeel henregnes til en Mangel af Forstand. Maac skee Det og ey skulde falde Læseren mishageligt, at læse denne R. Cath. Auctoris egne Ord over denne Meening, hvoraf tilligemed

kand dømmes om Skrive-Maaden. I
 den 2den Tome p. 330 skrives da saale-
 des: Nærværende Seculi Kræsenhed i at
 antage en og andre Meeninger, strækker
 sig langt videre end tilbørligt, og man-
 ge Auctores moderni forkaster mange
 Ting, som falske og urette, uden at gi-
 ve anden raison, hvorfor de det gjør,
 end denne, at saadanne Ting ikke stem-
 me overeens med disse Tidens Smag,
 ret ligesom Traditioner, Pietet og Re-
 ligion skulde rette sig efter Tidens gout,
 og at mand, for at gjøre endeel Folk
 plaisir, som en vilde troe, uden hvad de
 seer med sine Øyne, skulde udelukke af
 Historien alt hvad som en finder deres
 Behag. Vel er for Kirken intet nytti-
 gere, end at afskaffe falske Traditioner,
 og lade deres Arbejde ikke noksom be-
 rømmes, der legge sig med Flid derpaa,
 men derimod er intet farligere og pre-
 judicerligere for Pieteten, end at gjøre
 det uden Aarsage. De Folk, der ere op-
 dragne i visse Practiquer, begynde at
 tvivle om alting, og troe omstider slet
 intet, naar mand siger dem, at de fies-
 se Ting, de hidindtil har troet, og lærdt
 af deres Forældre, ere ikkun Fabeler.

Søye Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

II.

Den 13 Martii 1738.

DANMÆRK.

Kjøbenhavn.

Continuation af det Danske Biblio-
theques Indhold.

Sidindtil har mand berættet hvad af
Auctoribus om gamle lærde Sager
er skrevet, nu vilde mand og fremdees
til den bevaagne Læseres Fornøjelse melde
en kort Fortælling om den anden Deel af
dette Bibliothecque, som indeholder hvad
i de yngre Tider er udgivet; og anføres
da først i Ordenen af de Hrr. Auctores
L Hr.

Hr. Peder Terpagers Ripæ Cimbricæ (p. 137) under saadan Titul: Ripæ Cimbricæ seu Urbis Ripensis in Cimbria sitæ descriptio ex antiqvis monumentis, bullis, diplomatibus eruta & variis iconibus æri incisis, & suis locis insertis illustrata per Petrum Terpager, Ripensem, Flensburgi. Impensis Davidis Korte 1736. in 4. (p. 746) Det gaadste Værker inddeelt i 3de Bøger, som hver atter har sine Sectiones og Capitler, hvilke sidstes Indhold hver i sær formedelst deres Bidtloftighed en her vorder anførdte. Den første Bog handler om Staden selv, som formænes at være bygt ved de Tider, at den Christelige Religion i disse Lande blev indført, og den første Section om Staden i Almindelighed, men den anden, om nogle Deele deraf i Særdeelehed. Den 2den Bog fortæller in genere om Stadens Huue og Bygninger, og hvad dertil henbører, hvorom 14 Sectioner a parte ere forfattede. Første Section handler om Kirkerne og Cathedral-Kirken, og anmærkes derhos, at der har tilforne været over 17 Kirker i bemældte Ribe, item at denne

Mariæ Kirke holdes for den ældste i Danmark. 2den Section relaterer om Capitulet, dets Membris, Statuter og Privilegier. 3die Section forestiller Cathedral-Kirkens fornemste Deele, mens 4de Section tracterer om Altarene i Besyn-derlighed. De 5te og 6te Sectioner eller Afdeelinger give Berættning deels om Capeller, deels om Capeller og Altarene tillige. I den 7de Section findes Oplysning om denne Kirkes Brydelse og Instrumenter. 8de Section indeholder endnu andre Ting, som ellers til Cathedral-Kirken henhøre. I den 9de Section følger Esterrættning om Catharinæ Kirke. 10de Sect. forestiller de gamle og forfaldne Kirker. 11te Afdeeling gives ingen Underrættning om, mens 12te Sect. fortælles at beskrive Closterne. I den 13de Sect. meddeles en smuk Underrættning om de saa kaldede Bilder eller Billedbudder, hvilke vel havde deres Oprindelse af de forrige Hedenste Skikke, der efter haanden og indsneget sig iblant de Christne; dog en tillavedes for at leve i Suus og Quis, mens for at stifte indbyrdes Vennskab, og udfinde Middeler

til at rædde hinanden af Fare. Endelig bleve alligevel saadanne Gilder siden affskaffede formedelt den meegen sig derved indsnigende Misbrug. Hernæft beskribes a parte Riber Skole og dens Beskaffenhed, forrige Rectores, hvad Stipendia og Legata dertil ere lagte, hvor talrig den tilforn har været, og dens Bibliothecque. Den 3die Bog forestiller Kirkens og det almindelige Væsen, hvor da i første Section fortælles om Kirkens Tilstand, og i det 1ste Cap. om Religionen. Den første, som sammesteds har første gang offentlig lært den Christelige Lære, var Anscharius og hans Medbrødre. Den første Biskop til Ribe formecner Auctor at have været Leofdagus, omtrent udi Aaret 945. Fremdeles mælder Hr. Terpager, at i Ribe har baaren 30 Biskopper for og 16 efter Reformationen, hvoraf adskillige i det Danske Bibliothecque opregnes. 2den Sect. indeholder en Beskrivelse over det almindelige Væsen, hvor Auctor i det 4de Cap. som handler om Actis publicis, siger, at Christoph. III. i Riberstad slog de første Riddere af Elephanten.

ten. 3die Section mælder om Borger-
 skabet, om deres Skikke og Leve-Maa-
 de, saaog om endeel af Lærdom berømte
 Mænd, der udi Ribe ere fødte. Her
 glemme ey heller Auctores til det Danske
 Bibliothèque at opregne mange lærde
 Mænd, som kiendte ringe og u-anseeli-
 ge Stæder for deres Fødsels-Byer; saa-
 ledes mældes Tausan i en ringe Lands-
 bye Birkinde at være født, Nic. Hem-
 mingius i Embold, en Landsbye i Laal-
 land, Janus Bircherod udi en Landsbye
 af samme Navn her i Sielland beliggen-
 de, Rasmus Winding udi Landsbyen
 Winding, Georg Calixtus i Middelhbye
 udi Holsteen &c. I den 7de Section
 mældes i det 3 Cap. om de Ildebrande,
 som Staden have truffet. I 8de og sid-
 ste Section forestilles Stadens nærvæ-
 rende Tilstand, og fornemmes det gands-
 ke Skrift igiennem, at Auctor besidder
 en stærk Lectur udi Antiquiteter, og end-
 kiøndt hand allerede har opnådet det
 84 Aar, endnu skal være intentioneret at
 skrive Noter til Anniversaria, og en Be-
 rættning om et Kaars, som er giort af en
 Hvalfisk-Land. (Videre hernæst)

Tønningen.

Den sig her befindende lærde Rector, Hr. Joh. Christoph Eleffel, farer endnu fort med at efterforske dybere og dybere de gamle Tyskes Antiquiteter. Hans sidst udgivne Programma handlede de de Scholis veterum Germanorum - - - Flensburgi i Ark i 4to. og forestilles derudi, hvad hos Cæs. Tac. og andre om de gamle Tyskes Skoler findes anført, for Exempel: paa hvad Stæder de ere opbygte, og hvad for Folk mand har indsat, til at forestaae de samme. Auctor erindrer fremdeles den Lære-Maade, de gamle Druider, som tilligemed vare Skole-Lærere og Præster, sig har betient af, hvad for Discipler de have til Underviisning antaget, og hvad de aarlig for deres Møye har nødt; da mand sandelig maa forundre sig over de gamle Hedenskes gavmilde og meere samvittigfuld Besolding, end de Christelige Efterkommere deres. Germani (heeder det p. 6) suis Doctorebus, unde viverent, suppeditabant sumtus tantos, ut maxima cum dignitate

vitam agere potuerint. Scholis enim præerant sacerdotes Druides, & sacerdotia cum scholasticis muneribus conjuncta erant. Sacerdotibus autem Germanorum tantum præbebatur, ut laute vivere inde possent. Ex spoliis enim, votis &c. partem capiebant. Paa den 5te Side synes Pomponius Mela og Cæsar med hinanden at stride, da hin siger: at ikkun fornemme Folkes Børn, mens denne, at alle slags, uden Forskiel, af de Druider til Scholarer bleve antagne. Mens den førstes Sigende holdes dog for at sunde have sin Rigtighed, endskiødt Cæsar skriver: Tantis excitati præmiis & sua sponte multi in disciplinas conveniunt. Om alt dette vil Forfatteren handle udi sin Continuatione Commentariorum de antiqvitatibus Germanorum.

Lydsland.

Leipzig.

Hr. Carl Günther Ludovici, Prof. Philos. Ord. paa Acad. her, som formedelst sin Videnskab i den verdslige Rigtighed, og ellers ved sine Skrifter har gjort sig noksom bekiendt for Verden, har ved

Trykt, og publiceret et udsørgt Udkast til en fuldstændig Historie over den Leibniziske Philosophie. Brevet er besynderlig got, og har ikkun faae sin Lige. Liebhabere af Philosophien og Kiendtere af Philosophisk-Historiske Skrifter, vil ved Bogens Giennemlæsning fornemme baade Auctoris Glid og grundige Domme. Mand maa og vide, at hand har allerede tilforn forfærdiget just saadant et Udkast til en Historie af den Wolffiske Philosophie, og saasom Hr. Wolf udi endeel Stykker har efterfuldt, eller bedre sagt, forbedret den Leibniziske Philosophie, og disse 2de Mænd haver vaaren de første, der rebe i tu den Pedantiske, Scholastiske, og sine til intet duelige Philosophiske Spindelvæv, og fuldt lige efter Naturen, som den, der er den ægte Philosophiens Kilde, saa har saadan Philosophiske Forvandtskab imellem sidse nævnte berømmelige Mænd, opmuntret vores Auctor til at udgive nærværende Historie af den Leibniziske Philosophie, og saaledes at føye den som en Reyses Compagnon til den foromtalte Wolffiske.

Ende

Endnu sælges sammestæds paa Bogladerne en lærd Journal, under Titul: Juriftischer Bücher-Saal, eller grundig Efterrætning om de nyeste Juridiske Bøger, de berømmeligste Jurister, og andre til Jurisprudencen hørende Sager. De hidindtil u-bekjendte Forfattere mælder udi Fortalen, at de formedelst Mangel paa gode Excerpta af juridiske Bøger, og efter mange fornuftige Mænds Forlangende, ere bleven bevægede, til at forfærdige en eegen juridisk Dage-Bog. Det bliver alleene nye Bøger, som de agter at handle om, og naar Mangel derpaa skulde have, da at meddeele deres Efterrætning af gamle juridiske Skrifter. Af begge vil de da sammensanke det Grundigste, og om begge dømme u-parthiist, hvorhos en skal forglemmes at anføre en Levnets-Beskrivelse enten over en afdød eller endnu i Live værende Jurist, og ved Academiske Skrifter stedse viise, om de samme ere gode, middelmaadige eller unyttige, saa og føye dertil nyttige Anmærkninger af juridiske Sager, lade den Ringeste i den juridiske Republique vederfare den sam-

me Ræt, som den Fornemste, ingens Feyl fordølge, samt sætte Sandhed, Retfærdighed og Uparthiiffhed til deres Reggel og Rættesnoer. De som ved deres Jugement finder sig ikke fornøyet, tilstæder de at indsende sin Indvending, og lover at inferere den samme Ord fra Ord udi deres Bücher = Saal, hvoraf loves en nye Deel hver 6te Uge at vorde publiceret.

Stiessen.

Christoph. Friderich Ayrmann, Prof. ved Univers. har ladet udgaae en Beretning om 3de ordentlige Collegiis historicis, som hvert halve Aar efter ham holdes. Disse Collegia betræffer Universal = Staats = og Rigs = Historien.

Sammesteds have Doct. Rambachs Collegium hermeneuticum, under Titul: Ausführliche und gründliche Erläuterung über Ramb. eigene Institutiones hermeneuticae sacrae. Herved følger D. Neubauerns Fortale om den Rambachiske Hermeneutiks Fortræffelighed, og har samme Hr. Neubauer af Sl. Rambachs eget Manuscript bringet dette Skrift for Lyset.

Hols

Holland.

Haag.

Slutning af Anecdotes historiques, Galantes & litteraires du tems present.

Fremdeles fortælles i disse 2de Deele adskillige Præste-Streger, der ej vil blive de Romerske Ordens-Folk til nogen synderlig Ære. Skulde iblant andre en Jesuite læse de Affskildringer, heri paa hans Staldbrødre gøres, torde hand ikke bekomme megen Lyst til at informere sig videre derom. Thi mange bedrøvelige Tildragelser fortælles, hvoraf mand seer, at nu hiint nu dette uskyldige Menneſke snart ved deres Magt snart deres Fortrolighed, som de sig ved deres udvortes hyklerſke Opførel har forhærvet, bringes i den elændigſte Tilstand, ligeledes beskrives heri paa ingen fordeelig Maade den i de Catholſke Lande brugelige Inquisition. U-anſet denne Geiſtliche Ret har tabt meget af ſin Force udi Frankrig, findes der dog i dette Kongerige en hob Under-Rette, hvor Ondſkaben gaaer temmelig i Svang, u-agted de af Parlamentet anſtillede aarlige Viſitationer. Hvad Malliniſter og Janseniſter

ere for Folk, derom findes her og der en god Underretning. Særdeles artig ligner Forfatteren de første med Epicuræis og de andre med Stoicis. Herforuden findes endnu allehaande hemelige Efterretninger, om Hertugen af Vendôme, Hertuginde af Ursin hendes, Msr. Aubigni, Cardinal Alberoni og andre flere. Undertiden lader Forfatteren ogsaa endeel fornuftige og vel anførte Remarquer indflyde udi Texten.

Engelland.

London.

Nyligen er et Skrift sammesteds bleven færdigt fra Bressen, som fører dens Opkrift: The history of the growth and decay of the Othoman Empire from the reign of Othman the Founder, to the reign of Mahometh IV. that is from the year 1300. to the siege of Vienna 1683. Written originally in Latin by Demetrius Cantemir, late Prince of Moldavia. Translated into English from the Author's own Manuscript, by N. Tindal, M. A. Vicar of great Waltham in Essex. Adorn'd with the heads of the Turkish Emperors, Ingraven from Copies taken

from Originals in the Grand Seignior's Palace, by the late Sultan's Painter. 1734. f. P. I. 3 Alph. Førend Auctor gaaer til Berket i sig selv, afhandler hand endeel Puncter, som hidindtil, efter hans Mee- ning, ey ere tilstrækkelig nok bleven oplyste, hvoraf den anden og tredie Punct ikkun her anføres. Førstbemeldte Punct betræffer Tyrkernes Navn og Nation. Her er da for det første afgjort, at Tyrkernes Navn i gandske A- sien har længe vaaren bekendt for Otto- mannernes, og fornemmelig maa til- regnes de Scythiske Stammer, som fulgte Jengbizchan, og vare udsprede i Ber- sien og lille Asien. Ottomannerne fik derimod deres Navne paa denne Ma- neer. Soliman traadde i Jengbizchans Fodspor, og bragte ved en stor Armee, som bestod af de skønneste unge Scyther, de omliggende Lande under sin Bælde. Der denne Beretning siden indløb til det Persiske Hof, gav mand- baade dem saavelsom Jengbizchans Armee, Navn af Tyrket. Mand nævner herforuden de høslige Scyther med det Navn Tyrk, som de skønne Indvaanere af Cophac- bar, Spot-viis, formedelst deres grum-

me Ansigter. Som nu Aladin Sultan ved Iconium adspredde Jengbizchans Magt, men blev selv siden bragt i Knibe, tog hånd Flugt til Michaelern Palæologum, og døde hos ham; Hans Søn Meleckshah blev omsider kied af Kæyserens trøstelige Løfter, retirerede sig hemmelig fra Hoffet, og med sine Benneres Hielp ey alleene afkastede det Scythiske Nag, men endog besatte sine egne Lande med en hob Scyther, og gjorde begge Nationer saaledes til et, tillæggende dem det Navn Tyrker. Ottoman: i. som efter Aladins II. Død, hvilket Navn Meleckshah havde antaget, blev Kæyser, og verlod det foragtelige Tyrke-Navn til den gemeene Almue, og kaldte Resten Ottomanner. Fremdeles vides, mand farer vild, om mand holder Tyrker og Turcomanner for eet, og gior Turkistan til beggees Sæde. I den 3die Bunct, som handler om den Ottomanniske Slægtes Oprindelse, anfører Forfatteren Skribenternes, og iblant andre Laonici Chalcocondylæ og Joh. Gautier adskillige Meeninger. Derpaa læser mand en smuk forfattet Udføring af Auctoris egne Tanker, der grunder sig paa det, som hos

Saadi Effendi og Hesri findes. Den 1ste Bog i den 3te Tome bestaaer af følgende. I det 1ste Cap. undersøges, naar Tartaterne gjorde deres Udfald under Soliman, og efter dennes Bedrifteres Fortælning, beskrives og hans Endeligt. I det 2det Capitel læser man hvorledes hans 4re Sønner deelte Faderens Lande iblant sig, saa og Historien om Osman og Ottomanno Imo. det Ottomanniske Riges Stiftere. I det 3die staaer Orchans Historie, i det 4de Amur. I. i det 5te Bajaz. I. I den 2den Bog findes Interregni Historie under Soliman Chelebi og Mussa Chelebi, fremdeles Mah. I. &c. I den 3die Bog Mah. II. Bajazeth II. &c. Den 2den Deel, som er 2 Alph. stærk, gaaer fra Mah. 4. indtil nærværende Tider. Ellers har Auctor foruden nærværende Historie skrevet et Systema over den Russiske Religion, hvilket efter Cæsars Petri Magni Befaling in fol. er trykt, og desuden mange moralske og historiske Verker. Auctor talte Tyrkisk, Persisk, Arabisk, nye Grædsk, Latin, Italiensk, Russisk og Moldaunisk. Det gamle Grædsk, Sclavoniske og Franskøske forstod han meget vel. I Philosophien og Ma-

thematiken, udi hvilken hand meest havde Lyft til Architecturen, havde hand en god Øvelse, dog havde hand lagt sig meest paa Historien. Hand var et Membrum af det Berlinske Societet, og just da Beretningen kom om hans Død til Petersborg, var Patentet indløben, hvorudi hand til Rigs-Fyrste af Rusland var erklæret.

Samme Steds udkom for nogen Tid følgende: Several letters thro the Rev. Mr. Jackson &c. Forfatteren af disse Breve er Hr. Dudgeon Gentl. De handle om Guds immensit. og Unitet. 8. Hr. Dudgeon, hvis vidtløftige Læsning af nærværende Breve læt kand sees, var tilforn indtaget af visse Begreeb, som sinagede temmelig af Spinosissterie; saaledes troede hand for Ex: at Materien ikke existerede uden for den Idée, som Forstanden gjorde sig derom; at alle Ting vare nødvendig det, som vi see dem at være etc. Angaaende disse og andre Puncter, skrev hand ofte til Hr. Jackson, som altid svarede ham meget høflig, og dog derhos grundig paa alle Propositioner. Disse Auctoris sidste Breve ere føjede til de ovennævnte.

nye Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

12.

Den 20 Martii 1738.

DANMÆRK.

Kjøbenhavn.

Auctor til den Poëtiske Tidss-Fordriss
haver i disse nye Tidender om Lærde
og curieuse Sager, endnu vildet com-
municere een af Drelincourts Sonnetter;
hvilken, eftersom den er oversat i sam-
me Verse-Art, som: Udi min Angest og
Nøed, ogsaa kand siunges som samme.
Ellers haver hand oversat i alt 24 Son-
netter, hvilke hand lader indrykke i be-
nævns

nævnte Poëtiske Tiids=Fordriv, som nu
med første kommer fra Pressen.

1ste Bogs 12te Sonnet.

Over Ungdommen.

Følg en dit eget Sind,
Der er kun som en Bind;
Betænk, mens du har Lykke
Og Ungdoms beste Smykke,
At du skal engang vandre
Herfra, som alle andre.

O kiære Unge, lav^{* *}
Dig tilig til din Grav;
Det er dig plad forborgen,
Om en din Ungdoms Morgen
Skal blive til en Aften,
Da Døden tager Kraften.

Saa veed og alle^{* *} Mand,
At Livets Foraar, land
Forandres til en Vinter
Bed Dødens grove Finter;
Ja Storm og Uvær kommer,
Naar mand har beste Sommer.

Du er forgængelig;^{* *}
Du kand en nægte mig,

At du er lig en Rose,
 Der staar i Eng og Mose;
 Saa snart som den aflappes,
 Saa snart kand du borttrappes.

* *
 Dog, vil du ey forgaa,
 Men meget herlig staa
 For Jesu Christi Throne
 Med Palmer, Grens Krone,
 Da maa du ogsaa vide
 At søge GUD i Tide.

* *
 Bidm, unge Menniske,
 Dit Foraars Lillie
 Til GUD; Lad hannem tage
 Din Alders beste Dage;
 Thi hand har cene givet
 Ja kand og tage Livet.

Indskland

Hamborg.

I den Heroldiske Boghandling har
 mand alt i nogen Tid seet et af Matthe-
 son forfærdiget Musicaliff Skrift, med
 Titul: Kern Melodischer Wissenschaften,
 bestehend in den auserlesensten
 Haupt- und Grund-Lehren der Musicali-
 schen

sehen Rit=Kunst, als ein Vorläuffer des vollkommnen Capell=Meisters in 4to, 1 Alph. 3 Ark. Om dette Verks Fuldkommenhed tvivles vel ey af nogen Musikens Liebhabere, efter som intet uden det, som vel udarbejdet er, fra Matthesons Haand plejer udsædes. Mand finder ellers herudi mange nye Sager, som deels i Componisters Bøger ere forborgne, deels u-opløste, deels hemmelig holdne, saa tydelig og grundig forklarede, at endog de, der i Compositionen ere u-erfarne, de samme lættelig kand begribe. De derudi forekommende Regler ere gandske u-tyngne, og komme smukt overeens med Sagernes Natur, og saasom de have deres Oprindelse af mange Aars Øvelse, saa kand mand desto meere om deres Grundighed være overbevist. Skrive=Maaden er utvungen og frie; thi Auctor berømmer, hvad Roes er værd, og dadler det Lastværdige. Imod de, som ey ere af hans Mening anfører hand adskillige Raisons, overladende siden enhver sin Frihed, at antage hvad ham fornuftig synes. I det øvrige er dette Skrift ikkun en Forløber til et vidtløftigere. Frem=

Fremdeles Hayes endnu i denne Stad et lidet Skrift, under saadan Titul: Das Christliche und neu=bevölkerte Wager=Land, in Reden und Gespräche öffentlich vorgestellet, nun aber mit Historischen Anmerkungen erläutert, und nebst der hier weit gründlicher abgehandelten Frage: Ob das Land Wagrien eine Land=Grasschaft sey? wie auch einer Vorrede von den ächten Eigenschafften eines Schauspiels in Christlichen Schulen; ans Licht gegeben von M. Heinrich Schulz. Liebhaberne af den Nidersachsiske Historie vil finde deres Plaisir i di dette Skrift, eftersom de af Forfatteren sammenbragte Efterretninger om Wagrien vanskelig træffes andenstæds; særdeles ere de derudi antreffende gamle Mynter, som ingen andenstæds findes, meget rare, eftersom derpaa foresilles dette Lands Historie. Det var ønskeligt, at denne Historie maatte bringes i et større Lys, thi de fleeste om dette Land havende Efterretninger ere meget defekte. Og er det ingen Tvivl, at naar denne lille og efter udbortes Anseende uanseelige Deel af den Tydske Historie,

nejere og grundigere blev undersøgt, mand jo vilde komme under var med mange rare Passager udi den Neder-Sachsiske saavel som Danske Historie.

Ligeledes habes sammestæds Thomas Burnets vortreffliche Schrift von dem Glauben und denen Pflichten der Christen. Det er udsat af Engelsk, og forsynet med Auctoris Levnets Historie og Raaber-Billede; Hertil er som et Anhang føjet 2de Afhandlinger, 1) at all slags Guds Tieneste maae ikke være lige-gyldig; 2) til hvilken af Christenhedens stridende Deele mand maa give sit Bifald. Hr. Burnets Verk har længe siden for-tient, at det i et almindeligere Sprog end det Engelske, maatte læses. Mange skriver Bøger, men lidet betragter, hvorledes de alting skulde indrette. Burnet derimod, har ey alleene skrevet, men endog vel overlagt, hvad hand skrev, hvilket løber strax i Dynene, naar mand Skrif-tet igiennemlæser. I Begyndelsen foreskilles, at den Christelige Guds Tieneste er en Gud anstændig, og det Menne-skelige Kion nyttig Orden, hvad for Lev-nets Regler den samme indeholder, og
hvad

hvad for Opførsel derudi befales, hvad
 Hielp den lover de, der legge Bind paa
 Dyd og Gudsfrugt; saavel som, hvad for
 en udbortes Orden, og hvad for Bruug
 dertil udfordres. Fremdeles undersø-
 ger Auctor hvad for Lærdomme denne
 Christelige Troe holder i sig, hvad ube-
 sandt og hemmeligt den forebringer om
 Guds, Naturens, Menneskenes og den
 synbare Verdens Natur; hvad den til-
 holder om Belønninger og Straf i det
 tilkommende Liv, hvad for en Lyksalig-
 hed den lover dem, der oprigtigen er-
 kiende og bekiende den, og hvad Straf
 den truer de vantroe og ulydige med;
 Videre opregnes de Indvendinger, som
 af de Hedenske Philosophis ere giordte imod
 de Christne, der bestode fornemmelig
 deri, at de Christne vare alt for læt-
 troende, og besadde alt for lidt Forstand.
 Heryaa følger nu et lærd Svar. Hvad
 Oversætteren angaaer, da har hand nok-
 som viist, at hand forstaaer begge Sprog
 tilfulde.

Brunsvig.

Johan Julius Butemeister har ladet
 her trykke et lidet Skrift under saadan

Titul: Die besonders merckwürdige
 Tauff-Ceremonie der Königl. Kinder in
 Franckreich, welche noch neulich im
 Jahr 1737 den 17 April. zu Versailles,
 an dem Dauphin und den 3 ältesten Mes-
 dames de France, respectivè im sechsten,
 achten und zehnten Jahre verrichtet
 worden, nach ihrer wahren Beschaffen-
 heit dargestellet, und aus denen alten
 und neuen Kirchen-Geschichten, wie
 auch der politischen Historien von Franck-
 reich erläutert. Dette Skrift er meget
 vel sammensat, og værd at igiennem-
 læses for medelst adskillige derudi fore-
 kommende rare Sager. Mand vil læt-
 telig see, at Auctor har en god Indsigt
 i de ældre Tidens Kirke-Historie. I-
 hvorvel mand ellers har bekommet ad-
 skillige Efterrættninger om denne solen-
 ne og prægtige Daabs-Ceremonie, saa
 ere de dog ikke saa omstændelige, som
 Forfatteren her meddeeler. Hand viser
 dernæst, at saadan Daab-Ceremonie
 allerede for lang Tid har vaaren bru-
 gelig udi det Kongelige Huus, og følge-
 lig ikke kand være den sidste. Heraf ta-
 ges Lejlighed, af de gamle og nye Kir-
 ke-

te-Historier om det hellige Daabens Sacramentes Handel at tale, og vise, hvorledes saavel den Protestantiske, som den Romersk-Catholiske Kirkes Lærdom herom, saavidt som den sammes Væsen angaaer, er i Grunden een og den samme. Dette beviis af det Tridentiniske Concilio og andre Sager. Fremdeles anfører Auctor adskillige Exempler om sildige Daabs Forrætninger, og viiser, at den Meening om Børne-Daabens Opsættelse, allereede i det 2det Seculo efter Christi Fødsel er opkommen, saag og af eendeel Kirke-Fædre for gyldig antagen. I det øvrige finder en Canonist her adskillige Esterrætninger til sin Fornøvelse; og vil Auctorum Citationer give ham en god Lejlighed til at eftertænke Sagen nærmere.

Halle.

Her er udkommen den første Continuation af den udførlige Berættning om de Salsburgiske Emigranter, som have nedsat sig i America, hvorudi de tvende Salsburgiske Prædikantere til Eben-Ezer i Georgien, deres Dage-Register fra den 17 Julii 1734. indtil 1735 Mars

Udgang med endeel hidhenhørende Breve indeholdes: Tilligemed et dobbelt Anhang, bestaaende: 1) i en i Aug. 1735 holden Samtale imellem Deres Excellence Hr. Jonathan Belcher, Ridder, General-Capitaine og Gouverneur en Chef i Nye-Engelland, og cendeel Indianiske Folk til Deerfield. 2) Udi M. Nathan Appelletons holdne Prædiken til Deerfield i Nye-Engelland, ved Johan Sergents Ordination, og en høsføyet Fortale fra Samuel Urlspergers Haand, Prædikkant til St. Annæ Kirke i Augsburg, hvilken og har udgivet en udførlig Efterrætning om disse Saltzburgske Emigranter. Paa det og Læseren maa bekomme al den Underrætning, som til vores Tider i saa remarquable en Sag sig har tildraget, saa tiener det endnu til Efterrætning, at en tilforladelig Skrivelse dat. den 27 Febr. 1736. habes herudi om de Saltzburgske Emigranters Tilstand der nedlode sig i America. Hvad nu fremdeles de same i Besynderlighed angaaer, da berætter Forfatteren, at de uagtet mange udfandne stærke Prøver og Møysommeligheder i de dem anviste

øde Lande, hvorom hand allerede har videre Esterrætninger alt indtil Martii Maaned 1737. har viist Taalmodighed. Hoved=Uarsagen til deres ustandne Sienvordighed, var denne, at de vare nu saa langt fra Engelland, hvorfra Ordre til alle nødvendige Ting's Forskaffelse skulde indventes. Deres medgivne Siæle=Sørgere har desimiddid ladet see mange Prøver paa en forunderlig Bestandighed og Christelig Frimodighed, da de Saltburgiske Meenigheder ikke mindre har tilkiendegivet en Christelig Taalmodighed; Hvorfore og de Herrer Tristeés og det høyloflige Societet derimod selv har erbødet sig til at hielppe disse forfuldre Kirkens Lemmer i deres Nød, og til den Ende allerede giordt de fornødne Anstalter, som og af et ved det Høyh. Societets Secretaire, Hr. Henrich Neumann, hostrykt Brev af 19 Julii 1737. er at see.

Nederlandene.

Antwerpen.

Hos Jo. Bapt. de Bry er trykt de antiquis Ecclesiæ ritibus libri ex variis insigniorum Ecclesiarum pontificalibus,

libus, sacramentariis, missalibus, breviariis, ritualibus, seu manualibus, ordinariis seu consuetudinariis, cum MStis, tum editis, ex diversis Conciliorum decretis, Episcoporum statutis, aliisque probatis Auctoribus permultis collecti atque exornati à P. P. Dom. Edmundo Martene, Presbytero & Monacho Benedictino è Congr. S. Mauri. Editio nova. T. I. pagg. 1136. T. II. pagg. 1200. Auctor har giordt ved nærværende Bærk sine Troes Forvandte en god Tieneste; eftersom der allerede var Mangel paa den første Edition, der i Begyndelsen af dette Seculo først kom for Lyset udi Rouen.

Frankerige.

Paris.

Den Dissertation, som Pierre de Sault, D. M. og et Membrum udi Colleg. Med. til Bourdeaux, for nogen Tid i denne Stad har ladet udgaae, meriterer formedelst sin Materie og lærde Afhandling at have Sted iblant andre Nova Litteraria. Dens Titul lyder saaledes: Dissertation sur la Phtisie par Pierre de Sault, Docteur en Medicine, Aggrégé au

au College des Medecins de Bourdeaux. A Paris in 12. p. 112. I Begyndelsen forklarer Auctor hvad det Ord Phtisis er, sigende, at det er det samme som Lunge-Soet; hvornæst erindres, at denne Svaghed gierne angriber et Menneske i Ungdommen, og at den gemeenlig imellem det 18de og 35de Aar gjør den største Skade. De der have et snevert Bryst, en lang Hals, tilbage lagte Skuldre, ere meest underkastede Lunge-Soet. Iligemaade ere de, der fødes af Svind-Sottige Forældre sielden frie derfor, eftersom Phtisis, ligesom endee andre Svagheder, gaaer over til Efterkommerne. Ellers er det og mærkeligt, at den smitter paa andre, hvilket sees derudaf, at de Personer, som nødvendig maae omgaaes med Lungesottige Folk, antastes ligeledes af samme Svaghed, naar de ikkun har den mindste Genevgenhed i Naturen dertil. Udi en anden Tractat, om Mania, af Hr. Sault udgiven, pretendes, at alle smitsomme Syger have deres Oprindelse af Orm, hvoraf Auctor følgerlig slutter, at Mania ligeledes kommer af Orm. Dette
sams

samme slutter hand og i henseende til
 Lunge=Soet. For nu kortelig at mæl=
 de, hvad Auctor herom taler, vil mand
 berætte, efter Skriftets Forevisende,
 hvorledes det omhandlende malum vi=
 ser sig i Begyndelsen og Fremgangen.
 Og da fornemmer Patienten først, at
 hand bliver hæs, faaer en tør Hoste,
 der fornemmelig besværger ham om Nat=
 ten. Dernæst spytter hand Phlegmata,
 der, fordi de ikke har nogen ond Smag,
 ey heller seer ilde ud, ey gior ham end=
 nu bange for nogen Uheld. Saadan
 Slims Udkastrning kommer ofte af en
 udvortes Aarsage, snart af Natte=
 Waagen, snart af en u=formodentlig
 Forkølelse, snart af mand er bleven i=
 giennem vaad vaa Rejsen, snart af en
 kold Drik &c. Derpaa fordres en Chi=
 rurgus, der straxen aarelader Patienten
 een eller to gange, ordonnerer ham siden
 en Bryst=Ptisane med Jujub. Sebest.
 Fig. &c. Forglemmer ey heller at fore=
 skrive ham tienlige Siroper. Endnu for=
 strækkes Patienten ey over sin Svaghed;
 thi hand synes, tilforn at have vaaren
 hæs, dog snart at være bleven restitue=
 ret,

ret, naar hand havde ved Spyttten ud-
kastet endeel Phlegmata, haabende, at
det ligeledes skulde gaae til denne gang;
imidlertid tager Hosten til meere og
meere, Læggene indsvinder, Ansigtet
bliver bleeg og gulten, spyttet bitter og
noget Blod-rødt, Legemet tager efter
proportion af, og en lind Feber indfin-
der sig derhos, tilligemed liden Smer-
te udi Brystet. Da begynder den Lunge-
sottige, som Chirurgus hidindtil havde
encourageret, at tabe Modet, og be-
brynde Chirurgo sin Omgang, og det
sandelig ey uden Aarsage; thi da befin-
der Patientten sig virkelig i den anden
Grad af Lunge=Soet, og gaaer med ha-
stige Trin til Døden, dersom mand ey
kommer ham snarlig til Hielp med kraf-
tigere Lægedomme, end de hidindtil er
ommældt. (Videre hernæst)

Italien.

Benedig.

Hr. Jac. Jac. Zannichelli har ladet
udgaae en Historie om de Planter, som
i Egnen af Benedig voxer, og oplyst den
samme med mange Figurer. Den læses-
værdige Fortælle meddeeler en critiss Hi-

storie om alle Europæiske Botanicorum Skrifter, saavel som en Esterrætning om den ældre Zannichelli Levnet, hvis Bærk nærværende Skrift er.

Samme Stæds har Dominico Lovisa forlagt: Prose Toscana d'Innocenzio Montino pagg. 237. Skriftet indeholder tolv efterfølgende Afhandlinger: 1) Om det hellige Bierg Alverna. 2) om det, hvorpaa en Orator meest skal have sin Attention henvendt. 4) Om Calligraphia. 5) Om Liig-Prædiken over den afdøde Hertug af Florentz, Cosmum III. 6) Om Carnaval eller Fastelavns-Tiid er beqvemmere til at studere i. 7) Om en Jurist har Historiens Kundskab fornøden. 8) Qvestioni Vicentine. 9) Om Frelserens Fødsel. 10) Om Hylleres affvælgelige Last. 11) Om i Jurisprudencen det Theoretiske eller Practiske er høvere at skatte. 12) Hvorudi Politiken bestaaer.

Cambridge.

Hr. Hennebert har for nogen Tiid her udgivet den første Bog af Horatii Ode, og den syvende Satyra af den anden Bog i Franske Vers med den Latinske Text hosføyet &c. 14 Ark in 8vo.

Søye Sivender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

13.

Den 27 Martii 1738.

Tydskland

Rostok.

En lærd Dissertation blev nyelig i Ca-
thedret her af Joach. Ludoph à Basse-
viz holdet. Opkriften derpaa er denne:
Disqvifitio qvæftionis Philofophicæ,
utrum potius in voluntate, an verò in
intellectu vitium fit atheismus? five an
ad atheismum plus faciat imbecillitas
intellectus, an verò pravitas volunta-
tis? qvam Præfide Dno. Jo. Henrico
Becker, SS. Theol. D. placido erudito-
rum

rum scrutinio sistit Auctor 6 Art. I Udføringen opløsis ovennaldte Qvæstio saaledes: Quod ad atheismum in subjecto plus faciat pravitas voluntatis, quam imbecillitas Intellectus. Det er her ved mærkværdigt, at Auctor, som Respondens, hidindtil aldrig har drevet Academiske Studia, mens alleene har haft en privat Anførsel; hvorfore og hans Habilité baade i at udarbejde og offentlig forsvare sin Dissertation (hvilket til alles Fornøjelse skeede) saa meget meere er at bevundre. Hans Præses, Hr. D. Becker, taler i en hosføyet Epistel saaledes: Multum sanè est, quod ante annos academicos, privata non solum cordatorum Præceptorum manu-ductione, sed etiam compendiorum philosophicorum, Lexici imprimis Walchiani frequenti Lectione, id profeceris; ut haud mediocrem in Philosophia præagustum nactus, in publicam Cathedram academiæ prodire, viresq; & studia probare audeas, imò dissertationem ipse propriò Marte concinnaveris &c.

Leipzig

Sal. Joh. Rambachs i stoor Mængde
 ud

udkomne Skrifter ere nu videre bleven forincret ved et Skrift, som nyelig er udkommen under saadan Titul: Wohl-
 unterrichteter Catechet; das ist: Deut-
 licher Unterricht, wie man der Jugend
 auf die allerleichteste Art den Grund
 der Christlichen Lehre beybringen könn-
 ne; darinnen die wichtigsten Vorthelle,
 die bey dem Catechisiren in Acht zu neh-
 men sind, treulich entdecker worden;
 tho aber mit einem Anhang, von der
 Klugheit eines privat Informatoris das
 Christenthum zu lehren, vermehret.
 Nærværende Skrift er adskillige gange
 tilforn ved Trykken publiceret, mens
 aldrig har vaaren saa complet som nu.
 I Fortalen vises, hvor nyttig dette Stu-
 dium er, og i sær, hvor stoor Fordeel en
 Studiosus Theol. Land have heraf. Ind-
 ledningen handler om Oprindelsen til
 det Ord catechisere, som snart tages i
 en indskrænket, snart i en vidtløftigere
 Forstand. Derefter fortælles, hvorles-
 des i de første Tider endog vorne og gam-
 le Folk have nydt denne Underrætning,
 saag at Qvindes-Personer har forkla-
 ret Catechismum, og lært den fra sig

til andres; ey heller forglemmes at erin-
 dre, hvor nødvendig det er, en Afdee-
 ling skeer imellem de udi Catechismo
 underrættende Personer, nemlig imel-
 lem Svage og Stærke, og hvorledes
 saadan Afdeeling er giordt udi den Apo-
 stoliske Kirkes første Tider. Mand læser
 og her, hvor længe disse Catechumeni
 ved saadan Underrætning har maattet
 holde ud; hvorledes endelig denne saa
 nyttige Lærdom i det 12te Seculo er
 kommen i Decadence; hvorledes Ee-
 gen-Nytte fornemmelig er Marsage, at
 den samme hos Papisterne hviler; og
 hvorledes Lutherus dette Studium igien
 har bragt til Lyset, efterat Munkene
 havde med Glid supprimeret det, for at
 lade den gemeene Mand fremtuure i de-
 res Blindhed og Vankundighed. Som
 det nu flyder af denne Care-Artes Na-
 tuur, at ikkun 3de Hoved-Deele kand
 gøres, saa fortælles i det første Capi-
 tel en Catechetes nødvendige Gaver her-
 til, saavel som hans Pligter; og ma-
 des, at en Catechet ey maae rætte sig ef-
 ter sine egne forud fattede Tanker,
 mens efter sine Scholarers Capacité;

vænne dem til den Høll. Skriftes Læsning og Talemaade; tale med dem som en Fader med sine Børn, nemlig mildt og sagtmodigt; thi Lærdom, som med Haardhed og Slag tilbringes, fører ingen Nytte med sig. Mens paa det hans Underviisning maae saa meget heller antages, da maae hand gaae sine Scholærer for med et got Exempel. I det 2det Cap. giøres en tredobbelt Forffæel imellem Catechumenos, og vises, hvorledes ved Underrætningen med enhver, saasom med de gandske Eenfoldige, med de Middelmaadige, og med de Borne og Forstandige bør omgaaes. Det 3die Cap. handler om Catechisationen selv; og her kommer det fornemmelig an paa klogelig indrættede Spørsmaal, en nøye Opmærksomhed, en tydelig Repetition af det givne Svar, og en sagtmodig Svarets Forbedring eller Correction, saasom fremt det er u-tilstrækkeligt. Det 4te Auhæng viser, hvorudi en Catechetes Kloghed ved et hvert Catechismi Hovedstykke bestaaer. En Catechetes Habilité i at tilbringe sine Catechumenis en inderlig Kiærlighed til Guds Ord og

Sandhed, er her et af de fornemste Stykker. Det 2det Anhang viser hvorledes en privat Informator sin Underrættning i den Christelige Lære skal indrette. Kort at sige: Skriftet skal være et fortræffeligt Vademecum for de unge Lærere i den H. Skrift.

Freyberg

Bogtrykkeren Christoph Matthæi agter at lade en Bibel udgaae under følgende Titul: Biblia Parallelo-harmonica, d. i. die mit sich selbst wohl übereinstimmende und sich selbst erklärende Heil. Schrift Alten und Neuen Testaments, nach den accuratesten Exemplarien der Teutschen Übersetzung des Seel. D. Mart. Luthers mit dessen Vorrede und Rand-Blossen, ferner mit richtigen Eintheilungen eines jeden Buchs und Capitels; auch kurzen Lebens-Beschreibungen eines jeden Biblischen Schribenten, besonders mit ausgedruckten Parallelen, und Anweisung derer Harmonie und Übereinstimmung, deutlicher Anzeigung der Fürbilder Christi, auch Beyfügung der Zeit-Rechnung, und einigen zur Erklärung der Heiligen Schrift

Schrift dienlichen Kupffern, und Geographischen Tabellen, so dass solche nicht allein zu einer nützlichen und erbaulichen Haus-Bibel, sondern auch statt einer Biblischen Real-Concordantz dienen kan; nebst einer Vorrede D. Christ. Friderich Wilischens, Superintendentens in Freyberg. Fol. Til Opbyggeligheden at besordre ved mand vel, at Loca parallela ere meget tienlige, naar de ellers ere fuldkommen exprimerede. Det Dornfrelische Arbejde, hvorved mand har haft samme Hensigt, er efter Theologorum Dom ikke vel geraaden. De Hrr. D. Müllers og Immigs Forslag komme ikke i Stand; men Clow og Strubberg ere døde over Arbejdet. Forlæggeren har derfor foretaget ved sit eget Forskud at bringe et saa nyttigt Værk til Fuldkommenhed. Trykken og Pasviret loves at blive reene. Grund-Texten og Hoved-Versionerne agter mand flittig at betiene sig af, saag vil mand see til, at et Skriftens Stød ikke oftere end nodig er, anføres, og Bogen derover ey bliver alt for tyk. Forlæggeren vil inddeele det gandske Værk i tre

Deele, hvoraf den første skal gaae fra Begyndelsen indtil Salemons Høysang; den anden fra Eliaia indtil det Nye Testamente, og den tredie indeholde det gandske Nye Testamente.

Helmsstadt

Nu har mand igien oplagt her B. D. Joachimi Hildebrandi Tractatum de Hierarchia veteris Ecclesiae. Denne lærde Mand har gjort mange fortræffelige Skrifter, som vel fortjener at læses; hand var foruden i sin øvrige Lærdom i Almindelighed, særdeeles forfaren i den gamle Kirke-Historie; og kand hans Force udi de gamle geistlige Antiquiteter, klarlig nok af nærværende Bærk sees.

Marburg.

Hr. Wilhelm Rudolph opfordte og forsvarte publice for nogen Tid en smuk Dissertation over den vanskelige Sted Rom. VIII. 19. seqv. Den handlede de gemitu Ecclesiae suspirantis libertatem. Afhandlingen bestaaer af 5 Hovedstykker. Det første indeholder 3de Postulata. 1) At den Romerske Meenighed, til hvilken Paulus skriver, har bestaaet meestendeels af Ebræer, 2) at den sam-

me

me i Messia's Tider har lovet sig en meget lykkelig Tilstand, endog i henseende til hvad sig det udbortes betræffede. 3) at det derfor har vaaren nødigt, at befæste dem imod Korsets Forargelse, og at vise, det de legemlige Siensvordigheder ikke vaare at regne imod det nye Testam. aandelige Prærogativer, og at Guds Børns rette Frihed og Herlighed først paafølger i det andet Liv. Den 2den Afhandling paaستااer, at *η κτίσις* er ecclesia novi Testamenti, qvæ & qvatenus est in hac terra. Dette bevises meget lærdt, og anføres det mærkværdigste om det Ord *κτίσις* og *κτίσις* af Heitlige og Verdslige Skribentere, bejnderlig den Locus 2 Cor. v. 17. som paa en nye Maade saaledes oversættes: Si qva sub Christo nova œconomia: consequens est, vetera desinisse, ecce omnia nova facta sunt. Den 3die Afhandling handler de desiderio animarum in cœlo, qvæ revelationem suæ gloriæ expectant. De som have Aandens første Brøde, ere efter denne nye Forklaring de udvalde i Himelen. Hvorfore *ἀπαρχὴ ἡ πνεύματος* legges til disse, det viser Auctor meget smukt

sinuelt af Jødernes Brug i det G. Test.
 og af Pauli Tale=Maader i just samme
 Capitel. hvor πνεῦμα δαλείας, πνεῦμα υιοθεσίας,
 og ἀπαρχὴ πνεύματος, det første om det
 gamle Test. det andet om det nye Test.
 og det 3die om statu animarum in caelo
 bruges; hvorpaa revelatio filiorum Dei,
 det er status Ecclesiae triumphantis stra-
 ren immediatè følger efter den yderste
 Dag. Den 4de Section handler de De-
 siderio cujusq; pii privato, qvô tum re-
 velationem sui gloriosam tum liberati-
 onem hujus corporis anhelat. Her be-
 gynder hand udi Texten paa en nye Pe-
 riodus. Herforuden skulle vi ogsaa
 (som de der endnu omvandre i Legemet)
 for os selv efter den Sønlig Udkaarel-
 se: men vi vakte imidlertid paa en Søn-
 lig Død, som maae bane os Vejen der-
 til, eftersom den forløser Legemet.
 Hvorfore det øvrige Liv heeder en Søn-
 lig Udkaarelse, det forklæres meget vel
 af den Forheld, der har været med Kir-
 lens adskillige Oeconomier og Huus-
 holdninger, udi hvilken den fra Tid til
 Tid er bleven fuldkommere og adultioris
 ætatis. Den 5te Section beviiser denne
 nye

nye Forflaring af principiis hermeneu-
ticiis, som ikke endnu tilforn, eller ikkun
løselig har vaaren omhandlede.

Augsburg.

Den her værende Kaysrl. Geographus
Mattheus Scutter, har atter forfærdiget
et nyt Land-Cart, som kand gjøre Lieb-
haberne god Tieneste ved de nu omstun-
der forfaldende Passager udi Ungern, og
altsaa ey andet kand endvære angenemt.
Titulen er saadan: Transylvaniæ, Mol-
daviæ, Wallachia & Bulgariæ nova &
accurata delineatio magnam partem ho-
dierni Theatri belli ob oculos ponens.
Herpaa findes meget tydeligt og smukt
stikken forestillede de i Titulen ommæld-
te Lande tillige med deres Grændser og
alle de Merkværdigheder, som kand gjøre
et Land-Cart nyttigt og angenemt. Paa
en ræn Cartousche ere benevnte 4 Provin-
tzers Baaben udarbejdede, og en Maa-
le-Stav af Ungerste og Tydske Miile
derhos føyet.

Nederlandene.

Utrecht.

Her er et med megen Lærdom udar-
beydet Skrift udkommen med Titul:

Histoire du Fanatisme de notre tems par Mfr. de Brueys. Det indeholder en Mængde af Medynkværdige Exempler, og de sælsommeste og underligste Idéer af en fordærvet Indbildnings Kraft.

Frankerige.

Paris.

Continuation af Saults Dissertation
sur la Phrésie.

I ald den Tid Hr. Sault har øvet Medicinen, som er en Tid af nogle og 30 Aar, har hand aldrig fundet Smag i de Idéer, mand gjør sig om Lunge=Soet, og i de Remedier, mand følgerig derimod anordner; Udgangen af deslige Idéer og Remedier har lærdt ham, det mand hidindtil ej har anseet Lunge=Soet paa den rette Side, og at mand burde forandre Principia og Læge=Maaden, saa fremt denne Svaghed ellers af Grunden skal cureres. Dernæst gjør Auctor dette Spørsmaal, om Medicinen nu fra saa lange Tider af, siden den er opfundet, er forfalden saa slet, at intet Middel vides til at hielpe i saadant Fald Naturen, der i lang Tid ligesom disputerer med

med Sygdommen om Sejeren, og saaledes synes ligesom at vilde give Lægen Tid at komme sig til Hielp. Auctor flatterer sig ikke derfor, at hans Dissertation over denne Materie vil finde Bifald hos alle; og synes det, at et Principium, der kuldkaster saa ældgamle Meeninger, og som til intet gjør saa mange ærbørdige Auctororum Idéer over denne Materie, en straxen af enhver vil vorde antaget. De fleste, siger Auctor fremdeles, saavel gamle som ihyge Medici, Willis undtagen, har vaaren af den Meening, at Aarsagen til Lunge-Søet var et Saar eller Bulde udi Lungen; ja endogsaa deraf egentlig kaldt Svagheden med saadant Navn, hvornæst de har sagt, at den foregaaende Aarsage var en skarpe og corrosiv Bædste. Men nærværende Dissertation forsøger contrarium 1) saaledes, at Phtisis en kommer af Lungens Saar, og at Saaret langt fra er Aarsagen dertil, men ikkun et Symptoma. 2) at Svindsøets foregaaende Aarsage en bestaaer i skarpe og corrosive Bædster, men i suure og coagulerende Safter: ved hvilken Paastand Hr. Saule

fel:

følgelig erklærer, det mand tilforn har taget Virkningen for Aarsagen og Symptoma for Svagheden selv; hvoraf hand slutter, mand burde nu omstunder fatte andre Begreeb og bruge andre Midler, hic dies alios mores postulat. Sit Principium grunder Forfatteren paa de Observationer, mand har giordt ved døde Legemers Aabning. Hand formerer og sine Idéer af Pulmonum struktur, af deres Bruug, af Remediernes gode Virkning, som hand proponerer, og redigerer sin gandske Dissertation til 2de Puncter, nemlig til Svindsøets Aarsage og de Remedier, mand derimod skal bruge. Auctor har remarqveret, at de Svind = Sottiges Lever stedse er meget haard, og at Smerte undertiden derudi fornemmes; om hvilket hand siger, Auctores ikke har mældt det ringeste, da det dog er saa merkværdigt; eftersom det tiener meget til at opfinde Aarsagen til det Onde, hvorom der handles. Hvad nu samme Aarsage betræffer, da pretenderer Auctor, at den bestaaer udi de Tuberculis eller smaa Bylde, som betager de yderste Deele af Lungen, anførende

til

til Bestyrkning herpaa Hippocratis, Willis, Sennerti, Etmülleri, Bonnets og Mortons Meeninger, hvilken sidste mældes aldrig at have opstaaen noget dødt Legeme, uden at saadanne Tubercula eller Bylder derudi ere foresfundne. For nu desto tydeligere at demonstrere, hvad Usordentlighed bemældte smaae Tumores kaad affæd komme, forebringer Hr. Sault en Anatomist Remarqve, som synes at stadfæste hans Meening. Og lyder da hans Ord saaledes: Det er bekiendt, at Naturen betiener sig af Lungen ligesom af et slags Hierte, i det den lader det gandske Blod passere der igiennem. Nu maac jo enhver Anatomist ved saadant Syn blive klarlig overbevist, at Naturen har haft noget stoor Dessein paa dette Sted, da det synes rimeligt, at den ey ellers havde ladet den gandske massam sangvinis passere udi en slap og blød Parthie, som dog desuden til sin Underholdning har egne og particuliere arterier. Den Nytte, som kommer af Blodets Passage igiennem Lungen, bevises af couleurens Forandring, Blodet derudi bekommer, efter

tersom det, i stæden for den tilforn hafte brun-røde, efter Passagen, faaer en levende og høyllys rød Farve, hvoraf sees, at det derudi subtiliseres, og følgelig sammestæds erholder en større Perfecti-
on. (Videre hernæst.)

Sammenstæds arbejder den fortræffelige Frankøste Historie-Skrivere, Hr. de la Hode, fra allerede 10 Aar af, paa en udførlig Historie over Frankrig, særdeles under Ludvig den XIV. Regiering, og det saaledes, at den vil finde Behag baade for Staats-Mænd og Lærde. Alt hvad merkværdigt er passeret udi Krigs- og Freds-Tider, de forremste Staats- og Krigs-Fehl, alle berømte Feldt-Herrer, de vigtigste Stæder og Bladser, tilige med deres Beleyringer og deslige Ting, afmales udi dette Skrift meget naturligt og klart. In Summa, Barket vil blive en fuldstændig Historia civilis, politica, ecclesiastica, militaris og metallica over Ludv. den XIV. Regiering. Mand tager virkelig nu udi Paris 36 Gyldens Forskud til samme Barket, som skal bestaae af 6 Bind, og lover mand at levere de 2 første Bind i førstkom-
mende Maji-Maaned.

Søye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

14.

Den 2 Aprilis 1738.

Tydskland

Kiel.

Hr. Joach. Joh. Georg von Stämen
Opfordte for nylig og forsvarte en
Dissertation under saadan Titul: Ten-
tamen philosophicum, sistens hypothe-
ses quasdam, è quibus probabili nexu
actio corporis in animam & animæ in
corpus concipi potest. Dette lærde For-
søgs Indhold bestaaer derudi, at Hr.
Doctor giver om Substantzen denne Be-
skrivelse, at den er et med Kraft begavet
Væsen.

Væsen, og mælder, at der gives 2de
 Slags Substantzer, en simplex og en com-
 posita, og at denne sidste bestaaer af hin.
 Naar en Substantz virker udi den anden,
 da skeer saadant ved en Substantzes u-
 middelbare Nærværelse hos den anden,
 hvilket Forfatteren kalder en Anrørelse
 (contactum.) Fremdeles har en Sub-
 stantz større Kraft end den anden, og
 heraf kommer Bevægelsen. Den eegent-
 lige Aarsage (causa propria) til Bevæ-
 gelsen, er altsaa Substantzens Kraft.
 Men andre Substantzer forandre ikkun
 ved deres umiddelbare Nærværelse en an-
 den Substantzes direction, og det er cau-
 sa motus occasionalis. Eftersom nu et
 Element kand virke udi det andet, i det
 at det anrører det samme, men alle
 Corpora ere sammensatte af Elementer,
 saa kand og en enkel Substantz virke
 udi et corpus, og dette igien udi hint.
 Herpaa grunder Auctor sin Forklaring
 om Fællesskabet imellem Siæl og Lege-
 me. Efterat hand, nemlig ved Systema
 causarum occasionalium og Harmoniæ
 præstabilitæ, har aabnet sin Meening, og
 det for saavidt hand holder den samme
 for

for muelig eller umuelig, grundet eller ugrundet, kommer hand til Systema influxus, og dømmet derom, at det ey alleene er mueligt, men endog meget rimeligt. Mand maatte, siger hand fremdeles, ikke forestille sig, at en Substantzes Kraft ved Indfloddet gik over eller omstiftedes til den anden; for hvilken Nar-sage mand bedre kunde kalde det et Systema causalitatis: men Stælen virker alleene ved Ausrørelse, udi Nerve-Saften, og udi Legemet, og dette virker paa samme Maade igien tilbage udi Stælen; saa at af Substantzens egen Kraft opkommer nye Indfrænkelse og Forandringer, hvortil de andre ved deres umiddelbare Nærverelse gade allene Lejlighed. Dette Systema har derfor ingen anden Bæmskelighed hos sig, end et corporis Virkning udi det andet, naar mand opløser den samme til sidst udi Elementernes Virkning, eller en enkel Tings Virkning i den anden. Dernæst igien-driver Auctor de Objectioner, Hr. Brovst Reinbeck udi sine Philosophiske Undersøgninger over H. P. imod dette Systema har formeret.

Bremen.

Efter som den berømte Benedictiner Abbed August Calmets Commentaires Litteraires over den gandske Hellige Skrift udi Frankrig, Engelland, Holland, Tydskland, Italien, saavel af Rom, Catholske, som Protestanter er antaget, og mand har fornummet, at dette Bærks store Kosti barhed alleene har afholdet de fleeste Lærde fra at legge sig de samme til; saa har Boghandleren Hr. Sauerman, for den Klage til deels at afhielpe, b. sluttet, ved en lærd og dygtig Mand at lade i reem Tydsk oversætte de udi om-mældte Bærk sig befindende lærde Under-søgninger over saa mange og vigtige Ting, som til den Hellige Skriftes For-stand henhører, og siden dem stille for Ly-set, under Titul: August Calmets Bi-blische Untersuchungen. Hand forhaa-ber derved at bevise de Skriftens Rand-sagere en angeneim Tieneste, som saa flit-tig have citeret denne Grund-lærde Ca-tholikes Navn, og har fundet hans Me-riter af den lærde Republike saa mang-foldig berømt, og dog maattet see sig derved berøvet. Mand agter intet at for-

forglemme ved dette Bæk, som kand giøre det brugbarere og nyttigere. Man vil undersøge de Bidnesbyrd, hvorpaa den berømte Fertolkere sig beraaber; Mand vil undertiden prøve Meeningerne, saa og med all Beskeedenhed igiendrive hvad hand uden Grund, til den Kirkes Fordeel, hvortil hand sig bekiender, har anført. Den saa meget berømte Hr. Abbed, Mosheim, har virkelig paataget sig Ovsigten over dette Bæk, og vil anvende all Flid paa at see det vel udført, saaog give ved Lejlighed sine egne Tanker tilkiende over adskillige Ting. Det første Baand bliver med første paa smukt Papiir og med nye Stil udgivet.

Frankfurth.

Her findes nu paa Bogladerne D. Johann Jacob Rambachs, S.S. Theol. Prof. Primarii, ersten Superintend. Consistorii Assess. und des Pädagogii Oberaufsehers zu Siessen, wohl unterrichteter Studiosus Theologiæ, oder gründliche Anweisung, auf was Art das Studium Theologicum zur Ehre Gottes und Nutzen der Kirche Jesu Christi, wie auch selbst eigener Seeligkeit, auf hohen Schulen anzufangen,

fortzusehen und zu enden sen: Wie solches theils in einem Collegio Methodologico von denen dreyen Hülffsmitteln, der Oration, Meditation und Tentation, theils in denen Lectionen über des seel. Prof. A. H. Franckens Ideam Studiosi Theol. zu Siessen ertheilet worden; und anieho aus desselben eigenhändigen Manuscriptis mit einigen Anmerckungen und Vorrede, von dem rechten Gebrauch der Oration, Meditation und Tentation, als einem Kennzeichen der wahren Kirche, wie auch vollständigen Registern, herausgegeben von Christian Hechten Past. Consist. und Inspecteur zu Laubach.

Udi Fortalen vises, at den sande Kirke har sine viffe Kiendetegn, hvortil henhører Ben, Randsagning udi de Guddommelige Sandheder, Brøve, Dvelse og Erfaring; hvorledes Bønnen har vaaren saadant Kiendetegn i det gamle og ikke mindre i det nye Testamente; hvorledes det samme af den Salige Luthero er vorden forestillet; hvorledes Randsagning udi den Hellige Skrift er det 2det Kiendetegn udi det gamle og nye Testamente, og ligeledes af Luthero atter fore

forestillet; hvorledes Dvælse og Erfaring i deres fulde Begreb er det 3die Kiendtegn, og ligeledes af Luthero bragt til et større Lys. Derpaa mældes kortelig om hvorledes disse 3de besagde Ting har en stærk og u-opløselig Connexion med hinanden, saaog meddeeles en Efterretning om disse 2de Collegiis og den nærværende Edition. Udi Brevet selv jugeres grundig over Studium Theologicum, dets Djemærke og Hielpemidler. Skriftet bestaaer egentlig af 2de Collegiis, nemlig af Lectionibus methodologicis, og Idea Studiosi Theologiae. Editor kand ikke noksom berømme det, og er ligesom uden for sig selv, naar hand begynder at tale derom. En Studiosus Theologiae har nok at bestille, naar hand i alle Ting ret skal opføre sig. Gudfrøgtige Formaninger og Lærdomme findes fast paa hvert Blad. Ved det første Stykke har Editor, efter eget Udsigende, confereret adskillige Studiosorum Mscpta. med hinanden, men ved det andet ikke kundet have noget fuldkommen Manuscript, som hand ey heller storlig har bekhjæret sig om, efterdi hand har

observeret, at det dog ikke havde kundet gøre ham stor Hielp. I det øvrige findes af Citationer en stor Forraad udi dette Skrift.

Leipzig.

Efterfølgende Skrift er for nogen Tid her udkommen, som for sin Synderlighed og ansøres. Det kaldes brevis de Angelis, substantiis non mere spiritualibus ad Matth. XXII, 36. Marc. XII, 25. Luc. XX, 34, 36. Commentatio 3 Ark in 4to. Forfatteren har ikke nævnet sig ved Navn, men mand slutter, hand er en Academicus. Hand forlanger ingen Dommere over sit Arbejde, uden besteedene Lærde, hvilket er lige saa meget, som hand ønskede ikkun nogle faae Dommere. Saa meget der kand mærkes af hans Arbejde, da følger hand saadan Orden: §. 1) fastsætter hand, hvad en locus classicus er, naar hand skriver: Loca classica autem nobis dicuntur ex sacra scriptura loca, ex quibus dogma aliquod sacrum tanquam ex sede proprie cognosci, dijudicari & apodictice demonstrari potest. § 2. Bemøjer hand sig med at vise, det de paa Titulen anførte

førde Steder bør regnes iblant loca classica, hvorved hand saaledes fortsaerer, at hand deraf beviser existentiam angelorum. Da hand § 3. tilligemed igiendrøver den bekiendte Becker, og fører endelig dette dertil: Videbit igitur quilibet, quod existentia angelorum apodictica quadam demonstratione ex locis nostris comprobari queat. Der næst begiver hand sig til Englernes Natur og Væsen, da hans Hoved=Opmærke §. 4=8 er at bevise, det Englene have forklarede Legemer, og er hans Principium kortelig dette: p. II. siges si in resurrectione demum homines erunt *ὡς ἄγγελοι τὸ θεῶν* sequitur ut angelii gaudeant corporibus glorificatis. Denne Sætnings Samenhæng beviser hand paa tvende Maader: 1) at Englenes og Mentiskenes Ligheds=Tiid bestemmes, *ἢ ἀνάστασις*, paa hvilken de Salige forenes med deres forklarede Legemer. 2) at der siges af Christo simpliciter, at de Udvalde vorder Guds Engle i Himlen ligg. §. 7. undersøger hand endnu det af Luca brugte Ord *ἰσχυροὶ ἄγγελοι*, og drager det endelig paa sin Side, i det

hand paastaer, at det Ord i S altid betyder en Liighed udi Natur og Bærdighed. I S . sq. lader Auctor være sig angelegen, at reconciliere de andre Meeninger, som synes at stride imod hans Meening. Hans Skrive-Maade er fri og levende, og synes det hand har Eyst til at forfægte sine Principia, ifald, som maagstee vel skeer, noget imod de samme i Trykken skulde udkomme.

Engelland.

London.

For et par Aars Tid oprattede endeel Personer her et Societet af sig selv, kaldende det samme the Society for the encouragement of the learning. Dets Hoved-Hensigt er, at gjøre saadan Anstalt, at gode og habile Skribentere ikke, som hidindtil, formedelst endeel Boghandlere i Engelland deres Hofmod og Egen-Nytte, skal strækkes fra at arbejde til den lærde Republicques Beste. Enhver, som træder i Societetet, betaler 10 Guineer, og forskyder aarlig 2 Guineer dertil, saa længe hand er et Lem af

af Societetet, eller hand giver foruden Indlegget endnu 10 Guineer eengang for alle. Den 27 Maji 1-36 var Sælfskabet allerede til 103 Personer anvoret; Det kand og stedse tiltage, saasom mand ey har indskrænket det for noget vist Tal. For Bengene, som udlegges af hver, ligesom før er sagt, trykkes nu gode Bøger. Saasnart Societetet har indtaget sine Omkostninger af det første Sal, overlader det den øvrige Profit til den, som Bærket har udarbejdet, eller befordret til Trykken. Priisen paa Bøgerne sætter det saa ringe, som muligt er. Eftersom nu de Engelske Bøger læses saa meget mindre, fordi de ere saa dyre, saa bliver Afgangen nu ventelig saa meget meere, efterdi saa floge- lige Anstalter derom ere giordte. Vel har mand i det første Aar, som Societetet stod, ikke seet noget paa dets Omkostninger udkomme; mens i Begyndelsen af en Sag, gaaer det altid noget langsomt. Mens mand maae ikke frygte for, at Sælfskabet bliver fiæd af, at bringe sit Foretagende i Stand; efter-

soni

som Marsagen til dets Forcening, er alt for ædel. Det bestaaer fornemmelig af rige Folk, som ere Tre-kjære: Hertuger, Grever og andre Herrer, som staaer i stort Anseende formedels deres Fødsel, Betieninger og Roes, ere dets Lemmer. Døer nogen, ligesom Societetet udi Hr. Sale har lidt en vigtig Skade, saa bliver hans Stæd snart igien opfoldt. De have levet et eget Huus til deres Sammenkomster og til deres Secretarii Baaning. Nu har mand virkelig et nyt Oplag af Maximo Tyrio in 4. under Pressen, som har mange Fortrin for Davisii hans. Denne havde udi sit Bibliotheque et Exemplar efterladt, hvorudi mange Tillæg og Forbedringer fra hans egen Haand var at finde; og det samme er ved Hr. Mead kommen til Hr. Ward, Rhetor. Prof. udi Collegio til Gresham, hvilken kommer til at besørge den nye Edition. Frent-deeles agter Societetet at lade trykke: Negociations & Ambassades du Chevalier Thomas Roe af 1620, 1644, som skal være et meget smukt Værk.

(Slutningen hernæst)

Franc

Frankerige.

Paris.

Continuation af Hr. Saults Dissertation
sur la Phrénésie.

Fremdeeles opholder Hr. Sauls sig en
ved Anatomisternes Dispute over Aarsagen
til sidstnævnte Forandring, mens siger alleene, at Blodet tvinges
formedelst Lustens vim elasticam, at
trænge igiennem vesicular. pulmonar.
Krogede Gange; at det der udi ramo-
rum capillarium fibris vorder subtilise-
ret og gjort til et ubegribeligt Støv, og
at samme Deeling, som gjør den rød,
gør den og paa samme Tiid beqvem til
Legemets Partiers Underholdning.
Naar Auctor nu dette har fastsat, obser-
verer hand, at, naar Lungen med man-
ge Bylde er opfyldt, har den ikke Fri-
hed til at bevæge sig, og derved give
Blodet sin fornødne Fluidité til Lege-
mets Føde, hvilket bliver Aarsage til Le-
gemets Vantrivelse. Og heraf seer mand
da, at den rette Aarsage, efter Auctors
Foreholdende, til den Lunge = Sottiges
Ma-

Maverhed ey bestaar udi Lungens Saar. Hippocrates siger, at der gives en Lunge=Soet foruden Lungens Saar; og remarquerer, at udi de Lunge=Soeter, hvor der er Saar, har Maverhed altid begyndt førend Saarets Opkomst, saa at Sygdommen er vidt avanceret, naar Lungens Saar giver sig tilkiende. Her spørger Hr. Sault, hvorledes mand kand overtales til at troe, det Maverbeden, som har begyndt førend Saaret, kand være Virkningen af samme Saar, og for at oplyse Tingendesto bedre, tager hand sin Tilflugt til følgende Lignelse: Ligesom Raserier og Convulsioner, som paakommer udi Febribus malignis ere ikke Aarsagen til Febrene, mens deres Virkning og Symptoma, saaledes kand og det Saar, som opkommer i Lungen in Cursu Phtiseos, ey ansees som Aarsage til Lunge=Soet. Dernæst foretager Auctor sig at give Aarsage til alle Lunge=Soets Symptomata, uden at tage sin Tilflugt til Lungen. Saaledes forklarer hand, hvoraf den Blod=Spytten kommer, som sædvanlig hænger ved den-

ne

ne Svaghed, og siger, det er læt at begribe, at en imellem tvende Tubercula eller smaae Bylde indkneben og comprimeret Aare kand aabne sig lidet og give det Blod af sig, som Lunge-Sottige spytte. Mand veed ellers at Phtisis har trende Grader, men Hr. Sault pretenderer, at det er itkun i den sidste Grad, hvor Saaret sig indfinder, og at det samme, i hvad Sort Svindsøet det maae være, aldrig er andet end et Symptoma Mali, og ikke Malum selv. Og for at see, hvorledes Auctor i dette Tilfælde erklærer sig, da vil mand communicere, hvorledes derom skrives: Hand siger, at benævnte Tubercula eller smaae Bylde inflammeres undertiden, og naar der nu er saadan en inflammeret for haanden, formerer sig deri Røde, Febren tiltager med Besværlighed, i at drage Aanden, hvilket kommer overeens med det Hippocrates siger, og som Erfarenhed hver Dag bekræfter, nemlig: at en Patient lider meere naar Røden sig i et Saar formerer, end naar den nu er formeret. Endelig brister der Hul paa

be=

bemeldte Bylde, og Røden separerer sig derfra ved Udspytningen. Efter at Tuberculum da er skildt fra sin Røde, tager Febren af, den Syge drager meere frit sin Ande, og befinder sig bedre, indtil at en nye Bylde sig igien inflammierer. Da (siger Auctor) tilregner Lægen dette Patientens bedre Befindende sine brugte Remedier, mens det er kun en kort Stilstand, og Lusen maa alleene tilskrives Rødens Udkastning af Saaret. Mens saasom Indholden udi saadan Tuberculo eller Bylde, tiener de næst omliggende Bylder ikkun til et Forraadnelses Cataplasma, saa tøver disse sidste ey heller længe med at inflammieres, og da fordærves Lungen udi Grund; thi Saaret tager nu daglig meere og meere til. Da er det (siger vores Auctor) at Malum er smitsom; thi udi saadanne raadne Bylder fødes Orme, hvilke Orme udbreede sig i de næste Tuberculis, som udi Stæder, der ere eegentlig beqvemmelig til deres Ophold og Fortplantning, og desformedest vorder Lunge=Soet smitsom.

Bidere, hernæst.

Søye Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

15.

Den 10 Aprilis 1738.

Norge.

Sra Froens Brasstegiæld i Gulde
brandsdalen berættes, at den 19
Martii Klokken 9 om Aftenen lod sig et
sunderligt Phænomenon see paa Him-
melen: Det blev i en Hast saa lyst i den
heele Egn, som om der havde været
fuldt Maane-Skin, da der ellers den
heele Aften var et tykt Mørke, Slud og
stærkt Sonden-Væyr. Der løb i en Hast
fra Zenith hen imod Osten, omtrent en
Fierdedeel af Quadranten, ligesom en

ⓑ

Kugle

Kugle, af samme Storhed og Skin som Maanen. Den Zen, den løb, blev klar ligesom de blege Striber i Nord-Lysen; Ved Kuglen var heller ingen rødagtig Farve, som ved Stjerne=Skud eller Drager. Den heele Syn varede ikke over 2 Minuter, da Himmelen var overalt tyk og mørk igien, ligesom uden omkring denne Kugles Løb, imedens denne Syn var at see.

Tydskland

Altona.

Saa vel her, som til Flensborg udt den korttiste Boglade ere tvende nyelig udgivne Anti-Wolffianske Skrifter at bekomme. Af det eene er Prof. Strähler i Halle Forfatteren, og af det andet Hr. Prof. Müller i Giessen, hvilken sidste tilforn har været en Liebhaber af den Wolffiske Philosophie, mens er siden, da hand fik at vide dens lidens Grund, gaaet derfra, og varer nu andre trolig fra at efterfølge den. Ved det første Hr. Strählers Skrift er et sinderlig Knabber, hvorudi den Wolffiske Philosophie med dens Auctore og Anhängere fore

forestilles. For ved Hr. Prof. Müllers Skrift staaer en Dedication til Kongen af Preussen. Hvor grundige og vel fattede begge Skrifter ere, kand u=passionerede Læsere lættelig selv erfare.

Breslau

Hos Michael Hubert er at bekomme Rariora naturæ & Artis, item in re Medica, hvorudi afhandles: 1) Examen fossilium & lapidum quorundam rariorum, eller Undersøgning af adskillige underjordiske rare Ting, og besynderlig figurerede Steene. 2) Memorabilia naturæ & Artis, eller Naturens og Kunstens mærkværdige Ting. 3) Observationes in re Medica Singulares, eller besynderlige til Læge=Kunsten henhørende Anmærkninger. Hvorhos er føyet: 1) u=sædvanlige Delicateffer og abgeschmackte Spiise udi alle Verdens Deele. 2) En Historie om den stærke Menniske Pestilentze, som fra dette Seculi Begyndelse kom fra Orient, og trængede sig siden ind til Bohlen, Ungern, Tydskland, Danmark og Sverrige; hvortil er føyet adskillige excerpere Anmærkninger om, hvorledes Pesten blev cure-

ret : og hvad Precaution derimod toges. 3) Reflexion over Svagheds og de Dødes Lister, med Medicinske Anmærkninger gelynder, og til Trykken med mange Raabber og indtrykte Figurer befordret, af D. Joh. Christ. Kundman, Med. Vratislaviensi, det Keyserl. Riggs-Academiæ Nat. Cur. Membro, Fol. 8. Denne Bog er af den Bessaffenhed, at en Liebhaber af Kunsten og Naturen ikke lættelig lader den ligge, naar hand først har begyndt at læse deri; thi foruden at den venleeder en Begyndere i de Physicaliske Videnskaber til en videre Kundskab, er den og hist og her forsynet med mange grundige Raifons til en og anden Rareté, som sig i Naturens tildrager.

Halle

Endskjøndt efterfølgende Skrift har vaaren tilforn befordret til Trykken, saa dog, fordi sielden noget udkommer om dets indeholdte Materie, formodede mand, det vilde blive Læseren fornøveligt, om mand gav Underrætning derom. Skriftet fører saadan Titul: Godofredij Hechtii Rect. Luccav. Program-

gramma de rei Heraldicæ inter Germanos, speciatim Saxones, auspiciis mit Hr. Prof. Schackwitz Anmerckungen 4to. 3 Alph. I Almindelighed søger Auctor at bevise, det Naabent hos de gamle Tyske allerede har vaaren i Bruug, for derved at gjøre Forskiel paa Lande, Stæder og Slegt. Deres-ter beskrives Sachsenes Oprindelse og Feldt=Zoge, hvilke hand, ligesom Rolfincius, der grunder sig paa Witichindi Meening, tilskriver Naabeners Opfindelse. Hvad sig Hr. Prof. Anmerkninger betræffer, da har hand en sparet dem, hvor Lejlighed dertil gives; saaledes handler hand strax ved det fjerde Ord i Begyndelsen, Germanis, om de gamle Tyske meget vidtløftigt, og mælder, at disse en have vaaren saa vilde og umenniskelige, som endeel Auctores holder for; Dernæst skriver hand, at Germania magna altid har bestaaet ikkun af 4 Hoved=Nationer, nemlig: Bojis, Suedis, Hermunduris og Vandalis. Mens hvorledes de i de gamle Tider ere komne ind i Ober=Sachsen, derom veed Hr. Prof. intet at sige. De Tyske tilegner

hand Naabeners Oprindelse paa denne Maade: Af Soldaternes Naaben er siden Landes og Slægters Naaben opkommen; og haver Skiold, Sværd og Kaarde=Behæng vaaren de fornemste Deele af Naabener. Ved det Ord, Regibus, anmærkes, at Tyskland altid har valdt sine egen Konge, ligeledes forklares, hvad de Ord Princeps og Dux hos de Tyske har at betyde. Den Stæd udi Tacito: Scuta lectissimis coloribus distingvunt, troer Hr. Ischack wih, at Hechtius en har forstaaet, og at derudi peeges paa de 4 Heraldiske Hoved=Farver. Ligeledes er hand imod Auctor deri, at de gamle Tyske have tilbedet afgudiske Billeder. Fremdeles igiendriver hand de, som i Naabener ansee Soldaternes Liv=Byrteler og Bærg=Behæng for krumme Linier; men troer derhos, at de Dyr, som deri sees, ere først, efter Trældommens Afkaffelse, derudi blevne indførte. Det synes ham og u=nedigt, at Hr. Hecht har givet sig saa stor Møye, for at opdage Sachsernes Herkomst, eftersom hand holder dem for et sammenblandet Folk,

Folk, ligesom Franker og mange andre Nationer ere, mens at de i sig selv først vare komne fra Norden. Sachser bleve de, som Hr. Prof. formeener, kaldte af en Første navnlig Saxo, der har overvunden Vandalos, og taget de Wenders sidste Førstes Arving og Datter til ægte, saaog givet Landet det Navn Sachsen, i Steden for det Navn Wenden. Hand tilstaaer ellers, at Sachsernes Baaben har vaaren en Løve, en Drage og en derover flyvende Orn, ligesom Witikindus det beskriver. Ornen formeener hand, Sachserne havde bekommet af de overvundne Vandalis, mens at Dragen havde vaaren Fosiorum Baaben. I det øvrige havde Hr. Prof. udførdt dette vidtløftigere, dersom hand ey tilforn havde beskrevet en stoor Deel deraf i sine forrige udgivne Skrifter; Saa henvises og Læseren til hans Rigs-Historie, item hans Efterrættninger om det gamle Krigs-Væsen &c.

Engelland.

London.

Slutning af Relat. om det her oprættede

Societet, kaldet: The Society for the encouragement of learning.

Ellers har Hr. Blackvell, Professor i det Grædske Sprog til Edenburg, som for nogen Tid stillede for Lyset en Historie over Homeri Levnet og Skrifter, tilbuddet Societetet et Bærk, som kaldes Horatii Levnet eller Augusti Hof, og ligeledes skal gives under Pressen. Mand kand med lige saa stoor Raifon kalde det en Historie over Augusti Tidens Lærdom, ellen en Critisk Historie over den Litteratur Gout og Artighed, som dette Seculum er berømt af. Hr. Gordon, Societetets Secretair vil og levere en Afhandling om de gamle Grækers og Romeres Maler-Kunst. Naar i det øvrige en Fremmed vil indskikke noget til Trykken, loves det, at det skal vorde antaget, i hvad for Sprog det endog er forfattet; dog maae Pакетten Post-frie indskikkes.

Frankerige.

Paris.

Continuation af Hr. Sauls Dissertation sur la Phtisie.

Imod

Imod Auctoris sidst anførte Ord, indvende endeel, at dersom Ormene er det, som gjør Lunge=Soet smitsom, da er det og de samme, som bringer oft bemeldte Tubercula tilveie, eftersom disse ere Aarsagen selv til Lungens Syge, hvorefter følger et Menneſke, som bekommer Lunge=Soet ved Contagion, maae ogsaa faae disse Orme udi deres Lunge; Imidlertid er et besmittet Menneſkes Lunge endnu en ulcereret, eftersom Lungens Saar er den sidste Grad af Sygens. Ikke desmindre er, efter Auctors sigende, bemeldte Orme først avlede naar Lungen er saaret. Og dette er en vanskelig Sag at opløse; allerheldst, som Auctor p. 65 mælber, at mand maae tilskrive Byldens Oprindelse de skarpe og coagulerende Bædsker. Her taler hand da intet om Ormene, men siger, det gandske malum at rense sig af skarpe og coagulerende Bædsker, men hvoraf kommer igien disse Bædsker? Derpaa svarer Auctor saaledes: „Vi finder hos adskillige „Auctores, saaog lærer af daglig Erfarenhed, at et misfornøyet Sind er en „mægtig Aarsage til Lunge=Soet. Udi

„Bedrøvelse er Siælen siedse bespændt
 „med den Tings Betragtning, der for-
 „arsager dens Sorg og Bekymring, og
 „søger Nat og Dag, ved adskillige tvungne
 „Reflexioner at udfinde Middel der-
 „imod. Denne Siælens idelige Be-
 „tragtning occuperer de Livs-Aander,
 „som i Hiernen ere, forhindrer deres
 „Nedstigelse i Maben, Appetiten forsvin-
 „der, digestionen eller Fordøjelsen lider
 „derved, den seye og flette chylus, som
 „fourneres Blodet, bringer Blodets
 „Obstructioner tilbage, hvad heller det
 „kan være i Lungen eller Leveren. Men
 „den alleene er Blodets frie Løb udi Ma-
 „gen, men endog Aande-brættets Orga-
 „na forhindrede; Saaledes seer mand
 „sorrigfulde Menneſker, ligesom at for-
 „glemme respirationen; hvorover Blo-
 „det standser, og derved forraadner udi
 „Lungen; og nødes saadanne Personer
 „derfore undertiden at drage saadanne
 „dybe Sukke, som ellers kaldes suspiria
 „luctuosa. Endelig gaaer det, efter Au-
 „tors sigende, med bekymrede Folk, som
 „Doctor Duret fortæller om de Bønder,
 „der med Forundring beskuer et Skilde-

tie: „Disse tabe ligesom Munden, hen=
 „rykkes uden for sig selv, og betragter
 „det saa noye, at de synes ubevægelige
 „som Stykker, da naar de igien begyn=
 „der at komme til sig selv igien, og at
 „drage den længe holdte Aande, ere de
 „færdige at gvaæles. Denne Aandedræt=
 „tets Ophold varer hos dem ikkun nogle
 „Moments, men hos forrigfulde Menne=
 „sker er den u-ophørlig, og giver derved
 „Bædskerne Anledning til at staae stille,
 „blibe tykke, og derved formere Bylde
 „udi Lungen, hvilket saa meget heller
 „skeer, naar Fordønelsen udi Maven ik=
 „ke ræt gaar for sig. Fra forrigfulde
 Menneſker gaaer Auctor til Studerende,
 og observerer, at disse formed. Ist deres
 idelige Speculationer ere ogsaa underka=
 stede Svind=Soet, som og hos den stør=
 ste deel af dem virkelig er. Her kaster
 Auctor sin Betragtning paa Leve-maa=
 den, i henseende til Nærings=Midlernes
 Egenſkab: sigende, som Ettmüller og
 mange andre Auctores, at de skarpe
 Biine forarsager ofte Svind=Soet, es=
 tersom de formere lættelig coagulationer
 udi Blodet. At drage kold Luft til
 sig,

fig, naar mand er meget varm, er endnu farligere end Mary Fødes Bruug, efterdi denne sidste ey straxen bringer Obstructioner udi Lungen til veye, da derimod naar en hidsig Lunge drager en kold Luft til sig, blive Bædsterne i en hast tykke. Mand fatter lættelig af det allerrede forklarede, hvad remedium bør bruges til at forekomme eller curere Svindsoet. Dersom det og er saa, at Tubercula ere Aarsagen til Lungens Syge, og at Lungens Saar ikkun er et Symptoma af denne Svaghed, saa viser Naturen selv, at det først kommer an paa at opløse disse Tubercula, men dersom mand da tænker, at opløse dem med Sioper, Ptisanner, og andre destlige Midler, som mand sædvanlig bruger udi Svindsoet, da er det et øyensynligt Siækkerie. At ville figere med China Chinæ en Symptomatist Feber, som dependerer af Obstruction, er ikke en mindre Fejl. Omendskiøndt de dagligen erfarende bedrøvelige Følger ey lærde os, hvor falsk den ihige Methode er, paa at læge Lungens Syge, saa kand dog, siger Auctor, Fornuften og Kunstens

stens Regler demonstrere os det. Og for at overbevise de modtvillige og paa-
 staaende, fremstillet Auctor et Exempel
 paa en Arm, som ved et stærkt Baand
 havde mistet Blodets circulation, og
 derved var bleven bragt til Inflamma-
 tion og Suppuration, og derpaa spørger
 hand hvad mand vilde sige om den Chi-
 rurgo, som, uden at tænke paa, at op-
 løse Baandet, der havde aarsaget saa-
 dan U-orden, vilde læge Armen med
 Cataplasmaticis, Olier, Balsam &c. hvil-
 ken Discours appliceres paa den Læge-
 maade, der bruges udi Phtisi. Mutato
 nomine de te Fabula narratur.

(Videre hernæst.)

Sammestæds er udkommen den førs-
 ste Deel af den saa betitlede Architectu-
 re hydraulique, ou l'art de conduire,
 d'élever, & de menager les Eaux, pour
 les differens Besoins de la Vie, premiere
 Partie, Tome premier, par Mr. BELI-
 DOR, Commissaire provincial d'Artil-
 lerie, Professeur Royal des Mathemati-
 ques aux Ecoles du même Corps, Mem-
 bre des Academies Royales des Sciences
 d'An-

d'Angleterre & de Prusse, correspondant de celle de Paris. à Paris, Rue s. Jaques, chez Charles Antoinnes Jombert, Libraire &c. in 4to. 2 Alph. 8 Ark. Herudi staaer og 44 fortræffelige Raabber=Stif og mange Regelmæssige Forestillinger af Maschinerne. Hr. Belidor opfylder hermed sit Lofte, og leverer de Lærde den første Deel af nærværende Verk om den Kunst at leede Vandet, høre det i højden, og betiene sig deraf ved adskillige Fornødenheder. I Verket indeholdes meget træffeligt og nyt opfundet, og vil særdeles Liebhaberne af de Mathematicke Videnskaber finde ved Skriftets Iggiennemlæsning meget, som kand give dem Fornøvelse. Det gandske Skrift bestaaer af 2de Bøger, som igien inddeles i adskillige Hoved=Stykker og Sectioner. Det første Hoved=Stykke indeholder de første Aarsager til Bevægnings=Kunsten (Mecanique,) og tiener i stæden for en Indledning til det gandske Verk. Det 2det handler om Vandets Bevægelse og Anslag, og viser, hvorledes mand derefter skal formindske de Maschi-

Schiners Birkning, som mand til Banskets Ophævelse maae betiene sig af. Det 3die Hoved-Stykke, som atter i 12 Sectioner deeles, begriber i sig Hydraulikens Grund-Lære, hvormed den første Bog sluttet. I den 2den Bogs første Stykke handler den lærde Forfattere om Korn-Møller, lærende, hvorledes mand de samme meere og meere kunde bringe til Fuldkommenhed. Det andet Hoved-Stykke giver lige saa god Underretning om de Saug-Møller, hvorpaa baade Træ og Marmor skæres, det 3die om Krud-Møller, og endelig det 4de om de saa kaldede Baternoster-Verker, Vand-Hjul og andre deslige Maschiner, hvorved mand bringer Vandet i høiden. Det gandske Skrift igiennem sees Auctors Stykke udi Mathematiken, saavel som hans angeneme og flydende Skrivemaade, der med en særdeles Grundighed er forbunden. Udi Fortalen forsikres, at den anden Deel med første skal blive udgivet, efterat mand, ligesom nu, først har givet nogen Efterretning om dens Indhold.

Italien,

Venedig.

I sidst afvigte Aar havde mand i agt taget en særdeles Hændelse udi den Venetianske Golfo, nemlig: Udi et Skib, der seylede i bemældte Søe-Arm, nedfaldte af Luften adskillige store og smaa Stykker sort og haard Jord saa stærkt, at mand skulde have tænkt at de regnedes need. Men efter adskillige anstillede Forsøg, og ved Magnetens Anleggelse, befandt den habile Naturkyndere Joh. Jac. Zannichelli, som har meddeelt en Beskrivelse over de Planter, der vore omkring Venedig, at disse Jord-Klumper for den største Deel bestode af smaat Jern-Støv: og var derfor af den rimelige Meening, at det var en udkastet Materie af Bierget Vesuvio, som vel tilforn endnu videre har udkastet en rød Jord, (hvilken endel udgave for at være Blodrød) og deslige underlige Ting. Den gandske Beskrivelse findes i denne Tractat: Considerazioni di - - Zanichelli intorno ad una pioggia di terra caduta nel golfo di Venezia, è sopra l'incendio di Vesuvio. in 4to.

Søye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

16.

Den 17 Aprilis 1738.

Lybskland
Hamborg.

Til den gunstige Læseres Fornøielse
har mand vildet meddeele en Copie
af et med den Hollandiske Post til denne
Stad indløben Brev, som handler om
svandsede Frøers Avling, og lyder Ord
fra Ord saaledes: Ved Lejlighed af de
p. - - udi deres Skrift ommeldte svand=
sede Frøer, tager jeg mig med M. H.
Permission den Frihed at aabne min Mee=
ning, hvad for et Begreeb jeg har gjort
mig

mig tilførn over dette Vand-Dyrs Av-
 ling, da jeg med Flid anstillede adskillige
 Forsøg paa en og andre naturlige Sa-
 ger. Naturen, som udi dens Virknin-
 ger stedse pleyer elcke Overeensstemmelse
 (uniformitatem) synes ved dette Dyrs
 Fortplantning, at have haft noget be-
 sunderligt i Sinde; thi ved de samme
 løber saa mange sælsomme og fra Natu-
 rens ordinaire Lob afvigende Ting til-
 sammen, der øyensynlig beviser os om
 baade Skaberens Magt og Visdom.
 Disse har uden Tvivl paa dette foragte-
 lige Dyr vildet vise os saa mange Besyn-
 derligheder, paa det vi ey formedelst det
 skidne Ophold udi Skarnet, skulde afhol-
 des fra at betragte det, og tilligemed
 deraf bekomme Anledning at prise det u-
 endelige Væsen. Hun-Kiønnet's Be-
 svangring skeer paa en eegen Maade, og
 gaaer ikke ved noget andet Dyr, saa me-
 get mand har erfaret, saaledes for sig.
 Ved den Forretning da, som til Kiønnet's
 Fortplantning u-omgiængelig er fornø-
 den, skeer Sammenføyelsen ey saaledes,
 som hos andre Dyr ved de nedrige eller
 bageste Legemet's Deele, men ved det sam-
 mes

mes Overdeele, og det ved Bryttet. Hannen communicerer Semen med Forføddernes Tommel-Taae, og Hunnen imodtager den samme med dens Genital: som bæres paa Bryttet, og sender den formedelst 2de snevre Gange til matricem. At dette nu har sig saaledes, det kand Dyeshnet selv best erfare; men hvo det ey har seet, kand læse derom Hr. Profess. Mentzes Academiske Afhandling, som fører denne Titul: *Generatio ranae in rana conspicua*. Leipzig 1724. Endskiøndt ellers de største Mand have ladet sig være høyt angelegen, at efterforske dette saa foragtelige Dyrs Fortplantning, saa kand det ikke nægtes, at de jo udi denne Sag, som synes saa ringe, har stukket i de største Bildfarelser, hvilket kand bevises af den foregivne Frøe-Regn, som de Lærde baade have troet og forfægtet, (*) paa de Tider, da

Q 2

ge-

* Den skarpsindige J. C. Scaliger geraadede endog herover med Hr. Cardan i en heftig Strid, om disse forunderlige Frøer bleve avlede i Skærne, eller om deres Ova Seminar. bleve optrokte fra Jorden i Luften? hvilken sidste Cardani Meening af en En-

del-

generatio æqvivoca endnu var i Moden, eller og af Plinii Meening, som var, at Frøerne om Vinteren forraadnede i Jorden, og siden om Vaaren komme her for af den Semine, som de i det forrige Aar havde efterladt; men vores Hensigt paa dette Sted er ikkun at mælde om den Gestalt, Frøerne har, naar de nylig ere komne fra Moderen; og haaber at vise, det alle Frøer, saa mange slags der findes, først, førend de kand betiene sig af Fodderne ligesom Aarer udi Bandet, svømme med deres havende Svands, som er meere end 2 gange saa lang som Dyret selv. (Bidere hernæst.)

Halle.

Af den berømte Hr. Hoffmanns Disputationer er nu en god Samling forhaanden udi den Kængeriske Boghandling under følgende Titul: Friderici Hoffmanni, Consiliiarii Regis intimi, Archiatri, Academix & ordinis medici Senioris opuscula pathologica practica, seu

Dis-

gelloender Hob. Plot saaledes blev forandret, at hand meente, det Frøernes Semen befandt sig udi Græsset, og paa Jorden, men blev af den varme Regn i Jørgaret giordt levende.

Differtationes selectiores, antea diversis temporibus editæ, nunc revisæ & auctiores. Decas I. (1) de ætatis mutatione morborum causa & remedio; (2) de familiarum morbosorum generatione in corpore humano; (3) de putredinis doctrina ejusque amplissimo in medicina usu; (4) de usu Anatomies in praxi medica; (5) de morbis fœtuum in utero; (6) de dentibus, eorum morbis & cura; (7) de Bile, medicina & veneno corporis; (8) de salubritate febrium; (9) de situ erecto in morbis periculosis valde noxio; (10) de Crisium natura, earumque explicatione rationali. Decas II. (1) de certo & rationali mortis in morbis præfagio; (2) de Duodeno, multorum malorum causa; (3) de ignorata Uteri structura multorum in medicina errorum fonte; (4) de morbis certis regionibus & populis propriis; (5) de læsionibus externis, abortivis, venenis & philtis; (6) de Metallurgia morbifera; (7) de inflammatione ventriculi frequentissima; (8) de morbis hepatis ex anatomia deducendis; (9) de pulsuum natura genuina, differentia & praxi; (10) de generatio-

ratione mortis in morbis. Eftersom denne berømte Mand's Skrifter ere, saa snart de tilforn komme for Lyset, med Begiærlighed bleven efterjagte, saa har og disse recenserede Dissertationes stys viis forlængst vaaren udi Medicorum Hænder; men de, som ikke endnu euer dem, vil kunde føre sig de samme udi nærværende Samling bedre til Nytte, eftersom de med gode Register ere forsynede.

Leipzig

Mand seer her Begyndelsen til et Frankøss ugentlig Skrift, kaldet: L'Ambigu. Forfatteren er findet at imitere le Spectateur, saa meget det stuaer i hans Kræfter, og tænker ugentlig at levere tvende Stykker, hvorudi hand vil udføre gode moralske Materier, og meddeele sine Tanker derover. De tvende første Blade ere af en meget god Gout, og dersom Auctor i de herefter udkommende Stykker, vil beslitte sig paa at skærpe meere sine Indfald og Expressioner, vil det ey heller mangle ham paa en almindelig Biefald. I det mindste maae mand tilstaae, at hand
er

er Sproget mægtig, og veed at frembringe sine Tanker tydeligt og ziirligt. Skriftet er hos Bogtrykkeren Junckeln at bekomme.

Breslau

Hos Huberten er til fals D. Carl Gottl. Rogiss, Specimen de aqvæ salutaris in forum Medicum influxu, & ferè optimo contra universos morbos præsidio, Festinante calamo exaratum & in lucem editum. 8vo. 5 Ark. Efter at Auctor i Forvejen har givet af Fornuften og Erfaringen det rætte Begreb om Morbis acutis og Chronicis, søger hand at vise, det ingen Drif er kraftigere end Vand at drikke udi samme Svagheder, og forklarer derhos, hvorledes Vandet i saa Tilfælde bør bruges.

Pohlen.

Warschau.

En Borger og Snedker navnlig Philip Bernhard Lentz, boende her i Staden, har opfundet en Maschine, som hand flatterer sig af at blive et perpetuum mobile. Hand foregiver, at Hoved-Sagen er ham Ao. 1734. i en Drom aabnet.

baret. Denne Sag har hand saa længe estertænt, indtil den gandske Hemmelighed sidst er udfunden. Om Verket giver Opfinderen følgende Beskrivelse: Denne Maschine er ikkun beqvem til at gjøre store Virkninger; thi den er saa stor, at mand ey kand skule den uden i et dertil opbyggt Huus, eller en Plads, som med en høy Bæg er omgiben. Den er saa læt at eftergiøre, at det var enhver, som seer den, mueligt, at give Forslag dertil. En liden Maschine, som har Rum i et ordinair Kammer, og fører i sig ikkun 2 Kugler af 2 Lods Tyngde, er ikke gangbar, om den endskiøndt kand være ret nok forfærdiget; men derimod gives der virkelig store Maskiner, som fører 10 til 1000 Pd. Dog kand der vanskelig bygges større, end de, der føre 1000 Bund, eftersom mand maae rette sig efter et Træes Længde, som mand bruger til Axis. Men Aarsagen, hvorfor en liden Modell ikke kand gaae, er denne: Den dertil udvalgte Kugles Diameter, giver Maale = Scalen (Scalam Geometr.) til Maschinens Størrelse; da altsaa en Maschine, som fører 2 Loddige Kugler i sig,

udfoer

udfodret 9 Fod Rum, men en 1 Bundig,
 18 Fod, en 8 Bundig 36 Fod, en 64 Pd.
 72 Fod, en 512 Pd. 144 Fod Rum, og saa
 videre; om nu endskiøndt den 2 Loddige
 Kugle en lættelig kand bevæge sin Maschi-
 ne af 9 Fod; saa kand dog 1 B. Kugle læt
 bevæge en Masch. af 18 Fod stor, og den 8.
 64. og 512 Bund. endnu lættere gjøre det
 samme, eftersom Maschinens Størrelse
 bliver altid ikkun en gang større, men
 Kuglens Bægt derimod tiltager 8 gange.
 Jo større Kuglen er, jo mindre bliver Ma-
 schinen efter Proportion, og jo rigtigere
 er Bevægelsen, og efter Tiden lige hastig.
 Betræffende den arbendende Kraft, da
 er ikkun den tiende Deel af den Bægt,
 som Maschinen fører i sig, øvrig at bru-
 ges til Arbende, og dersom mand sam-
 me Kraft vilde forstærke, da kunde mand
 vel forsøge Kuglernes Tal; men saadan
 Maade at forstærke paa, er ikke fordeel-
 agtig, fordi Maschinen derved bliver
 større. Saa meget som de herudi kyn-
 dige fatter om saadan Maschine, da hol-
 de de den formedelt sin store Proportion
 ikke saa mtget til Arbende, som til Astro-
 nomiens og Skibsfartens Befordring
 nyttig.

Holland.

Leiden

Sam. Lutkmanns har trykt Laurentii Bellini opuscula aliquot, ad Archibaldum Pitcarnium, Prof. Lugd. Bat, in quibus præcipuè agitur de motu cordis in & extra uterum, ovo, ovi aere, & respiratione, de motu bilis & liquidorum omnium, per corpora animalium: De fermentis & glandulis &c. aucta consideratione nova de natura & modo respirationis, editionibus præcedentibus non adjuncta 4to. 1 Alph. 13 Ark, 3 Raabber. Bellini er formedelst sin Lærdom, Dybsindighed, Force udi Anatomie og andre Medicinens Deele, Matematikens lykkelige Application i at forklare det, som gaaer for sig naturlig viis i det Menniskelige Legeme, saavel som formedelst sin angennemte Skrive=Maade, iblant de Lærde saa bekiendt og æret, at det vilde være overflødig, om mand vilde lægge Berømmelse paa nærværende Skrift, saa at alle Liebhabere af grundige og vel forfatte

fattede Skrifter vorder ved disse Bær-
kers Edition beviist en stoor Dieneste.

Frankerige.

Paris.

Continuation af Hr. Saults Dissertation
sur la Phtisie.

Nu spørges derfor, hvad Midler
mand skal bruge til at opløse og faae
disse Tubercula til at flyde; herpaa sva-
rer Auctor, hvad Methode mand skal
bruge, lignende Svinde=Soet ved den
Syge, som kaldes Krop, eftersom imel-
lem disse tvende Svagheder er en stoor
Lighed, saavel i henseende til Oprin-
delsen, som Fremgangen, ja saa stoor,
at Auctor formeener, at kunde uden stoor
Betænkende kalde Svinde=Soet Lun-
gens Krop, hvorfors og Hr. Sault vil,
mand skal anvende de samme Midler til
Svinde=Soet, som mand seer at hielpe
udi Krop=Syge, og følger nu hans Rai-
sonnements derover: „Skulde jeg have
„seet, siger hand, udbortes kroppige
„Bylder og de Tumores, som dertil
„ar været Oprindelse, opløses og for-
„svinde ved Mercurii, Martis, aabnende

„og

„og anti-Scorbutiske Urter's Bruug,
 „Skulde jeg have seet stærke Leverens
 „Obstructioner ved samme Methode cu-
 „rerede, og skulde da ey torde betiene
 „mig af disse og deslige Ting, dermed
 „at opløse Lungens Tubercula og Con-
 „cretioner, der ere i alting Krop saa lii-
 „ge? Skulde jeg ikke, mældes videre,
 „torde forsøge disse Midler, naar jeg i
 „sær saae ingen anden Raad, og jeg el-
 „lers maatte vente, at see min Patient
 „crevere? Naar saa denne Betragt-
 „ning er giordt, spørges, om Mercurius,
 som endog kand hæve Tumores Offium,
 ey kunde være tienslig at bruges til Lun-
 gens Bylder. Om Mars, der er saa
 kraftig en Lægedom, imod de stærkeste
 Leverens Obstructioner, ey kunde lige-
 ledes bevise Hielp udi Lungens Forstop-
 pelse; om ey de Middeler, der aabner Ny-
 rens Gange, driver Urinen, og der in-
 deholder i sig et Sal volatile, ey kunde
 hielp en Svinde=Sottig til rætte; om
 Bouilloner, som ere tillavede med aab-
 nende Urter, ikke ere bedre end de increas-
 ferende og Natcotiske Siroper; om Na-
 sturtii Aqvats Bruug, (som efter Hr. Bon-
 nets

nets Berætning Tom. 2. Observ. 23. engang har cureret en rodfæstet Svinde-Soet) bør udi denne Sngge at forgiættet? Her vil mand uden ald Tvivl, siæger Auctor fremdeeles, indvende, at berørte resolverende og aabnende Middele ere befrygtelige, at betiene sig af udi de Svinde-Soeter, hvori mand har spyttet Blod, eftersom de ligesaa vel kand opvække Blod-Spytten, som opløse Lungens Bylde. Mens hertil svarer Hr. Sault, at saadan Frygt er ifkun en Terror Panicus, anførende tvende vigtige Marsager paa sin Side: Den første er denne: at en Nare, som haver gydet Blod af sig, aldrig aabner sig igien paa det samme Sted, hvor den tilforn har været aaben, naar Aabningen engang er tillægt, eftersom den Cicatrix, der paa samme Sted udi Narens Tunicis er tilgroed, er alt for stærk der til. Erfarenhed lærer os dette udi de Personer, der mange gange har vaaren aareladne, og som mand atter vil aarelade; da en Chirurgus aldrig seger at aabne en gammel Cicatricem, og dersom hand jo nødes til at giøre det, da

fin-

finder hand og en større Resistance for sin Lancette. Den anden Marsage er, at om der endskiøndt skulle være nogen Fare for, at Blod-Spytten sig igien indfandt, saa bør mand dog betiene sig af aabnende Middeler, da intet er meere nødvendigt her, end at destruere Tubercula. Til disse tvende Raisons legger Hr. Sauls Erfarenheden, og berætter adskillige særdeels Curer, som hand derefter har anstillet og lykkelig udført; Forved staar Hr. Sauls korte Efterretning, hvorledes hand gaaer til Værks med de Svinde-Sottiges Cuur, der giver sig under hans Hænder; hvilken Efterretning fortjener saa meget meere at ommældes, som den samme kand tiene til en Regel for de, der samme Methode kunde have Lyst at bruge. Saasnart vores Auctor kaldes til en Svindsottig, da, naar Patienten af ham mærkes at være ikkun i den første Grad af Sygen, det er: at være fatigueret af en fugtig Hoste, der nylig har begyndt at blive tør, og at forespørge en lind Feber, vanskeligt Aandedræt, nogen Aftagelse &c. betragter hand straxen Leverens Tilstand,

stand, hvor hand da mærker virkelig en Forstoppelse, ved den Haardhed, ja undertiden Smerte, som Patienten føler, naar mand trykker med Fingeren paa det Sted. Dernæst examinerer hand, om de almindelige Midler slaer an derved, udi hvilket Fald hand lader aarelade og purgere, ja igientager Aareladningen, dersom Smerten er meget heftig. Derefter legger hand over Leberens Sted et tienligt Emplastrum, som hand tager af hver Aften, og besmør Steden med en Drachma af mercurialst Salve, og applicerer siden Plasteret igien paa berørte Sted, hvor det til næste Dags Aften bliver liggende.

(Slutningen følger hernæst)

Samme Stæds er udgivet et lidet Bærk, kaldet: Essai sur le Jeu des echecs, où l'on donne quelques regles, pour le bien jouer, & remporter l'avantage par des coups fins & subtils, que l'on peut appeller les secrets de ce Jeu. Par le Sieur Philippe Stamma, natif d'Alepen Syrie.

12. Skriftet er dediceret til Mylord Harrington; og mælder Auctor i For-talen, at Skak-Spil er opfundet i det

lyl.

lyksalige Arabien: Eftersom alle derved brugelige Kunst-Ord, ja det Ord Schach selv, kommer af det Arabiske, og dette Spil desuden oftest frem for andre bruges i Arabien. Mens herimod have andre meget at indvende, og om det Ord Schach er det en afgjort Sag, at det er Persisk. Hr. Stamma siger ellers, at i Arabien gives lige saa stærke Spillere, som nogensteds i Europa, og at Spillerne sammesteds ere tilstødde at tage imod andres Raad, som dem vilde hielpe. For denne gang har Auctor ladet stikke i Raabber 100de Barthier, der ere lige saa mange Hemmeligheder udi Schach-Spil. Raabberet er skiont og reent, og kand en svag Spillere deraf lære, en allene at beregne sine Træk, mens endog efter rigtig Beregning, ved nogle Steenes Opofring at vinde Spillet. De Tilfælde, som udi Auctors Barthier forestilles, kommer næsten daglig for, og fortiener derfor desto mere af Liebhabere at anmærkes. Efter Raabberne følger de almindelige Regler, som enhver Spillere har at tage i agt, til at anføre sit Spil med den tilbørlige Accurateffe.

Søye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

17.

Den 24 Aprilis 1738.

DANNEMARK.

Kjøbenhavn.

Man seer her paa Stædet fra Pres-
sen udkommen et Poëtisk Skrift
in Quarto, paa 35¹/₂ Ark, med efterføl-
gende Titul: Poëtisk Tids-Fordriv, deelt
i 4re Sectioner. Den første Section in-
deholder 142 Danske Sange Ode og
Arier, tillige med et Appendix af Dø-
versættelser af Ovidio, og Drelincoures
Sonnets Chrétiens; Saa ere og i denne
Section meere end 80 Slags Vers. Den

R

an

anden Section befatter i sig den sidste Krig imellem Danmark og Sverrig; Den tredie, allehaande slags Materier paa Latin, Fransk, Tydsk og Italiensk; Den fjerde Meditationer over Evangelierne. Med Kongel. allernaadigst Privilegie og Bedkommendes Approbation publiceret, og componeret Tiid efter anden af Thom. Clitau. Priisen paa samme Skrift, saavel som hvor det er at bekomme er ellers bekiendt giort ved de Ugentlige Nouveller.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 320.

Auctor til de Notificationer om Danske curieuse Sager, som i dette Bogtrykkerie i de Nye Tidender om Lærde og curieuse Sager ere trykte, og kommer i hver lærd Mands Haand, og hvilke hand jevnlig har indsendt til Trykkeriet fra Aar 1731 den 30 Augusti, indtil nu Aar 1738, da de tilsendte Notificationer beløbe sig i Tallet til 319. Hand har fattet i Sinde, at holde op med de Ugentlige Underrættninger, som hand før har givet os, deels om et og andet, som

som kunde være curieux, og gavnligt at vide, som i forrige Tider kunde være skeedt, deels om Studenternes og Professorers Disputatzer, som i forrige Tider ved Academiet i Kiøbenhavn ere holdne. Hand tænkte derved, at en eller anden Boghandler skulde anmodet ham om et eller andet af det, som hand havde arbeidet paa. Hand har nu staaet fra sit Forsæt om at give Fæderne-Landet meer Kundskab om Studenternes og Professorernes Disputatzer, da hand har allerede givet saa tilstrækkelig Kundskab derom, at det synes for de nu levende og curieuse Danske Mænd, at det af ham er nok, og vel nok gjort, at hand har peeget paa de Antiquiteter, som ingen i Fæderne-Landet har gjort sig Umage for at samle paa, og paa de Disputatzer, som ingen har skjøttet om at samle paa, og vide Tal paa. Ja hand har givet derom saa tilforlædelig og efterrættelig en Kundskab, at hand ikke vil gaa længer hen i Tiden, at de nu levende lærde Mænd skal ikke blive fortrydelige over at læse det i en Advis, som de selv længe tilforn vidste.

(videre med næste Post)

Tyskland

Hamborg.

Slutning af sidstanfærdte Brev om
Frøernes Fortplantning.

De som have betragtet Frøe-Keegen, hvorledes den i staaende Bænde udi Forærets Tid gaaer for sig, har vel og seet, at den ey bestaaer af andet end af Ovulis, der hænge ved hinanden; Et hvert af de samme er med en besynderlig Huud omgivet, der indeholder den igiennemsigtige og seye Materie, som tiener dette Dyr til Føde, førend det udlades i Bæudet. I Egget findes i Steden for en Blomme en liden rund sort Kugle, hvilken allerede om Høsten, og følgelig et halv Aar tilforn har samme Farve udi Moderens Ovario. I de sidste Dage, naar Dyret vil bryde udi igiennem den Huud, som det omgiver, seer mand øhensjuntlig, hvorledes den sorte Punkt tiltager og bliver større. Ved den sammes nye Betragtning bliver mand vaer en Kugle, som paa sine Extremiteter trækker paa graae Couleur. Ligeledes fandt mand udi samme Punkt

Punkt, førend Dyret udbrøder, for-
 medelst et lidet Perspectiv, see 2de klare
 Flekker, som vise Dyrets Dyne. Hvil-
 ket vi anmærke her imod de, som holder
 for, at det nyfødde Dyr stedse kommer
 af Mandens Sæd. Saa snart Dyret er
 udbrudt, bliver mand vaer, at ihvorvel
 Hovedet paa alle nyfødde Dyr er stør-
 re end ellers, saa er dog paa de unge
 Frøer intet uden Hoved og Hale at see.
 Hovedet og Kroppen udgør Rundde-
 len, hvorved ingen Fødder ere at see.
 Med Halen, som henger neden ved
 Runddeelen, deeler dette lille Dyr Ban-
 det med en forunderlig hastig Bevægelse,
 og veed formedelst den samme at op-
 holde sit Legeme i Bandet. Foran ved
 Munden finder mand et par bevægelige
 Fibras, som enten ere en Begyndelse til
 de derefter fremkommende Forbeen, el-
 ler og tiene til en commodere Bevæ-
 gelse, og maaessee til Aandedrættet.
 Jeg har affskaret baade den eene og den
 anden, og dog mærket, at dette lille
 Dyrs Bevægelse skeede lige saa hastig,
 endskjønt ey saa ordentlig, som tilforn.
 Heraf see vi da, at den visse Skaberes

Forsorg har altsaa givet dette lille Dyr
 en Hale til at forhielpe sig med i Vandet,
 paa den Tid det endnu har ingen Føds-
 der eller Flyde-Siædre, og derved at sø-
 ge sin Næring og Underholdning i Van-
 det. Naar Dyret er bleven 12, 16, til
 20 Dage gammel, saa viiser sig, efter
 som Varmen beforder meer eller min-
 dre Legemets Størrelse, bag paa Livet
 eller ved Halens Begyndelse Frøens
 Bag-Fødder, og det hidindtil meesten-
 skels runde Corpus vorder nu en Frøe
 noget liigere. Da begynder Halen selv,
 som bestaaer af en skær Hud, mens in-
 den til af musculöse Fibris, som gaaer
 fra Legemets Begyndelse indtil dets En-
 de, at kortes og tage daglig af. Om
 For-Fødderne sig endskiøndt lader see i
 den 4de eller 5te Uge, saa bliver de dog
 strax igien borte, og Dyret, som tilforn
 lignede en tykhovedet Orm med en lang
 Hale, har og viser nu sin fuldkomne
 Overeensstemmelse med en Frøe paa alle
 Legemets Deele. Dette skriver jeg af
 en tydelig Overbeviisning, som jeg Aar
 1728 ved en u-ophørlig Efterforskning,
 om dette Dyrs Propagation har bragt
 til

til Vene. Efter den Tid har jeg vel ikke haft Lejlighed til nogen videre Undersøgning; mens dog er jeg siden om Baaren bleven vaer paa flere end et Stæd, deslige svandsede Frøer udi Dynd = Budse. Dog er ingen Undersøgning derover af mig anstillet, eftersom Sagen tilforn var mig bekiendt, indtil jeg endelig ved Lejlighed opsøgte mine for 10 Aars Tid siden antegnede Observationer, da jeg confererede dem med et anstillende Experiment, og befandt Sagens Omstændigheder, i henseende til de oftbemældte Haler, gandske vis. Dersom ellers nogen skulde bære Tvivl om disse Circumstancer, da kand jeg ikke bedre raade ham, end at hand i MartiiMaaned lader sig tilbringe Frøe-Leegen, og kommer den siden i et aabet Glas, da hand skal see, at alting forholder sig saaledes, som sagt er. Hand skal og naar Glasset tillukkes, og andre skarpe, søde eller varme Liqueurer derudi gydes, fornemme alle slags Forandringer, som mit Forehavende ey tilstæder mig her at ommælde. Imidlertid er jeg forsikkert, at enhver, som rættelig anstiller dette Forsøg, nok-

som vorder overbevist, at det ey alleene ey er noget Sø=Vunder eller en u=sæd=vanlig Ting, naar mand i Begyndelsen aff Sø=Varet seer unge Frøer med Svandsfer, mens at mand vil langt heller fornemme, at alle Frøer begynder deres Liv af de slige Haler, og herudi gjør en Forskiæl imellem sig selv og andre Dyr.

Züllichau

udi Weysenhuusets Forlag er nyligen trykt Casp. Neumans Lectiones publicæ de 4 Subjectis Pharmaceutico-Chemicis 3: om gemeent Salt, Biinsteen, Salmiac og Myren. Forfatteren, som allerede har tilforn giordt sig bekiendt ved sine Lectiones om Salpeter, Svovel, Antim: Jern, Thee, Caffé, Öl og Biin, saavel som de Salibus alcalino fixis, Camphora, Succino, Opio, Cariophyllis aromaticis og Castoreo, og til en stoor Savning for de Kyndige i Læge=Konsten næstleeden ved Døden er afgangen, har med lige saa stoor Flid og Lærdom nærværende fire Subjecta, som de forrige afhandlet.

Hal=

Halle.

Hr. Heineccii Elementa juris naturæ & Gentium ere nu paa Bogladerne at bekomme, og ere ligesaa reent aftrykte, som hans andre tilforn udgangne Philosophiske Videnskaber.

Magdeborg.

Hr. Abbed Steinmeß har i sinde at udgive Maanedlig et Skrift, hvoraf det første Stykke allerede er udkommen under Titul: Theologia Pastoralis practica, oder Sammlung nutzbarer Anweisungen zur gesegneten Führung des Evangelischen Lehr-Amtes, aus gedruckten Büchern, sowohl als schriftlichen Urkunden und mündlichen Unterredungen vieler Gottes-gelehrten, mitgetheilet von einigen Dienern des Evangelii. Magdeburg und Leipzig, in Verlegung seeligen Christoph Seidels Witwe und H. E. Scheidhauers, 8. 11 Ark. Efter Indholdens Anviisning vorder for denne gang meddeelt 1) Ignatii Antiocheni Sendebreve til Polycarpum om adskillige vigtige Ting, som ved det Evangeliske Lære-Embedes Forrætning skal i agt tages. 2) Anmerkninger over de første Aar af

Christi Levnet. 3) Pastoral-Conferentz over Christi Daabs Historie. 4) Udtog af de 1736 til Reval holdne Synodal-Discursus. 5) Forklaring over det Spørgsmaal: Hvorledes med en Melancholico skal omgaaes? 6) Udtog af en geistlig Conferentz holden til N. 7) Om en Læreres Forhold imod ansægtede Siæle, og sande Bodfærdige. 8) En vis Theologisk Betænkning, om og hvorledes veritates primæ religionis i Prædikener bør forebringes.

Sætningen.

I den gandske Hippocrate komer neppe noget mørkere og uforstaaeligere for, end det som denne store Naturens Lærere har skrevet i den første Bog de Diæta om *ψυχαι* eller Siælene: saa at derfor mange vare komne paa de Tanker, at samme Bog ikke var skreven af den samme; hvorfors Hr. Profess. Gesner, som hidindtil har viist en synderlig Naturens Gave, i at opløse og forklare de gamle Grædske og Latinske Skribenteres dunfle Steder udi et ceget derom forfattet Skrift har søgt at penetrere dette saa kaldede Mørke. De paa 5 Ark in 4to
hos

hos Vandenboek aftrykte Blader kaldes
 ψυχαι ἰπποκράτους ex Libr. I. de Diæta, in
 Acad. Georg. Aug. ἐξ αἰδᾶ ἐς τὸ φῶς
 προσηρμέναι. Først seer Læseren her i den
 Grædske Text af Hippocrate, og derun-
 der den Latinske Oversættelse: og neden-
 paa hver Side critiske Anmerkninger,
 hvorudi det forekommende uforstaaelige,
 enten ved Textens Forbedring eller af
 den Grædske Litteratur, og den gamle
 Philosophies forborgne Profunditeter
 gøres tydelige og klare.

Holland.

Amsterdam.

Et smukt Skrift er her nylig bleven
 trykt under saadan Titul: Histoire de la
 derniere guerre & des negociations pour
 la paix, contenant tout ce qui s'est passé
 de plus important en Italie, sur le Rhin,
 en Pologne, & dans la pluspart des Cours
 de l'Europe, enrichie des plans des sieges
 & des batailles, avec la vie du Prince Eu-
 gene de Savoye. Par Mr. P. Massuet. Se-
 conde edition corrigée augmentée & di-
 visée en cinq parties.

Fran-

Franckerige.

Paris.

Slutningen af Hr. Sauls Dissertation
sur la Phtisie.

Sidindtil har mand nu seet, hvorledes Auctor opfører sig i henseende til det Udvortes, nu maatte mand ligeledes forestille Læseren hans methode, paa at læge Svinde=Soet inden til; og da bruger hand ikkun simple og facile Midler, saasom Krebs=Dyen, Mars, Coral. &c. Ptsanner med ringe Rødder og Safter, og dersom den Syge formaaer at ride, lader hand ham øve sig der i regulair Morgen og Aften, saa fremt Bæyrliget er mildt og stille. Ved saadanne eenfoldige Remediers Bruug er, efter Auctors sigende, observeret, at Hosten ideligen forsvinder, den linde Feber aftager, og Leverens Obstructioner formindskes, saaog at Urinen gaaer overflødigere, Aandedrættet bliver meere frit, Ansigtets Couleur forbedres, det gandske Legeme bekommer igjen en god Trivelse, og den Syge ligesom forglemmer at ha-

ve

de været syg. Saadan Lægemaade be-
 tiener Auctor sig af, naar Svindesoet-
 ten er ubi den 1ste Grad; Men naar den
 nu er avanceret længere eller er i den
 anden Grad, som lader sig see af den Rø-
 de, der udfpyttes, og en haardnakketho-
 ste, af Feberens mærkelige Tiltagelse, og
 Legemets stærke Aftagelse, da raader
 Hr. Sault, at mand meere end ellers
 maae øve sig i at ride, anseende Riden,
 som et u-omgiængelig fornødent Mid-
 del, til at fordrive Lungens Bylder ved
 den idelige Rykten, saa formæerer hand
 og herforuden de andre Remediers Dosis.
 I det øvrige holder Hr. Sault Riden,
 (som skal have gjort lykkelige Prøver
 paa mange Syge) for et saa tilstrække-
 ligt Middel imod Svindesoet, at hand
 ev troer, noget bedre Middel derimod
 gives end det samme, ja hand formæener
 Riden at være af saadan Nytte, at der-
 som den Svindesoetrige ikke formaaer
 for Matheds Skyld at ride, mand da
 burde komme den Syge til Hielp med
 saadan Motion, som nogenledes med Ri-
 den kunde overeensstemme, og til saa-
 dan Bevægelse at i Betk stille vilde hand
 for

for Exempel, mand skulde betiene sig af en Seng eller Lehn-Stoel, som var opbunden ved Linner noget fra Jorden, og hvor i den Syge skulde sættes og slynges frem og tilbage i Kammeret, paa det mand kunde bringe Blodet i Gang, og derved fordrive Lungens Bylder, som have deres Oprindelse af Blodets Stille-staaende. Dernæst vises, paa hvad Maade Bevægelse kand favorisere Blodets Lev, saa og hvad gode Virkninger endeel udbortes Motioner kand frembringe udi vores Legeme. Og naar dette altsammen er igiennemgaaet, komer Hr. Saule til den 3die Grad af Svinde-Soet, hvor ingen Restitution er at forhaabe: hvorefter og alt hvad som hand siger herom, bestaaer derudi, at mand handler meget ufornuftig, om mand paatager sig deslige Svindesoettige at curere.

Italien.

Rom.

Udi Fausto Amodei Forlag er trædet for Lyset Itinerario d'Italia, di Francesco Scotto, in questa nuova edizione abbellito di rami, accresciuto, ordinato, ed emen-

mendato, ove si descrivono tuttele principali città d'Italia, e luoghi celebri, con le loro origini, antichità è monumenti singolari, che nelle medesime si ammirano. 8. pag. 484 Carter. Denne nye Edition vil være Læseren saa meget meere angenem, som Historici stedse haver prefereret denne Beskrivelse for Missons, Evard Wight, Adisson og andre deres. I den første Deel beskrives Rejsen fra Tydskland til Rom; I den anden Rejsen fra Frankrig til samme Stad; I den 3die Neapolis og Sicilien tilligemed de øvrige Italienske Der: Dog maae mand ikke sætte for stor Tillid til dette Skriftes Forfattere, naar hand handler om Landets indvortes Beskaffenhed, dets Rætte, Indkomster etc. thi da plejer hand at gjøre alting større end de virkelige ere i sig selv.

Benedig.

Hr. Regierings = Raad Wolffens saa mange gange oplagte Logica, er ogsaa endelig i det Italienske Sprog oversat med saadan Titul: Logica ovvero Riflessioni sopra le forze dell' Intelletto umano,

no, e sopra il legitimo loro uso nella cognizione della verità, del Signor Cristiano Wolfio, Consigliere di Stato di S. M. il Rè di Svezia, Professore di Matematica, e primo Professore in Filosofia a Marpurgo - - in Venezia. *Nærværende Oversættelse* er accurat exprimeret efter den *Franskøske*, hvilkken er saa *Regelmæssig*, at *Oversætteren* forsikrede at have derpaa anvendt 9 *Åars Tid*. De som skrive *Nove litterarie i Benedigt*, have givet saadan *Efterretning* om denne *Bog*: Hanno un bel vantaggio gl'ingegni d'Italia, in posseder ora in propria lingua un libro di Logica, che altro monti, nel giro di pochi anni meritò d'essere più e più volte stampato. *Det er*: De *Lærde* udi *Italien* have nu ogsaa den *Fordeel*, at de besidde en *Logica* i deres eegte *Tungemaal*, som paa hin side af *Biergene* i nogle faae *Åars Tid* har fortient *loftere* og *oftere* at oplegges. De slutte og med dette *Ønske*, at af denne berømte *Philosophi* (dell' illustre *Filosof*) andre *Berker* med lige saa stor *Fuldkommenhed* af det *Tydske* i det *Italiske* *Sprog* maatte vorde *oversatte*.

Søye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

18.

Den 24 Aprilis 1738.

DANNEMARK.

Notification om Danske curieuse
Sager. No. 321.

Stæden for det, som da tilforn er
indført i Kiøbenhavns Danske
Nouveller om lærde og curieuse Sager,
skal nu til den Danske Læsers og enhver
Patriots Fornøjelse, blive herefter ind-
ført med Continuation og Tal af de for-
rige Notificationers Tal, som før i disse
Ny Tidender har været indrykte, en Scia-
graphie af et Skrift om det Danske
Sprog.

Sprog, som uden tvivl efterdags skal fornøje Læseren, og opmuntre andre til at fuldfærdige, hvad her kun som en liden Prøve eller Udkastning bliver Læseren meddeelt. Notificationerne kommer fra en oprigtig Patriots Haand. Hand kalder sig Alethophilus, som den, der om sit Fædernelands og Moders Sprog, det Danske Sprog, vil intet andet sig, end den puure og reene Sandhed, og altid til Sprogets Siit og Ære. Hand med andre Patrioter har længe ærgred sig over, og været fortrydelig ved, at, da andre Lande og Nationer excolere deres eget Sprog, ere de Danske frem for andre Nationer enten saa doyne, at de gilder ikke, eller saa frygtagtige, at de tør ikke skrive til deres eget Sprogs Ære; da dog det Danske Sprog i ingen Ting viger noget andet Sprog; men tørde vel opløste sit Hoved temmelig højt over alle de andre Sprog, og fast over alle de Sprog, som ere os i Europa bekiendte. (Videre skal selæ herefter.

Sverrige.

Stokholm.

For en kort Tid siden saae mand ved

Ærol

Trykken at være publiceret et Skrift, som førde denne Titul: Tankar öfwer Critiqver. Stockholm. 5 Ark in 4. Forfatteren, som ey Navngiver sig, beskriver først Critiken i almindelighed, at den er et Paassionne og en Tilrettesættelse, erindrende derhos, at Sandhed uden de same ey kand findes og stilles for Lyset. Naar han nu herover begynder at aabne sine Tanker, legger hand i Forvejen denne Grundvold, at det er ingen tilstæd, at angribe nogen uden Forstiael, i hvad for Tilfælde det end maatte være; og at mand derfor kand og maae giøre den Angribende al slags Modstand. Hidsen horer efter Auctors Foreholdende, alle de, som dadle paa den Evangeliske Sandhed, Rigets Love enten i Ord eller Gierning; ligeledes de, der antasie Dyden og gode Sæder, eller nogen anden paa sin Ære og Belsærdt; imod disse maae Critiken anvende alle sine Kræfter, for at bringe saadanne Folk, soa meget mueligt er, paa en bedre Ben. Men derhos, siger Auctor, staar det og Critiken frit, at forlade de andre Selskaber og

begive sig til de Lærde, for at skionne og
 domme over de adskillige flette Skrifter,
 som nu omstunder komme for Publici
 Dyne, hvorvid tillige vises, hvorledes
 dette Dommer-Embede bør føres, og
 hvad Bemærke den maae have sig fore-
 sat. Hvad nu i besunderlighed angaaer
 de af Auctore saakaldede mundtlige og
 skriftlige Straffe Critiker; da anfører
 hand derom adskillige Sætninger, hvor-
 efter hand vil vide de samme indrettet,
 og udfordrer ist, at en ret Critik maae
 ikke nævne eller bemærke nogen Person,
 hos hvem endnu det ringeste Haab
 til Bedring er til overs. (2) at mand
 maae være vis paa Sagen, førend mand
 critiquerer. (3) at mand er befriet fra
 all Had, Fiendskab og Rid. (4) at den er
 uimodsigelig og overbevisende. (5) at
 den er beqvem, forsigtig, beskedden og
 høflig, paa det den maae finde en desto
 læffere Indgang hos Læseren. (6) at den
 ey maae være for slap, men opvakt, is-
 giennemtrængende og eftertrykkelig; al-
 lerheldst naar Sagen selv er af Bigtig-
 hed, og den med Føje kand dadles. (7)
 at den ey maa være malicieux og over-
 flø

flødtig. (8) at den ey maa smage af Par-
 thinskhed, for derved at søge sig Gunst
 hos visse Personer. (9) at den ey maae
 være utimelig og latterlig, og at den
 endelig maae give en god Underretning,
 saa og være dygtig, til at erholde det for-
 restillede gode Dnemærke, og udvirke en
 Forbedring hos denne eller hin Person.
 Forfatteren har illustreret alt dette med
 artige Exemppler, Inventioner og anfør-
 te Steder af Historierne.

Tydskland

Leipzig.

Hos Trogen er udkommen fra Pres-
 sen M. Godofr. Burgelii Suidn. Sil. exer-
 citationes Academicæ, maximè philoso-
 phicæ, super rebus exquisitissimi pariter
 atq; utilissimi argumenti, & ita quidem
 instructæ, ut cuius erudito, maximè ta-
 men philosopho Christiano, item Studi-
 osæ juventuti, & cuicumq; demum ve-
 ritate, amanti, usui esse possint atqve e-
 molumento prorsus singulari Decas I.
 in 8. 6 $\frac{1}{2}$ Afl. Nærværende Exercitatio-
 ner udgiver Auctor for nye, i henseende
 til de der i afhandlede Sager, og Skriver

Maaden; og hvorjomhedt si jo en bekiendt Sandhed maatte imellem indløbe, da er den der sat, fordi den af andre en grundig og beqvemt nok er forebragt. I midlertid kunde andre Lærde føye deres Inventioner til nærværende, som Forsfatteren en heller vil være misnøyet med. Auctor lover og fleere Dec. som efter hans Sigende, vel om lige saa smukke Materier skal tractere, men ikke saa snart paa hinanden følge. Den første Exercit. handler om en lærd Mandes Bliigt, i at opfinde nye Sager, og de samme for Verden at publicere. Den 2den om en Philosophus maae give Aarsage til alle Ting, og om Aarsage til alle Ting kand gives? hvor da Hr. Bürgel nægter det sidste; thi at, for Exempel, Adams Syndes Fald er Aarsage til Døden, det veed den Verdslige Bise en for saa vidt hand er en Philosophus: Ja Auctor nægter og det første, og beklager de, som troe, at de kunde sige Aarsage til alle Ting. Den 3die nye Sandhed er denne: at mand maae tvivle om alle ubekiendte Ting, det er: holde sin Dom saa længe tilbage, indtil mand kiender og veed, om en Ting

er

er sand eller falst. Den 4de Exercitatio-
 on handler om Intet og dets Begreeb.
 Intet, heeder det, er dog til; thi Verden
 er skabt af Intet, og for den samme var
 ikkun GUD og Intet. Men hvad er
 Intet? Derpaa svarer Hr. Bürgel, alt
 det som ikke er NOGET, og for at for-
 klare sig tydeligere: Intet er Intet.
 Dette er Idéen om Intet, om mand end-
 skøndt, ligesom før er sagt, en Land ha-
 ve nogen Idée om Intet. Heraf haaber
 Auctor, mand allerbest kand refutere Ma-
 terialisterne. I den 5te nægter Hr. Bür-
 gel, at der nogen Tid har vaaren Athei-
 ster, eller ere nu til, som tilligemed ha-
 ve Sands og Fornuft. I den 6te spør-
 ges, om denne Verden kand være bedre,
 og af Eviighed, til hint vil hand hverken
 sige ja eller nej; dog tilstaaer hand en-
 delig, at Verden udi en vis Forstand
 hverken i henseende til den første Skab-
 ning eller dens wiise Regtering kand væ-
 re bedre. Ligeledes lærer Auctor hvor-
 vidt Fornuften-maae bruges i Religi-
 ons-Sager. I den 8tende skrives om
 Guds Billie og Magt. I den 9de vises,

at den beste og sikkerste Maade, paa at gotgiøre Skriftens Sandhed og Guddommelighed er denne; at mand beviser Aabenbaringens Fornødenhed, Muelighed, Sandhed, Visshed og Kiendetegn. Paa et hvert giver hand en Prøve, efter sin Maade. Endelig lærer hand i den Tode, at Hensigten ved Skabningens Verk er den stærkeste Skiold imod Atheisternes Anfald, og det visseste Kiendetegn paa Opstandelsen. Af alt dette kand nu Læseren lættelig skionne, hvorvidt Forfatteren selv har opfyldt sin Pligt, i at udfinde Sandheder paa en nye Maade.

Dresden.

Hr. Rector Schotgen har udgivet den 2den Tome af sine Horis Hebraicis, Titelen er denne: Horæ Hebraicæ & Talmudicæ, in Theologiam Judæorum dogmaticam, antiquam & orthodoxam de Messia, impensæ. Auctor havde foretaget sig, at udføre de gamle Jøders Theologie, saaledes som den var, førend den ved det Pharisæiske Bæsen blev fordærvet. Men saasom det altsammen ikke kunde vel bringes i et Bind, har hand deelt Verket, og foretaget den Articulus om Mes-

Messia, som den vigtigste, for sig selv. Den gandske Afhandling bestaaer af 9 Bøger, udi den første vides, hvor mange slags Navne Messias har havt hos de gamle Jøder, hvorledes hans Tilkommes og Regierings Tid af dem blev kaldet, og hvad for Skrifter Auctor til dette Værk har brugt. Den anden Bog er et Register over alle de Steder i det gamle Testamente, som de gamle Jøder have forklaret om Messia, hvilket Nødvendigheden har udfordret at forsærdige, eftersom mand antager saadan Jødernes Bekiendelse og Forklaring, som et Principium til deres Theologie, for deres af deres dogmatiske Sandheder at bevise. Den 3die Bog handler om Messias Person, udi hvilken følgende Lære forekommer: At der ikkun er en Messias til, at hand har 2de Naturer, at hand er en sand GUD, at hand er en adskildt Person fra Faderen og den Hellig Aand, at hand tillige med disse 2de Personer er en GUD, at hans indvortes Character eller Kiendemærke er, at fødes af Ewig hed. Fremdeles, at hand er et sandt Menneske, at disse 2de Naturer ikke ud-

atøre meer end een Person, at af den
 Personlige Foreening kommer de Gud-
 dommelige Egenfkers Communi-
 cation, hvorved propositiones persona-
 les og idiomaticæ og deres Classifier med
 Jødiske locis belægges. Den 4de Bog
 er historisk, og viser hvorledes Messias er
 af Evigheden, og det gandske gamle
 Testamente igiennem har bemøyet sig
 med, at oprætte det Mennefskelige Rion,
 og holde sin Kirke vedlige. Det 5te be-
 viser med nogle og halvtredfindsthye Ar-
 gumenter, og endnu flere Steder, tagne
 af de gamle Jødiske Skrifter, at Messias
 allerede er kommen. Den 6te Bog er
 ogsaa historisk, og fortæller efter besagte
 Skrifters Indhold det gandske Messia
 Levnets Løb fra hans Undfangelse indtil
 hans Himmelfart. Den 7de Bog er
 dogmatisk og tracterer den øvrige Lære
 om Messia, hvilken og gaar ind i hans 3
 dobbelte Embede, nemlig det Kongelige,
 Bræstelige og Prophetiske. I den 8te
 vises, hvad for Dødsfæls og Bligt de
 gamle Jøder udfordrede, der skulde be-
 vises imod Messiam. Endelig forebrin-
 ges i den 9de Bog hvad got og ondt Tal-
 mu-

mudifterne om vores Messia, Jesu af Nazareth, har anført. I det gandske Bælk har Auctor maattet bruge en stærk Critique, og betiene sig af andre Hjelpe-Midler, eftersom de yngre Jøder have meestendeels fordærvet deres Forsædres Loca, som handler om Messia. Auctor har og vaaren lykkelig, og af gamle Editioner, og ellers bragt meget tilrættes hvorved hand har raadet de Lærde her-efter skulde bevise de gamle Jødiske Skribentere den samme Tre, som Critici have bevist de Hedske, Grædske og Latin-ske Skribentere, eftersom de have rensset de samme fra Skrive-Feyl og falske Til-læg. Til Beslutning findes et par Bø-ger af Rabbiniske Lectioner, udi den eene, af hvilke Auctor giver Anledning, hvorle-des mand med Nytte skal drive den Rabbiniske Litteratur, men i den anden læses adskillige Capitler om suadanne Sager, som ere Christenheden nyttige. Det 3die Bind kommer og med første ud, udi hvil-let det nye Testamente af Jødiske Skrif-ter illustreres, ligesom i den første er skeed. Men det 4de Bind skal indbefat-te det øvrige af den Jødiske Theologie, og beslutte det gandske Bælk.

Engelland.

London.

Adskillige lærde Mænd skal have ønsket, at en habile François maatte påtage sig den Umage, at skrive en Bog af følgende Indhold. Dette er nu og af en under de Bogstaver D. B. forborg en Auctor virkelig sked. Titulen lyder saa: Histoire du Droit public ecclesiastique François, où l'on traite de sa nature, de son établissement, de ses variations & des causes de sa decadence; on y a joint quelques dissertations sur les articles les plus importants, & les plus contestés. Tome I. & II. De mange vigtige Sager, som mangesteds forekomer i Skriftet, giver lættelig tilkiende, at det ikke har kostet Forfatteren ringe Møye at forfærdige det samme. Til at stille en saa delicat Materie for Lyset, og at opløse de derudi forekommende Tvivls=Knuder, som den Bavelige Geistlighed i saa lang Tid har bemøyet sig med at knytte Siælene, udfordres visselig en stor Taalmodighed, et uforsagt Mod og en igiennemtrængende Forstand.

Slutningen følger hernæst.

Frankerige.

Paris.

For Liebhabere af Historien er et Skrift for nogen Tid her udgangen, førende saadan Titul: Memoires Historiques, qui concernent le Gouvernement de l'ancien & du nouveau Royaume de Tunis, avec des Reflexions sur la Conduite d'un Consul & un detail du Commerce. Vol. in 12. de 344 pages par Mr. de S. Gervays. Kongeriget Tunis er, som all Verden veed, en vigtig Staat paa de Barbariske Kyster, og har sit Navn af dens eegen Hoved-Stad. Det grændser i Vesten til Algier, i Osten til Tripolis, i Sønden til det Bierg Atlas, og i Norden til det Middellandske Haf. M. S. Gervais, der i nogle Aar som fransk Consul sammesteds har resideret, og som følgelig har haft allerbest Lejlighed, til at blive informeret om alt hvad denne Staat betraffer, forhaabede ved nærværende Skriftes Udgift at fornøye Publicum. og desuden holdt det sig for en Blygt, at communicere sine Landsmænd og andre Europæiske Nationer en Idée om dette Barba-

riska

bariske Riges Tilstand, eftersom det dog ikke i særdeleshed er bekendt. I Begyndelsen beretter Auctor, hvor liden Oplysning den gamle Historie har givet ham om Tunis, hvorpaa følger endeel Anmerkninger over Carthaginis Undergang; siden kommer hand til de Huuse, hvoraf de Tunefiske Konger har haft deres Oprindelse; ligeledes betragter hand, hvorledes denne Staat er opkommen; hvad Staats-Forandringer derudi ere indløbne indtil vore Tider, og naar hand dernæst har fortættet, hvad ham om de sidste Konger er bevidst, beskriver hand den gamle og nye Regjerings-Form, Landets Sæder, Stikke og Magt, dets Politie, Religion, item hvad Conduite en Consul maae føre, saavel i henseende til hans Med-Consuler, som Nationen selv. Allersidst gøres endeel Reflexioner over, hvorledes de Franske Consuler bør opføre sig imod Commerce-Kammerets Deputerede, og de Deputerede igien imod de Herrer Consuler. Efter hvilcke Betragtninger følger en særdeles Beskrivelse over Handelens Drift i Tunis, samt en kort Beræring om Landets

dets Climat. „Jeg vilde være særdeles
 „fornøjet (siger Hr. Gervais i Begyn-
 „delsen af sit Skrift) om mine Med-
 „Brødre, efter mit Exempel, arbejdede
 „i Kap om hinanden udi deres Embede,
 „og om de ved en berømmelig Flid lode
 „see den Estime, de selv lagde derpaa. Af
 „saadan cenig Flid, farer Auctor fort,
 „maatte og fødes en lige saa curieux
 „som nyttig Kundskab om baade de Ori-
 „entalste og Barbariske Kyster. Mand
 „kand aldrig for meget udstudere de os
 „saa Avindsyge Nationer, hvis Kundskab
 „er os saa høyt nødvendig, og Publi-
 „cum kand aldrig vise sig erkjendelig nok
 „imod Consulere, der, ligesom Hr. Gervais,
 „vilde oplyse dem i de Ting, som de ved
 „deres Ophold udi adskillige Lande har
 „Lejlighed, til at i agt tage. Men for en
 „længere at opholde sig ved Begyndelsen
 „af Auctoris Skrift, vil mand nu med-
 „deele en liden Idée om disse Memoirer i
 „sig selv. „Saa vidt (siger da Auctor)
 „mand veed af den gamle Tunefiske Hi-
 „storie, da var Hoved-Staden i forrige
 „Tider bekjendt af det Navn Tunes, og
 „brugt til en Baaben=Blads af Scipio-
 „ne

„ne, der denne General foretog Cartha-
 „ginis Beleyring. I det øvrige citeres
 ingens Auctoritet af Forfatteren, men
 alleene betragtes de overblevne Rudera
 af Carthago, som, efter Forfatterens si-
 gende, var situeret langs med Kysten i
 mellem den lille Stad Porto-Farino og
 den Forteresse Gouletta. Det merkvær-
 digste, disse Rudera forestiller de curieuse,
 ere de Vandledning, som paa 60 Miles
 Distance leedede Vandet til Carthaginis
 Cisterner, og som af Hr. Gervais beskri-
 ves saaledes: „Vandledningernes Bæl-
 „vinger, som ere 130 Fod høje, have en
 „Diameter af 14 Fod, og ere mange Ste-
 „der 4 Fod tykke, paa 8te Fods højde; de
 „ere giordte af extraordinair haard fir-
 „kantig Steen. Cæmentet, hvormed de
 „ere fæstede, og som endnu er i Bruug hos
 „Maurerne, er saa fast, at de stærkeste
 „Folk med de dygtigste og dertil tienlig-
 „ste Instrumenter neppe formaar at ned-
 „bryde den. Belangende Cisternerne,
 „hvoraf endnu sees 17, da ere de lige
 store og tæt hos hinanden anlagte, med
 flade og tynde Laager, og communicere
 hinanden Vandet. (Videre hernæst.)

Søye Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

19.

Den 8 Maji 1738.

DANNEMARK.

Kjøbenhavn.

Over vor Frue Kirkes Indvielse
den 30 April sidst afvigte, haver Mon-
sieur Clitau gjort efterføgende
Arier og Recitativ.

Aria.

Saf skee dig, o gode Gud,
Som har ført mig glad tilbage,
Zion, din saa kiære Brud,
Efter mange Sørge-Dage.

2

Saf

Tak see dig, o gode Gud,
Som har ført mig glad tilbage.

Recitativ.

Ja kom, min smukke Due,
Kom hid, her skal du leve tryk og rolig
I Glæde og Fornøjelse,
Som du for ti Aar siden pleyede,
For Jldens vilde Lue
Jog dig fra Hiem og denne Zions Bolig.
Kom, kom, af din Udlændighed,
Her skal du finde Sted;
Ja kom, min søde Frue!

Aria.

See, her staar din Brud for dig,
Søde Brudgom, giv mig Naade!
Lad min Fiende pakke sig,
Frie mig fra al Nødd og Vaade;
Søde Brudgom, bliv hos mig!
See, her staar din Brud for dig.

Her i Staden seer mand nyelig fra
Trykken at være udkommen en Bog med
Titul: Concordantz over alle den Hel.
Bibels Canoniske Bøger, hvor udi læt og
snart kand findes alle nødvendige Dicta
Classica, probantia, & emphatica, under
hver deres Materies og Indholds rette
og

og tilbørlige Titul; Bogen bestaaer af 5 Alphabeter og 3 Art in Quarto, Prisen er 9 Mark Danske i raae Materie, og kand bekommes hos Bogtrykkeren Seigr. Ernst Henrich Berling i store Cannike-Stræde. Ligeledes er sammesteds at bekomme for 6 β . en Bog, som har til Titul: En retskaffen Christens Kiendtegn etc. Item den Lybelske Dødnings-Dans paa Rium for 2 β . Ommeldte Bøger kand og efter Begæring sammesteds indbunden forskaffes. Og iligemaade ere ovenmeldte Bøger at bekomme hos Sr. Hinrich August Weideman, Bogbinder i Bergen.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 322.

Det, som da herefter skal indføres i de Lærde Tidenders Notificationer, tages af det Skrift, som Alethophilus os haver tilsendt, som haver følgende Titel:

Sciagraphia
Operis sanè Instructissimi,
a Dano quopiam,
cui volupe erit, in posterum concinnandi,
de

de

Lingvæ Danicæ Præcellentia,
Divitiis & Elegantiis,
per Epistolas varias delineata.

ab

Alethophilo

ad Anonymum Danum.

Novis publicis per Septimanas dabitur,
ut Dani arrigant aures, Lingvam Vernaculam æstiment, & postmodum
suis laudibus extollant.

Alethophilus skriver til sin Danske Anonymum nu om eet, og nu om et andet i det Danske Sprog, ligesom det kand falde ind; Men, endskjønt ingen Orden just tages i agt, kand det i fremtiden tiene den til Nytte, og blive den til gode Materialier at begynde med, som for Alvor vil legge Haand paa Arbejdet, til at skrive ræt og tilstrækkeligt om det Danske Sprog. Skriftet er inddeelt i visse Sectioner, og hver Section handler om en vis Materie i det Danske Sprog, som herefter videre skal ommeldes.

Tidskland

Hamburg.

Her er for nogen Tid indløben en Mis-
live

five fra Stockholm, skreven af Hr. Erich Julio Biorner, Assessor udi det Kongel. Antiquitets-Collegio, med endel Anmerkninger over et Programma, som ey for længe siden af Hr. Prof. Olof (eller Olao) Celsio til Upsal ved Trykken er udgivet, og handler om de Hedske Rune-Steenes og Grav-Hoyenes Antiquiteter. Hr. Assessor giver sine Anmerkninger denne Titul: Korte og i en hast forfærdigede Argumenta paa, at vores Bauta og Rune-Steene ere et og det samme, og har deres Oprindelse af den Hedske Alderdom; udgivne til at oplyse et nylig til Upsal udgangen Programma. Nu følger disse Anmerkninger in Copia til Væsrens Fornoyelse, hvoraf en og anden indifferentes Ting ere retranscherede.

I. Det Ord Bauta betyder signare, insignire, clarum reddere, hvoraf kommer det Ord Bauta, insignis, præstans, Sverds Baute, bellator insignis, og følgelig Bauta-Stein, lapis signatus, insignis, memorialis, som ellers kaldes Merk-

Stein, eller en merket Steen, lapis Mercurialis.

II. Beretter Sturleson i sin Ynglinga-Saga, at Oden, hvilken Poëterne tilegne de fleeste Love hos de gamle Fædre, havde befalet, at oprette Mota Steene for de, som havde begangen en Mandbot : en Mandhaftig og Heldte-Sierning. Mota betyder formare, insculpere, Mot casus, factum, modus, hvilket altsammen stemmer jo overeens med Bauta, og forklares Sturlesons Ord af Helge Husafeld, udi hans Nordiske Kongers Chronike, noget nærmere saaledes: De Storwircksmänn (det er: Mænd af ypperlige Sierninger berømte) maatte mand oprette Sigursteinar eller Hernadssteinar, d. e. Seyervindings eller Kampsteene.

III. I den Deel af Samunder Edda, som kaldes Odens Havemal, S. 61. nævnes, at mand træffede meger sielden de Bota-Steine paa Behene, med mindre de samme af en Ben for en anden vare oprettede. Men nu skaer meestendeels Rune-Steine ved Behen, og kand der gandske tydelig læses paa mange, at

Deels

deels beslægtede Benner, deels Fader, Søn o. s. v. have ladet de samme oprette til en Erindring for en anden. Saaledes vare Runerne og for det mindste i den sidste Odens Tider i Bruug; og at mand har haft for Bane at udhugge dem, det kand mand foruden i Sturleson og andre Saga=eller Historie=Skrivere, ogsaa læse udi bemeldte Havemals S. 70, 101 og 104. Hvoraf sees

IV. At ovenanførdte Bøstæene ikkun tilkommer stridbare Mænd og Seyers=Heldte, (hvorfore de og kaldes Seyersvindings=Steene) saasom de, der i følge af Odens Lov, alleene med Grav=Høye bleve bærede, hvorfore mand og megetielden finder en Runesteen paa eller ved Høyene, men meestendeels ved Beyen og de ældste Lands=Byer.

V. Staar der udtrykkelig mældet paa mange Steene, at de alleene ere blevne opsatte til tappre og Seyerrige Heldters saavel som deres Ære, der havde signaliseret sig i Hernad og Wicking, d. e. i allehaande tappre Sierninger til Søes, eller foretaget farlige Reyser til langt fraliggende Lande, saasom Græ-

Fenland, Massien eller Møssien, Tinga-
 land eller Tingitanien, Tafestaland el-
 ler Thevestia, Africa og Asia. Thi de
 fare meget vild, og røbe deres Bantun-
 dighed i de Gothers Historie, Sprog
 og Runer, som ved det Ord Grickland,
 paa Gothisk, Girkla, vilde forstaa Rus-
 land; Eftersom dette sidste overalt kal-
 des Gardar, eller Garda-Rike, og Hi-
 storierne mælder, at Dromoundar eller
 store og rige Last Skibe ere ankomne fra
 Girklahaf eller de Grædste Havne, d. e.
 Mari Ageo, med gyldne Stoffer og an-
 dre kostbare Vare. Paa bemeldte Ru-
 ne-Steene staaer fremdeles udtrykkelig
 mældet de, som have overvundet Riam-
 perne, paa Gothisk Guttar, (see Verelii
 Runogr. p. 46.) eller andre Ziender.
 Fremdeles finder mand derpaa de Kon-
 ger, som i Hedenskabet regjærede, som Ex.
 Torila og Aki, Ingwar, Herröd og Haa-
 kan. Endelig seer mand og derpaa Fi-
 gurer, som aldrig har vaaren brugt af
 Christine, men ikkun af Hedninge og halve
 Christine, hvilke sidstes Skrive-Maade
 plejede at være meleret, og bestaae af
 nye Expressioner og nyere Runer og
 Former af Steene.

VI. Den største Deel af Rune-Steene-
ne ere altid ved Tidens længe forælde-
de, uden at nogen Bræt ellers derpaa
findes, hvorimod mand tydelig kand see,
at de med christelige Paaskrifter forsh-
nede Steene, have en meget yngre Ud-
hugning, og meget dybere og skarper
Lacunas og Kanter.

(Slutningen hernæst.)

Engelland.

London.

Slutning af Histoire du droit public
Ecclesiastique François.

Til at skrive dette Skrift fik Auctor
Anledning af den Resolution, hand hav-
de fattet, at ville beskrive alle Baver-
nes Levnets-Løb. Vel har mand ingen
Mangel paa de hellige Fædre til Rom
deres Levnets-Beskrivelse; efter som de
Romersk-Catholske have aldrig vaaren
esterladne, i at forhverve deres Geistlige
Over-Hyrder et ævigt Navn ved Skrif-
ter. Mens dette er værdst, at de mee-
stendeels, som bekendt er, ikkun have
bragt deres Skrifter til Enden paa den
halve Deel nær. Baverne ere ingen

Engler, og have de ligesom andre, baa-
 de Got og Dødt hos sig; og da det saa-
 ledes har sig, saa maatte mand spørge,
 om mand kand vente, at en Romersk-
 Catholik skulde have saa brændende en
 Kiærlighed til Sandhed, at den gav os
 en oprigtig Afskildring af en eeneste Pa-
 ve, og betragtede ham saavel paa den
 onde som den gode Side. De kloge Skil-
 drete forestiller et Ansigt, som har no-
 gen Feil hos sig, ikkun paa den gode Si-
 de, og ligeledes har det sig med de Ro-
 merske Historie = Skrivere; thi om det
 var mueligt, saae de gierne, at de kunde
 overtale den gandske Verden til at troe,
 det de Romerske hyperste Præster vare
 gandske uskyldige Mennsker og Petri æg-
 te Efterfølgere. I de forrige Seculis
 have og Folk ladet sig saadanne debite-
 rede Ting binde paa Ermet, og havde det
 maaeskee længere vedvaret, dersom Lu-
 therus og andre u-forsagte og brave
 Mænd ikke engang havde taget Verden
 Skiaellene fra dens Øyne. Hvo som
 kiender til grunde de Romerske Geistliges
 Herredømme, som paa en u-omskræn-
 ket Maneer af dem øves, u-agtet ubi
 Skrif

Skriften staar disse klare Ord: De verdslige Konger regiære, mens I ikke saaledes: Hvo som kiender, vil mand sige, dette Herredømme, og har lærdt det iste Seculi Kirke-Historie, den veed og, at det i Apostlernes Tider, og endnu kort derefter, ikke har seet saaledes ud. Baverne have, siden de noget opløstede deres Hoveder, noksom brydet sig ind paa de retmæssige og af GUD forordnede verdslige Herrer, Førster, Konger og Keyserer; hvoriblandt mand endog har regnet Kongerne af Frankerig selv; hvilket alt i dette Skrift vidtløftigen er udførdt.

Holland.

Amsterdam.

Hos le Cene er at bekomme Lettres morales & critiques sur les differens Etats & les diverses occupations des hommes. Par Mr. le Marquis d'Argent. 8vo p. 238. Mand finder overalt udi disse Breve kiendetegn af en viis Philosopho, som har en dyb Indsigt i Tingenes Beskaffenhed, dømmet skarpsindig, og veed at forklare sig læt og angenemt.

Det

Det gandske Brev bestaaer af visse Tan-
ker, som hand til sine Benneers Be-
hag i Form af Breve har samlet, dog
deraf udeladt meget, som kunde tiene til
hans Sags Oplysning, allene fordi
hand ej maatte synes med Forsæt, at vil-
le giøre særdeles Personer imod. Det
er i alt 26 Breve, hvorudi følgende
Materier afhandles: Om Hof=Jolk
og Menneskene i Almindelighed, om
stoore Herrer, Ministrer, Ovrigheds=
Embeder, og Anstalter, naar de ere
ledige, om mange Lærdes u=lykkelige
Omstændigheder, om de halve Lærdes
Character, om Fruentimmer, om Petit-
Maitres, om de nye Tidenders Liebha-
bere, om Besøgelser og Lyknskninger,
om Opera=Actricer, om foruennne Jol-
kes dødelige Afgang, om Philosophis
og Theologis, om Betsalenheds onde
og gode Virkninger, om Rhetorica, om
Lov=Givere og Munke=Ordener, om
Historie=Skrivere, Poëter, Oversætte-
re, Journalister, slette Criticis og Geist-
lige. I det øvriae er ikke alting herudi
(ligesom i deslige Skrifter sædvanlig ple-
jer at være) af lige Værdie og Vigtighed,
og

og finder man meget at udsætte paa mange Stæder, i henseende til Maaden at proponere paa.

Frankerige.

Paris.

Continuation af Gervais Memoires Historiques, anlangende den Tunefiske Regjæring.

Naar Auctor nu har beskrevet Ruderachartag: gaar band til det Tunefiske Riges Staats-Forandring, som tilbragte sig ved det Romerske Riges Undergang, der gandske Africa faldt under de Saraceners Herredømme. Califerne, som vare Mahomets Efterfølgere, regjærede i nogle Seculis denne Staat ved deres Statholdere, som toge sig det Navn Emir, hvilket Ord betyder saameget, som de Troendes Første. Om samme Førsters adskillige Familier, deres Arve-Følge, Seerbindinger, Magt, og hvad for store Embeder de optrættede indtil 1206, da den Tunefiske Regjæring blev Monarchisk ved den absolute Magt, de Lassis betiente sig af, findes adskilligt udi Skriftet selv. Muley Hacen

gen var ellers den sidste Konge af de
 Lassis deres Familie, og blev af Barba-
 rossa fordrevet ud af Tunis, dog blev
 siden igien indsat i Riget af Carolo 5to,
 som gjorde ey alleene ham mens endog
 de Mohriske Konger sig Skatsskyldige;
 og erkjendte disse Konger de Spanske
 Monarcher for deres Souverains indtil
 1574, da store Sultan Selim II. erobre-
 de fra Philip II. Gouletta og Tunis. Om
 Arve = Følget taler Auctor saaledes:
 „Riget var vel arveligt; mens at være
 „Kongens Søn var dog ikke tilstrække-
 „lig nok, for at være viss paa Tronen;
 „thi Kongen udnævuede selv, imedens
 „hand endnu levede, hvv af hans Børn,
 „der skulde følge ham efter i Regjærin-
 „gen, og naar hand da havde erklæret
 „en af sine Sønner for Arving, som
 „ham best anstod, da maatte og alle de
 „fornemste af Hoffet og i Riget ansee
 „samme Prins, som en retmæssig Suc-
 „cessor til Thronen, og sværge ham
 „Troskab og Lydighed. Det var end ik-
 „ke en absolutent fornøden Sag, at
 „Kongens Arving skulde være en af hans
 „Børn, mens det var nok, at mand ud-
 „valde

„valgte en af den regierende Familie
 „dertil. Ao. 1574 forandrede Admiral
 Sinan Bacha den gamle Regierings-
 Form, og lagde, efter Auctors Sigen-
 de, Grunden til det nye Tunefiske Ri-
 ge, bringende det samme under det Ot-
 tomanniske Riges Bestiermelse, som
 folgelig didsendte en Bassa hvert tredje
 Aar. Saadanne Basser deelede nu i
 Begyndelsen deres Magt med det Di-
 van eller Raad, samme Sinan havde op-
 rættet, og over hvilket den derefter re-
 volterende Milice satte en Præses med
 Navn af Dey eller Konge, hvis Magt
 har altid vaaren meget indskrænket.
 Mens Sagerne forbleve ikke længe i
 denne Stand, eftersom de Beyer, der
 i henseende til deres Herkomst ikke vare
 andet end Skattens Ind-Casserere,
 fandt Lejlighed, til at ophøje sig over
 Divan og Deyen, og gjorde Regie-
 ringen arvelig i deres Familie. Her
 handler Auctor om de sidste Beyers Kri-
 ger og deres Opførsel, hvilket mand
 maae forbiegaae for Bidtloftigheds
 Skyld, og for at komme desto snarere til
 de Remarquer, som Hr. Gervais i almin-
 delighed gjør over Kongeriget Tunis.

og dets Hoved=Stad. Dette Rige, mæles da, at regiæres af en Haandsfuld Tørker, naar mand vil sætte dem i Parallel med den Mængde Mohrer, som det beboer, og som meere land ansees for Slaver end Undersaatter af Tyrkerne. Mand kalder dem Mohrer, som opholder sig i Byerne, og Beduiner, de der leve paa Landet under Tæller. Fremdeles fortæller Auctor, at den Tyrkiske Regiæring, som nu omstunder ej dependerer af store Sultranen, beviser denne kun en udbortes Respect, og den fra det Ottomanniske Hof tidsendende Bassa maae lade sig nøye med en raisonable Løn og nogle Æres=Tituler, som ligger til hans Embede. Saa har og Hr. Gervais observeret, at Renegaterne staae ikke i mindre Anseelse end Tørkerne selv, og at de beklæde de fornemste Embeder udi Staatten. „Disse forlorne Menniskers Forstand og Erfarenhed, siger Auctor, ere de Christne meget skadelige, og gjøre de sig en Ære af, at være en Hadere af det Christelige Navn, paa det de derved kunde forhverve sig desto større Anseelse hos Mahometanerne. (videre hernæst)

Søye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

20.

Den 15 Maji 1738.

DANNEMARK.

Notification om Danske curieuse
Sager. No. 323.

Continuation fra Alethophilo.

Sectio I.

De Lingvæ Danicæ in Monosyllabis

Copia & Divitiis.

Alethophilus Dilectissimo

fao Anonymo P. S. D.

Tanta est Monosyllaborum Copia in
Lingva Danica, ut vel integræ sen-

u

ten-

tentiæ ex illis possint confici, quod frustra in aliis Europæorum Lingvis tentaveris: Thesin hanc ex Cathedra Collegii Medicæi, seu Borrichiani Hafniensis Anno 1720 d. 13 Sept. publicè ventilatam & aliquot exemplis defensam esse, etiam nunc memini. Annus est, & quod excurrit, ex quo Tibi, Vir Clarissime, Specimen aliquod per litteras transmissi, Precationem fuisse satis meministi, quæ per aliquot pagellas ex solis & meris Monosyllabis Danicis constitit. Tu quoque mox rescripsisti, ita, ut Specimen meum Tibi omnino placuisse, revera sentirem. Inter Schedas meas hinc inde in Bibliotheca partim dispersas, partim delitescentes, quas inter otia & negotia hisce diebus perlustravi, aliud quoque Specimen mihi incidit in manus, profani quidem argumenti, sed ejusdem farinae. Epistola ea est, otii saltem causa ad hominem non neminem, & tamen neminem, à me scripta. Hanc Tu lege, Vir Optime, Lingvæ Danicæ in Monosyllabis divitias mecum iterum admiraturus. Vale. Dabam è Museo meo d. 12 Nov. 1737.

(videre skal herester følge)

Tydskland

Leipzig

Den habile og velerfarne Chirurgus til Lübeck, Hr. Zacharias Vogel, har for nogen Tid ladet her trykke et Skrift, sem vel fortjener af gamle Chirurgis at læses. Det er en Afhandling om alle slags Brok, hvorledes de samme grundig skal kendes, saavel som hvorledes Herniotomiens Forrætning uden Castration paa en læt Maade kand forrættes, med rare Observationer og fornødne Raabber illustreret, saao og med en Præfation forsynet af Johan Gerhard Wagner D. og Chir. i Lübeck. Hvor stoor Nytte de Franske ved deres Bandagers kunstige Invention i Almindelighed, eller ved deres Brok Baandi Særdeelehed har giordt dem, der med Hernia ere behæftede, er de Chirurgis, som have lærdt noget, best bekiendt; og fortjener samme Invention meget at berømmes. Det som og intet bedre Middel var til at curere saadan Skade udaf Grunden, saa var dette og for saa vidt got nok, eftersom Bandagekunsten af de Franske er drevet til den

Point, at de med den største Brok incommoderede Personer, ved et got anlagt Brok=Baand, kand tage sig saa heftige Legemet's Bevægelse, at mand fast ey skulde troe det, dersom Erfarenhed ey havde lærdt os andet. Mens som denne Cur, i hvor god den og kand være, dog ikkun er og bliver en Palliativ-Cur, og en Chirurgus efter sin Samvittighed er forbunden til, med al Flid at eftertænke og udfinde de Middele, som kand curere saadan Skade af Grundten, og være Patienten siden siklere for hans Sundhed, saa har Forfatteren heri søgt efter Mulighed at opfylde sin Pligt. Hensigten udi nærværende Afhandling er at beskrive Saccum herniosum, efter sin Bessaffenhed af Anatomien, hvorpaa i de hidtildags udkomne Afhandlinger ikke ræt er bleven reflekteret, og af saadan Beskrivelse at aabvendage en Maade, hvorefter Hernia ved en beqvemmere Operation, end hidtil er Seed, kand cureres, formedelst hvilken den Syge uden Castration, uden Scarification, saavelsom uden særdeles besværlig Operation paa Chirurghi Side,

sikker og uden synderlig Smerte saales des Land bekomme sin Helbrede igien, at hand ingen Recidiver tør berygte, eller nødes til at besværges sig sin gandske Livs-Tid med Bandager.

Lemgo

Hr. D. Franc. Alb. Redecker, Medicus til Herworden, har ladet her trykte Meditationes Philosophicas de natura motus, cohæſionis & elasticitatis corporum in 8vo. 5 Ark. I Fortalen skriver Auctor, at endskiøndt de Lærde hidindtil ikke have kundet give en bedre Causam motus, end Fluidum ætheris subtilissimum, dette dog ey er tilstrækkelig nok til at derivere alle Phænomena deraf. Auctor er derfor i sine Betragtninger falden paa et nyt Principium, som hand kalder Princip radior. Gravitantium seu moventium eller og insensibilium, hvoraf hand vil derivere baade naturam motus og cohæſionis & elasticitatis, og angiver den, næst Skaberen, for Causam universalem agentem. Iblant andet skriver hand saaledes derom: Non vereor denique principium radiorum moventium ipsam vocare naturam hujus u-

nive si, vel summi Numinis dextram quasi manum, qva mira simplicitate cuncta movet, regit, gubernat, conservat. Hac causa universali movente, vix, si Deum exceperis, superior datur in hoc universo, neqve sanè ullo alio motus principio indigemus, ubi phænomenorum quam plurium partim ultima, partim proxima reddenda est ratio.

Hamborg

Slutning af Hr. Erich Julii Biörners
Anmærkninger over det Upsaliske
Programma.

VII. Have de Christne tilforn brugt nogle 100de Rune = Steene, saavel til deres Muure som Kirkerens Grundvold, hvor iblant nogle har vaaren betegnede med meegget forborgne og meestendeels ulæselige Runer, til et aabenbare Vidnesbyrd paa, at de Christne ikke have agtet Rune = Steene, mens de samme langt heller afskaffet, eller brugt i en og anden Hensigt.

VII. Derfor maae disse Rune = eller Seyervindings = Steene ey confunderes med de længere og høyere Steene, som mand uden Rune = Skrift finder oprættede ikkun paa de Stæder, hvor mand

plejede at ofre, eller at holde Ting. Af disse findes neppe 20 i gandske Sverrig, og træffes de ligeledes i Danmark, Norge, Tydskland og andre Lande (see Reislars Antiqu. celtic. og Wormii Monument. Dan.) Disse slags Steene ere og ellers en opsatte i nogen anden Hensigt, end for at give Stedet et desto større Anseende.

At der ell. rs i Island findes ingen deslige Rune-Steene, kommer maaeskee deraf, at Islænderne fra nogle 100de Aars Tid siden Christendommens Indførsel, en have constitueret nogen viss Republik. I Danmark og Norge findes et got Antal deraf, mens vides en hvor mange, og i Sverrig findes over 1600 Rune-Steene. Dersom nu de Svenske havde laant Rune-Steenes Brug af de Engelske (som Hr. Celsius i sit anførte Programmate synes at forsøre, saa maatte jo Rune-Steene hos de samme findes i større Mængde, da de dog i alt en have meere end 5 a 6 Stykker opteigende, desuden ere og de Engelske Rune-Steene i henseende til deres melerede, flere og nyere Runer, saavel

som yngre Udhugning og Farve fra vores meget adskildt; og som mand paa eendeel Steene finder Esterrætning om, at de Svenske i forrige Tider have anstillet Farter til Engelland, saa er det meget rimelig, at de har bragt Rune=Steenes Bruug med sig did. Ligeledes er det en afgjort Sag, at Runerne i Christendommens Tid bleve affskaffede, og deres Bruug alleene tilstødt de saa kaldede halve Christne, eller Primitiver, det er: de med et Kaars be-tejgnede, mens ingenlunde de Christne eller døbte, hvorom videre kand læses i min Examino Runico, saavel som Epistola ad Olaum Celsium og Fragmento veteri in Præf. Scröderi ad Lexicon Lat. Scand. Eendeel af de sidstbenævnte, som hængede alt for stærk ved de gamle Skikke, beholdte ogsaa siden Rune=Skript paa visse Mynter, i sær paa de Tider, da Christdommen havde saa dybt roodsæstet sig, at mand en torde staae i Frygt for Misbrug. I det øvrige farer Auctor vild, naar hand siger, at de fra Sachsen og Frankenland i Lat-

det

det indkomne Christne, og følgerig de nylig ombvendte Svendske selv har vaaren for ibrig Papistisk og overtroende, ja meere overtroende, end de nye Papistiske selv; thi jeg har beviist contrarium udi min Examine Runico.

Naar Auctor foregiver, at de Navne Gudastur, Gudfastur o. s. v. ere Kiende=Legn af Christendommens Tiid, saa finder mand derimod, at de Hedenske have holdt det for en Ære at antage Gudernes Navne. Saa staaer jo ogsaa saadanne Navne paa Rune=Steenene, som have deres Oprindelse af Guderne, saasom for Ex. de der begynde af As og Thor. Ligeledes er det og uræt, naar hand siger, at Tru, Trufast, Erlu, Sudan=Dræng o. s. v. ere Christelige Ord, ræt ligesom Truey ogsaa var et Hedenske Ord, og Hedningene have ingen Trofskab haft.

Endelig er det og en Fejl, naar hand indbilder sig, at de Christne have vaaren baant til, at oprette Grav=Høye eller andre Høye, da dog Odens Lov om Grav=Høyes Opklasning, er gandske uimodeligelig, og ved den West=Gotiske Lov staaer anmærket, at Lagtmænnen,

Lumber og Biørn ere blevne be-
gravede paa Høne eller under de
af Jorden opfaste Høne, fordi
de vare Hedninge.

ERIC JULIUS BIORNER,
Reg. colleg. antiq. Alless.

Engelland.

Oxford.

Blassiers Tovey, D. Jur. har leveret
Publico efterfølgende Verk: Anglia Ju-
daica, or the History and antiquity of the
Jews in England, 4. Forfatteren giver
i Præfationen tilkiende, hvor lidet Behag
han har til Tvang og Forfølgelse i Re-
ligions-Sager, sigende: Mand land nok
tuale saadanne vildfarende i Landet, der
lære intet som er Staatens timelig Bel-
gaende imod, hvorefter vises, at Jø-
derne til denne Classe land rignes. End-
skjendt mange Skribentere have holdt
for, at Jøderne vare blevne bragte til
Engelland ved Wilhelmum Conquesto-
rum, saa beviser Hr. Tovey, at de alle-
rede har vaaren der 740. Han beskriver
og, hvor grusommelig endeel Engelske
Konger med dem har forfaret, og hvor
meget got endeel andre derimod har be-

blift dem. **Wilhelmi Søn** overgavde dem med saa mange Belgierninger, at mand kom i den Meening, som hand ikkun var en Kristen af Navnet, hvilken Mistanke forøgedes derved, at hand anstillede en Disputation imellem den Jødiske og Engelske Geistlighed. Kong Johannes stadfæstede og formeerede deres Privilegier, og tillod dem at have en nyperste Præst. Ligeledes forternde hand sig meget over Lord Maire i London, den Tid Jøderne engang ved en opkommende Tumult bleve saa ilde medhandlede, efter som disse beskyldtes for, at Kaarsfaste Christelige Børn, og at staae falsk Mynt. Dog hindrede dette ikke, at bemældte Konge jo forføer haardelig med Jøderne, der hand udi Krigen med sine Naboer og Baronerne, med Magt udpressede af dem Penge. Dernæst fortæller Auctor Jødernes Fata under Henrico III. og Edvardo I., og hvorledes de efter deres Fordrivelse igien forsøgte at smige sig ind i Riget under Cromwels Protection, til hvilken de stilleden den betømmelige Menasseh Ben Israel saavel som endeel andre, med Forestilling, at det var baade de Engleskes Nytte og Pligt, at

bifalde deres Forlangende. Derpaa sammentaldede Cromwel adskillige Theologos, Jurister og Borgere i London, for at deliberere, om og paa hvad Vilkaar man igien kunde tage imod Jøderne. Men som de ikke kunde blive eens med hinanden om noget vist, blev Tiden Cromwel for lang, og Jødernes Forhaabning til Vand. Men under Carl den 2den, som forsikkrede dem om sin Besskermelse, komme adskillige Jøder ind i Landet Aar 1664 og 1665, hvilke sig og siden der indtil nu have fortplantet.

Frankerige.

Paris.

Continuation af Gervais Memoires Historiques, anlangende den Tunesiske Regjæring.

I Kongeriget Tunis taler mand 3de slags Sprog, nemlig Arabisk, Tyrkisk og en fordærvet Italiensk, som kaldes Næder-Frankisk. Dog er dette at agte, at naar de Europæiske Fyrster slutte nogen Fred eller Capitulation med de Barbariske Staater, skeer det paa Arabisk, hvilket og i agt tages i henseende til andre

Acta publica. Naar dette saaledes er vüist tilligemed hvad Klæde=dragt Mands= og Qvindes=Personer bruger, hvad Prydelser udi deres Huuse sees, kommer Auctor til at beskrive Byen udi følgende Terminis: Denne baade Benges= og Folkesrige Bye er bygt paa en hob Høye, som uformærkt efterhaanden tager af lige ned til Slækten, og dette gjør, at Byen bekommer en Gestalt af et slags Amphitheatrum, og paa en maadelig Distance synes smukkere, end den er i sig selv. Den eene Side af Byen ziies med de offentlige Gravstæder omkring et lidet Bierg beliggende, og den anden Side er angeneomt situeret langs ad en vidtløftig Mark, som med Olive=Træer er beplantet. De fire Forstæder udgør en god Deel af Byen, som i henseende til Størrelsen og Indvaanernes Antal ongefæhrlig kand lignes med Marseilles i Frankerig. Gaardene ere smævre og ikkuns halv Steenlagte, Huusene lauve og bestaaende ikkuns af en Etage, og ey forsynede med Vinduer, men i dets Sted bekommer Dags=Lyset fra Gaarden inden til, saa og af lidet Bitter=Verk, som tiene i Steden
for

for Bindever ud til Baden: Ellers ere Huusene en saa anseelige uden som inden til, da mange deraf ere vidtløftigt og smukt indrettede for det Antal Mandes og Qvindes- Personer samt Børn, som deri sig opholder. De ordinaire Huuse have til deres Bequemmelighed en Cisterne og en Brynd for salt Vand, men Spring-Vand er det meget rart at finde. For resten er der intet curieust af nyt eller gammelt, naar mand undtager Rudera af St. Augustin. Ordens Closter, dernæst Caroli sti Blads, og det Slot, som Carol. stus begyndte at opføre, men Johan. Austriacus, hans naturlige Søn bragte i fuldkommen Stand. Samme Slot, som er forfalden paa alle Kanter og af et særdeles vidtløftigt Begreb, beskytter baade Byen og en god Deel af omliggende Egn; og allerlidst kommer Divan vores Auctor for som en merkværdig Bygning, hvor baade Tyrkernes Baaben og Fonds har deres Sted. De Franske, Engelske, Kaysrl., Hollandske og Genuesiske have deres Consuler i Tunis. Jøderne have og deres Districter, og ere 9 à 10000 i Tallet. Dernæst

mæl

mælder Hr. Gervais om Mosqueeerne, og de Friheds Stæder, hvor endeel berømtelige Marabouts Legemer hviler, om Torvene, om Slaverne og de Stæder, hvor mand de samme indslutter, hvorefter hand handler om, hvorledes Justitzen forrettes udi Tunis, og fortæller om den nu regiørende Bey, Assen ben-Aly hans Myndighed, hvis Person, Sæder, Avanturer, Formue, Indkomster og Familie fordeclagtig beskrives. Efter dette følger om den Mahometanske Religion, hvor Auctor forestiller de Pligter, som i den samme maa opfyldes; men eftersom saavel Tyrkernes Religion, som mange andre Stikke ere os saa bekendte, at vi ey alleene torde søge i dette Skrift, for at underrettes om desligeste, saa vilde mand dette betræffende have Læsere henvist til Auctoris Skrift; dog vil mand til Liebhabernes Fornejelse indrykke noget om deres Siftermaale, da derved findes endeel besynderlige Omstændigheder, som ey i enhver historisk Beskrivelse over dette Rige læses, hvorefter om i Slutningen skal følge.

Italien.

Brescia i det Benediske.

Hos Rizzardi ere trykte Notizie Istoriche e critiche intorno alla vita, invenzioni ed agli scritti di Archimede Siracufano, dell. Co. Gian-Maria Mazuchelli. Bresciano 4 maj. pag. 124. 4 Raabberstt. Eftersom endnu ingen Levnets Beskrivelse om Archimede er seet, da kand nærværende Auctor med Føje berømmes for sin paatagne Umage i saa Tilfælde, hvortil hand skal have de fornødne Requisa, nemlig Belæsenhed i de Grædske Skribentere, og god Videnskab i Mathematiken. Hand har med stor Flid samlet alt hvad der i Antiquiteterne om Archimede findes merkværdigt, og beviist det med Skribenternes Steder. Det om Archimede, at hand med sit Brændespeyl har antændt Skibe, forkaster Auctor som en Fabel, og viser, at Sagen strider imod Naturen selv. I det øvrige handler hand udførlig om Archimedis Skrifter og deres Editioner, anfører en Fortegnelse af dem, der have commenteret derover, og mælder, hvad de fornemste Lærde derover have jugeret.

Søye Sidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

21.

Den 22 Maji 1738.

DANNEMARK.

Kiebenhavn.

Ober Wallöe Stifts Indvielse

den 14 huj. haver Monfr. Clitau giort
eftersølgende Arier og Recitativ.

Aria.

Du grosser Zebaoth,
Höre was wir bitten sollen,
Señ du dieses Hauses Gott,
Treibe weg mit Hohn und Spott,
Die demselben schaden wollen;
O du grosser Zebaoth!

X

Re-

Recitativ.

Ach überschütte auch mit tausendfachen
Segen,
DIE, dieses hohe Stift gestiftet hat;
Seh mit der Königin auf allen Ihren
Wegen,

Erfreue Sie, o Gott!
Ach laß Sie viele Jahre leben,
Biß daß Sie endlich Lebens-satt
Nach dieser Pilgerschaft vor deinem
Throne schweben

Und in dem Himmel Freuden-voll
Bey dir, o Höchster, leben soll.
Behüte auch den König; Zieh heraus;
Errette stets das königliche Haus;
Wir sprechen hierauf alle Amen,
Es sey in Jesu Nahmen.

Chorus.

Aus dem Liede: Ach Jesu, dessen Treu.
In Jesu Nahmen bin ich heute aufge-
standen,
In ihm vollbring ich heut, was mir
kömmt unter Handen;
In Jesu Nahmen ist der Anfang schon
gemacht,
Das Mittel und der Schluß wird auch
durch ihn vollbracht.

Hos Sr. Joh. Nic. Loffius er et Skrift at bekomme, som uhelig fra Pressen er udkommen, kaldet Gudelig Længsel, (extraheret af Hugon. Pia Desideria) med tilhørende 46 Sindbilleder, saa og et Tilleg af endeel udvalde Aandelige Psalmer, og er Prisen derpaa i Mt. 8 fj. for Exemplaret. Saa er og udkommen det andet Oplag af Doct. Masii Underretning om Communionen, med et Tilleg af endeel udvalde Bønner, og nogle paa Zions Bierg opsankede Ar, Exemplaret for i Mt. Disse gode og opbyggelige Skrifter, skal formodentlia findes behagelige, heldst siden de for saa civil en Pruis kand havees, saa Liebhaberne derfor skal finde største Fornøjelse. Samme Skrifter ere og at bekomme hos Niels Hansen Møller, Bogtrykker i lille Hellig Geist Stræde, og indbunden hos afg. Holger Pedersen Bogbinders Enke i store Kantiske Stræde.

Notification om Danske curieuse
Sager. No. 324.

Continuation fra Alethophilo.
Specimen Monosyllabico-Danicum.

Min Ven!

Det Brev, som du skrev mig sidst til, fik jeg just, da jeg var syg og svag, og laae paa min Seng. Bliv, som en from og god og kjær Ven, ej breed paa mig, og bær ej Ank, ej Had og Nag til mig, at du ej fik strax Svar fra mig paa sligt et Brev, som du med saa kjær en Haand skrev til mig, som til en Ven, den jeg veed, at du har kjær, ja saa kjær, som du har dig selv. Nu er jeg, Gud ske Lof og Tak og Brittis, fridst og sund og stærk! At du kand saa Svar fra mig paa saa kjær et Brev, som du nu sidst skrev mig til, saa viid, med ald Tak fra mig, at jeg, som jeg før har sagt, fik dit Brev paa min Seng, og da jeg laa syg. Det Brev faar du nu Tak for af mig og fra min Ven. Thi det var, og det er min Pligt. Jeg veed, at du ej kand see suurt paa mig, om du end ej sidst fik Brev fra min Haand. Nej! Nej! Jeg har nu i saa lang en Tiid kiendt dig, og du har kiendt mig, ja fra den Tiid af, da du var et Barn, og jeg selv var et Barn. Jeg veed, og jeg er vis paa, at du, som min Ven, har got af, og ræt er glad ved, at jeg

jeg, din tro Ven, er nu fridst og sund.
 Jeg har da læst nu dit Brev, at du er
 den, som du var før. Tak skee dig, at
 du har haft og har mig kjær, som din tro
 Ven. Jeg har og, det veed Guld selv i
 dig kjær, som en ræt huld og god Ven.
 Dit Bud, som var hos mig, og saae mig,
 og fra hvem dit Brev blev mig bragt,
 har vel selv sagt dig, i hvad Stand, hand
 fandt mig, da hand kom til mit Huus.
 Hand græd da, og var om ved at see mig;
 Nu er det, Guld skee Lov og Tak! got med
 mig og med aldt mit Huus. Hver Siæl
 i mit Huus blev glad, da jeg kom mig,
 og blev fridst paa ny. Und mig nu, min
 Ven, aldt got, og ønsk mig aldt got fra
 Guld. Saa gjør jeg for dig og for aldt
 dit Huus! Ja saa gjør alt mit Huus for
 dit Huus og for dig. Bliv du min Ven.
 Jeg har meent dig og dit Huus vel, og
 jeg er din Ven ald min Tid, og til min
 Døed. Hils dig selv og den som du i sær
 har kjær; Du veed vel, at det er din Siv.
 Hils og din Søn fra mig. Far du saa
 vel! Bær sund, og bliv fridst og stærk!
 Elsk mig, som en Ven, til din Døed, og
 lev vel. Det Brev, som jeg nu har sendt

til dig, skrev jeg just i Gaar, da vi fik fat paa et Nyt Aar, da mand af Tal til et Aar har i Brug 1 og 7 og 3 og 2. læg nu selv Tal til Tal, saa seer og veed du strax, i hvad Aar, og paa hvad for en Dag jeg nu skrev dig til. Far nu vel, min Ven! God Nat og Sov vel! Bliv ej vreed, at jeg har sagt God Nat og Sov vel til dig. Thi da jeg skrev mit Brev, var det plat mørkt, og jeg skrev mit Brev ved Lys, ej langt fra den Tid af, da jeg var til Sinds at gaa hen i min Seng. Far da vel nok en gang. Har jeg end ej her sat mit Navn, saa veed du dog nok selv, som en huld og god Ven, hvad mit Navn er, og det veed du vist, at jeg er din Ven

Ald Min Tid.

Tydskland

Frankfurt am Mayn.

Hos Hr. Not. Hockern er at bekomme:
 Orbis literatus Academicus Germanico-
 Europæus, præcipuas Musarum sedes,
 Societates, Universitates earumq; funda-
 tiones, privilegia, eventus, Teutonica-
 rum sigilla, prototypis conformia, unâ
 cum

cum fastis, albo chronologico, catalogo universali membrorum & Professorum hodie viventium in synopsi repræsentans, curante Jo. Georg. Hagelgans, Lauterbacho-Buchovio, Archivario Nassovico-Saræpontano. fol. Ved hvert Academie findes Aaret, hvori det er stiftet, og andre dertil hørende Merkværdigheder. Ved Enden findes en Recension af alle Academiernes Lærere.

Erfurth.

Man ser i denne Stad en lærd Afhandling udkommen fra Pressen, hvis Titul er: De Jurisdictione Marschallorum in sacro Romano Imperio, 4. 18 Ark. I den første Section undersøger Forfatteren det Romerske Riges Marschallers Oprindelse og adskillige Classer. Her anfører Auctor det Ord Marschals adskillige derivationer, som hos Skribenterne findes, og viser, hvo der er den sande og tilforladelige. Dernæst gotgjøres, at Marschallerne tilforn ikke har vaaren andet end Staldmestere; at dette Ord med Tiden er bleven brugt ved de høieste Krigs-Embeder, og deraf Feld-Marschals Charge opkommen. Fremdeles at Mar-

schaller ogsaa er bleven brugt ved Hoves Embeder. Saa forklares og grundig, endskiøndt ikkun kort, hvad Forandring der dette Embede ved de Orientaliske og Occidentaliske Keyserl. Hoffer har vaaren undergivne, hvad af Historierne er at mærke om Majoribus Domus og Seneschallis, hvis Amt differerer fra Comitibus Palatii Embede, item hvorledes Seneschallernes Embede er kommen til Marschaller. Derefter betragter Auctor adskillige Hof-Embeder i Riget, og sælgelig (1) Erke-Embederne, hvis Oprindelse hand finder ved de Tydske Keyseres Hoffer. Disse Erke-Embeder vare i Begyndelsen ikke bundet til visse Huuse, og bleve først giordt arvelige udi Interregni Tid. Hvad nu iblant de samme angaar Arve-Marschal-Embedet, som ligger til det Sachsiske Huus, da gaar Forfatteren besynderlig igiennem, hvad for Krigs- og Hof-Forretninger og Rætte dertil henhører. (2) betragter hand Arve-Embederne i det Romerske Rige, i henseende til deres Oprindelse, og holder for, at de ey for Erke-Embedernes Tid vare arvelige. Derefter viser hand, hvilk

hvilke Chur-Førstelige Erke-Embeder, der have Arve-Bestillinger, og af hvem de samme forestaaes. (3) Stiftets Over-Amtet kand man ikke uden fra ældgamle Charger derivere. Saa giver og Auctor en kort Underrætning om endeel Publicisters Bildfarelse i henseende til samme Ober-Amtet, saag og om Stifts Under-Amtet: og gaar siden igiennem 4) de Keiserl. Huus- eller Hof-Bestillinger, 5) Chur-Førsternes og andre Rigs-Stænders Hof-Amtet, handler om de sammes Oprindelse, og slutter endelig med at fortælle Keiserindens Erke-Amtet. I den 2den Section forebringes, hvad fornøden er at vide om det Romerske Riges Marschallens Jurisdiction, og det a) om Erke-Marschallens og Vice-Marschallens Jurisdiction, til hvilket Kien-de-Tegn Erke-Marschallen bærer Sværdet for Keiseren. Samme Jurisdiction bestrækker sig til Krigs- og Hof-Sager; hvorfore og Auctor erindrer om de Personer, som staae under Vice-Marschallens Jurisdiction, om Vice-Marschallens og Rigs-Stædernes Stridigheder, om deres Bieleggelse 1614, om de Sager,

hvortil Jurisdictionen sig bestrækker, og paa hvad Maade den maa foreøves; hvorved Auctor fortæller om de Tvistigheder, som har været imellem Vice-Marschallen og Staden Franckfurth, og deres Bieleggelse Ao. 1619, om den Strid imellem ham og Staden Regensburg, og endelig den samme Stridighed med Rigs-Stænderne, om Jurisdictionen over Gesandtstabernes Betientere og Domestiquer; paa hvis Afgjørelse mand endnu venter. b) Handles om Ober-Hof-Marschallen ved det Keyserl. Hof hans Jurisdiction &c. c) Om Hof-Marschallernes Jurisdiction ved Forstelige Hæffer i det Romerske Rige. Her efterforsker Auctor, om samme Embede kand leedes fra den Justinianiske Ræt, og viser, at de have alleene haft Jurisdiction over Hof-Betienterne og deres Qvinder, Børn, Huusgesinde og in actionibus personalibus. Til Beslutning undersøges, om Hof-Betienterne kunde renunciere deres Foro; hvorledes der ved Hof-Betienternes Forseelse skal forfares, og hvad om modo procedendi er at mærke, hvilket alt sammen ikkun der gielder, hvort et Hoff-Marschal-Embede øves.

Holland.

Amsterdam.

Et smukt Skrift er her udkommen, under Titul af Principes de l'Histoire pour l'education de la jeunesse par années & par leçons. Premiere année; par Msr. l'Abbé Langlet du Fresnoy, hvoraf noksom sees, at Forfatteren ønsker, det alle unge Mennisker, som i Fremtiden tænker, at regnes iblant den artige og moraliserede Verden, eller at tjene deres Fæderneland i vigtige Embeder, maatte legge sig efter de Historiske Videnskaber; da hand holder det for en u-anstændig Ting, at et ædelt og høyt Gemytte er u-kyndig i hvad som i de forrige Verdens Tider er passeret. Endskiøndt nu mange finder ingen Længsel hos sig efter saadan smuk Videnskab, betymrende sig alleene om det Nærværende, og andre ere af saa indskrænket Forstand, at de holde den Historiske Science for en Bagatelle, saa haver Msr. Fresnoy, som en lærd Mand, en skarper Indsigt herudi, da hand er hos sig selv overbevist, at Historiernes Videnskab

glør

gior sædelige og artige Personer, fornuftige Borgere, kloge Fædre, nyttige og erfarne Tienere ved det almindelige Bæsen. Dette er og en sand og afgiort Sag, at Historierne ere gode Dyders Speyl, og et Magazin af verdslig Klogskab. Mens paa det denne saa nyttige Videnskab i Tide maatte borde unge Mennisker bekiendt og angenem, saa har Auctor udfunden en læt Maade, paa at tilbringe Ungdommen den samme med Estertryk. (Stutvingen skal følge hernæst.

Frankerige.

Paris.

Slutning af Hr. Gervais Memoires Historiques, angaaende den gamle og nye Tunesiske Regiæring.

Naar Forældrene med hinanden først have besluttet og halv afgiordt deres Børns Siftermaale, forsamler sig der paa begge Familier, og naar Siftermaals-Contracten er opsat, gaaer enhver igien til sit, indtil Bryllups-Dagen kommer, da, naar Familierne paa begge Sider ere samlede, Brudgommen

men efter en aflagt kort Bøn, foruden andre smaa Ceremonier, begiver sig til sin Brud, der venter paa ham i hendes Kammer, og da er det, at hun blotter sit Ansigt for ham den første gang. Manden klæder hende alleene af, og forvarer de Diamanter, hvormed hun var udziiret; og lader Bruden sig en mærke med noget, førend Manden ved en Present giver tilkiende sin Fornøvelse med Siftermaalet. De 3 Dage, som gaaer næst for Brylluppet, fordrives med adskillige Festiner og Lystigheder, da mand imidlertid i hver af de Dage fører Bruden til Badet. Pigerne bringe gierne ikke andet Medgift, end eendeel Diamanter og Klædninger; og dersom Manden uden vigtig Aarsage, sender sin Kone hjem igien, eller ophæver Egtteskabet, da mister hand alt hvad som i Siftermaals-Contracten var lobet. Ligeledes dersom Qvinden forlader sin Mand, mister hun al sin Pretention paa hvad Manden hende havde givet. Er der for Skildemissen Børn for haanden, da, saafremt det er Dreng-Børn, forblive de hos Moderen indtil de ere 7 Aar
gama

gamle, og da fand Manden tage dem igien til sig; men vil Moderen beholde dem, falder al Bekostning paa hendes Side. Døttrene forblive hos Moderen indtil de gjør deres Siftermaal, hvor til Manden sournerer de udfordrende Omkostninger. Fremdeles observeres, at Manden og Hustruens Gods ey er fælles for dem begge. Det er og rart at der findes i dette Rige formuende Fruentimmer. Naar Konerne døer, arver Manden den 3die Deel af Godsset, hvilkken Fordeel Konen og har ved Mandens Død. Den afskeddigede Hustrue kand igien gifte sig 3 Maaneder og 3 Dage efter sin Skilsmisse fra Manden, som paa sin Side har Frihed til at indgaae et nyt Siftermaal 3 Dage efter Divortium. Hr. Gervais legger endnu dette til sin Fortælning, at Pigerne, som mand gifter i deres 11te og 12te Aar, besitter sig paa synderlige Maader at tillægge sig Fedme, nemlig: De spise ofte unge Hunde og unge Katte, og nedsluge smaa Kugler, som ere tillavede af et slags læt Deyn med smaat hakket Kiød udi: Denne Spise, saavel som et le-

digt

digt og orkesløs Levnet gjør Fruentim-
 meret baade stærk og seer, hvorudi de
 holde for den største Deylighed bestaar.
 Hvad som de taber udi Tailen, det op-
 lættes igjen ved deres hvide Huud, Tæn-
 der, aabne, levende og næt afdeelte Øn-
 ne. Auctor har ellers tagt taget, at det
 Tunesiske Fruentimmer maler Hænders
 og Fødders Extremiteter med rødt, hvil-
 ken Couleur de og employere til Ansigtet,
 mens derimod sverter Læberne, paa
 det Tænderne skal synes desto hvidere.
 De haver fremdeles svære og kostbare
 Pandeløgver udi deres Ørne. Deres
 Hoved-Haar, som de altid mage saa
 at det er af en Couleur med Ansigtet,
 svæver blot paa deres Skuldre, dog er
 bundet ved Enderne med sorte Silke-
 Baand, som gjør at Haaret ikke sprees
 des alt for stærk omkring. Mand vil
 ikke for Resten her efterfølge Hr. Gervais
 i Henseende til de politiske Reflexioner,
 hand gjør over Tunesernes Politique,
 over en Consuls Opførsel udi hans Em-
 bede, over Handelen, &c. saasom des-
 lige Materier ikke passer sig paa alle slags
 Læsere, og derfor en kunde raade bedre,
 end at læse Skriftet selv.

Det Chirurgiske Academie sammestæds havde for Aaret 1736. opsat en Prøve paa følgende Materie: Om mand burde skiare Krebs udi Brystet, og vel fundet meget Got udi de derover indskiffede Udarbeidninger; mens dog observeret, at Sagen ikke endnu var gandske fuldestgjordt; hvorfore Det har besluttet at beholde samme Materie i dette Aar 1738, med Løfte, at Præsen dobbelt skal vorde uddeelt.

Bourdeaux.

Det her værende Academie des belles Lettres & sciences, er fundet, efter sin sædvanlige Maade, at opsætte 2 Præiser 1739. som vorder uddeelt til de, der best fandt udføre efterfølgende Materier: Om Luften ved Aande-drættet gaaer ind i Blodet, og: at give den rimeligste Aarsage til de mineraliske Vandes Barme og Kuld. Den Præis, som i forgangen Aar var opsat paa at udføre den Materie om Musclernes Bevægelse, har Hr. Alex. Stuart, Dronningen i Engellands Medicus ordin. & Membrum Societ. Scient. erholdt.

Søye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

22.

Den 29 Maji 1738.

DANNEMARK.

Kiøbenhavn.

Notification om Danske curieuse
Sager. No. 325.

Continuation fra Alethophilus.

Sectio II.

De Lingvæ Danicæ Copia Proverbiorum
& Locutionum quæ de nominibus Pro-
priis Virorum partim, partim quoq;
Feminarum jam dudum sunt
deprompta.

Alethophilus dilectissimo Suo.

¶

P. S. D.

Nescivi haectenus & adhuc ferè nescio, quí fiat, ut Lingvã nostrã Danicã fastidiant non modo exotici, sed & ipsissimi nostri Populares? Sed nescire jam desino. Lingvã nostrã à peregrinis contemni, non amplius, nunc miror. Hi etenim Lingvã nostrã popularem & maternã neqve intelligunt, neqve intelligere fatagunt. Causã si audire velis, hanc habeto. Culpã ego omnem transfero in ipsissimos Tuos, meosqve Danos, qui Lingvæ Patriæ, Ejusqve elegantiarum sunt prorsus incuriosi. Hoc Tibi posthac, Vir Amicissime, ita ostendam, ut verum me dixisse & Tu ipse deprehendas, & Nobiscum sciant, & fateantur Exotici ac populares. Specimen hac Epistolâ Tibi dabo saltem de Lingvæ Danicæ Copia Proverbiorum, quæ de Nominibus Propriis Virorum ac Feminarum jam pridem desumpta fuere, & Danis adhuc satis Danicè sunt in Usu. Hoc mitto, plura aliàs in posterum, si Deus volet, missurus. Lege, quæ scripsi. Rescribe, uti soles, & feliciter Vale. Dabam è Museo meo d. 20 Jan. 1738.

(Sidere skal herester meldes)

Lydsland

Leipzig

Hos Langenheim er at bekomme et Skrift, kaldet Antiquitates plantarum feralium apud Græcos & Romanos, Auctore Georgio Aug. Langguth, M. A. 4to 12 Art. Hr. Mag. handler udi dette lærde og med meegen Belæsenhed udziirede Skrift, om de Planter, som de Græker og Romere have brugt ved deres Lüg. Udi den 1te tracteres om Rhamno. og lauro, som mand har fundet i de Syges Huuse. I den 2den om Casia, Myrrha, Thure, Amomo, Opopallassamo, hvoraf mand beredde en Salve, til at salve de Dødes Legemer med. I den 3die om de Planter, som gave tilkiende, at i det Huus, uden for hvilket de stode, var et Lüg, nemlig Picea og Cupresso. I den 4de om de, som mand brugte ved Parade-Sengen og Baaren, papyro, cupresso, qvercu, arbuto. I den 5te om pinu og papyro, som bruges til Faklerne. I den 7de om de Biber af Ioto og Buxo, som bruges ved Lüg-Begiængelse. I den 8de om de,

D 2

som

som for deres gode Lugt Skyld bleve kastede paa Baalet, Casia, myrrha, thure, costo, nardo, croco, amomo, cinnamomo. I den 9de om de, som til Baalets Oprætning bleve brugte, cupressu, cedro, thyo, myrto, lauro, pinu, picea, ilice, robore, quercu, abiete, fraxino, orno, populo, fago, taxo, alno, ulmo, olea. I den 10de om de, som til lige med Asken bleve kastede i Urnen, thure, cinnamomo, amomo, casia, nardo, croco, balsamo, rosa, viola, olea, myrto, populo nigra. I den 11te om de, som bleve satte over Gravene, nemlig: Fago, quercu, populo nigra, myrto, buxo, palmite, ilice, lauro, taxo, picea, caprifico, cupressu. I den 12te om de, hvormed mand ziirede Grav-Stæderne, apio, potho, lilio, rosa, malpha, asphodelo, viola, hincyntho, amaraco, narcisso. I det 13de om de, som brugtes ved det Spil, som ved Baalet blev anstillet, nemlig: Ficu, palma, lauro, olea, apio. I det 14de om de, som ved Begravelses-Maaltider bleve fremsatte: Faba, lente, apio, la-

Etuca. I det 15de om de, som brugtes
til Lustrationen, lauro, olea, squilla.

Halle

Udi Fritschens Boglade er at bekomme: Principia philosophiæ Naturalis, experimentis stabilita, in usus Academicos, 1738. 9 Ark. Physicæ første Opkomst fandt man regne fra de Tider, da man ved Experimenta søgte, at opbøje den til en Videnskabs Værdighed. Dog var det ikke saa straxen mueligt, at opnaae en høy Grad deri, eftersom de derudi indførende Hypotheser og Kunstens Ufuldkommenhed, i at gjøre Experimenter, selv vare en Hinder derudi; thi at begrunde alle corporum uforanderlige motuum leges, var det allerfornemste, og dette har man temmelig opnaaet udi disse Tider, og fornemmelig maae tilskrive saadant den lykkelige Mathematicens Connexion med Natuurens Videnskab. Denne nødvendige Connexion imellem begge Videnskaber har Hr. Hof-Raad Sellius, som Forfatteren af nærværende Skrift, i Gierningen vel beviist, eftersom hand i forte Sætninger har indbegrebet og lige-

ledes med egne Experimenter stadfæstet alt hvad af de lærdeste Mænd om Corporum Egenskaber og Bevægelser er opfunden og forsøgt.

Wittenberg

Udi Zimmermans Forlag habes følgende Bog: Veritas religionis Christianæ, methodo demonstrativa proposita, Auctore M. Jo. Ernesto Schuberto Elbingensi. Cum dissertatione proœciali de notitia irreginiti, contra Antibarbarum Halensem, 8vo. 9 Ark. Forfatteren, som har besittet sig paa, at indrætte sin Afhandling om den Christelige Religions Sandhed saaledes, at ingen Naturalist med Rætte noget derimod kand indvende, har til den Ende i det 1ste Capit. viist, at den natuurlige Religion en er tilstrækkelig nok, og følgerigen i det 2det, at en Aabenbaring er fornøden. Dernæst giver hand Kiendeg Tegn paa den sande Aabenbaring, hvorved mand kand skille den fra den falske.

Magdeburg

Mand seer her et nyttigt Skrift udkommen under Titul af Theologia pastoralis practica, eller Samlung nyttig

ba

barer Anweisungen zu gesegneter Führung des Evangelischen Lehr-Amtes aus gedruckten Büchern sowohl, als schriftlichen Urkunden, und mündlichen Anmerckungen vieler Gottes-Gelehrten mitgetheilet, von einigen Dienern des Evangelii. Das 2te Stück. 8vo. I Skriftet indeholdes 1) Udtoeg af de bedste Pastoral-Formaninger af Constitutio-nibus apostolicis. 2) Extract af de 1737 til Reval holdne Synodal-Samtaler. 3) Fortsættelse af Excerptet af den geistlige Conferentz til N. om en Lærers Forhold i tvende besynderlige Tilfælde. 4) Continuation af den Klosterbergiske Pastoral-Conferentz over Jesu Christi Daabs Evangeliske Historie. 5) Afhand-ling over det Spørgsmaal: Hvorledes i Almindelighed med de Personer skal for-fares, som ikke gaae til Herrens Nad-vere, mens i Synderlighed med de, som af Frygt for deres egen Uværdighed entholder sig fra den samme. 6) Om no-gen ved den Hellig Aands Ledsaaning kand holde sig i lang Tid fra Alterens Sacramente, og hvorledes med dem, som saadant foregive, skal omgaaes.

Holland.

Amsterdam.

Slutning af Mr. l'Abbé Langlet du Fresnoy, hans Skrift, kaldet, Principes de l'Histoire pour l'education &c.

Den Udenads=Læsning, som til deels dovne Lærere desværre have indført i Skolerne til en u-oprettelig Skade for de unge til Verden avancerende Mennesker, er, uden megen videre Omsvøb, en forbandet Ting, som har strækket de fleeste fra, at lære denne Videnskab, og har ved de dumme uvidende Lærere deres Fordeel ved denne skadelige Lære=maade; thi Tiden løber uformærkt hen derved, og raisonneres maade der ikke, hvilket og er saadanne Lærere raadeligst; thi maake kunde mangt et muntert Hoved gøre Skolemesteren saadant Spørgsmaal, som hand maatte lade være ubesvaret; og hvor vilde det da gaae med den udbetlede Hønsagtning? Hvo som derfor paa en fornuftig Maade vil instillere Ungdommen denne saa nyttige Science, og det saaledes, at det tillærde en igien af Sukommelsen tabes, da maa hand holde

de sig til saa nyttige Bøger, som nærværende er, og finder hand i denne 1ste Deel, som for Lærlinge er indrettet, 50 forebragte Lectioner: en for hver Uge, og følgelig for det gandske Aar. Indholden bestaaer af en Forberedelse til denne Videnskab af den Bibelske, Ægyptiske, Assyriske, Mediske og Periske Historie.

Utrecht.

Johan Ewelt har forlagt *Johannis Christiani Loersii, Theologi Duisburgensis, dissertationes theologicas, quarum prima agit de angelorum corporibus; altera de homine, ad gloriam Dei condito; Tertia autem, hominem ad gloriam Dei conditum esse, ex facultate intelligendi probat.* *Quibus accedit Jacobi Ode, Prof. Trajectini, dissertatio theologica de natura angelorum, in qua variae & discrepantes Gentilium, Judæorum, & ecclesiæ Christianæ Patrum, sententiæ exponuntur; deinde angelos esse spiritus rationales, a mole corporea liberos, quibuscum naturaliter & semper non juncta sunt corpora, probatur; tandem illa Celeb. Loersii opinio de angelorum corporibus proponitur, & pau-*

lo prolixius & accuratius examinatur.
 4. i Alph. 10 Art. Hvad Indholden af disse tilsammen trykte Dissertationer anbelanger, da handler Hr. Loers i den første Dissert. om Enalencs Legemer, og prøver Monsr. Odes Meening om samme corporibus. I den anden Diss. beviser hand, at GUD har skabt Menneſket til sin Ære, og at GUD har kundet skabe noget uden for sig selv; dernæst at hand har villet gjøre det samme: Fremdeles efterforsker hand GUDs Hensigt, hvorfor hand har villet gjøre det: og endelig hvad for Midler hand har betient sig af, til at opnaae sit Ønemærke; til sidst tages Erfaringen til Hielp, for at bevise, det GUD har giordt alting for Menneſkens Skyld og Menneſken til sin Ære. I den 2die Afhandling beviser hand af den Menneſket medgivne Forstands Evne, at det er skabt til GUDs Ære. Naar hand nu i Forveien har afgiordt dette tydelig, at Siælen er skabt til GUDs Ære, og beviist det klarlig af Siælens eegen Natur, eftersom den virkelig er et adskildt Væsen fra GUD, og er sine Handeler selv bevidst, elsker sig selv, er udødelig, og følgerlig ikke kand gjøre sig selv til intet

eller unddrage sig fra dens Skaberes
 Herredømme og Alvidenbed: saa gaaer
 hand videre fort, og vil bevise det af alle
 Siælens Kræfter; og da fører Ordenen
 det saa med sig, at hand først maae giø-
 re det klart af Forstanden. Her tager
 hand nu først den sunde Fornuft til Hielp,
 og viser af den samme, at den Menne-
 skelige Siæls Forstand overbeviser os,
 den er skabt til Guds Ære. Derefter
 lærer hand, hvorledes Aabenbaringen
 stemmer fuldkommen overeens dermed.
 Udi alle disse Afhandlinget fornemmes
 Auctoris store Force udi Philosophien, og
 en ordentlig Maade at tænke paa. Hr.
 Odes Afhandling om Englenes Natur
 er fuld af lærde Anmerkninger: og un-
 dersøger hand først Platonis Lære, som
 var, at Dæmones havde Legemer, dernæst
 de Platonikers, som tillagde dem lusti-
 ge, brændende og usynlige corpora. A-
 ristoteles troede, at de vare Aander sam-
 mensatte af Elementerne. Jødernes
 Meening er adskillig, hvoraf endeel ha-
 ve tilegnet Englene brændende, og Dæ-
 monibus saadanne Legemer, som vare
 sammensatte af Ild og Luft; men an-
 dre have erkiendt dem for et Væsen af

gandſte aandelig Natur. Tertullianus, Irenæus, Origenes, Tatianus, Baſilius, Cæſareenſis, Forfatteren af de Samtaler, ſom Cæſareo tilſkrives, Macarius, Severianus, det andet Niceniſke Synodus, Auguſtinus, Hilarius, Lactantius, Gregorius Magnus, have, efter Hr. Odes Forholdende, tillagt de gode og onde Engle, tynde, brændende eller luſtige Lege-mer; hvorved Hr. Ode underſøger, af hvad Aarsage endeel Kirke-Fædre have talt om Englene, ſom ont corporlige Skabninger; og viſer, hvorledes Lombardus, de Conimbricenſes og andre Scholaſtici forklare Auguſtinum. Hvorimod Ignatius, Juſtinus, Clemens Alex. Eufebius, Athanaſius, Gregorius Naz. Chryſoſtomus, Theodoretus, Damascenus og Carolus Magnus have ſagt, at Englerne vare fri fra all Materie. Hvorfore Hr. Loers farer vild, naar hand udgiver ſin Meening om Englene for den ſamme, ſom næſten alle Lærere i den førſte Kirke have antaget, og altsaa er troligere end Scholaſtic. og Ariſtotelis deres. Mange Patres, ſom holdte Englene for at være corporlige, synes derved at være ſalden paa ſaadan Meening, fordi de ved

Bluds Børn Gen. VI. 2. forstode Engle-
 ne. Men den gandske Bildfarelse kom-
 mer, som Hr. Ode holder for, af den
 Grædske Oversættelse og libro apocry-
 pho Enoch: og i de 4de, 5te og følgende
 Seculis er af mange bleven forkastet.
 Dernæst beviser Auctor, at alle Engle ere
 fornuftige Aander, og hverken natuurs-
 lig eller bestandig med Legemer forbund-
 ne. Hvorfor hand igiendriver Clerici
 dubium, Vorstii Meening om de Legem-
 lige Engle, og andres, som tilskriver
 dem u-adskillige Legemer. Hr. Loers
 Argumenter for sin Sætning, som ta-
 ges af den Hoved-Hensigt, hvorføre
 Guld har skabt Berden, af Englenes
 Omgang med hinanden, som hand ej
 kand forestille sig anderledes end legem-
 lig, af den besynderlige Hensigt ved Eng-
 lernes Skabning, at de skulle være den
 guddommelige Forsyns Tienere, af
 Englenes Fuldkommenhed og Lyksa-
 lighed, naar de have Legemer &c. prøver
 og igiendriver Auctor ligeledes grund-
 gen, saaaog forklarer de Stæder, hvormed
 Hr. Loers formeener at stadfæste sine
 Tanker, gandske anderledes. Overmee-
 re examinerer og refutrer Hr. Ode

Loeureses Bistninger om Englens deres
 Legemers Materie, Deele, og deres For-
 eening med Englenes Siæle, ligeledes
 om de lustige Legemers Bestaaffenhed,
 som Englens attribueres: Endelig vises
 af Adversario Heischesatz selv, at mand
 havde langt større Aarsage til at troe,
 Englens antoege Legemer ikkun til en Tid,
 end at de havde natuurlige og egne Cor-
 pora. Til Slutning undersøger hand,
 hvor vidt denne Strid gaaer ind i Religio-
 nens Fundamenter.

Italien.

Rom.

Hos Ant. de Rubeis er trykt, De Mer-
 curii novissimo infra solem transitu, dis-
 sertatio, habita in seminario Romano, a
 Gaspare Servanzi, Academico Redivivo,
 Comite Nicolao de Gambara, Academiae
 Redivivorum Assessore, Comite Gaspare
 Melzi, Academico Redivivo fol.
 minor. pag. 14. c. figg. Indholden af
 denne Dissertation bestaaer af følgende
 6 Propositioner: 1) Observationem Mer-
 curii, infra solem transeuntis, exponere.
 2) Datis inclinatione eclipticae ad æqua-
 torem, & loco solis, declinationem so-
 larem, atque angulum circuli declinati-

onis cum Ecliptica construere. 3) Datis loco solis, altitudine poli, ac tempore observationis, construere angulum circuli horarii cum verticali. 4) Mercurii observati loca in typum astronomicum referre. 5) Typum astronomicum emendare. 6) Motum Mercurii geometricum ad heliocentricum revocare.

Benedig.

Mand har her for nogen Tid siden oplagt C. Julii Cæsaris, quæ extant omnia, Italica versione, e MSto Codice, ad hodiernum stilum accommodata; tabulis æneis quam plurimis, vel historiam, vel Geographiam exhibentibus, notis, tum variorum, ex Hollandica, Anglicaq; editionibus, tum in usum Ser. Delphini, tum suis, altero tomo reperiendis, auxit Hermolaus Albritius, Universalis literariæ societatis Albritianæ Conditor, Serenissimæ Reip. Venetæ D. D. D. Decreto, & ære ejusdem societatis. Anno autem XII. 4. pag. 686. Denne Edition er meget prægtig og næt, at intet derpaa fandt dadles. Hr. Albrizi er fundet, at lade udgaae alle aureæ ætatis Latinske Skribentere, og følgelig Oratores, Historiograph. og Poetas, saaledes, at

Texten kommer til at staae paa den een
 ne Side og den Italienske Oversættelse
 paa den anden. Dertil skal og føyes
 Notæ variorum saaledes, som de findes
 i de Hollandſke og de Editioner, som af
 andre Lærde baade til Dauphins Bruug
 og ellers ere forfærdigede. Ligeledes skal
 de forsynes med Kaabber, som kand tie-
 ne til de dunkle Steders Forklaring.
 Paa denne Maade er og nærværende Cæ-
 ſar indrettet. Mand holder vel ellers
 Andreae Palladii Italienske Oversættelse
 for den beste; men udi denne findes en
 ringe Fejl udi Palladii hans rettede. In-
 den kort Tid loves den anden Tome,
 som skal indeholde Notas Variorum, og
 in usum Delphini, saavel som endeel vig-
 tige politiske Observationer og andre
 mærkværdige Ting. Figurerne vorder
 indrettet efter den Engelske Edition.
 Mand finder ellers heri Vossii Supple-
 mentum til den første Bog de bello ci-
 vili, en Anonymi fragmentum til bellum
 Hispanicum af en Codice Cujacii, item
 alle Bøgenes Indhold, en Efterretning
 om Skribenterne, om den Borgerlige,
 Alexandrinſke, Africanſke og Spanſke
 Krig etc.

Søye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

23.

Den 5 Junii 1738.

DANMÆRK.

Kjøbenhavn.

Den 22 Maji opfordte Deres Høvedle
Høværverdighed Hr. Jeremias Fri-
derich Reus, paa Academiets Auditorio
superiori en lærd og grundtg Dissertati-
on under Titul af Meletema de Lucta
Pœnitentium, hvorved Hr. Joh. Bartho-
lomæus Bluhme med stoor applausu fore-
rættede Partes Defendentis; og haaber
mand ved hernæst holdende Anniversaire
Dissertation, at bekomme en Continua-
tion

tion af dette Meletema, saasom nærværende Diff. kaldes paa Titul=Bladet Pars Prior Melet. &c.

**Notification om Danske curieuse
Sager. No. 326.**

Continuation fra Alethophilus.

Seqvitur ipsum Specimen Proverbiorum
Danorum ex nominibus Propriis
desumtorum.

Adam.

Den gamle Adam sidder (stikker) dog
i os.

Vi ere alle Adams Børn.

Adam havde Søner Sny. Søner
Sny havd' Adam etc.

Er en gammel Dansk Leeg.

Anne.

Den Jomfrue hun hedder Skion Anne.

Kommer du der, Syster Anne?

Frue har Frue=Hoder, sagde gal An-
ne; da slæbte hun sin Kaabe i Hens
desteenen.

Affer.

Affer.

Nej! See til ham, gal Affer!
Hand farer afstæd (hand løber) som
gal Affer.

Bertel.

Kand du ikke see? Blinde Bertel!
Boól pro Bodild.

Boól Gaases.

Boól Helde-Kande.

Hun er ræt en Boól Føjtens.

Der har vi Boól og alle hendes Børn.

Der er nok til baade Boól og alle hendes
des Børn.

Carsten.

Hand er en Karl som Carsten.

Hvad var Carsten for en Karl? Hand
var etc.

Christopher.

Hand er saa stoor (saa lang) som store

Christopher.

Tydskland.

Neu Brandenburg.

Her er trykt in 8vo Trois lettres de

Personnes illustres, au Rect. Gottschling à Brandebourg. Disse ere 3de Skrivelses fra Greve Seckendorff, Baron Ehrenkron, den Svenske Gesandt udi Berlin og Prinzen af Lichtenstein Keysers. Gesandt i Berlin, til Rector Gottschling i Brandenburg, hvorudi disse 3 store Patroner af Lærdommen i de forbindeligste Terminis betakker sig for den af samme Rectore til dem addresserede Dedicatioen udi den Bog, som kaldes Gottschlings Beschreibung der Stadt Brandenburg.

Helmstadt.

B. D. Joachimi Hildebrandi Tractatus de Hierarchia Veteris Testamenti er her atter bleven oplagt, og er et Skrift, som fortæner at læses. Den Sal. Forfattere var foruden i de øvrige Lærdommens Deele særdeles i Kirkens Antiquiteter meget erfaren, og følger en stor Theologus. I nærværende Skrift undersøger hand alt hvad til denne Materie henhører, og viser i et kort Begreb Guds bestandige og u-omstrængede Regimente over sin Kirke. Som nu Apostlerne have vaaren de første udfirkede Guds Tjenere

nere til at samle ham en Kirke af alle
 Folk, viser Auctor, hvad for Folk de har
 været, hvori deres extraordinaire og
 ordinaire Saver, saavel som hvori deres
 Embede bestod; hvorved castigeres den
 hos de Papistiske i saa stor Anseelse staa-
 ende Hr. Cardinal Baronius, hvilken,
 saasom Apostel-Standen er uimodsige-
 lig den største Stand udi Kirke-Regi-
 mentet, vil gjøre de Hrr. Cardinaler til
 Apostle; og hvis svage Argument lyder
 saaledes: Apostlerne bleve af Christo,
 som Kirkens øverste Hoved, i Verden
 udsfikkede, og vare de første og ypperste
 Lærere. Cardinalerne udnævnes af Pa-
 ven, som Kirkens synlige Hoved eller
 Christi Vicario, til de øverste Kirkens Læ-
 rere, og til Tegn paa deres Høyhed be-
 æres med Purpuret. Følgelig ere de vir-
 felige Apostle. Enhver seer, at udi denne
 Fornufts-Slutning findes store hiatus,
 og at den hænger elendig tilsammen. Frem-
 deles undersøger Auctor, hvo Patriar-
 cherne og Metropolitani har vaaren, og
 hvad de Babelige, efter deres Catechis-
 mus holde dem for, ligeledes hvad
 deres øvrige Ordener, saasom Biskop-

per, Chor-Bisfopper, Presbyteri, Diaconi, Acoluthi, Lectores, Exorcistæ og Ostiarii ere for Folk. Ey alleene en Theologus men endog en Canonist kand bruge dette Skrift med Nytte, og ved den gamle reene Kirkes Hierarchies collation med den Romerske Kirkes Hierarchia hodierna see den overmaade store Forskiel imellem dem begge.

Wittenberg

Hr. Matthias Bose, som for nogen Tid er bleven Profess. Physices Ord. ved dette Universitet, holdt ved sin Tiltrædelse til sit Embede en offentlig Tale de attractiōne & electricitate, og inviterede til samme solenne Act udi et Skrift paa 2 Ark, hvorudi hand handlede de Marte congelante. Bemeldte Hr. Bosse berømmer i samme Invitations-Skrift Mfr. Reaumur's u-trættede Flid, i at randsage Naturen, og fortæller derhos om endeel af hans besynderlige Anmærkninger og Opdagelser, hvornæst hand kommer nærmere til Sagen, og beskriver Jisens Egenskaber, at den svømmer paa Vandet, stiger i Høyden, naar Vand gydes derpaa, og følgerlig er lættre end Vandet; at den

her

herforuden indtager et større Rum, naar den er Jis, end naar den er smeltet og er Vand. Hvorfore ellers Jisen er lættre end Vandet, det er ikke læt at forklare; thi andre Corpora udstrækkes og blive lættre ved Heede, mens naar de blive kolde, drage de sig tilfammen og bliver tungere. Med Metallerne har Hr. Reaumur iblant andre ogsaa giordt saadanne Forsøg, som uimodsigelig bevise, at de indtage et større Rum, og deres gravitas specifica er mindre, naar de ere smeltede, end naar de ere tætte. Mens hvad er Aarsage til, at Jernet, et saa haardt Metal, naar det bringes i Flod, specificer er tungere, end naar det er bleven koldt? thi dersom dette ikke havde sig saa, da vilde det have endeel Tegnet af sin Convexitet, naar det var bleven koldt, da vilde koldt Jern, naar det kastes paa det flydende, ej synke til Bunden, og naar flydende Jern derpaa blev gydet, maatte det stige i Høyden. Og at alt dette skeer, vil Hr. Reaumur ved sit anstillede Experiment have observeret. Men Hr. Bose har, endskiøndt det er ikkun skeed ved Staal, befundet det langt

anderledes, og derfor gør mod denne
 Sætning af bemeldte Jernets Beskaf-
 fenhed følgende Indvending: Naar
 smeltet Jern bliver koldt, strækker det
 sig ud. Altsaa vil det vel forblive udi
 den Extensions Grad, som det erholdte
 formedelst den sidste Møye i at strække sig
 ud, og ikke tage af, mens naar mand
 nu smelter det mange gange, og lader
 det igien blive koldt, maatte det, efter
 hans Observationer, hver gang tage til
 og vore. Som nu dette ikke kand see
 in infinitum, saa maae det enten have
 i sig en viss Storheds Grad, som det ey
 kand overstride, og derudi blive staaen-
 de, eller det maae i samme Grader gaae
 tilbage og blive mindre. Mens bliver
 det mindre, saa bliver det dog et Jern,
 som haver lige Beskaffenhed med de an-
 dre Metaller. Dog paa det Hr. Pro-
 fessor ey skal stride imod Experimen-
 ter med idel fornuftige Slutninger, saa
 aar hand selv gjort Experimentet efter,
 bragt Jernet i Flod, og kastet et stykke
 koldt Jern derudi; mens hand tilstaaer
 derhos, hand selv har staaet i den Tan-
 ke, at see Stykket liggende paa Superfi-
 cie

cie af det smeltede Jern, saafremt Sy-
 net, som ej var vaant til det smeltede
 Jerns stærke Heede og Rødhed, blev be-
 draget; mens de, der vare nærværende,
 og vaante, til at omgaaes med smeltede
 Metaller, havde formeent at finde Styk-
 ket paa Bunden. Altsaa var af 4re
 Stemmer ikkun Auctors egen alleene
 paa Hr. Reaumurs Side, og det dertil
 med Uvished. Ligeledes har Auctor ved
 et andet Forsøg erfaret, at Jernet, efter
 at det var bleven koldt, mærkelig er fal-
 den; af hvilket alt Hr. Professor intet
 andet vil vise, end at Jernet ved hans
 Experimenter har ladet sig see og for-
 nemme ligeledes, som andre ophidsede
 Corpora og Metaller. Mueligens er
 Hr. Reaumurs Jern voxet i et andet Land
 end Auctors, og derfor har haft andre
 Egenskaber; maaeskee har og Hr. Reau-
 mur kastet noget udi, for at befordre
 Flodden, hvorom dog intet af ham er
 berættet.

Wien.

Et behageligt og længe forventet
 Skrift er for nogen Tiid i denne Stad
 udkommen med Titul: Notitia Hunga-
 ria

riæ Novæ Historico - Geographica di-
 viſa in partes quatuor: Quarum prima
 Hungariam cis - Danubianam; altera
 trans-Danubianam; tertia cis-Tibisca-
 nam; quarta trans-Tibiscanam: uni-
 versim XLVIII Comitatus designa-
 tam, expromit: Regionis situs, Ter-
 minos, Montes, Campos, Fluvios, La-
 cus, Thermas, Cœli Soliq; ingenium,
 Naturæ munera & prodigia; Incolas
 variarum gentium, atq; harum mores;
 Provinciarum Magistratus; illustres Fa-
 milias; Urbes, Arces, Oppida, & Vi-
 cos propemodum omnes; Singulorum
 præterea Ortus & incrementa, Belli Pa-
 cisq; Conversiones, & præsentem habi-
 tum. Fide optima, adcuratione sum-
 ma, explicat. Opus huc usq; defide-
 ratum, & in commune utile: sacratis-
 simis auspiciis Caroli VI. Cæsaris & Re-
 gis indulgentissimi elaboravit Matthias
 Bel. Accedunt Samuelis Mikovini
 Mappæ singulorum comitatuum, me-
 thodô Astronomico-Geometrica, con-
 cinnatæ Tomus Primus. Mand Land
 aldrig formere sig et høiere og vanske-
 ligere Dessein, end det Mfr. Bel ved nære-
 være

værende Skriftes Begyndelse meddeeler den curieuse Verden. Mens hvad formaer ej Kiærlighed til sit Fæderneland, hvad formaaer ej en inderlig Længsel efter at tiene Publico, til at sætte et saa berømmeligt Forehavende i Værk? Sandelig, naar en Auctor, foruden alt dette tilligemed besidder en tilstrækkelig Dygtighed, fornødne Hielpemidler, og en god Lyft, med Flid, at bringe sine Sager til Fuldkommenhed; da kand hand og vente et got Udfald, saasnart hand ellers har overstræbet de Vanskeligheder, som undertiden møder deslige Skrifter, førend de kand vorde fuldførte. Saadanne Vanskeligheder har vores Auctor og mødt paa adskillige Maader; ja endskiøndt hand ikke selv lader sig dermed forstaae, saa kunde mand lettelig giætte sig det til af den lange forbigangne Tid, siden hand udstædede et Forslag og Prøve til hans Værk, hvilket skeede Aar 1723, da de Leipziger Journalister talte derom udi deres Acta Eruditorum, og Monsr. le Clerc udi hans Bibliotheque ancienne & Moderne. 10 Aar derefter proponerede mand Publico, at subscribere der-

paa, og mand foresatte sig at give det under Pressen i Julii Maaned i samme Aar; dog dette u-agtet er først for et Aars Tid udkommen det første Volumen, hvorom (endskiøndt nogen Tid er forbigangen) mand, baade fordi Skriftet er curieux, saaog at de fleeste Journalister intet synderligt herom have erindret, til Publici Fornøielse, agter at meddeele en tilstrækkelig Esterrætning. Udi Præfationen, som ej er lang, henviser Mfr. Bel Læseren til sin Prodrumus, som er nu omtalt, for der at see det generale Udcast til hans Værk. Mens saavidt Land sees af denne Prodrumi Titul, og Journalisternes Berætning, da har Auctor i visse Henseende forandret sin Methode, og følger en anden Orden, end hand sig i Begyndelsen havde foresat; thi hand var først findet at meddeele en Beskrivelse af det gamle Ungern, hvilket og syntes at være en naturlig Orden; men ikke destomindre bekomme vi nu det ny Ungerns Beskrivelse, og veed mange ikke, om det ny derpaa skal følge. Det skulde sandelig være fortrydeligt, om Auctor havde slaget dette gamles Kundskab

Skab i Glemmebogen; men derfor tørde
 mand dog ikke frygte; eftersom mand
 havde en temmelig Visshed om, at samme
 Part ligger færdig in MSto. Auctor har
 da havt sine raisons, hvorfor den anden
 Deel nu kommer først for Lyset, og vil de,
 som forstaaer sig best paa, hvorledes det
 gaaer til med Skrifter, i sær med et af
 denne Natur, ey forundre sig over, at
 Auctor ikke har vaaren mægtig, til at ef-
 terkøime alt hvad hand holdte raadeligst
 at gjøre. Men at sige kort og fyndigt, da
 ligger det ikke Magt paa, til hvad Tid
 mand bekommer et Skriftes adskildte
 Deele, naar man ikkun engang faaer dem
 complete. Da er det, at de selv inddee-
 ler sig vel nok efter deres Orden, og kand
 mand af nærværende Vol. see, at Hr. Bel
 til den Ende har taget de fornødne Mesu-
 rer; da hand paa adskillige Steder hen-
 viser til sin Ungaria antiqva, som for ex.
 p. 107. udi en Annot. For nu at komme
 til denne 1ste Tomes Indhold, da viser
 Titulen strax dens almindelige Inddee-
 ling, om hvilke hver i sær efter hinanden
 siden handles, og giver dernæst tilkiende
 de Hoved-Poster, hvorom i et hver Grev-
 skabs og Stæds Beskrivelse tracteres.

Auctor citerer nøye over alt de Skribentere, paa hvis Vidnesbyrd hand sig grunder, saa og anfører saa meget mueligt er de i Archiverne bevarede Acta publica; i sær naar det gaaer løs paa at bevise saadanne Passager, som er lidt eller intet bekiendte. Mand er og forvissset af et om dette Skrift udgangen Programma, at et eeneste Brevskabs Beskrivelse heri, baade i henseende til Sagernes Adskillighed, Rareté og Overflødighed, skal overtræffe Breven af Marsigli hans store Verk, som ellers holdes for meget got: Fremdeles loves, at Auctor intet herudi vil debitere, som jo har vaaren approberet af dygtige Folk udi hvert Brevskab, og bekræftet af det Kongl. og Keyserl. Ungerste Cancellie. Dette erklæres og vidtløftigere udi Auctors egen Præfation, i henseende til Brevskabet Bresburg, som forrestiller sig først i Ordenen, og det saa meget meere beqvæmelig, som Mr. Bel er en Indvaanere udi Hoved-Staden. Magistraterne i hver Bue har tilskicket Auctori allehaande rare Observationer, men særdeles har Bresburger Dyrlighed i dette Tilfælde saaledes signaliseret sig, at Mr. Bel næsten fandt sig incommoderet

ved den store Mængde Observ. og forha-
 lede dette ham Tiden længere end hand
 tænkte; thi hand var først til Sinds, udi
 denne 1ste Tome at indbefatte 3de Grev-
 skaber, neml. Presburg, Nitria og Barsch,
 som ere hinanden angrændsende; men
 blev nød til at holde sig inden det første
 Grevskabs Grændser; eftersom derom
 habdes nok til at opfylde det gandske Vo-
 lumen med. Og siden befandt Auctor sig
 end oven i Riøbet langt fra sin Regning,
 og tvungen til at lade endeel af Pres-
 burger Grevskab øvrig til den følgende
 Tome. (Videre hernæst.)

Holland.

Amsterdam.

For nogen Tid blev her trykt Explica-
 tion de l'Eglise Anglicane. Par Msr.
 Samuel Clarke, Docteur en Theologie,
 Recteur de la Paroisse de St. Jaques à
 Londres traduit de l'Anglois, sur la troi-
 sieme edition, avec une preface du tra-
 ducteur. Der ere mange slags Skrif-
 ter til i Berden, hvoraf endeel giøre et
 stort andre derimod ikkun et lidet An-
 seende; iblant det sidste slags regnes ge-
 meenlig Catechismi; mens endskiøndt
 disse ere Børne-Bøger, saa maae dog

de, som forfærdige de samme, ikke være Børn, det er: slætte Folk i Studeringer og Lærdom, mens gandske Mænd; efter som en saadan lille Bog, uagtet sin ringe Anseende, udfordrer af sin Forfærdigere en stoor Kunst og Videnskab: Det er ikke nok at udskrive den efter 10 eller 20 andre Auctores, hvilket mange maadelige Personer kunde temmelig komme afftæd med, mens deri bestaaer det, at mand et gandske Theologiske Systema kand giøre til et fyndigt Compendium; hvor det gielder, om en saadan Catechismus-Skriver forstaaer sin Religions (den maae nu være hvilken det være vil) Fundamenter, og veed i den allerbegribeligste Endelighed, og en ordentlig Sammenhæng at forebringe dem til Ungdommens Underrætning, der endnu maae have Melk, og ey taaler haard Mad; og dersom en Catechismus paa den Maade er forfattet, da er den god. Nærværende Catechismus, hvorudi den Engelske Kirkes Lære-Sætninger indeholdes, haver disse Egenskaber hos sig i en temmelig Grad; og kand derfor dens Auctor af sine Troes Forbandte vide sig Tak og Berømmelse.

Søye Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

24.

Den 12 Junii 1738.

DANNEMARK.

Kiøbenhavn.

Man seer her nyligen at være ud-
kommen tvende Tractater fra Hr.
Joh. Samuel Carls Haand, hvoraf den
førstes Titul lyder saaledes: Medicina
Universalis, in Wasser und Mässigkeit,
bender Mittel Krafft, Tugend, Genug-
samkeit, die Gesundheit zu erhalten und
wiederzubringen; alle aus Göttlichen
Zeugnissen, reichen Vernunftts-Grün-
den und Erfahrung, in Bestimmung

Da

Sez

Gelehrter Medicorum Zeugniffe, zur
 eigenen Übung dargelegt von N. N.; Og
 den andens: Erfahrungs-Gründe vom
 Misbrauch des Blutlassens. Første
 Tractat bestaaer næst Fortalen udi tvende
 Afhandlings Deele; og gives i be-
 meldte Fortale tilkiende, hvad mærk-
 værdige Curer ved det gemeene Båndes
 og Maadeligheds Brug og Observation
 ere forrættede; hvorefter i den første Af-
 handlings Deel mældes om Båndets Ee-
 genskab og nyttige Brug i Almindeligh-
 hed. Mens i den anden Afhandlings
 Deel om Båndets besynderlige Brug
 udi allehaande Svagheder, saasom Fe-
 ber, Berne-Kopper, giftige Smaer,
 Colica, Svindsøet og saa videre. Ved
 Enden ere ist anfordte endeel Skriftens
 Sprog, under Titul af Schlus-Spru-
 che, nemlig Hebr. 2, 3. Pl. 24, 2. 33, 6.
 2 Pet. 3, 5. Joh. 3. Joh. 4. Dernæst
 en saa kaldet Nachrede, hvori Auctor
 forestiller Maadelighed eller en god Diæt
 saavel som Båndets Brug, som den
 beste Medicin, og at dette sidste med ræt-
 te meriterer Navn af Medicina Universa-
 lis. (Om den anden Tractats Indhold
 skal følge hernæst)

Notification om Danske curieuse
Sager. No. 327.

Continuation fra Alethophilus.

Claus.

Det er ræt en Claus.

Hand er ræt Claus Nar.

Hand fik et par af Clauses, 3: et par
Dre-Figen.

Dorthe.

See mig til hende! den Sofke-Dor-
the.

Drude.

Min gode Fru Drude.

Nej! See til hende, Jomfru Drude.

Eggert.

Den Karl hedder ikke Eggert for sin
Snildhed.

Espen.

Du Espen Afsiis. eller Espen Afsen-
fiis.

Eva.

Hun er et Eva Barn. Hun er ræt en

Eva.

A a 2

Gier

Giertrud.

Hand, (hun) (du), (jeg) er altid, ligesom
godvillig Giertrud.

Nu er Forgylningen gaaet af St. Gier-
trud.

Hans.

Hand er een af de store Hanser.

Smal-Hans regierer hos ham.

Var dig for Smal-Hans, naat hand
kommer.

Holger.

Hand seer ud (hand er saa stoor) som
Holger Danske.

Jehu.

Hand faret af sted som Jehu Nimfi Søn.
Phrasis e Sacra Scriptura petita. Con-
fer 2 Reg. IX, 20.

Jens.

Hand er altid Pittgernes Jens.

Jesabel.

Hun er en arrig Jesabel.

Jesper.

Jesper eller Knesper Tyndstiaag. Jora

Jørgen.

Hand er i Sandhed ingen dum Jørgen.
(Videre hernæst)

Tydskland.

Anspach.

Det Invitations - Skrift, som Hr. T. P. Christ. udi en offentlig Tale ved sin Indtrædelse i sin Profession ved Gymnasium sammesteds forebragte, findes nu og i denne Stad tilkiøbs, og fører saadan Titul: De langvore studiorum, cum præsentibus literarum incrementis conjuncto, commentatio, quâ orationi novi muneris auspicali, audientiam petit, simul prælectiones in illustri Gymnasio Carolino, à se instituendas nuntiat, Theophilus Paulus Christ, Ser. Princ. & March. Brandenb. Onoldini à Confiliis & Bibliotheca, atq; ill. Gymnasii Carolini Prof. fol. 3 Ark. Da Erfarenheden lærer, at baade docentium og discentium Iver stedse meere og meere forskølnes, de Grundlærdes og Videnskabernes Besfordrers Antal daglig formindskes, og, med et Ord at sige, at Lærdommen hens

falder ligesom i en slags Afmagt, saa er det sandelig en nyttig Ting, at Aarsa-
gerne til saa skadelig en Forandring ef-
terforskes. En stor Deel er og vrange For-
domme Skyld til denne Afmagt, eftersom
mand nu omstunder, da der habes saa
mange Beje, at gaae paa til Buisdoms
Skat-Kammer, bilder sig ind, det er en læt
Sag at blive lærd; og derfor anvender
mindre Tid og Møje, end mand skulde,
og betiener sig af de korteste Beje, som
sielden føre Følk til den rette Grundig-
hed. I de Grædske og Latinke Sprog
søger ikkun faae, at bringe det høyt.
Desuden foragter de de gamle Skriben-
tere, læser ikkun de nye og iblant dem siel-
den de beste. Den store Mængde Bøger,
som nu i vore Tider habes, har indført
en Dødselighed i de samme, og forarsaget
allehaande falske Domme om deres in-
derlige Værd, som ofte forvirres med en
skinnende udvortes notitia Librorum.
Den umættelige Begjærighed efter at
skrive og derved at blive berømt, kom-
mer en ikke mindre Skade af Stæd. De
mange Academier har ogsaa formæret
Semi-doctorum Hær. Hvortil og kom-
mer,

mer, efter endeels Foreholdende, dette, at mand legger sig ikkun alleene efter den theoriske eller sielden efter den practiske Philosophie. Af saadanne eller flere Tanker er nærværende Skrift opfyldt, hvorom bedre kand læses Skriftet selv.

Wien.

Continuation af Hr. Bels Notitia Hungariae Novæ.

Beskrivelsen er inddeelt i 2de Deele, nemlig in generalem og specialem. Den 1ste indeholder Grevskabets naturlige og politiske Historie: den anden handler i særdeleshed om et hvert District, Grevskabets Byer, Fæstninger og Landsbyer. Samme Methode bruges ved de andre Grevskabers Beskrivelse vidtløftigere eller kortere, eftersom Materialernes størrelse eller mindre Qvantitet det tillader. Enhver Part eller Deel inddeeles i Membra, ligesom Auctor selv kalder dem, og i den speciale Deel subdivideres hvert Membrum i Sectioner: Disse igien i Capitler, og siden Capitlerne i Articler, hvis adskillige Materier, ligesom Capitlernes, ere distingverede fra hinanden ved Paragraphos.

Pars Generalis, Membrum I. fortæller, at Grevskabet Bresburg tager sit Navn af Hoved-Staden Bresburg, som meere under samme Navn er bekendt end under det Navn Pofoni, som er Ungersk, og tagen af det gamle Latinske Navn Pisonium. Dernæst beskrives Grevskabets beliggende, og Clima, saavel som de 3de store Floder Donau, Morava og Vag, foruden mange smaae Rivier. Iblant andet bemærkes dette om Donau Floden, som en viss og af Auctor selv prøberet Sag, der hand reyste over samme Flod, at naar mand drikker for meget af dens Vand, bliver Naven sløv og forarsages profluvium alvi. Mand finder udi dette Grevskab hverken Mineralske Vand eller varme Bader, hvor med de øvrige Lande i Ungern dog ere gemeenlig forsynede. Men vores Auctor siger, at Indvaanerne detimod har dette oprettet ved excellent Væine, og at Donau Strømmens Vand, naar de ere opvarmede, kand bruges med samme Nytte, som de der af Naturen ere varme. Jorden er frugtbar paa alt det som til Livs-Ophold er fornøden. De

Ungerste Bunes Bonitet er tilforn saa be-
 kiendt, at mand ej tørde her mælde no-
 get derom, dog siger Auctor, at i Pres-
 bu gere flere Blin Gaarde, end anden-
 stæds i Ungern, end skjøndt de ingensteds
 have nogen Mangel derpaa; Fremdee-
 les at Haver ere og der i Overflodighed,
 fulde af de udvaldste Frugter, hvor-
 næst handles om Jagt, Fiskerie &c. Mens
 saasom mand i Særdeleshed ej land for-
 medelst den store Mængde opregne alt
 hvad i Originalen indeholdes, vil mand
 begive sig til Stattens Sager.

Membr. II. De gamle Indvaanere af
 dette Land, som nu kaldes Bresburger
 Greviskab, udgjorde en Deel af det Rige,
 hvorudi Vannius, en Første af de Qvaders
 Nation, og hvorom i Tacito mældes, re-
 gjærede. De Marcomanner bleve og siden
 derudi etablerede. End skjøndt ellers de
 Qvader og Marcomanner vare overbund-
 ne, rebellerede de dog ofte imod de Ro-
 mere. De fleste Keysere agerte og meer-
 de end offensive imod de Barbariske Na-
 tioner, indtil Marcus Antoninus den
 Philosophus, undertvang dem, efter ad-
 skillige holdte ulykkelige dog siden lykkelige

ge Feldt=Slag. Mand hørte derefter ikke meere tale om disse Folk fra Constantis Tid, under hvis Regiæring de foretog adskillige Streifninger. Under Valentiniani og Valentis Regiæring begyndte de at giøre sig meer formidable, end de forhen havde vaaren, og føjede sig siden til Attila udi den om ham bekendte Expedition, efter hvis Død de sig i Ungern nedsættende Nationer bleve saaledes blandede under hinanden, at Qvaders og Marcomanners Navne bleve til intet. De Rugier, Heruler og Longobarder følgede siden efter hinanden. Efter Longobarderne komme de Sarmater; og besynderlig de iblant disse, der kaldtes Slaver eller Sclavonier, som hedde Maharier eller Maravaner, af Floden Morava, hvorved de havde deres Bopæle, af hvilke siden de Avarer, et Hunnisk Barthie sig bemestrede under Arnulphi Regiæring, og af disse Hunno-Avarer er kommen de Navne Ungerste og Ungern. (Sidere hernæst)

Holland.

Amsterdam.

Paa Subscription trykkes et Brev, som

skal føre følgende Titul: Les peintures des vitres de l'église cathédrale de St. Jean à Tergow, gravées en quarante grandes planches d'après les cartons originaux des freres Crabeth, & autres Peintres, qui se sont distingué au 15 siècle, en l'Art de peindre sur le verre, avec une explication historique des sujets, représentés sur ces Vitres: A quoi on a ajouté les noms des Princes &c. qui les ont données; un abrégé de la vie des Peintres qui les ont peintes, une idée générale de la reputation, qu'elles ont acquises par toute l'Europe; & enfin une description des plus belles Vitres des deux principales églises d'Amsterdam, accompagnée de planches, qui en représentent les peintures. On a mis à la tête de cet ouvrage une dissertation, touchant l'ancienne maniere de peindre sur le Verre, justifiée par les monumens qui nous en restent; les progrès de cet Art dans les derniers siècles, & sa decadence entiere

Haag.

Her er oplagt 2de Bøger, hvoraf den første heeder, Les Caprices de l'amour & de la fortune, ou les aventures de la

Sig-

Signora Rosaline. Par Msr. le Marquis d'Argens. Og den 2den Memoires & Avantures du Baron de Puineuf, ecrites par lui mée.

Leiden

Maad haver her trykt Cornelii van Bynkershoek Icti, & Præsidis, quæstionum juris publici libros 2, quorum primus est de rebus bellicis, secundus varii argumenti.

Engelland.

London.

Hr. England har ladet udgaae en Bog saaledes betitlet: An Enquiry into the Morals of the Ancients. Udi Bøket undersøger Auctor Aarsagerne, hvorfor de gamle Hedninge, hvis Moralske og Religions Systemata ikke kunde sættes i Lighed med vores, eh alleene have lignet men endog overtroffen de Christne i deres Dyders Dvælske fra den Tid af de Christne have vanslægtet fra de første Seculorum Reenhed. I denne Henseende er det, at Auctor forebringer Hedningernes Dyder, og sætter dem i Comparaison med de Christne deres. Hand remarqverer at

at de Dyder, som skinnede incest hos de gamle Hedninge, og som vare en Kilde til de mange af all Verden admirerede drabelige og berømmelige Gierninger, fandt henføres til efterfølgende Hoved-Puncter, nemlig: Deres Klærlighed til Ret og Skial; deres Klærlighed til Fædernelandet og det gemeene Bestie; deres ædle og tapre Gemytte og Mod; deres Hengivenhed til Fædernelandets Religion, og til de iblant dem antagne Moralers Idéer; deres ædle Tanker, de havde om et ret Benskab, og som de ofte lode see i Gierningen; deres Maadelighed i Mad og Drikke; deres Afhold fra Belyster og Overdaadighed; deres Foragt over Rigdom; deres fuldkommen uinteresserede Gemytte, i hvor fordeelagtige Ting de end kunde vorde fristet med. Om enhver af disse Dyder tracterer Auctor i særdeleshed, og ligner dem med de Christnes, som have levet fra de første Kirkens Tider. Vel er det saa, at han en approberer i alt den Hedenske Morala, men dette hindrer en, at jo hans Thesis staaer urygkelig. Dernæst undersøges, hvad Aarsagen har vaaren til de nye

ana

anførdte Hedningenes Dyder, og hvoraf den store Fordærvelse kommer, som regiaerer iblant de Christne. De Christnes u=ordentlige Levnet kommer efter hans Foreholdende, af de adskillige Meeninger, Secter og Kætterier, som har adspredt de Troende; af den u=omskrænkedes Magt, Paven har forøvet udi Religions=Sager; af den Romerske Kirkes Afguderie, Overtroe og Grusomhed etc. Men, farer Auctor fort, hvorledes kand disse Raisons antøre de Protestantiske Staater og særdeles Engelland, hvor Clericieter, saa meget som mueligt, befriet fra Laster, og ey heller søger at tiltage sig nogen Magt, uden den, hvortil deres Embeds Forretning dem i sær for binder etc. Til hvilket vanskelige Spørgsmaal Auctor svarer saaledes, at de fordærvede Sæder i Engelland kommer ey alleene af, at de udi Moralen overblevne Bapistiske Fodspor ey aldeles endnu ere borte, men endog af de hist og her udgivende ugudelige Bøger, som strider imod de fornemste og essentielleste Lærdomme i Religionen. Endskiøndt derfor Auctor

ey bifalder Inquisition eller Forfølgelse, saa ønskede hand dog gierne, at mand hemmede detslige Bøgers Omlob, der kand forføre de iltun med meget maadelig Forstand begavede Hoveder fra Sandhed, og ellers i almindelighed forvilde Menneſker fra Dydens Ven.

Frankerige.

Paris.

Cavelier har forlagt, La Medecine universelle, vûë dans la pathologie vivante, dans l'usage de Calmans & des différentes saignées des veines & des arteres rouges & blanches, spontanées ou artificielles, & dans les substituées par les sangsuës, les scarifications, les ventouses. Par Mr. Hecquet, Ancien Doyen de la Faculté de Paris.

Italien.

Venedig

Mand har her oplagt Vite de ' Re di Napoli, raccolte succintamente con ogni accuratezza e distese per ordine chro-

chronologico da Bastian Biancardi. Neapolitano chiamato Dominico Lalli, in Venezia, MDCCXXXVIII. Bogen udgør en maadelig Qvart. Kongerne af Neapolis og de begge Sicilier ere ikke alene derudi fra Rugiero I. indtil Don Carlo udi rigtig Orden, med deres Regierings Beskrivelse at finde, mens endog sees deri enhver Konges Billede reent og uat i Raabber udfuget.

Udi Pitteri Forlag er for nogen Tid udkommen: La Storia dell' Anno 1736. divisa in 6 Libri. ove si describe distintamente la conchiuisione della pace tra Principi Cristiani la guerra di Moscoviti contra il Turco, l'innalzamento di Kulikan al Regno di Persia; e di Teodoro a quello di Corsica, e tutti i fatti piu memorabili dello stesso anno. 8. 264. Denne Bog vil visselig over alt finde Liebhabere, estersom hid og did i de offentlige Tidender ere udspreedde Efterretninger om disse Statters nærværende Tilstand. I sær er Theodori Historie udførlig heri at læse.

Søye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

25.

Den 19 Junii 1738.

DANNEMARK.

Kiøbenhavn.

Omkringende den anden af Hr. J. S.
Carl udgivne Tractat, hvis Titul,
som sidst ommældt, lyder saa: Erfah-
rungs Gründe von Misbrauch des Bluts
lassens, da foreslilles derudi, at saasom
Nareladende er et saadant Middel, der
ey alleene for nærværende, men endog
tilkommende Tid aarsager en mærkelig
Forandring i det Mennesskelige Legeme,
saa maae den cum grano salis bruges,
Bb det

det er: alleene, ved Blods Stagnationer, Overflødighed etc. og ellers ikke, da det, efter Auctoris Foreholdende, er bedre, mand lader Naturen beholde sin ordentlige gang i at afføre Legemet's Ureenligheder, saa længe det er giørligt, saasom for Ex. har mand for meegæt Blod, da at æde maadelig, har mand for hidfigt Blod, da at betiene sig meere af tiolende Spise, har mand det for tykt, da at arbejnde; men naar Naturen ikke vil giøre sin Function, vil Auctor mand maa gaae til Lægedommen, dog først at prøve purgeren, bitter Salt, Piller etc. da mand siden altid kand komme til den hastige Aareladnings Cuur; hvad onde Suiter ellers Aareladens Misbrug medfører, i sær udi den florerende og opstiggende Alder, det forklarer Auctor grundigen og accurat, dog alt for vidtløftigt til at anføres paa dette Sted; og kand derfor best af Skriftet selv erfares.

Notification om Danske curieuse
Sager. No. 328.

Continuation fra Alethophilus.

Joseph.

Det er en Joseph.

Hand seer ud, som en selle Joseph.

Hand staar som en fattig Joseph.

Judas.

Hand er ræt en Judas.

Kield.

Kiendte du Kield? Hand bad du skulde
ikke smøre dig.

Kield Svie-Byg.

Kirsten.

Kiendte du Kirsten Kimers?

Kirsten Sladders.

Knud.

Hand staar og gjør sig til Knud.

Knud driver Juulen ud.

Knud! stop dit Slæg ind, vi faar
Sluud.

Lars, vel Lars & Laur's pro Lau-
ridh.

Hand er en stakkels Laur's. (eller stak-
kels Lars.)

Hand staar her og gior sig til Stoor-
Læs.

Lars-Far-sagt var en klog Mand.

Lars Kilde-Kniv.

Lavring.

Du lille Kong Lavring!

De Danste har og en Bugge-Viise,
saa lydende:

Biffelov! Min Lavring,

Jeg vugger dig for en Kavring,

Kand jeg ikke den Kavring saa

Saa skal jeg lade den Bugge staa,

Og lade det lille Barn græde.

Lauve, vel Lauge.

Lad løbe, sagde LAU, da løb hand tolv
Mil i tretten Dage 3: Dage.

Videre herefter.

Tydskland.

Leipzig.

Hr. M. Lorentz Reinhardt Stifttes
Prediger og Diaconus ved Hoved-Kirken
til Weymar har ladet sammestæds ud-
gaae: Auserlesene Religions-Predigten,
darinnen sonderlich die Vorbereitung zur
Er

Erkenntniß der Vortrefflichkeit der Evangelischen Religion enthalten. Dette er nu en Begyndelse af Bogen, som Stykviis herester skal udgives. Den 1ste Prædikken over Rom. I, 19. forestiller den første Grund til alle Religioner, at der er en Gud. Dette bevises af den gandske Verdens Betragtning, Menneskets Betragtning og Guds Sierninger i Naadens Rige. Den anden over Ps. CXLV, 3. forestiller den Høieste i den gandske Verden, og hvorledes den samme er den allerherligste. Den 3die over 2 Tim. III. 16. giver et Summariske Beviis paa, at Bibelen er Guds Ord. Samme Beviis grundes paa en besynderlig Guddommelig Aabenbarings Nødvendighed; paa denne Aabenbarings Kiendetegn; paa 4 udvalde Vidnesbyrd paa Bibelens Guddommelighed. Den 4de over Præd. XII, 7. forestiller Siælens Udødelighed. Her vises hvor viss den er; hvori den bestaar, og hvad for en Lære dermed er forbunden. Den 5te over Apostl. G. XXVIII, 23, 24. forebringer Historiernes Troeværdighed i det gamle og nye Testamente, hvilken sees deraf, at det gamle Te-

stamentes Bøger ere et fast Prophetiske Ord; og at alle Guds Forjættelser i Christo ere Ja og Amen. Den 6te over Luc. X. 23. 24. handler om det nye Testamentes Fortrin for det gamle. Her forklares, hvor Guddommelig og fortræffelig den Jødiske og Messianske Religion i det gamle Testamente har været, og hvorudi den Christelige Religions prærogativ bestaaer. Den 7vende over 2 Cor. I. 19, 20. fremlegger den sunde Fornuft, som vores Tugtemester til Evangelium. Den 8de 2 Cor. X, 5. forklarer den Christelige Religions Hemmelighed r. Den 9de over 1 Joh. V, 7. forestiller den Hejhellige Tre-Eenheds Hemmelighed. Den 10de over Ps. CII, 26. forestiller Verdens Skabelse i almindelighed.

Samsteds er hos Langenheim trykt
Adriani Sregeri D. Supremæ Curiaë Regio electoralis & Consistorii Assess. & Civitatis Lips. Senat. Dissertatio de viis militaribus Romanorum in Veteri Germania, 5½ Ark. I den iste S. viser Forfatteren, at de Romeres Gæde vare et af de prægtigste Værker; men at Germania

nia magna har vaaren frie derfor. I den anden beskriver hand først, hvad mand maae forstaae under de Ord *via militaris*, nemlig en *Ben*, som til Krigs-Folkes Føring var beskicket. Af *Ulpiani* Forklaring om hvad *via publica* er, sees tilligemed, at saadan *Ben* en kunde anlegges af nogen anden, end den, som havde det øverste Herredømme i Landet, hvoraf igien følger, at ingen Rommerske *Beye* har kundet være udi *Germania magna*: Det *Tydskland* derfor, hvorudi de har været, er det egentlige *Tydskland*, som ligger imellem *Rhinus* *Donau-Weichsel*-Strømmen og *Sinum Codanum*, fremdeles den Vesterlige Deel deraf, og et stort Stykke af *Gallia Belgica*. Om denne Inddeeling giver Forsfatteren fremdeles Regenskab, og aabner sit Forsæt ved denne Forhandling. Hand vil nemlig, hvor det er mueligt, vise Opmanden til hver befæstet *Ben*, men hvor det ikke er giørligt, da at henregne Betsket til *Tidene*, udi hvilke de første af Skribenterne ere erindrede. Videre vil hand kun betragte de visse og fornemste *Beye*: og det fra *Julio Cæsare* indtil

Theodosium Magnum. Dog som alt dette udi et saa kort Skrift ikke behørig kunde undersøges, saa har hand forbeholdet sig det øvrige, og i nærværende Skrift ikkun handlet om de Beye, som i det iste Seculo efter Christi Fødsel bleve anlagte. Dernæst tracteris om Julii Cæsaris Brygge over Rhinen; fremdeles kommer de Soldater Beye for, som Augustus in Germania cis Rhenana havde anordnet: End videre Drusi Fossa og hans Brygge over Rhinen, Domitii lange Brygger, Corbulonis Fossa, Drusi Vold, sem Pompejus Paulinus bragte til Fuldkommenhed. Derefter randsages, om Romerne under de øvrige Reysere i det første Seculo have anlagt Beye i Endskland. Om de øvrige Mærkværdigheder, i henseende til de Romerske Beye, har maand i den følgende Afhandling videre at forvente.

Altdorff

Mand seer her udkommen en af Hr. Gustav Georg König forfærdiget Afhandling de Affectibus eorumque Regimine in genere, udi hvies Fortale mæledes, hvor vanskeligt og stoor en Ting det er

er at staae imod sit Sinds Tilbøvelig-
 heder, og endskiøndt Auctor var resol-
 veret at handle de causis atqve remediis
 servitutis moralis, saa har hand dog for-
 ladt samme Materie formedelst dens
 Bønselighed og Bidtløftighed, og ud-
 valdt nærværende de Affectibus eorum-
 qve Regimine. Naar Auctor først har
 skrevet om den udvortes Kiendelse, som
 enten er tydelig eller confus, om Kiend-
 delsen ved Sandserne og ved Indbildnin-
 gens Kraft, om den adskillige Tilbøve-
 lighed og Afstøve (appetitu & aversatione)
 kommer hand siden til Forskiellen imel-
 lem den sensuelle og intellectueller Tilbø-
 jelighed og Afstøve. Hin er enten en Incl-
 nation efter at erholde det Gode, som vi u-
 tydelig have forestillet os ved Sandserne
 og Indbildnings-Kraften, eller en Afstøve
 til det Onde, som vi ligeledes have uty-
 delig og forvirret forestillet os ved
 Sandserne og Indbildningens Kraft.
 Denne er derimod en Siælens Tilbøve-
 lighed til en Sag, ved hvilken vi tyde-
 lig erkiende noget at være virkelig got, el-
 ler en i Siælen sig yttrende Afstøvelig-
 hed til den Sag, hvorved vi tydelig for-

restille os og erkiende, at være noget vitskeligt Onde. Dernæst undersøger Auctor, hvad det virkelige og synbare Gode og Onde er? hvoraf Fornøielse og Kiædsommelighed sig reyser, og giver § 28. en Beskrivelse over Gemyttets Tilbøieligheder (affectus) hvis Oprindelse hand undersøger, og forklarer de sammes Inddeeling i glædelige, bedrøvelige og blandede, saaaog deres Hensigt. Siden randsages, om Affecterne ere noget Got eller Ondt, og vises, at deres Undertvingelse og Regiering bestaar udi visse Midlers Bruug, hvorved de samme gøres meere overeensstemmende med Fornuften, til hvilken Ende ogsaa adskillige Regler foreskrives, hvormed det gandske Bærf sluttet.

Wien

Continuation af Bels Notitia Hungariæ nova.

Der ere da i Ungern 3de slags Nationer, nemlig Ungerer, Tydske og Sclavonier, men de Ungerske Descendenter har dog meest forplantet sig indtil denne Dag. Belangende deres Sæder og Stabning, da

da mælder Auctor, at de ikke eftergiver
 andre Europæiske Nationer i Civilité og
 Klønhed; De ere gemeenlig ramasserede
 af Personer, noget rødagtig i Ansigtet,
 og i det øfrige stærke til at udstaae Fati-
 guer. Sproget er temmelig conserve-
 ret fra de gamle Tider af, undtagen een-
 deel Tydske og Sclavoniske Ord, som der
 udi blandes. Det forunderligste er, at
 Bønderne taler det ikke mindre accurat,
 end de adelige Personer, ja meget reene-
 re, eftersom de ey forstaae Latin, og føl-
 gelig ey blande, som de andre, uden For-
 nødenhed, fremmede Ord udi deres Fæ-
 derne Sprog. De Tydske, siger Auctor,
 findes over alt i denne Province, mens
 fornemmelig i Kiøbstæderne; og ere der
 vel nogle høye Stands Personer af sam-
 me Nation, mens ikke saa mange som
 Kiøbmænd og Konfinere. Disse klæder
 sig og lever paa Ungerst Maneer, og lærer
 i Tide Landets Tungemaal for Hande-
 lens Nytte skyld. Vel bruge de imellem
 sig selv deres eget Sprog efter det Lands
 Dialect, hvorfra de ere komne, mens i
 Almindelighed høres dog meest det Øster-
 rigiske Sprog. De Sclavonier tale et
 Sprog,

Sprog, som stemmer meget overeens med det Bøhmiske, og har en viss Ansegenhed hos sig; mens Bønderne deres falder groft, baade i henseende til Tonen og Talemaaderne. I det øvrige Klæde de sig og paa Ungersk Maner. Foruden disse 3de ommældte Nationer, ere og efter Auctors Formæld Croater og Jøder udi Presburger Grevskab at finde; De første betræffende, da have de der vaaren etablerede fra et halvandet Seculi Tiid at regne, da de af Tørkerne bleve udjagede fra deres Fæderne Bosliger, og ventligen imodtaget i Ungern, hvor de bygte Landsbyer, eller peuplerede Orkener paa begge Sider af Donaustrømmen. Endskiøndt og denne Nation boer midt iblant de Slavonier, saa have de dog ey forandret noget udi deres Levemaade og Tungemaal, førend fra en kort Tiid af. Angaaende Jøderne, da siger Auctor, at de sammes Tal paa nogen Tiid har taget stærkt til i Ungern, besynderlig i Grevskabet Presburg, og ere de bleven saa dristige, at de endog torde insultere de Christne.

Det

Det er nu en lang Tid siden, siger Auctor fremdeles, at Jøderne nedsatte sig i Ungern; mens mand har altid udgivet visse Love for at holde samme Folk i Tømme. Den første Lov hvorudi om dennem mældes var St. Uladisl. udaf hvis Forbud sees, at Jøderne paa de Tider vare saa mægtige, at de toge Christelige Fruentimmer til ægte, og Christelige Forældres Børn til Slaver. Colomannus, som fornyede samme Lov, udgav andre særdeles strænge Love, for at hemme Jødernes Svig, ubillige Renter og Ran. Mens uagtet alle disse Anstalter formeeredes alligevel den Jødiske Slegt, eftersom mand en noye nok exeqverede Lovens Tilhold, saa stærkt, at Kongerne selv maatte frygte for den, og derfor uddrev endelig Ludvig II. alle Jøder af Ungern; men deres Landflugtighed varede en længere end til Sigismundi Tid, da de igien bleve tilladte at nedlade sig i Riget, hvor de atter gjorde sig formidable under Matthiæ Corvini Regtæring; og i hvor stoor Umage mand end har giordt sig for at formindskte deres Tal, saa er deres Frihed nu allige

ligevel saa stor, at Auctor ønskede, mand atter vilde fornøye de gamle Love imod dem. Provintzen Presburg regieres af Landets Ørighed, af hvilke den fornemste er en Greve af den Palfiske Familie, hvortil saadan Værdighed har lagt arvelig fra Aar 1599. Under Greven er en Vicarius, som maae være en Adelsmand og Ungret af Nation, og denne forandres efter Loven, ligesom Magistraterne i de andre Grevskaber, hvert tredje Aar, og Ballet foretages da paa nyt igien af Provincens Stænder. De andre Ørigheder ere Adelsens Domme-re, som paa Ungersk kaldes med saadant Navn, der betyder Tieneres Dommere, fordi Adelen i forrige Tider bare Character af Kongens Tienere, og de som efter Kongl. Ordre maatte kiende i Adelsens Sag, Tienernes Dommere. Hver Dommer har under sin Jurisdiction smaa Provintzer, kaldede Processus, eller Districter, hvor der ere lige saa mange Dommere, og saaledes 5 udi Grevskabet Presburg. Herforuden ere og der Senatus Provincialis, som delibererer
over

over Provintzens Sager, der paa samme Maade som Brevens Vicarius udsælges ic. (videre hernæst)

Holland.

Amsterdam.

Her er udkommen Histoire universelle de Diodore de Sicile traduite en François pr. Msr. L'Abbé Terrasson, de l'Academie Française Tome I. II. Oversættelsen berømmes af alle Kiendere af det Franske Sprog, eftersom den har de udfordrende Egenheder, nemlig Tydelighed, flydende og eftertryffeligt Stil. Ved Arbejdet har Abbeden bestandig haft for Øyne den Grædske Text, og tiligemed Henrich Stephans og Rhodemanns Anmerkninger over den samme. Hvo som forstaaer Fransk og har Lust til det Grædske Sprog, kand bruge denne Oversættelse med stor Nytte, eftersom Hr. Abbeden har saa vidt mueligt, og saa vidt hans frie Moders-Maal tillader det, holdt sig til den Bogstavelige Oversættelse. Mand seer da altsaa Auctoris Øjemærke har vaaren, at ville be-
vis

vise Liebhaberne af det til deels forfaldne, og lidt agtede Grædffe Sprog, en besynderlig Tjeneste.

Italien.

Padua

Joh. Bapt. Conzati har trykt Seb. Franzoni olim in Gymnasio Patavino Præfectori studiorum, nunc collegii, ab ipso instituti, Moderatoris, Latinske Orationer. 8vo. p. 248. Disse ere skrevne meeget ziirlig; og vises i den første, at de, som ville bringe det høyt i Poësie og Zeltalenheds-Kunsten, have lige saa stor Skade af, at de slet ikke binde sig til Regler, som naar de underkaster sig dem alt for meeget. I den anden vises, at mand ey kand bekomme Berømmelse for en riig og stærk Orator af en Latinsk og tydelig, som en ziirlig Tale. I den tredje læres, at Ziirlighed i Tælen ey er nok alleene, mens at Kraft og Eftertryk ogsaa hører til en Orator. I de andre undersøges deels hvad en Orator skal fornemmelig have sin Hensigt paa, deels hvad for Lærdom hand bør besidde.

Søye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

26.

Den 26 Junii 1738.

DANNEMARK.

Notification om Danske curieuse
Sager. No. 320.

Continuation fra Alethophilus.

Lazarus.

Hand er roet en LAZARUS. (En fattig
tig Lazarus) Hand ligger som en
elendig LAZARUS.

Lucas.

Hand er en LUCAS.

CC

LUC

Lucas med Lommen.

Jeg bad ham til Gæst paa een af St. Lucas's Kramsfugle o: paa en Dreestee.

Luffe vel Ludse.

(Et Navn, som i Sædland er meget gængs, i sær iblandt Bønder-Folk)

Du lille Ludse Bære-Koone.

Kiendte du Ludse Seeds Far-Moder?

Kommer du der Ludse?

Madts.

Der staar du, som en Madts.

Der staar du som en Madts Et.

(Mand vil sige: Der staar du som en Madts & Cetera. Eller, som andre siger, som en Madts Fod.)

Du lille Madts Pompe.

Madts kom vel til pas.

Hør du Madts Polse-Bind. Hand
er ingen Madts Hund.

Malene.

Ja! hun er en Toffe-Malene.

Ma

Maren.

Græd Maren! saa faaer du bet.

Maren Sladders.

Sladder-Maren.

Maren Sladder-Hank.

(Bidere skal herefter mældes.

Indskland.

Halle

I Wäysenhuusets Boglade sees at
være udkommen B. D. Pauli Antonii SS.
Th. P. P. O. Harmonische Erklärung der
heiligen vier Evangelisten, mit vielen
Anmerkungen erläutert, nebst vollstän-
digen Register herausgegeben von Joh.
August Majer Diac. Ulr. 1ste Deel. 8vo.
I denne første Deel ere de 3 første Ca-
pitler i Mattheo, endel Vers af første
Cap. hos Marc. og ligeledes de 3de første
Capitler i Luca efter Harmonien afhand-
lede; og er altsaa i Bogen at finde hvad
sig efter Evangelisternes Beskrivelse,
for og efter Christi Fødsel, fremdeles
i hans 12te Aar, og endelig i det 30te
med hans Forløber Johanne og med
ham selv til hans Daab har tildraget.

Naar mand vil sætte dette Skrift i Lignelse med de Skrifter, som hidindtil om denne Materie ere udgangne, saa vil mand snart blive vaer, at det i mange Stykker bør de andre præfereres; Thi den salige Auctor viser Ordenees Forstand, og hvad dertil hører, tydelig og grundig, og bliver ikke hængende ved de besynderlige Texter, mens giver med sine rige Ord- og Sagers Parallelismo en god Indledning til andre Bøger og Stæder i det Gamle Testamente. Herforuden har Hr. Mayer og ved hofboyes de Anmærkninger søgt at gjøre Auctors Forebringende over alt tydelig. Dette Bærk blev paa den sidste Paaske-Messe debiteret, og skal paa tilkommende Messer ligeledes holdes sal, eftersom mand agter at lade udkomme til hver Messe-Tiid et Vol: saalænge, indtil Bærket er fuldbragt.

Weimar

Her er nylig udkommen fra Pressen et Skrift med Titul: Bericht vom Unterscheid der Gewisheit des Glaubens und der fleischlichen Vermessenheit, gegeben von Conrad Matthias Scheffel,

erstem Diacono zu St. Petri und Pauli. Brevet bestaaer af 10 Capitler: I det første vides, at der er en Troens Bished til; I det 2det forklares hvad Troens Bished og en kiødelig Formastelse eller Tryghed er; I det 3die handles om, hvorledes disse tvende stride med hinanden; I det 4de vides hos hvilke Troens Bished, og hos hvilke en kiødelig Formastelse er at finde; I det 5te om Aarsagerne til Troens Bished og den kiødelige Tryghed; I det 6te handles om den af Troens Bished sig reysende Fordeel; I det 7de om den Skade, som kiødelig Sikkerhed medbringer; I det 8de fremsættes Midler til at giøre sig løs fra en kiødelig Sikkerhed og at erlange Troens Bished; I det 9de om Troens Bisheds Grader og Tiltagelse; I det 10de om Troens Bisheds Kiendetegn, særdeelees i Anfægtnings Tiid.

Francckfurth an der Oder

Af Hr. Geheime-Raad Mosers Arbeide er nylig trykt: Historisch- und Rechtliche Betrachtung des Recursus von den höchsten Reichs-Ser: an den Reichs-Convent,

Et 3.

8vo.

8vo. i Alph. I det første Cap. handles om denne Recursus statu controversiæ og adskillige Slag; I det 2det fortælles de Exempler, som har tildraget sig i sidste Seculo, saagod hvorledes Kæiseren, Rigeets Stænder og de høieste Rigs-Rætte have anseet saadan Recurs; I det 3die staar de imod samme Recursus Rætmæssighed formerende Objectioner; I det 4de besvares de, og i det 5te findes Argumenta for Recursen, saagod en Explication om, i hvad Tilfælde den har Sted eller ey.

Berlin

Mand har her anden gang oplagt og forbedret den berømte Latinistes Joannis Vorstii Bog De latinitate selecta & vulgò neglecta - - - 1738. 8vo. i Alph. og nogle Aarf. Belangende hvad i dette Oplag er tillagt, da er det først Jul: Dornmeyers Dissert. de vitioso Cicero-nis imitatore, og dernæst Pomp. Trivultii meget rare Dialogi, kaldede: Cicero relegatus, og Cicero revocatus, om hvilke Hr. Professor Gesner til Gøttingen, som efter Forlangende har søyet dertil en kort og zitrilig Fortale, og en-
 deel

deel gode Anmærkninger, saaledes smukt
 har jugeret: Hoc solo nomine produci
 meretur libellus, ne quis putet, quia ra-
 rus, bonæ frugis aliquid habere: utilis
 etiam ad hoc esse potest, ut exercita-
 tionis causa detur erectioris indolis ado-
 lescenti, quo ille in perqvirendis Cice-
 ronis locis, investigandis calumniarum
 fontibus - - - Vorstii Berk i sig selv
 fand ikke mindre Tieneste bevise den pu-
 re latinities Liebhabere, end hans 2de
 andre Bøger: De latinitate falsa & me-
 rito suspecta. Det Latinske Sprogs
 Reenhed bestaar en stoor Deel derudi,
 at mand veed ræt og beqvemt at bruge
 de fra vores Moders Maal gandske fra-
 viggende Phrases og Talemaader; og her-
 til giver saavel denne Bog, som Hadriani
 Cardanalis og Schori deres de discenda
 lingua græca & lat. en skøn Auledning.
 Hr. Professor Gesner berømmer denne
 Bog i Fortalen, og tilligemed anfører
 smukke Anmærkninger om Germanis-
 mis, og hvoraf det kommer, at de slet-
 teste Latinister, om de end skrive nok
 saa slet og barbarisk, dog temmelig fand
 forstaaes af deres Landsmænd; mens

Derimod ere fremmede Nationer eller Ud-
lændige gandske uforstaaelige.

Wien.

Continuation af Hr. Bels Notitia Hun-
gariæ Novæ.

Pars Specialis, Udi Ungern ere, som sidst
sagt, 5 Districter, om hvis Byer hver i
sær Auctor adskillige Particularia for-
tæller, men som bliver for vidtløftig her
at anføre; dog vil mand til Læserens
Fornøielse mælde adskilligt om Staden
Presburg, baade fordi den er Metropo-
lis Regni, og fordi Auctor de fleeste Ting
derom har skrevet. Den første Grund-
vold siges at være lagt af de gamle Tyd-
ske, som fortificerede den temmelig;
men de Romere, som siden bemægtigede
sig den samme, skal endnu have ladet den
stærkere befæste; og den Tid var det, at
den blev kaldet Pisonium. Hvad ellers
de Revolutioner anbelanger, som med
Pisonium sig har tildraget, siden de Ro-
mere fik den i sine Hænder, indtil den
kom under de gamle Ungeriske Kongers
Vælde, da grunder Auctor sine Relatio-
ner paa fornuftige Gisninger, sluttende,
at dens Skiebne har forandret sig efter
den

den adskillige Tilstand, som de efter hinanden opkommende Følk har befundet sig i. Dernæst besvarer Auctor en Objection, som gøres i henseende til Pisonii Opkomst, som tilskrives de Romere, nemlig: hvortore man en finder Romerske Monumenta i Staden, siden den har vaaren i de Romeres Magt; hvorved og mærkes, at Bresburger Territorium en aldeles mangler deslige Monumentis. Naar dette er da forklaret, farer Auctor videre fort saaledes, for at vise, naar Ungern fik den første Konge: I Begyndelsen af det iode Seculo hændte det sig, at Keyser Ludov. IV. blev adskillige gange slaget af de Ungrer, som siden gjorde sig Mester af Breslaburg, eller, som det nu kaldes, Presburg, og fra den Tid af have Scriptorum medii ævi begyndt at mælde om denne Stad. Men de Tydske toge den ind igien førend det iste tusende Aar efter Christi Fødsel; thi man læser, at Stephanus, den første Ungeriske Konge, som efter sin Død blev indsat i Helgenes Tal, bekom Bresburg i Moragens-Gave af Henr. II. hvis Syster Geysela hand toeg til ægte. Samme Konge,

Et 5

hvis

hvis Fader Geysa var den første, der an-
 tog den Christelige Religion, formeerede
 og peuplerede Byen meget, ved det, hand
 indkaldte mange Fremmede og gabe dem
 Borgerskab sammesteds. Hernæst tra-
 cteres i det gandske Capitel om hvad sig
 under de andre Konger har tildraget, og
 i sær om Staatens Forandringer under
 Kongerne af det Østerrigiske Huus. I
 et andet Capitel handles om Presburger
 Stads Prerogativer. Kongernes Salz-
 ving Keede forud i Belgrad. Men Ken-
 ser Ferdinand. I. forflyttede denne Cere-
 monie til Presburg, hvor hand Ao.
 1563 lod hylde sin Søn, som Stænderne
 i Ungern havde begiært til Konge. Saa-
 vel denne som andre Kongers af det Ø-
 sterrigiske Huus deres Cronings Solenni-
 teter beskrives smukt af Auctore, som si-
 den berætter, at Rigets Insignia bevares
 udi Slottet til Presburg, men at de
 henbæres og blive i Kongens Pallads i
 Byen saa længe Cronings-Aktens Dage
 varer. Foruden de ordinaire Kongel. In-
 signia, saasom Cronen, Scepteret, Eblet,
 Sværdet, Kiortelen, Haandsterne, Slo-
 erne, anføres ogsaa de, som ikke bruges
 saad-

sædvanlig, saasom det Apostoliske Raads,
 St. Stephani Fahne etc. som ere forlore-
 de, mand veed en hvorledes. Den anden
 Prerogativ Bresburg har, er at Rigs-
 dagen der holdes. I de første Tider sam-
 ledes Rigets Stænder paa aaben Mark,
 liaesom de gamle stridbare Tydske og
 Schytske Nationer gjorde, eller som det
 nu hos Polakkerne er brugeligt. Men
 fra Kaysr Sigismundi Tid har de stedse
 samlet sig til Bresburg. 3 Prerogativ
 er den høieste Rættens Holdelse samme-
 steds. 4 Prerogativ at det Kongelige
 Skat-Kammer, som før var i Buda, er
 nu til Bresburg. 5te Prerogativ, som
 angaaer det Geistlige, er, at Erke-Bispen
 af Strigonien, Hungariae Primas, residerer
 der. Her mælder Auctor, at iblant an-
 dre Privilegier, som Colomannus tilstod
 den Bresburgiske Kirke, var den Ræt, at
 gjøre Prøver med gloende Jern og sy-
 dende Vand. Mand veed vel, at deslige
 Prøver vare i gamle Dage brugelige hos
 adskillige Folk, men Ceremonierne ere
 ikke just enhver bekiendte, hvorforre mand
 hernæst vil underrette Læseren, hvorledes
 saadanne Prøver i Ungern bleve anstil-
 lede. (Videre hernæst.)

Holland.

Amsterdam.

Hos Wettstein og Smit er at bekomme: Lettres sur la Religion Essentielle de l'Homme distinguée de ce qui n' en est que l' accessoire 12. 20 Art. Forfatteren er den samme, som mand har før hørt udgive Le monde fou preferé au monde sage, og le systéme des anciens & des modernes, concilié par l' exposition des sentimens differens, de quelques Theologiens sur l' etat des ames separées des Corps. 12.

Samme Boghandlere debiterer og L' Histoire de la Succession au Duchez de Cleves, de Berg, & de Juliers, aux Comtés de la Marck & de Ravensberg &c. par Mfr. Rouffet, Membre des Academies Imperiales & Royale des Sciences de Petersbourg & de Berlin. 8. 2 Vol:

Engelland.

London.

Den 2den Edition af Examination of the Scheme of Church Power, laid down in the Codex Juris Ecclesiastici Anglicani,

ni, in 8vo. er nu udkommen fra Bressen[?] og meddeeles herved til de Liebhaberes Efterretning, som om den første Edition ey maatte være vidende. Den er revideret og corrigeret nøyere end den første, og bestaaer af 108 pag. Ellers advares dette i Forvejen, som Læseren vel selv mærker, at Auctor heraf er en Presbyterianer. Endskiøndt, mælder Auctor, is blant adskillige Nationer, hvor Reformationen er indbragt, findes alt for mange Geistlige, der paa en eller anden Maaneer søger af ald Formue at tilegne sig et vist Slags Regimente under Baassud af deres hellige Embedes Medbringendes saa er dog Engelland det Land, hvor de i saa Tilfælde spender Buen temmelig høyt. De af den saa kaldede høje Kirke, som ey ere faae, lader sig ey nøye med den Magt, Lovene tilstæder Geistligheden, de vilde ikke heller dependere af nogen anden end en tiltaagen Guddommelig Ræt, og saaledes ej alleene søger at unddrage sig fra den Berøstige Myndighed, men endog at ophøve sig over den samme. De understøtter sig da om ey de jure saa dog de facto paa saadan Souveraine Magt,

og benytter sig af visse Distinctioner til at skule det, som kommer Publico odieux for udi deres Paastand. Til den Ende er det, at Hr. Doctor Gisbon, en Biskop af London, anvendte ald sin Behændighed udi en Engelske Bog i 2 Vol. in fol. som for nogle Aar publiceredes under Titul af Codex Eccl. Angl. &c. hvilken Bog en Præst, som hedde R. Gray, befandt af saadan Nytte for den Engelske Kirke, det er at sige: for den høye Kirkes Clericie, at hand forfattede et kort Begreeb deraf, og udgav det Ao. 1730 til den studerende Ungdoms Nytte, som applicerede sig til det hellige Embede. Af denne Bog har mand siden seet 3 Udgifter, og har Biskoppen af Lichfield og Coventry udi en Pastoral Instruction, som hand gav sit Clericie 1734. Igeledes recommenderet den Londonske Biskops Bog, som den beste, over denne Materie siden Reform. er udkomien; men herom kand, siger Auctor, jugeres langt anderledes, ja siges god for, at vise, de Principia, hvorpaa den Gæstlige Magt er grundet, at være falske udi deres Theoria, ufordragelige med de Engelske Love, og i sig selv af farlige Conse-

sequencer. Auctor begynder da med
 endeel almindelige Reflexioner, sigende:
 Der vor H. Erre Christus blev anklaget
 for Pilatus, for at have eftertragtet et
 Kongeligt Regimente til den Regierings
 Prejudice, hvorunder hand levede, til-
 stod hand vel, at være kommen til Ber-
 den for at oprætte et Rige, men ey et
 saadant, der skulde gjøre Kænsere nogen
 Indpas i hans Regimente; thi Ordene
 lyder saa hos Joh. Cap. XVIII, 36, 37. mit
 Rige er ikke af denne Berden: Det er:
 Jeg har et Sandheds og Rætsfærdigheds
 Regimente over mine troende Underda-
 ners Hierte, hvis Lydighed jeg vil veder-
 legge i mit Rige eller i det tilkommen-
 de Liv. Med dette Svar var den Rom-
 merste Lands-Dommer Pilatus fornøjet
 og frikendte den for Oprør anklagede
 Christum, der declarerede sig ey at øve
 en Verdslig Regiering. Der ere endeel
 Folk, siger Auctor fremdeles, som gierne
 vilde kaldes de fornemste Undersaatter i
 dette Rige, og naar mand af deres Op-
 sørsel skal døme om deres Tanker, faaer
 mand Anledning til at troe, at deslige
 enten indbilder sig, at vores Kælsere ey
 kiendte selv rettelig sit eget Riges Na-

tuur og Hensigt, eller at hand en gav Pilato en ret Idée og Ufbildning derpaa. Mand veed og, siger hand, at en viss Ordens Folk toeg sig selv Frihed til at forklare de Engelske Love, og under Baaskud at giere de samme meere forstaaelige, og rettede et Rige efter deres eget Hoved, et ugudeligt og utaaleligt Tyrannie, et Rige grundet paa Underfundighed, og handthæved ved Blods Udgydelse, Røvel og Stielmsstykker.

Bidere skal følge hernæst.

Samme Stæds lader Hr. Bose nu udgaae en historisk Beskrivelse over Prins Eugenio og Hertugen af Marlboroughs Krigs-Toge, hvilket Werk bestaaer af 2 Volum. in folio med hundrede Raabberstykker, som forestiller alle de Beleyringer og Feldtslage, bemeldte Herrer have foretaget og udførdt. Herforuden findes og herudi Geographiske Carter, Relationer om alle ved Marscher, Feldtslag etc. forefaldende Tildragelser. Den store Begiærlighed Publicum havde, at see Skriftet, aarsagede, at Hr. Bose maae lade det udgaae skriftis, hver Uge et Stykke, som hand distribuerer til Subscribenter for en Engelsk Skilling.

Søye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager:

No.

27.

Den 3 Julii 1738.

DANNEMARK.

Notification om Danske curieuse
Sager. No. 330.

Continuation fra Alethophilus.

Maria.

Sun seer ud, som Mariæ Billede:

Marcus.

Ja! Borte blev Marcus med Titren:

Marthe.

Sun er i sit Huus som en Marthe.

DD

Sun

Hun er saa duelig og geschæfftig, som
Marthe selv.

Matthiis.

Matthiis bryder Jis, og finder hand ei
Jis, saa gjør hand Jis.

Methusalem.

Hand, (hun det) er saa gammel, som
Methusalem.

Mette.

Hun er en Mette-Seed.

Kiendte du Mette-Seeds Far-Moder?

Mikkel.

Ja! Hand er ræt en Mikkel.

Hand er en Mikkel-Ræv.

Var dig for Mikkel! siger mand til Folk,
naar de skal tage deres Stæs i agt for
Ræven.

Moons, pro Mogens.

Kommer du der Moons? Det er Mad
for Moons!

Farvel, Moons Beerson.

NB. Mand kalder og en Rat Moons.
Bidere med næste Post.

Lyds

Indstland.

Wittenberg.

Mand seer her nylig at være udfom-
men: Frid. Christ. Baumeisteri Instituti-
ones Metaphysicæ, Ontologiam, Cosmo-
logiam, Psychologiam, Theologiam de-
niqve naturalem complexæ, methodô
Wolfiana adornatæ.

Augsburg.

En vel-erfaren Ingenieur-Capitain
navnlig Du Chaffat, har paa ny udgivet
et Land-Cart efter den Petersborgske O-
riginal, med adskillige Tillæg, Titulen ly-
der saaledes: Provinciarum Turcico-
Tartaricarum inter Tanaim, Boristhe-
nem & Bogum situatum, qvas duobus
annis, videl. 1736 & 1737. Anna Augu-
stissima Russorum Autocratrix, subegit
&c. Accuratissima Delineatio, in qva si-
mul occupatio Peninsulæ Crimm & Cu-
ban nec non expugnatio Affow & Ocza-
kov exhibentur. Ridsningen er næt og
afstrykt paa sitnt Papiir, eller saa kalde-
de Elephant-Ark. Hertilmed ere li-
geledes affrukne endeel andre Lande,
saasom det saa kaldede Roth-Reussen,
Dd 2 Wola

Wolhynien, Podolien, Ukrainen, Lille
 Tartariet, og Land=Strækningen imel=
 lem de Strømme Pruth, Dniester, Bog,
 Dnieper, Donetz, Don= og Donau=
 Strømmenes Indløb i det sorte Hav,
 saavel som Crim, de Pohlske Grændser,
 Wallachiet, Bulgarien og Cuban; hvor=
 ved og ere anmærkede de Stæder, Fæst=
 ninger og Skandser, som af Russerne ere
 blevne indtagne, samt disses Marscher
 og Bevægelser under Greve Münnichs og
 Baron Lascys Anførsel, Aar 1736.

Wien.

Continuation af Hr. Bels Notitia Hun=
 gariæ Novæ.

Belangende den sidst ommældte glo=
 ende Jerns Prøve i Ungern, da fore=
 spurdte sig Domeren udi tvivlagtige Pro=
 cesser hos begge Parthier, om de godvill=
 ligen vilde beqveme sig til denne Prøve,
 og naar mand derom var bleven eenig,
 gav mand dem en Pristald, det er en Ju=
 stitz=Betient, som ledsagede begge striz=
 vende Personer til den Sted, hvor Prø=
 ven skulde skee, hvor de begge stillede sig
 for Capitels=Herrerne; og begyndte Ce=
 remonien med 2de af Biskoppen forreta=
 tens

tende Bønner, hvorudi hand tilbød Guds kraftige Virkning ved den anstillede Prøve, at aabenbare den Skyldige, og frelse den Uskyldige; hvorefter mand kastede Vie-Band paa Jernet; og Biskoppen derhos sagde disse Ord: Guds Kraft nedstige paa dette Jern, for at kundgiøre Herrens Dom! Amen. Derefter indviede hand Steden, hvor Ilden skulde antændes, ja Ilden selv ved tvende Formuler af ongefæhr nys anfordte Indhold. Fremdeles forrettede mand Messen, udi hvilken iblandt andet vare anfordte dette Sprog, sandelig jeg siger eder, hvadsomheldst I bede etc. Siden communicerede Præsten den Anklagede, sigende ham derhos: Vor Herres Jesu Christi Legeme være dig i Dag et Beviis paa en retfærdig Dom. Naar Messen nu var til Ende, gik Præsten med Kaarsket og det viede Band, gelejdet af det gandske Folk, hen til Brøvens Sted, hvor hand begyndte at siunge 7 Boenitenge-Psalmer tillige med et Litanie, og læste derefter over Jernet 3de Bønner, af samme Indhold ongefæhr, som de 2de først ommældte; dernæst 2de andre, naar hand

besværgede Jernet med Tre = Vand,
 og siden talte hand den Anklagede til saa-
 ledes: „O Menneſte, Jeg forbyder dig,
 „i alles Naſyn, ſom her ere nærværende,
 „i den Hellige Tre-reenigheds Navn, ved
 „den tilkommende fortrædelige Doms-
 „Dag, ved den heilige Daabs Sacramen-
 „te og ved alle Helgenes Ære, derſom du
 „er ſkyldig i denne Sag, eller om du har
 „begaaet eller vidit den, eller ſat den i
 „Værk, eller ſamtlykt deri, eller hiulpet
 „dertil, eller veed hvo der har begaaet
 „den; Jeg forbyder dig, ſiger jeg, at gaae
 „i Kirken; Jeg befaler dig, ey at findes i
 „nogen Chriſt-elig Forſamling, derſom du
 „ey vil bekiende det Onde, ſom du har be-
 „gaaet, førend du udstaaer den offentli-
 „ge Doms Prøve. Naar dette var for-
 „bi, tilſpurdte Præſten den Anklagede saa-
 ledes: „Kiære Broder, er du uſkyldig i
 „denne ſtore Synd, hvorforre du ankla-
 „ges? Eſt du reen derfor? Hvorpaa
 denne ſvarede: „Ja-jeg er reen. Kort en-
 delig at fortælle, den Anklagede tog da
 fat paa det gloende Jern, og tilligemed
 aflagde ſaadan Æd: „Jeg ſvær ved
 „Herrens Legeme, ſom jeg i Dag har an-
 namt

„nammet, at jeg tager dette Jern i min
 „Haand, uden at vide mig skyldig i no-
 „gen Misgierning, eller at have pre-
 „caveret mig ved nogen Urtes Kraft.
 Heraf seer mand nu, hvor fuldkommen
 Persvasion mand den Tid stod i om saa-
 dan Prøves Visshed, i at opdage Sand-
 heden. Men der findes uden tvivl de, som
 vil spørge, hvorpaa mand grundede sig i
 den Tanke, at Guld paa en forunderlig
 Maade her skulde vise sin Kraft? Om de
 almindelige Evangelii Forjættelser, hvor-
 ved vi haaber, at bekomme fra Glds
 Haand alt hvad vi bede om med behø-
 rige Billaar, skulde strække sig til alt det
 som Menneskerne fatter i deres Hu at
 bede om? Fremdeles om mand uden en
 særdeles Aabenbaring kunde forvente sig
 noget Bunder tegn? Ja Udgangen selv
 paa denne Prøve kunde ikke authorisere
 en saa daarlig Formastelse. Mand burde
 da have upaatvibelige Beviser paa, at
 denne Prøve altid har svaret til Sand-
 heden selv, det er: at den Uskyldige er al-
 tid kommen uskad fra Prøven, og den
 Skyldige altid bleven straffet ved den
 naturlige Glds Kraft. Men dette us-

agtet, lader Auctor det blive ved denne
 Berætning, at snart ere de Anklagede
 bleven frikendte ved at bære uskad det
 gloende Jern, snart de Skyldige at være
 hiemsøgte derved, og saaledes maatte
 bekiende sit begangne Onde, snart at de
 tvistende Personer have nægtet at ud-
 staae Prøven, eller udfundet Beje, ved
 List og Svig at vexere Dommeren, og
 saaledes undgaae Prøven; hvorpaa Au-
 ctor fremfører adskillige Exempler. Men
 at komme igien til de Uskyldige, som
 mand holdte saa for at være, fordi at
 Jernet ey havde brændt dem, da lad væ-
 re, at de bleve uskadde, var det alligevel
 ej mueligt, de ved nogen Preparation, kun-
 de have sat deres Hænder i den Stand,
 at de kunde imodstaae Ildens Effect?
 særdeles, som den Sed, mand lod dem
 gjøre, ey at have anvendt nogen Urtes
 Kraft derimod, giver tydelig tilkiende,
 at mand i de Tider troede, at der gaves
 Preservativer imod gloende Jerns na-
 tuurlige Virkning; hvorfors og Hr.
 Bel, efter at hand har undersøgt Oprin-
 delsen til denne Prøve, endelig udlader
 sig saaledes: At det er nok, hand har be-
 viist,

viist, at den Presborgske Kirke og den gandske Stad havde den Prerogativ (om der ellers var nogen saadan) at presidere udi en saadan Dom, som den Tid kaldtes Guds Dom. Videre hernæst.

Hamborg

I den Felgineriske Boglade findes tvende velforfattede og til London trykte Prædikener, hvoraf den sidste er trykt i Aar til London. Den førstes Titul er: Det hellige Nadveres Sacramentes herlige og mangfoldige Nytte over 1 Cor. XI, 23-29. Den andens: Skaberens visse Hensigter ved de høye Stands- Personers Død = = begge efter Forlangende til Trykken befordret af Hr. Hinrich Werner Palm, Pastore til den Evangelisk-Lutheriske Kirke i Savoy til London.

Wien.

Paa Paul Straubens Omkostninger er oplagt ved Trykken: *Memorie delli due ultime passaggi dell' Armata di S. M. C. C. in Italia, contenentino cioche di memorabile e successo in Lombardia dall' Anno 1730 fino all' Anno 1735 con le carte in rame delle battaglie, fra il*

detto tempo successe 12. 8. Dette lille Bærf indeholder i den første Bog en Beskrivelse over det første Feldtog, som de Keyserlige gjorde 1730 udi Lombardier. Den anden Bog forestiller hvad som er skeed ved Feldttoget i 1735. Mand læser herudi alt hvad som er anmærket udi de ved Feldttoget af en viss Officier holdte Journaler, og er for en større Tydeligheds Skyld hosføyet Afridsninger over de trende leverede Bataillier. Dette Skrift er ogsaa at komme udi Leipzig hos Casper Fritschen.

Holland.

Haag

Hos Mœtiens er udkommen: Histoire Universelle depuis le commencement du monde, jusqu'a present, traduit de l'Anglois, d'une societé de gens de lettres Tome II. enrichi de Figures & de Cartes necessaires. 4. 3te Alph. 8 Raabber. Den første Bog continueres i dette Bind, og findes altsaa heri den Asiatiske Historie indtil Alexander den Støores Tid. Forfatterne tracterer ellers i det

i det 5te Capitel om Syriens Ælde, Regiærings-Form, Love, Religion, Skif-
te, Kunster, Videnskaber og Handeler. Dernæst undersøger de de gamle Syrers
Chronologie, og deres gamle Kongers
Historie. I det 6te Capitel gaar de
den Phoeniciske Historie igennem, paa
samme Maade som den Syriske. Det
7de Capitel er det vidtløftigste: Det in-
deholder Jødernes Historie fra Abra-
ham indtil Saul; og inddeles det for
en desto bedre Ordens Skold i adskillige
Sectioner. Den første Section indbegri-
ber da Historien fra Abraham indtil
Mosen. Den 2den fra den Egyptiske
Trældom til Indgangen i det forgiættede
Land. Den 3die Josvæ Historie. Den
4de Palæstinæ Beskrivelse. Den 5te be-
skriver Landets Love, Regiærings-
Form, Kunster, Sprog, Videnskab,
&c. I den 6te staaer den Jødiske Chro-
nologie fra Abrahams Kald indtil det
Babyloniske Fængsel. Og endelig be-
fatter den 7de Dommernes Historie fra
Josvæ Død af indtil Saul.

Samme Stæds Land bekommes til Kiøbs:
Histoire du Voyage Litteraire, Fait en

1733 en France , en Angleterre & en Hollande avec une Lettre fort curieuse concernant les pretendus Miracles de l'Abbé Paris & les Convulsions risibles du Chevalier Folard. 12mo. Auctor hertil skal være en Brandenborgiske Prædikant, ved Navn Tordan, hvilken paa ommældte Reyse har haft god Lejlighed til at underrøtte sig in Re litteraria hodierna , hvorom hand handler videre udi Bærket selv.

Engelland.

London.

Slutningen af Examination of the Scheme of Church-Power &c.

Angaaende det saa kaldede Geistlige Regimentes Begyndelse , da nævner Auctor infet derom , saasom en u=vedkommende Sag ; mens gaaer straxen igiennem de Principia , hvorpaa Regimentet grundes , og som ere disse : „ At „ Christus har beklædt Ordets Tienere „ frem for de andre Christne med en vis „ Magt , til at handthæve Guds Dyrløse „ se i sin Orden og Skik ; saavel som til „ at underdæmpe vort Levnets Uordent= „ lig=

„ligheder, og at sætte sig imod Bildfa-
 „telse i Troens Sager: At fremdeles
 „Magistraten ey maae betage Clericiet
 „saadan Magt, mens heller tvært imod
 „komme det til Hielp, saa ofte det gis-
 „res fornøden og begiæres: At mand
 „maae tillade Clericiet den Frihed, at
 „stille saadanne Anordninger, som det
 „holder for tienligst til at fremme den
 „dem anfortroede Guddommelige Sag:
 „Og endelig at Clericiet selv, eller den
 „som de dertil beskikker, alleene maae
 „have Magt og Myndighed, til at for-
 „klare deslige Anordninger, og stille de
 „samme i Bærk. „Paa disse Pretensio-
 „ner er det da, siger Auctor, at mand
 „efter haanden byggede Hierarchiam Ro-
 „manam, og at mand siden saa klogelig
 „har vidst at vedligeholde det samme;
 „Hvorefter hand gaaer løs paa en Di-
 „stinction, som Clericiet ved god Leylig-
 „hed formerede, og, som efter hans Si-
 „gende, i de første Christendommens Se-
 „culis skal have vaaren u-bekjendt; den-
 „ne Distinction er Jurisdictio Tempora-
 „lis og Spiritualis, eftersom Jurisdictio-
 „nen forrættedes af adskildte Personer:

De

De Geistlige, mælder Auctor, saae vel at saadan Distinction var absolutment fornøden, saafremt de ellers skulde erholde en u-indskrænket Magt; eftersom en Distinction, som alleene var funderet paa Menniskelige Love, og dog skulde være u-dependerende, havde vaaren saa u-rimelig, at endog det allertaabeligste og meest godtroende Folk ey havde kundet antage den &c. Dernæst mælder Auctor, at hand ey fandt reconciliere disse tvende Magter, som den Londonske Biskop tillegger den Engelske Kirke, naar de saavel som den Kongel. Høyhed skal grundes paa Guds Ord, hvilket dog var Reformationens Grund; og anfører Auctor bemældte Biskops Ord af hans Code, som lyder saaledes:

„Den Magt, hvormed Biskopperne ere
 „forsnyede til at forestaae retteligen den
 „Engelske Kirkes Regiæring og Disciplin,
 „synes af deres Ordinations- eller Ind-
 „vielses-Form at reyse sig af tvende
 „Kilder, som ere Guds Ord og Landets
 „Love; Thi udi Consecrations-Forræt-
 „ningen tillegges enhver Biskop en slags
 „Myndighed i Kraft af Guds Ord, til
 „at

»at rætte og straffe med den aandelige
 »Tugt urolige, ulydige, og i udædiffe
 »Synder skyldige Mennisker. Her-
 »over gjør nu Auctor følgende Reflexio-
 »ner: „Jeg kand ikke, siger hand, begri-
 »be, hvorledes Bispernes Indvielses-
 »Form meddeeler dem nogen Magt
 »i følge af Guds Ord, og enten
 »nu nogen Prætension er til, der grun-
 »des paa Guds Ord eller ey, saa
 »maae dog Spørgsmaalet decideres ef-
 »ter det samme Ord, og ey efter noget
 »andet. Jeg har læst min Bibel med
 »all muelig Estertænkfombhed, mens
 »sandt aldrig deri nogen af saadanne
 »Magter, at være Bisperne, med Kir-
 »kens Udelukkelse, tillagt: Jeg haver
 »ogsaa confuleret endeel lærde Aucto-
 »res, som alleene have studeret paa des-
 »lige Materier, og disse lærer mig, at
 »ingen Bisp i de 3de første Seculis, fra
 »Christi Fødsel, har i henseende til Kir-
 »kens Disciplin, tilegnet sig nogen ex-
 »cluderende Magt, mens overladet
 »saadan Omsorg til de Provinciale og
 »Stiftets Consistorier, som i Kirkens
 »ree-

„reeneste Tider bestoede af Bisper, Cle-
 „riciet og Laicis. Vel have Forsægter
 „ne for Clericiets Independance gemeen-
 „lig paaraabt sig endel Stæder i Skrif-
 „ten, som alleene angaaer den Aposto-
 „liske Myndighed, og derpaa grundet
 „deres guddommelige Ræt: mens end-
 „nu har jeg aldrig hørdt nogen grunde
 „en guddommelig Ræt paa Indvielsens
 „Form eller Parlamentets Acter. I det
 „øvrige carperer vores Auctor den Lon-
 „donste Biskop over alt, sigende iblant
 „andet, naar hand først vidtløfteligen
 „har igiennem gaaet alle Ting, som kand
 „her bestrides, at dersom den verdslige
 „Øfrighed ikke maae bruge Kaarden til
 „at straffe med, ey heller engang infor-
 „mere sig om den begangne Misgiernings
 „Bessaffenhed, mens alleene være fær-
 „dig, naar det af de Geistlige paaesttes,
 „da vilde denne Urimelighed flyde deraf,
 „at den verdslige Øfrighed alleene bleve
 „Kirkens Bøddeler: Dette siger dog Au-
 „tor med Bispens Permission. Tid-
 „løftigere herom kand best læses udi Skrif-
 „tet, hvilket mand vil have Læsren til
 „Estersyn recommenderet.

Søye Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

28.

Den 10 Julii 1738.

DANMÆRK.

Notification om Danske curieuse
Sager. No. 331.

Continuation fra Alethophilus.

Morten.

Morten Abekat.

Rullele=Morten.

Morten Fip=Skæg.

Nille.

Sun er en gammel Gribbe=Nille.

Ee

Ole

Ole pro Oluf.

Nu kommer Ole, (eller Ole Luf-Oye)
siges til Børn, som imod Aften vil
falde for tiiligen i Sovn.

Du lilde Ole Beer Toorsen.

Hand seer ud som Ole Forrykt.

Det gjorde jeg kun for Ole Moorstabs
skyld.

Ja! good Morgen! Ole!

Oluf Blink-Oye.

Valle.

Kiendte du Valle?

Valle-Braker.

Valle Kræmmer.

Valle Sladder.

Hand er ræt en gal-Valle.

(Bidere skal følge hernæst)

Tyskland.

Hamborg

Mand har her udgivet et Samlings-
Bind af den Sal. Doct. Fabricii Skrif-
ter, med saadan overskreven Titul:
Joa. Alb. Fabricii S. Theol. Doct. & Prof.
Hamb.

Hamb. Opusculor. historico-critico-literariorum sylloge, quæ sparsim viderant lucem, nunc recensita denuo & partim aucta, indice instruuntur, Hamburgi. Sumtibus Vid. Felgin. 1738. 4to. 3 Alph. og derover, tilligemed en deel fornødne Raabberstykker og et got Register; Som ellers Samlingen bestaaer af idel saadanne Skrifter, som allerede har vaareu trykte, saa maae en blot Recension for denne gang være nok, nemlig: I. Decas decadum, sive plagiariorum & pseudonymorum Centuria, aliquanto auctior. II. Συμμικτα περι των εβδομήκοντα. Diff. III. de antiquorum Philosophorum, Stoicorum maxime, cavillationibus. Diff. IV. de Platonismo Philonis Judaei. Diff. V. Specimen elencticum histor. cog. Diff. VI. de recordatione animæ human. post facta superstit. Diff. cum Progr. J. F. Mayeri. VII. de laudibus malignis. Diff. VIII. de hæresi & moribus Bogomilorum. Diff. IX. de Brachmanibus, Philosophis Indorum. Diff. X. de religione Erasmi. Differt. auctior. XI. de hominibus orbis nostri incolis, specie & ortu avito

inter se non differentibus. Diff. auctior. XII. de sæculi numeratione & celebratione. Progr. XIII. veteresne recentibus, an priscis nostra ætas palmam ingenii concedere debeat? Progr. XIV. de chimaeris scientiarum. Progr. XV. de frequentia & infrequentia scholarum. XVI. de exercitiis oratoriis. Progr. XVII. de votis mortalium. Progr. XVIII. de Deo ex oculi contemplatione demonstrando. Progr. XIX. de pulchro & gustatu bono. Progr. auctior. XX. de amore Patriæ. Progr. XXI. de grato erga Deum animo. Progr. XXII. de theatro, an sit schola morum? XXIII. in obitum Constantini AMBROSII LEHMANNI, Epistola auctior.

Giessen.

Mand seer her roulere en liden Bog in 12, som alt for rum Tid er trykt til Leipzig under saadan Titul: Doct. Joh. Rambachs Christliches und Biblisches Exempel-Büchlein für Kinder: d. i. Deutliche Nachricht von der Bekehrung, heiligen Wandel und Leben, wie auch fröhlichen und seel. Sterben frommer Kinder, aus dem gemeinen Leben und Heil.

Heil. Schrift. Dem beygefugt das Le-
ben Jesu, und des seel. Hr. Doct. Ram-
bachs Lebens-Lauf, benebst auch einer
Anzeige an die Kinder, von dem Nutzen
der frühzeitigen Frommigkeit. Als der
andre Theil des erbaulichen Handbuch-
leins für Kinder. Denne Bog er ikke
skreven af den Sal. Doct. Rambach,
hvis Navn staaer paa Titul-Bladet,
mens af et ublue og dumdriftigt Men-
nisse til sin egen Nytte i bemældte Sal.
Rambachs Navn udgivet. Dette mær-
kes ey alleene af Skrive-Maaden, mens
endog forsikkes af den Sal. Mands nu
levende Venner og Bekjendte, at hand
aldrig har haft saadant Bærk under
Hænder, eller haft i Sinde at udgive
noget saadant, eftersom hand i sin egen
lille Haandbog havde samlet Exempler
nok for Børn, nemlig 64 i Tallet un-
der 30 Rubriker. Dog, hvad har mand
meegen Bevis fornøden, eftersom nær-
værende lille Bog, (som er det skamme-
ligste) indtil paa nogle Exempler nær,
som mand endnu ey har kundet bringe
i Erfaring, ere aabenbare udskrevne af
Jacob Jannelays aandelige Exempel-
Bog

Bog for Børn. Dette har mand holdt fornøden at bekiendt giøre, efter som den Sal. Doct. Rambach ellers med Tiden af Orbe Litterato iblant de største Plagiarios u-skyldigen kunde blive regnet.

Leipzig

Mich. Blochberger har forlagt Fried. Christ. Lessers Insecto-Theologiam, eller Fornuft- og Skriftmæssige Forsøg, hvorledes et Menniske ved de ellers ringe agtede Insecter kand komme til den store Guds Almagts, Wiisdoms, Godheds og Retfærdigheds Kiendelse. 8vo. 2 Alph. Udi den foresatte Indledning fortæller Auctor, hvad Møye de Lærde og Natur-Kyndigerne have haft, med at forbedre Insecternes Historie ved Betragtninger, Teigninger og Beskrivelser. Hand grunder sig udi Bærket paa egen Erfaring, hvorved hand dog ikke forkaster eller forglemmer at anføre andre troværdige Anmærkninger. Ellers er Skriftets Orden denne, at Auctor efter en accurat Inddeeling, beskriver i Særdeleshed Dyrenes Lemmer og Egenstaber. Vel føyes den Natur-
lige

lige Historie dertil, mens saaledes, at dens Betragtning til Guds Ære anvendes. Dog maae mand ikke have de Tanker, at finde her en fuldkommen Historie over alle Insecter, hvilket var lige saa meget, som at begiære et Værk, der overgik et Mennesses Kræfter. Af det Tydske Sprog har Auctor derfor betient sig, fordi mange Insecter have intet Latinsk Navn, saaog paa det de, som ey forstode Latin, maatte ligeledes have Nytte af Skriftet. Anmærkningerne ere paa Latin, og derudi ere Insecternes Navne paa fremmed Sprog at læse. Andres Feyl har Auctor med stoor Bæffedenhed anført, med Bæffing, at hands Feyl paa samme Maade maae anmærkes. Den gandske Bog bestaaer af 2de Deele: I den første handler 1ste Bogs 1ste Capitel om Insecternes Skabning og Avling. Det 2det om hvad Insecter ere. Det 3die om deres Inddeeling. Det 4de om Insecternes Tal og Proportion, hvorefter Verden dermed er besat. Det 5te om deres Aande-Drag. Det 6te om deres Fortplantning. Det 7de om deres Forvands-

Ddd 4

ling.

ling. Det 8de om deres adskillige Slægt. Det 9de om deres Opholds-Stad. Det 10de om deres Bevægelse. Det 11te om deres Næring. Det 12te om deres Baa-ben. Det 13de om deres Forsorg, for deres Afkom at oplække. Det 14de om deres Bid. Den 2den Bogs 1ste Capit. handler om deres Sands. 2 Cap. om deres ud- og indvortes Lemmer, (3) om endeel besynderlige Egenheder, (4) om de fleestes Rionhed. Den 1ste Bogs 1ste Capitel i den 2den Deel handler om Insecternes Nytte for Menneskene. 2) om deres Nytte i Theologien, 3. 4) i Jurisprudencen og Medicinen, 5) om deres Nytte for u-fornuftige Dyr. Det 1ste Cap. i den 2den Bog handler om den Skade de gjør paa Beværter, 2. 3) Mennesker og Dyr. 4) om den Skade de gjør, for at vise Guds Almagt, Blisdom og Retfærdighed. 5) om Misbruger imod Insecter. 6) om deres Misbrug i det almindelige Liv. 7. 8) i Theologien, Jurisprudencen og Medicinen. 10) om endeel Bunderværk, som i Skriften om endeel Insecter fortælles.

Gettingen.

Her findes nu omstunder en Dissertati-

on, førende saadan Titul: Disquisitione --
 de ritu Inaugurationis apud Ebræos, spe-
 ciatim summi Pontificis, in applicatione
 ad perfectissimum Pontificem J. C. Præl.
 J. F. Cotta, S. Th. D. Gottingæ, 8. hvor
 først mældes om det Ord consecratio, og
 Indvielsen selv, hvorledes den hos Hed-
 ningene var brugelig; Dernæst om Ind-
 vielsens Oprindelse, hvis første Kiende-
 tegn findes Gen. XXVIII, 18. Hos E-
 bræerne bleve deels Stederne, deels Per-
 sonerne, og iblant disse enten Kongerne
 eller Præsterne indviede, hvorom heri li-
 geledes gives Efterretning; men for-
 nemmelig beskrives nøye den ypperste
 Præstes Indvielse, som bestoed af fire
 høytidelige Forretninger, nemlig: Af-
 vaskning, de hellige Klæders Iføring,
 Salvingen og Offeret. Hvorledes frem-
 deles alt dette i det gamle Testamente
 henfigter paa Christum, og i det nye Test.
 udi hans hellige Person er bleven op-
 fyldt, forklares tydelig i denne Afhand-
 lings 3die Deel. For resten siges i nær-
 værende Dissertation mange Ting med
 saae Ord, saaaog findes en hob profunde
 Sager in Annotatis.

Wien.

Slutning af Hr. Bels Notitia Hungariae Novæ.

Fra sidst ommeldte Prøve gaaer Auctor til Presburger Stads nærværende Tilstand, beskribende dens Situation, Besquemmeligheder og Geistlige Bygninger, iblant hvilke St. Martini Kirke er den fornemste, dernæst mældes om offentlige Bygninger, hvoriblant ere det Kongel. Palais, Skat-Kammer og Rigets Palais, saa kaldet, fordi Rigets Stænder derudi forsamles. Siden om Byens Raadhuus, hvor baade Byens Skat og Archiver ere. Fremdeles mælder mand om de offentlige Arrest-Huuse og de dertil liggende Capeller o. s. v. Efter alt dette beskriver Auctor Byens aabne Pladser, Gader, Muure, Porte, Forstæder, Lust-Gaarde, haver etc. Mand regner i den gandske Bye, efter Auctors Sigende, ikke over 200 og nogle Huuse, naar de forbenevnte deri med beregnes. Indvaanerne skal bestaae af 3 Nationer, nemlig Tydske, Sclavonier og Ungret. Bel boede Jøderne tilforn udi Byen: men de bleve der af uddrevne, uden at mand veed af hvad Aarsage. Mand vil ellers med Stiltis

enhed forbigaae hvad som mældes om dei
 Presborg værende adskildte Nationers
 Klædedragt, om Mandes=Personers og
 Fruentimmers Exterieur, Giftermaale,
 Børne=Tugt, Liig=Begiængelse etc. og
 alleene bemærke, at de Presborgiske
 Borgere ere ingen Liebhabere af Studes-
 ringer, endskiøndt de ere af Naturen due-
 lige nok dertil. Belangende Magistra-
 ten, da udvælges den, som før er sagt, af
 Borgerskabet, hvilken Skik er et gam-
 melt Byen tilkommende Privilegium.
 De fornemste iblant Dyrighedener Dom-
 meren og Borgemeesteren. Hvad sig og
 angaaer Maaden, hvorpaa Dommeren
 forrætter sit Embede, da er den meget
 hastig og expedit; her bruges ingen For-
 maliteter, ingen Citationer paa en viss
 Tid etc. men alleene forebringes Sagen,
 og dersom den bevises, da fældes Senten-
 tzen enten med eller imod af Domme-
 ren, som er assisteret af endeel Assesso-
 res, en Notarius og Secretaire. Men de
 som meene sig at være forurættede ved
 saadan particulier Dom, kand dog appel-
 lere til Raadet imod en vis Benge=Sumes
 Erleggelse. Betræffende den anden for-
 nemste Dyrighed, Borgemeesteren, da har

hand at bære Omsorg for Politien inden og uden Byen. Næst Borgemeesteren er der en Stads-Capitain, en Fiscal. &c. Ellers indeholder Stadens Territorium en hob Insuler, hvoraf endeel hører til Fæstningen og endeel til Byen; og formerer disse Insuler paa visse Stæder et Slags Labyrinth. Af denne Beskrivelse over Staden Presburg kand mand læstelig gjøre sig en Idée om de andre Byers description. De som finder Behag i en nøyere Underretning om enhver Ting i sær, skal finde deres Fornøjelse i Skriftet selv.

Frankerige.

Paris.

Et curieux Skrift er for nylig her udkommen under saadan Titul: *Traité physique de la lumiere & des couleurs, du son, & differens tons*, par Mfr. Jean Banieres V. I contenant le *Traité de la lumiere & des couleurs*, 12. pag. 404. Forfatteren undersøger i denne første Deel Lysets Natur og Egenskaber, saavel som Øjets og Synets, Farvernes og de derved i agt tagende besynderlige Tinges Beskaffenhed. I henseende til Couleurerne prøver Auctor 3de hidindtil

bekandte Hoved-Systemata. Det 1ste er Senecæ hans, som kiendte Prisma, beskrev det, og holdte de derudi forestillede Couleurer for en Sammenblandelse af Lys og Skygge. Dette haver Digby og Barrow i de yngre Tider antaget. Det 2det Systema er det Cartesianiske, hvis Forsøgere finde Couleurerne i Lys-Straalernes adskillige Bevægelse: alleene med denne Forstæl, at Cartesius selv erkjendte de smaa Lysets Deele for Klode-formige og aldeles haarde, men Malebranche for smaa Virveler. Det 3die Systema om Farverne er det Neutoniske, hvilket Forfatteren antager, og hvilket i almindelighed bestaar deri, at Lys-Straalerne i sig selv ere farvede, at hver Farve har sine besynderlige Straaler, og hver Straale sin visse Farve. Naar Cartesianerne af endeel Phænomenis ville bevise Lys-Straalenes Klode-ligige Figur, da siger Hr. Banières, Plato kunde kommet ligesaa vidt dermed, eftersom han dog tillegger dem en Pyramidal-Figur. Og naar Cartes. fremdeles ville bekræfte det deraf, at naar Lys af en flad Spenfalder skraas, er Indfaldets lige med Refractionens Vinkel; saa igiendriver For-

fatteren dette Beviis dermed, at hand viser, at Luften følger udi Lyden just de samme Regler, og at ingen alligevel for samme raisons Skyld har angivet Luftens Deele for at være Sphæriske. Og som det er umueligt, at en Klode, der drejer sig om sin Middels-Punct, naar den falder Kraas paa en Superficies, kand giøre Indfaldets Vinkel med Refractionens Vinkel lige, saa følger heraf, at naar denne Cartesianiske Sætning skal være sand, denne Grund-Saß: at Lysets smaa Kloder bevæge sig om deres Middels-Punct, er falsk. Malebranches Virveler, og de Samles Systema igiendriver Autor med lige Grundighed. For at have en desto bedre Indsigt i Lysets Natur, betragter hand Solen, hvilken hand forestiller sig som en stor Ildklump, og hvis Deele have megen Liighed med det smæltede Glas, naar det er i den største Hævede. Saaledes ere og Lysets Deele af samme Natur, som de optændte Solens Deele. Lys selv er sammensat af enten et eller adskillige slags Deele, hvoraf Farverne har deres Oprindelse. Alle Lys-Straaale ere Lysets Deele, som i rette Linier ere indrettede. Samme Lys

sets Deele anrøre hinanden, ere tætte, resistierende, svære, smaa, virkende, gandske fine og alle lige store. Til Lysets Egenstaber hører dets Fortplantning, Sammenpressing og Udstrækning: hin bestaar udi Lysets, enhver Straales, og enhver Deels Inclination fra alle Puncter hen til en; og denne udi en saadan Inclination fra en Punct hen til mange. Straalernes Con- og Divergentz troer hand, ey at være tydelig nok forklaret af Philosophis, endskjønt disse virkelig ikke kand sige andet, end hvad hand tilforn har viist med de sammes Sammenpræssing og Udstrækning. Ligeledes undersøges grundig, hvad Aarsagen er til Lysets Svækkelse, hvorfor det falder snarere igiennem endeel Corpora end igiennem andre, item Aarsagen til Reflexion og Refraction. Beskrivelsen over Dyet er saa rigtig, at den ingenstæds træffes bedre. Iblant mange heri forekommende Spørsmaal findes ogsaa dette, hvoraf det kommer, at vi med begge Dyne see en Ting ikkun en gang, da dens Figur dog i hvert Dye staaer afbildet? hvilket Spørsmaal besvares meget got. Hr. Bannieres foreskilder sig Synets nervos som 2de Strens

ge, det staae spendte in unisono, saa længe
 Mennesket er i sin naturlige Tilstand.
 Efter som nu den Impression, som gøres
 i hver tunica ocul. kommer saa nøye og
 vereens med hinanden, hvad heller saa
 dan Overeensstemmelse reyser sig af de
 i Tiden og Styrken lige Oscillationer,
 eller fra den Sted, hvorhen Siælen bringer
 Objectum, saa kand disse 2de Impres-
 sioner ikkun være een og den samme, ræt
 ligesom mand hører vel en Lyd med 2de
 Øren, men derfor ikke dobbelt. Sin The-
 orie om Farverne, neml: at Lysets Straa-
 ler selv ere farvede, stadfæster Auctor med
 8 Experimenter, og forklarer deraf endeel
 Phænomena om Farverne, hvoriblant de
 in Prismate, Regnbuen og paa Camæleon
 ere de fornemste. Hand holder for, at
 dette Dyrs Huud holder alle slags Lys i
 sig, og følgerlig kand reflectere alle Cou-
 leurer. Naar Dyret er sygt, varer det
 længere end ellers førend det imodtager
 Farverne, fordi der maa skee da gaar en
 Sved fra det, som fordriver Lys-Straa-
 lerne, eller maa skee, naar det er sund,
 gaar der stedse ved Transpirationen en
 skinnende Fugtighed fra det, som gior
 hver Couleur til sin egen Farve.

Søye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

29.

Den 17 Julii 1738.

DANNEMARK.

Notification om Danske curieuse
Sager. No. 332.

Continuation fra Alethophilus.

Beer vel Beder.

Beer Næsviis.

Hand er ligesom Beer Tot, hand
gør hverken ondt eller got.

Sandelig Beder, du tabte mig.

Hand løber altid med Beer Lalles

Breve

Ff

Det

Det skeede, da St. Beer var en lille
Dreng.

See! hvor hand staar, den hellige
Beder.

Nej, see til ham, tørre Beder!

Kiendte du Beer Kandi?

Nej, see til ham, Beer Kalling!

Du lille Beer Rakke-Boose.

Hand er af Beer Poses Adel.

Hand stood som fattig Beer Eriksen.

Hand er en Beer Ritten-Grønn.

Kom igien lille Beder, og biid Skeeder.

Byt! sagde Beer til Kongen.

Det er een af Beers Siæs.

Jeg saae hverken Beer eller Voul.

Du lille Beer Nielsen i Borge-
Boorten.

Hvem veed Beer Bødkers Lykke?

Hand har det inden i sig, som Beer
Friises So.

Mand plejer ellers, naar mand bliver
mut og halv-vred ved et Spørgsmaal
om et eller andet, at legge det Dord
Beer

Beer til alle de Ting, der spørges om,
 e. gr. Hvor blev min Skee af? Saae du
 ikke min Nøgel? Hvor har du gjort af
 min Nat-Hue? etc. Mand svarer da;
 Hvad for en Beer-Skee? Hvad for en
 Beer-Nøgel? Hvad for en Beer-
 Nat-Hue? etc. etc.

Videre skal meldes herefter?

Tydskland.

Wittenberg.

Mand venter her med første at udkom-
 me et Skrift, som hos en viss Mand fin-
 des i MSt. og er Sal. Hr. Doct. Morhofs
 Brev, hvilket iblant andet handler de
 Synaxi, liturgia, missa, modo veterum
 ad sacra convocandi, campanis, templis,
 vestibus sacris & solemnibus, luminibus
 sacris & lucernis, thuris usu in sacris, in-
 troitu Missæ, aqua benedicta, Κυριε Ελεισον,
 salutandi formula, Deus vobiscum, col-
 lectis, musica eccles. eucharistia o. s. f.

Saa er og udi Zimmermans Forlag udkom-
 men Veritas religionis Christianæ, me-
 thodo demonstrativa proposita, Auctore
 M. Jo. Ernesto Schuberto Elbingensi.

Cum dissertatione proemiali de noticia irreginiti, contra Antibarbarum Halensem. 8vo. 9 Ark.

Göttingen.

Den Materie, de natura se ipsam nunc vindicante nunc destruente, er af Hr. Günther Anton Henrich Albrecht i en Dissertation afhandlet. I Forberedelsen vides, at det i Medicinen kommer meget an derpaa, at mand kiender Naturens Kræfter. Eftersom mand derfor først har forkastet den unyttige Strid i henseende til Ordet Natur dets Betydning, saa vides (§ 2.) at mand forstaaer paa dette Sted saadanne Bevægelser i det Mennekelige Legeme saavel i henseende til de faste, som de flydende Deele, som samtlig ere dertil behøvede, at det skadeligste kand udkaftes, men det som opholder og nærer, deri beholdes, og paa saadan Maade den gandske Maschine for Undergang bevares. Følgelig holdes den til alle Naturlige Bevægelser. (§ 3.) og just udi denne Konstelige Bygning ligger Grunden til Legemets Ophold, hvilket (§ 4.) udføres. Saasom nu Naturen,

turen,

turen, (det baade Skriftets Titul og Erfarenheden lærer) undertiden hjælper og undertiden tvert imod forstyrer sig selv, saa vides (a) naar mand kand kalde en saadan Naturens Umage sund og lægende, som f. ex. in excretionibus impeditis, naar mand foregiver en Krampe, i sær en febril Krampe; hvorved mældes, at Naturen angriber Sygdomens Aarsager selv og en dens Symptomata, og at den derfor enten forbedrer eller og søger at fordrive Sygdomens Aarsager af Legemet, hvilket mand mærker ved de saakaldte morbi acuti, hvad heller de fordeeles, eller gaar til Suppuration, (§ 5-13) hvorved Forfatteren kortelig mælder, hvad en Læge ved saadan Naturens Bevægelse har at i agt tage. Som nu Naturen ved saadanne Sagernes Omstændigheder bevæbner sig selv imod sin Undergang, saa beforder den ogsaa undertiden den samme. For dette desto bedre at begribe, maa mand først (§ 15) randsage efter Aarsagerne til det Menneskelige Legemes almindelige Nædbrydelse, og dernæst efter Dødens Aarsager, siden have et mærksomt Øye paa de Svaghe-

der, som snart sætte sig imod Lægningen, naar de overlades til Naturens Forsorg alleene, men snart ved de indvortes Bevægelsers Formcering blive dødelige. Hvad ogsaa Dødens Aarsage betræffer, da er den ikke udi Sjælen, som efter den Guddommelige Lov maa forlade Legemet, men udi Legemet's Forfald fra Beyeltgheds og Blødheds i en Haardheds og Stivheds Tilstand. De Svagheder, hvorudi Naturens Virkning enten er ukraftig eller skadelig, ere morbi chronici, eller længe anholdende Svagheder, it. morbi inflammatorii, i sær naar en utydidig Suppuration skeer, ja ofte aarsager motus auctiores den kolde Brand og derpaa Døden, og endelig sees Naturens skadelige Bevægelser ved indtagen Forgift. (§19-24.)

Leipzig

J Wolfgang Deers Forlag er alt for rum Tid siden udkommen Profess. Joh. Ehrenfried Zschackwitz Neuesten Grundfeste des H. Römischen Deutschen Reiches, in welcher die vornehmsten Publicisten dieser Zeit erkläret werden, 4to. i Alph. Udi den samme findes og den

den Russiske Staats Indrætning, saaog hvorvidt samme Rige med Tydskland er overeensstemmende; tilligemed andre magtpaaliggende Ting i geistlige og verdslige Sager, som angaaer det Tydske Rige.

Arnstadt

Mand saae for nogen Tid her udfærdiget et Skrift under følgende Titul: Kurzes Sendschreiben, in welchem dem Hrn. Johan Georg Weber, Hochfürstl. Sachsen = Weimarischen = = hochverordneten General-Superintendent, ein kurzer Entwurf eines zu verfertigenden Catechetischen Aberglaubens Systematis, welches eine ziemliche Anzahl der unter den Christen üblichen Aberglauben, als Stützen des Reichs der Finsternis, wodurch der Teufel seine verborgene Macht über die Herzen der Menschen zu behaupten pfleget, nach der Ordnung des Lutherischen Catechismi auf das möglichste anzeigt, und sowol mit dem Lichte der gesunden Vernunft, als auch der Heil. Schrift hinlänglich beleuchtet, zu hochgeneigter Beurtheilung desselben gehorsamt überreicht wird,

von M. Joh. Frid. Thierbach, Past. zu
 Unterpörlitz und Roda bei Jlimenau.
 Erfurt, zu finden bei A. W. C. Braun.
 2 Ark in 8. Af Opsskriften kand mand
 lettelig kiende Auctors omhandlende Ma-
 terie. Det Ord Systema tages her i en
 langt anden end den almindelige For-
 stand. Forfatteren mælder fremdeeles
 heri, at Anledningen til dette Værk var
 ham givne af en viss Theologo, som hav-
 de sagt ham, at det ey vilde være u-tien-
 ligt, om mand forfærdigede et Skrift,
 om den imellem de Christne i Evang-
 gaaende Overtroe. Siden anfører hand
 de, som have skrevet over denne Mate-
 rie, saasom Buddeus, Schamelius, Hil-
 scher, Männling. Omendskiøndt nu an-
 dre ogsaa have skrevet herover, saa meener
 Hr. Thierbach dog ey at have arbejdet
 nærbærende Skrift forgiæves; da ingen
 endnu har forebragt Materien paa saa-
 dan Maade, eller anferdt saa mange
 slags Superstitioner. Værket inddeeles
 i tvende Sectioner. Den første handler
 om Overtroens Natur og Bestaaffenhed,
 dens Kilder, Synd, Skadelighed og
 Midler derimod. Den anden forestil-
 ler

ler Overtroen efter Catechismi Hoved-
Stykker.

Augsburg

Hr. Matth. Friederich Schorer har op-
fundet en nye fordeelig Façon til at
forbedre de ordinaire Stue=Ovne, og
til at spare en god Deel Brænde. Ved
samme Façon kand beholdes allehaande
Jern=og Leer=Ovne, som med ringe Be-
kostning fra 2 til 3 Rigsdaler i en Tid fra
4 til 5 Timer læt kand forandres, og sæt-
tes i den Stand, at mand til stoor Me-
nage med 4, 8 indtil 12 Bund Brænde,
som er ongefæhr 18 Tommer lang, kand
gøre stoore Værelser varme i en temme-
lig Tiid, hvorpaa mange Prøver ere af-
lagte. Denne Invention hindrer en hel-
ler, at jo Ovnen lige saavel efter som før
kand renses og fejes, og har mand der-
ved intet at frygte, hverken for Røgen
eller Ildbrand. Altsammen grundes
paa visse Mechaniske Fundamenter, og
en tilstrækkelig Erfarenhed.

Holland.

Utrecht.

Det er ikke længe siden mand saae et

curieux Skrift i denne Stad at være kommen fra Trykken med denne Over-
 skrift: Le Spectacle de la Nature, ou Entretiens sur les particularitez de l'Histoire Naturelle, qui ont paru les plus propres à rendre les jeunes gens curieux, & à leur former l'esprit 2 Tom. Og er der faae Bøger over den Natuurlige Historie, som er saaa ziirlig og tydelig forfattede som denne; Thi Stylen er naturel og u-affecteret: Expressionerne beqvemme; og for at ikke aarsage Kiædsommelighed, har Auctor udvaldt en Dialogisk Styl, som er beqvæmest til at underrette alle slags Hoveder. Hand indfører da i Scenen 3de Personer, nemlig: en Greve, en Cavaleer og en Prior. Den første er en Edelmannd i Picardie, som i lang Tid har lagt Bind paa Naturens forunderlige Tinges Randsagning, Cavaleeren er en ung Edelmannd, som ligger i Grevens Huus, Prioren er en Landsbye Præst ved Stæden, som baade af Erfarenhed og Pieté er anseelig. Madame Jouval, Grevens Gemablinde indføres ogsaa undertiden, og forestilles som en Dame af solide Caractere, der vel stedse flyer

sner sig noget at bestille, men tilligemed
 veed at reconciliere den store Begjær-
 lighed hun har, at polere sin Forstand, med
 den Opførsel hun efter sin Stand bør føre
 imod enhver. Saa som nu de fleste i Con-
 versationen forefaldende Materier vel ere
 lette at forstaae, men dog nye for Ca-
 valeeren, saa forgiætter hand en ved hver
 gang, hand kommer hjem fra Jagten el-
 ler Fiskerte, at optegne det hand sig kand
 erindre; hvorefter hand siden giver den
 til Prioren for at eftersee den, og rætte
 derudi hvad som kunde være forseeet. Og
 denne saaledes corrigerede Journal er det,
 mand nu har udgivet under Titul af Spe-
 ctacle de la Nature. I den første Tome
 af dette Verk handles om de merkvær-
 digste Dyr i Verden findes, og begyndes
 først paa de mindste. Fra Insecter og
 Coqvillager gaaer Auctor til Fuglene, til
 Dyr paa Landet og i Vandet. Dernæst
 begiver hand sig og til Planterne, som tie-
 ner Mennesket til Lægedom og Fornøyel-
 se. I det øvrige har Auctor meesten-
 deels ikkun in genere forestillet en Na-
 tuurlig Historie, overladende, som hand
 selv siger, til de Lærde den Umage, at
 skrive

Skrive vidtløftige Skrifter over hvert Slag i sær. Mand maa ey heller tænke at træffe noget nyt i denne Bog, da det ikkun er en Samling af det, som mand finder meere besynderlig tracteret i Memoires de l'Academie Royale des Sciences, Transactions Philos. de la Societé de Londres Malpighi, Rhedi, Willoughby, Leuwenhoek, Grew, Nieuwentet, Derham, Svammerdam og andres Tractater. Eftersom der og udi dette Skrift findes adskillige Materier, vil mand alleeneste lade sig nøye med at give Læseren en Idée om endeel derudi forekommende merkværdigste Ting, iblant hvilke den Berætning om Bremser, og paa hvad Maneer disse bygge deres Rheeder, er et curieux Stykke, og skal næstfølgende Post-Dag vorde communiceret.

Engelland.

London.

Det lærde Fruentimmer Elisabeth Blackwill, har udgivet et Herbarium Curiosum in Fol. paa Engelsk, bestaaende af 500 Tabeller, hvorpaa Texten er det mindste, som neppe udgjør 20 Blade.

de. Forfattersten finder hendes største Fornøjelse i Planternes Afteigning, hvorfore og her ere affkildrede deels vilde, deels Have-Planter. Barket har hun dediceret til de fornemste Medici i Engelland, og til dets bedre Dykomst forskaffet sig Collegiorum Medicorum og Pharmaceuticorum offentlige Approbation.

Frankerige.

Paris.

Hos Jac. Nic. de Clerc er for nogen Tid udkommen: Discours sur l'harmonie 8 maj. 6 Ark. Denne Tale er skreven paa Latin, mens siden et Fruentimmer til Behag oversat i det Franske. I Skriftet vil Forfatteren ikke bevise, at Musiken maae have sin Behagelighed, eftersom dette er en Sandhed, som enhver er overbevist om; ey heller vil hand forklare, hvoraf det kommer, at den behager; thi den er en Fornøjelse, mand alleene skal fornemme, mens dens Aarsager ikke undersøge. Hvorfore Auctors foresatte Maal alleene er at beskrive Musikens Værdighed.

hed og Nytte, styrke dens Liebhabere, og forsonne dens Fiender dermed. Konsternes Værdighed reyser sig af deres Oprindelses Alder, af deres Styrke, og af deres Eksteme iblant gandske Folk, hvilket altsammen lader sig sige om Musikken; Dens Alder leeder Auctor en fra Fablerne, mens hand bliver ved Menneskene, og efterat hand om Eva har giordt denne Gising, at hun maatte have forsøgt at læmpe sin Stemme efter Fuglenes Sang, ja endog overgaaet disse sidste, da kommer hand til Jubals Merite udi Musikken, visende tilligemed, hvorledes den ved Guds-Tjeneste i de ældre Tider har vaaren brugelig. Skiondt mand nu kunde indvende, at den i de Tider neppe fortiente Navn af Musik, saa svarer dog Auctor, at den uden Tvivl allerede den Tid havde haft mange Angenemheder, og finder mand det nu omstunder først, hvor meget den har tabt; saaog befindes det paa Exemplerne, at den Gamle har haft meere Styrke til at bevæge og forandre Menneskenes Gemhytter, end nogen Tid den Nye. Dette beviser hand af saa mange Exem-

Exempler, som endnu af Antiquiteterne ere til overs: Saavel Mennisker som Dyr, ja alle Slags af de samme, anføres af Auctore til Bekræftelse herpaa. Med en lige saa stor Flid samles Bidnesbyrd om det Hønyagtende, gandske Folk eller Nationer altid have haft for Musiken; Hvornæst Auctor taler om Musikens Nytte. Denne, siger hand da, maae de gamle Lovgivere allerede have kiendt til Grunde, ellers havde de ikke tilstædt dens Bruug ved de alvorligste og heiligste Forretninger. Musiken luttret Sæderne, formilder Gemytterne, og selgelig er nyttig udi det politiske Væsen. Den er og et Smykke for de lærde Kunster, hvilke Virkninger den uagtet allindsueegen Frihed ey endnu har forloren. Geometrien, Algebra, Astronomien, Philologien, Historien, Disputeer-Konsten og mange andre Stykker af den verdslige Wijsdom contribuere intet til Sædernes Forbedring, eller og stelden saa meget, som mand kand love sig af dem; mens Musiken virker alt mueligt i saa Tilfælde. Her demonstrerer Forfatteren den Nytte Musiken har i at foreene Gemytterne, igiendrivende derhos

den almindelige Instantz, at Musiken forarsager Blødhed. Musiken er det mand en stor Deel har at takke Poesiens Tiltagelse for. De Comisse og Tragisse Muser maae bekiende sig at være den obligeret; ja Auctor gaaer saa vidt, at hand for dens Skyld præfererer Opera for Tragædier. Dernæst forklarer Auctor, hvad Sinds-Bevægelser ved Musiken kand tilveye bringes, og slutter med et kort forfattet Elogio over den samme. Mand maae tilstaae, at denne Tale er med en stor Fyrighed, og med de rætte Beltalenheds Kunstgrees forebragt, og derfor billigen maae kaldes et skönt Stykke.

Italien.

Benedig

Til desto bedre Begreep om det Torkiske Riges nærværende Historie tiener følgende nye Storia delle due rebellionì seguite in Constantinop. nel 1730 e 1731. nella dispositione di Acmet III. nell' inalzamento al Trono di Mahmoud V. composta sopra manuscritti originali ricevuti da Constantinopoli - - - in Venezia per Luigi Pavini in 8. p. 166.

Seve Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

30.

Den 24 Julii 1738.

DANNEMARK.

Notification om Danske curieuse
Sager. No. 333.
Continuation fra Alethophilus.

Boul.

Hand seer ud, som Boul Storre.
Hand seer ud, som Boul Stora
res Abekat.

Jeg saae hverken Peër eller Boul.
Nu er det bekiendt baade for Peër og
Boul. S g Raga

Rasmus.

Den Koone hedder Rasmus.

Hun hedder Rasmus Rasmussen.

Hun hedder Rasmus Rasmussens
Rasmus.

Hand var inde paa Rasmus.

Simon.

Hand er ligesom Simon viidkiendt.

Sidse, vel Sidsel.

Sidse Bool Jeppes, Gud være
med dig,

For hver en good Meelgrød du
redde til mig.

Er en gammel Remse af Danske Folk
brugelig.

Terfild.

Terfild Helle-Kande.

Thomas.

Hand er altid, som vantro Thomas.

Thomas Trindhat.

Thoor.

O Himmel! o Jord! o! Miffel og
Thoor. Tulz

Tulle.

Du lille Tulle Brikmager.

Du er mig en underlig (en besynderlig)

Tulle.

Tyge.

Jeg troor at det maa være een af Tyge
Brabes Dage.

Bug dit Barn, Tygge, saa skal du faa
en Brygge : Et Brøed, eller et
Smørrebrøed.

Uspil, aliàs Ugelspegel.

Hand er røet en Uspil.

Kiendte du vel Uspil?

Ja! det maa nok være een af Uspils
Historier.

Hæc Proverbia ita sunt Danica, &
indolem Lingvæ Patriæ ita spirant ut ni-
hil à me fictum esse sentiant omnes. Ite-
rum Vale.

Tydskland.

Leipzig

Hos Joh. Christian Langenheimen er
trykt: Christophori Wollii Epistola phi-

lologica de emphasi pronominis ipse, Græca & Latina, ad V. C. Jacob. Henric. Bornium, cum is eximio Magistri artium honore ornaretur 4to, 2 Art. Mand finder bemeldte Pronomen hos Grædste og Latinske Skribentere at bruges enten om Guder eller Mennesker; naar det findes om hine, har mand og dets høieste Guldfommenhed, hvorved mand har villet give tilkiende en aandske Afsondring fra Mennesker. Iblant Menneskene har Tienerne og Discipler mestendeels brugt det om deres Herrer og Lærere, og da har det en særdeles Kiærligheds og Venerations Betydning. Af samme Betydninger anfører Forsfatteren allehaande Stæder af Skribenternes i begge bemeldte Sprog, og handler en alleene om *αυτος εφω* dets Forstand, mens endog om de Stæder, hvor ipse i det nye Testam. er bleven brugt om Gud eller Christo. I det øvrige gives noksom tilkiende af Skrivemaaden, at Auctor forstaaer angennem at forebringe Materier.

Tübingen

Den Württembergiske Sogne-Præst
til

til Waldorff, Hr. M. Georg. Burschard
 Rumelin har udgivet sin 1733. trykte
 Arculam sacram med et Anhæng. Bes-
 staaer derfor nu dette lille Bærk af 27
 Ark, og har frem for andre saadanne
 Bøger dette besynderligt hos sig, at
 derudi ist et hvert Hebræisk og Chal-
 dæisk Ord i den Hell. Skriftes gamle
 Testamente ey allene en gang, mens end-
 og efter dets adskillige Betydningers
 Antal to, tre, fire og flere gange fore-
 kommer. II. Mynstres og rættes alle
 hidindtil antagne falske Forklaringer af
 Ord. III. Bises ved et hvert Hebræisk
 Ord, som staaer i Construction, hvor
 mand enten i Schickardi eller Michaelis
 og Danzii Grammairer skal søge de der-
 til henhørende Regler. IV. Ved hvert
 Ord staaer dets Radix og dets eegentli-
 ge Betydning fornemmelig ved voc.
 Cognat. udsøgt; saa at mand ikke mee-
 re skal finde Aarsage at klage over de for-
 lorne Radices. V. Gives i denne Arcu-
 læ Fortale tilkiende Auctoris besynder-
 lige Meening om Keri og Kethib, og
 paastaaes ikke uden Grund, at Keri med
 de i Texten staaende Puncter er den au-

thentisse Lection; mens Kethib en uræt Codicis uden Puncter Skribemaade, som i sær i det Babyloniske Sangenskab iblant Joderne var brugelig. VI. Sinds et Uafhæng, hvilket mand ogsaa for sig, uden Bærket selv kand bekomme; Dette Uafhæng er af den Marsage bleven føyet hertil, fordi Bærket var allerede introduceret i adskillige Gymnasier og Skoler, og endeel Lærere havde forlangt, at den Latinske Fortolkning maatte sættes til de Hebraiske og Chaldæiske Radices. Uafhængen er og inddeelt i 69 Penla, saa at mand inden saa mange Dages Forløb kand komme til at forstaae det gandske gamle Testamente. Herved kand mand alligevel ey forbigaae at anmærke, det mand kand bruge nærværende Bog med langt større Nytte, naar mand har Auctoris Lexicon Critico-Sacrum derhos; thi i den sammes første Deel forklares alle Nomina propria og Appellativa, og i den anden Deel inddeeles alle Verba i deres Cognationes saaledes, at mand kand see enhver Betydning, og Raisons, hvorfor dette eller hint Nomen saaledes og ikke ander-

le-

ledes maa forklares. Dette da af meere end 8 Alph. bestaaende Lexicon sælges hos Sam. Benj. Walter i Leipzig for 1 Rdlr. 15 Gylde., mens i Halle hos Bogbinderen Fohgrafen; Og hvis som koster det, bekommer Arcula med, som en Tilgift; dog er Appendix ikke derunder med begreben, mens derfor betales à parte 2 Gylden og for det gandske Bærk 12 Gylden.

Röthen.

Den Førstelig Anhaltiske Commissarius og Cammer-Musicus Hr. Kånser er findet at udgive et Bærk under følgende Titul: Gründliche und sehr leichte Anweisung zur musicalischen Composition, durch 200 Tabellen, nach allerhand Inventionen, woraus ein jeder, der den General-Bass oder das Singen, und andere Instrumente zu tractiren weis, sich leicht helfen, und ohne Noten, und andere Beyhülfe ex tempore phantasiren, Adagii, und allerhand musicalische Uebungen an Concerten, Ouverturen, Sonaten, Fugen, und beliebigen Melodien formiren, und in kurzer Zeit zu einer fertigen und dem heutigen galanten gusto gemä-

len Composition, nach dem wahrhaftig
schönen Gesange, der dem Gehör ange-
nehm seyn wird, gelangen kann. Saa
fremt enten en viss Forleggere eller et til-
strækkeligt Antal Prænumeranter findes,
vil Auctor næstkommende Michaelis Messe
ufeylbar skaffe det færdig, og continue-
re det hvert Aar, saa fremt det maatte
finde Behag; Skulde og ved disse Tabel-
lers Brug befindes nogle Banskeligheder,
da, erbyder hand sig dem, efter Forlan-
gende, at høre. Hand har allerede la-
det trykke et Ark til Prøve med Titel-
Blad, som uden Betalings Erleggelse
hos ham selv er at bekomme.

Sverrige.

Stokholm.

Her habes nu tilkiøbs efterfølgende
saaledes betitlede Skrift: Sverriges
Rijkes högsta Wälstånd, grundat på en
Oeconomisk Grundwal.

Iligemaade debiteres her Historiske
og Politiske Anmerkninger over de Sa-
ger, som udi Sverriges Beskrivelser af
Udenlandske Skribentere enten aldeles
nægtes, eller falskeligen berettes.

Mand

Mand seer og her at være udkommen
 en af det Danske i Svensk oversatte Co-
 mædie, kaldet den Bægelsindede, under
 Titul af Madame April-Wäder.

Holland.

Utrecht.

Continuation af le Spectacle de
 la nature.

Bremserne have deres Bolig under
 Jorden ikke ulig en Stad, der kand ind-
 begribe i sig 11 til 12000 Indvaanere, af
 samme Bremser ere 3de Slag. (1) Hun-
 Slaget, som ere store, og i Begyndelsen
 itkun faae. (2) Han-Slaget, der ere fast
 lige saa store og fleere i Tallet. (3) Muul-
 Esel-Slaget, det er: de Bremser, der
 ere betyngede med det stærkeste Arbende,
 og som hverken ere af Han- eller Hun-
 Slaget; Disse ere mindre og i stoor
 Mængde, saaog den gemeeneste Hob af
 Nationen. Belangende Bremsernes Ar-
 bende, da er den 3 slags, 1st at bygge de-
 res Bolig, 2. at opsøge deres Føde, 3. at
 udlegge Æg og oplække deres Smaa.
 Hvad nu deres Bolig angaaer, da ud-
 vælger de først et Sted under Jorden,

som før er begyndt at udhuules af Skov-
 Muus eller af Muldvarper, eller og be-
 gynder de selv først derpaa, men stedse
 paa et høyt Sted, paa det at Vandet
 maae flyde nedrigere og ey være dem til
 Besvær. Naar de nu saaledes have ud-
 søgt et beqvemt Sted, give de sig til at
 arbejde med en forunderlig Ivrighed,
 og kand mand lættelig jugere om Flit-
 tigheden, naar mand betragter, at disse
 smaa Dyr ved deres Udhuulen og Jords
 Opkastelse kand inden faae Dage grave
 sig en Fod dyb og bred under Jorden.
 Imens endeel udhuuler Jorden, flyver
 andre i Marken for at opsøge Bygnings
 Materialier, og eftersom Jorden bringes
 af Bøven, bestyrkes den Under-Jordiske
 hvælvede Bygning med en Liimagtig
 Materie, for at precavere dens Omkast-
 ning; og saaledes continuere de videre
 Arbejdet alt ned ad, ligesom de vilde
 gjøre en Klokke, hvilken siden lut-
 tes til for nedden. Her vilde mand maa
 skee vel spørge, hvorledes det er mueligt,
 at disse Dyr kunde rive Jorden løs og
 opkaste den, eftersom det er vanskeligt
 at begribe, hvorledes de kand udhuule sig
 saa

saa dyb en Bølg; men Sagen gaaer
 saaledes til: Bremserne ere forsynede
 med gode Instrumenter dertil. Udi Mun-
 den have de en Snabel, og paa Siden li-
 gesom 2 smaa Sauge, som skær tvært i-
 mod hinanden. Herforuden have de 2
 store Kløer og 6 Fødder. Vel veed mand
 ey, om de bruge Snabelen til at opkaste
 Jord med: men dette er mand bleven
 vaer, at de med deres Sauger skær
 Jorden i smaa Stykker og river den ud
 med Fødderne. Materien hvoraf Byg-
 ningen bestaar er alleene Træ og Liim.
 Muul-Eslerne eller de Lastdragende
 Bremser flyver ud for at hente Træ
 snart i Tage, gamle Bygningers Bindves-
 karme, eller ved Giærder ic. Disse skær
 da Træet i tu med deres forberørte In-
 strumenter og bortfører med sig en stor
 Mængde smaa Gran, hvorefter de end-
 nu hakker og skær saabanne smaa Gran
 saa smaat som de kand, samler dem der-
 næst sammen i smaa Bundter, og gyder
 derpaa nogle Draaber af en Liimagtig
 Bædste, som de paa et vist Sted i deres
 Bug have, hvoraf de gjør en Deyg, som
 de deyne sammen i en Kugles Form.

Her

Hermed flyve de siden hjem, og legge Kuglen paa det Sted hvor de agter at formeere Bygningen, og da skeer det, at de igien breede denne Kugle ud med deres Snabel og Fodder ved det de gaae tilbage, og naar intet er tilbage af den udstrækkede Kugle, da begynder Bremsen paa nyt igien at strække den ud, hvormed den holder saa længe ved, indtil samme Deyg bliver til et lidet Blad af graa Couleur, men finere end det fineste Pappir. Naar Bremsen dernæst har opbrugt Kuglen, løber hand strax igien i Marken, for at opsøge en anden, da vel ogsaa andre Bremsen imidlertid kommer at legge nye Blade paa de første, og af alle saadanne sammenbundne og liimede Blade formerer den store Hvelning, som tiener til et almindelig Opholds Sted for dette arbejdsomme Dyr. Videre hernæst.

Lynden.

Hr. Petri Artedi Sv. Opera posthuma Ichthyologica in 8vo, bestaaende af 5 Deele, har endelig forladt Bressen. Den første Deel handler om det, som angaaer Ichthyologiens eller Fiske-Beskrivelsens hi-

historiam litterariam. Den anden Deel tracterer om Philosophia Ichthyologica, som er indrettet paa en grundig og bevislig Maade, og over alt med exemplis antopticis bekræftet. Den 3die Deel indeholder Fiskenes Systema med deres Slægts Kiendteegn og de i deres Slægter indbragte adskillige Slag, tilligemed deres Avlings Steder og differentiis specificis, hvilket alt har kostet Forfatteren en overmaade stor Umage, og endnu ingensteds findes. Den 4de meddeeler alle de Synonyma, som denne eller hin Forfattere har givet Fiskene i deres trykte Fiske-Beskrivelser, hvilken Relation Forfatteren begynder fra Homero og Aristotele, og continuerer igiennem alle Grædske og Latinske Skribentere, og endelig med Tydske, Franske, Svenske etc. Navne paa hver Fisk. Den 5te Deel beskriver alle Fiske udi Sverrig, og en stor Deel, som findes i Tydsland, med saa erfaren en Pen, at deslige hidindtil ey er læst; thi paa hver Fisk ere alle radii pinnarum, alle Rygbeen tolte, samt Indvolden bemærket og undersøgt. Kort at sige, da har nærværende meysomme Ar-

bey=

beyde saaledes forlættet den Deel af den natuurlige Historie, som ellers var den allertungeste, at mand maa forundre sig derover. Hr. Doctor Linnæus er ellers den, som har befordret nærværende Skrift til Trykken.

Amsterdam.

Hos du Sauzet er at bekomme Memoires instructifs pour un Voyageur dans les divers Etats de l'Europe, contenant des Anecdotes curieuses, tres propres à eclaircir l'histoire du tems, avec des remarques sur le commerce & l'histoire universelle T. I. 8vo. 14 Ark. Forfatteren af disse Memoirer er en gammel Officeer, som besidder ikke en mindre Erfaring i Krigs-Kunsten end i Videnskaberne, særdeeles Natur- og Staats-Læren. Paa hans vidtløftige Reyser har hand haft Lejlighed til at bruge og formeere begge; og følgelig er skicket til at give en Reyssende gode Lærdomme. Bogen begynder med et Brev fra en Ven til Forfatteren, hvori samme Ven beder ham om endeel Lærdomme for hans Søn, som skal antræde udenlandske Reyser, hvor Forfatteren da

da udi Svaret fører den Reysende iblant andet hen til London, hvor hand lær ham see Towr, St. Pauls Kirke, Parlamentets Forsamling; mens som en tør Underrætning maatte være u-angennem for den unge reysende, Bennen og Læseren, saa har Forfatteren behaget, foruden sin egen, ogsaa at meddeele endeel gode Benners Relationer. Den første er om Reysen fra Engelland til Portugal, da hand handler om Cintra Bierge, om Mundingen af Tagi Flod, om Lebemaadens i Agt tagelse i Lisabon; om Abbz Livry hans Stridigheder med det Portugiesiske Hof; om Don Juan V. gandske synderlige Tilbagekomst; om de Audiencer, Staats-Secretairen og Kongen giver. Især er det læseværdigt, som Auctor anfører om Cintra Bierge, om det derpaa bygte Slot, den der værende Brynd, Magnet-Mine, om Aucto-da Fe, om Bierget de la Strelle o. s. v. om Portugiesernes Sæder og Handel. I det andet Bind, som inden kort Tid kommer for Lyset, skal beskrives en Reysen over Land til Spanien

nien, og en til Bands ad de Spaniske Kys-
ster, mens i de følgende bliver en Bes-
krivelse over alle Tydske Hoffer, Italien,
Schveitserland &c. at læse.

Italien.

Benedig.

Efterfølgende nye Historie under Ti-
tul: Storia de' fatti occorsi nella Guerra
mossa dal' Imperatrice di tutta Russia - -
l'anno 1736. alli Turchi e Tartari To-
mo I. Venezia 1738. appresso A. Batoli,
in 12. et uelig kommen fra Trykken. I
Fortalen giver Forfatteren en almindel-
lig Afribsning paa dette Seculi fornem-
ste Forandringer. I nærværende første
Tome, paa hvilken flere, saa længe Tyr-
ke-Krigen varer, skal følge, finder mand
en Afdeeling i 2de Bøger, hvoraf den
første enfoldelig fortæller om den Ro-
merste Keysers Krig formedelst Pohlen,
og den Russiske Keysjerindes første lykkel-
lige Krigstog imod Tyrkerne; Den an-
den forebringer Precops, Affoffs og an-
dre Stæders Indtagelse, og hvad merk-
værdigt derpaa er fuldt.

Søye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

31.

Den 31 Julii 1738.

DANMÆRK.

Notification om Danske curieuse
Sager. No. 334.

Continuation fra Alethophilus.

Sectio IIItia.

De Lingvæ Danicæ Copia in Proverbiis &
Locutionibus ex Animalium nomi-
bus sæpisime depromptis.

Dilectissimo suo Anonymo
Alethophilus P.S.D.

Copiam in Lingva nostra Danica Pro-
ver-

verbiorum, quæ de Nominibus propriis Virorum ac Feminarum desumpta erant, hactenus, Vir Clarissime, mecum miratus fuisti. Jam ad alia transgredior, eandem Copiam, easdem divitias ac delicias Tibi traditurus in Proverbiis, quæ nobis Danicè loquentibus frequentissimè præbere solent animalia etiam irrationalia. Lege proinde Specimen meum, quod sequitur, mihiq; , uti soles, favere perge. Dab. è Muséo Meo Mense Majo. 1738.

Sequitur ipsum Specimen.

Uadsel.

Hand stinker verre, end et dødt (et roddet).
Uadsel.

Ube, Ube = Kat.

Hand er en Ube.

Det er ret en Ube kat.

Morten Ube, Morten Ube kat.

Hand lober Ube = gabe.

Dend eene Ube kommer den anden til
at gabe.

Ual.

Hand har Ual i sine Stromper.

Hand

Hand fand snø sig, som en Ual.

Hand er saa glat, som en Ual.

Hand fand gjøre sig, saa frum, som en
Ual.

Slubbert Uale-Hoved.

Hand knyser, som en Kat med et Uale-
Hoved.

Uale-Suppe kaldes tidt bart Vand.

Tydsland.

Helmstadt.

Eftersom Hr. Prof. Conradi har be-
gyndt, at meddeele den lærde Verden alle-
haande nyttige Anmærkninger, som for-
nemmelig henhøre til det Romerske Riges
Antiqviteter, under den Titul, Parerga;
Og den første Prøve af disse Videnskabers
Kiendere er bleven vel optaget, saa har
hand nu ladet udkomme det andet Stykke,
hvor af mand formoder ligeledes at blive
en god Aftræk. De Sager, som herudi
med megen Lærdom udføres, ere følgende:

1) de coemtionibus sacrorum interimen-
dorum causa factis; Hvorom Auctor fo-
rebringer en ny Meening, og igiendriver

Derimod andres Meening, besynderlig Grosnovii, som hidindtil har funden den største Bifald. 2) de minima capitis deminutione; Hvor fornemmelig undersøges, hvorfor emancipatio er bleven holdet pro minima capitis deminutione. 3) Instrumentum plenariæ securitatis Ravenense, unà cum gestis municipalibus restitutum. Dette mærkværdige Instrument har Forfatteren en alleene rigtigere meddeelt, mens end og hist og her forbedret, og overalt forklaret. 4) Guil. Fornerii Antimon. pignorum; Hvilket Bærk er nu første gang her opslagt, og som Auctor tilforn har nævnt det udi Actis eruditorum, deels videre udføres, deels forbedres. 6) Vita Edm. Merillii, Auctore Joh. Hemeræo. Denne Juristes korte Levnets Beskrivelse er tagen af Casp. Thomæ Thomasserii Historia bituricensi, og ere hertil lagte endeeft Anmærkninger.

Hamborg.

I denne Stad er nu den 7 gang formæret og forbedret udgiven Mr. Bartholdi Feindes neue Cosmographia, det er: en grundig Anledning til den gandske Berdens

dens Betragtelse, affattet i tvende Deele, nemlig, 1) en Betragtning over Stjerne-Konsten. 2) Jorde-Klodens Beskrivelse, hvorledes mand nemlig paa den læsteste Maade skal fatte og begribe Astronomien og Geographien ved Himmelen og Jordens Klode, hvortil og er føyet Land-Carter. Vel fandt det en nægtes, at nærværende Bærk io har meget got i sig, mens for en Begynder, der for sig selv vil lære denne Videnskab, er det ikke læt uden Forklaring at begribe, uagtet Forfatteren har gjort sig Møye for at give alle Konst-Ord paa Tydsk. Deri ere ellers iblant andre mange særdeeles nyttige og artige Problemata at finde, saasom for Exempel: at udfinde enhver Dags Sool-Grad, ligeledes Soolens Op- og Nedgangs-Time, og et hvert Stæds længste og korteste Dag; Fremdeeles hvilke Stierner der paa en Stæd aldrig gaar op eller ned; Stiernernes Længde og Breede; Hvorledes Planeterne differerer fra andre Stierner og fra hinanden selv indbyrdes. Hvorledes mand ved 2 eller 3 bekiendte Land lære at kiende alle andre Stierner

paa Himmelen, og hvorledes mand paa et Stæd, hvor intet Klokkeslag høres, ved Stjernernes Op- og Nedgang kand vide, hvor silde det er; at udfinde hvor langt et Stæd fra det andet er beliggende; naar en Stæd gives, at finde dens Antipodes; At erfare, paa hvilke Stæder der er Middag tillige, eller tiligere, eller sildere end paa en anden Stæd, og hvorledes mand ved klart Veyr kand finde ved Solens Skin paa Kloden, for hvilke Folk Soelen stedse gaar op og ned; Hvilke der have Middag eller Midnat; Eller ogsaa en lang Tid aldrig faae Soelen at see; Og hvilke den staar lige over Hovedet.

Nederlandene.

Utrecht.

Continuation af le Spectacle de
la Nature.

Al samme Matérie, som mand sidst omnævnte Bræmsernes Hvelning at være byggt, af den samme forfærdiges ogsaa Hvelningens Rumme og fastholdende Stykker, dog remarqverer mand, at Hvelningens Materie er ey saa haard som Stykker.

ternes, maa skee af den Aarsage, at Styt-
 ternes Materie er meere omdrejet og sam-
 mentrykt, eller at den er med meere Lim
 sammenfæstet. Det er ogsaa naturligt,
 at det som holder Bygningen fast, maa
 være det Stærkeste. I Styttens Længde
 veed de forsigtelig at spare Materien, mens
 ved hver Ende af Styttten, lade de faa me-
 get meere til, og forsyne den med meere
 Lim, paa det den maa blive desto meere u-
 ryggelig. Af hvilket alt en sees andet end
 hvad Vinskibeligt og Klogt er. Fremdee-
 les finder mand 2de Aabninger, af hvilke
 den eene er til at gaae ind, og den anden til
 at gaae ud af; Igiennem den første gaae
 de Lastdragende, og igiennem den anden
 gaaer de efter Materialier udslyvende
 Bræmser, og paa denne Maade forvirrer
 en den eene den anden i deres Ud- og Ind-
 gang. Ydermeere fortælles, at de efter
 egen Plaisir gaae ind og ud igiennem ad-
 skellige Etager, og søger hen til hvad for et
 Huus eller Rum som dem lyster; Samme
 Huuses eller Rums Dørre ere aabne neden
 til, undtagen nogle faae, som mand har be-
 funde, tillufte ligesom med et slags Perga-
 ment.

ment. Mand tæller elleve Etager, hvor af den øverste og nederste ere de mindste, eftersom Etagerne, jo nærmere de gaaer Midien, jo meere udbreeder sig. Det Mærkværdigste herved er, at mand seer endeel Etager sammensatte af store, endeel igien opfyldte med smaa Rum. De store ere beskiftet til at udlegges de 2 Eg i, hvoraf Hand- og Hun-Slaget skal udbryde; mens de smaa Rum ere agtede til at legges de 2 Eg i, hvoraf Muul-Esel-Slaget, som er mindre, skal udkomme: Saa det er da vidst, at disse Bygnings-Mænd aldrig forsee sig i de indrettende Rums Proportion, og Familiernes Mødre aldrig kommer at udlegge i Muul-Esel-Slagets Rum de 2 Eg, hvoraf en Hand eller Hun skal udflækkes. Muul-Eslenes Rum ere 7 à 8 Linier * dybe, og 2 Linier breede, og de andres Rum ligeledes 7 à 8 Linier dybe mens 3 breede. Der findes 39 à 40 Stytter og undertiden flere imellem en Etage og anden. En Ting, som er gandske forunderlig, er Stytternes Regularitet: De

have

* en Linie er efter Geometriske Maal den 10de
Deel af en Tomme.

have alle 6 Sider, hvilket er den beqvemste Gestalt, til derved at indrette saa mange Stæder, hvor imellem intet Rum maa være øvrigt; Dersom de vare runde, kunde de en anrøre hinanden uden ved en Kant; og det øvrige aabne Rum maatte følgelig tabes. Fremdeles dersom de vare tre- eller firkantige, da kunde de vel føyes beqvemlig til hinanden, mens Vinklerne inden til maatte dog tabes, som var Dyret skadeligt for sin Mundheds skyld; hvorforre saadane Loger ere sexkantige eller har 6 Sider, og derved har meere Lignelse med en rund Figur; og ere de saa tæt ved hinanden liggende, at der imellem er intet u-nyttig Jord; og enhver Loge, i hvor skrøbelig den er, bliver standhaftig og solide nok formedelst dens Sammenføyelse til de andre. Saadan Regularitet observerer disse Dyr i deres Indrætning, og hver som noye vil betragte den samme, maa forundre sig meere derover, end at betragte de smukkeste Palladseres Bygning; Mens dette maa nu være nok sagt om deres Bygning, paa det mand og fand komme til at mælde noget om deres Føde, hvor-

om med meere hernæst skal gives Under-
rætning.

Leiden.

Hr. Langerack har paa Subscription
ladet trykke Anatomia corporum humano-
rum, centum & quatuordecim tabulis,
singulari artificio, nec minori elegancia,
ab excellentissimis, qui in Europa sunt,
artificibus ad vivum expressis, atque
in a s incisus illustrata, amplius explicata,
multisque novis anatomicis inventis, chi-
rurgicisque observationibus aucta a Gui-
lielmo Cowper, Accedunt ejusdem intro-
ductio in œconomiam animalium, & in-
dex in totum opus, omnia nunc primum
latinitate donata, curante Guilielmo Dun-
dass, Scoto, M. D. Denne Bog har altid
havt sin billige Roes og Berømmelse af dem,
der veed at sætte Priis paa Anatomien,
alleene mand beklagede sig, at den ey af
alle kunde føres til Nytte, fordi den i En-
gelsk var forfattet; Hvilket og aarsage-
de Forleggeren at opmuntre en af sine
gode Benner til at oversætte den i La-
tin, og vil mand forhaabe, at intet paa
Trans-

Translateurens Arbejde er at udsætte: Conditionerne ved Dylaget vare følgende: Forleggeren tilfagde sig at oplette Bærket paa det største Imperial-Papiir saaledes, som det efter den Engelske Edition af 1698 i det Latinske er bleven o- versat. Saa vilde mand og ey antage flere end 330 Subscibentere, og intet Exem- plar over samme Antal trykke. Det gandske Bærk kom til at koste 38 Gylden, hvor- af 19 skulde betales ved Indteigningen, og lige saa mange ved Bogens Annammelse; Men som Subscriptionens Tiid nu alle- rede uden Tvivl er forloben, vil det vel koste ovoer 40 Gylden.

Engelland.

Oxford.

Hr. Robinson Dr. Theolog. har med- deelt en ny Edition af Ascæi quæ super- sunt, cum notis variorum; Hvorved hand for alting har ladet sig være angelegen, at levere den Grædske Text saa rigtig, som mueligt var, til hvilket at efterkomme hand har benyttet sig baade af det Bolle- genniske og det Kongl. Societets Biblio- the-

theqve, saa er og den Latinske Oversættelse, hvor den er ham kommen for at være u-rigtig, forbedret. Dernæst er af samme berømmelig Mand oversat Certamen Hesiodi & Homeri, med saadan dexterité, at ingen skal have forrættet det saa vel tilforn. Efter Hesiodi Skrift følger Heinski og Grævii lectiones, uden at det ringeste derudi er forandret; hvortil og ere komne Guyets og le Clercs Anmærkninger. Forved staar endnu en Dissertation, hvorudi paa 43 Pag. handles om Hes. Levnet og Skrifter, saavelsom om de Tider, hvori hand levede.

Franckerige.

Paris.

Hos Jombert er udkommen Architecture hydraulique, ou l'art de conduire, d'elever, & de menager les eaux pour les differens besoins de la vie. Premiere Partie, Tome I. par Mr. Belidor, Commissaire Provincial d'Artillerie, Professeur Royal des Mathematiques aux ecoles du même Corps. membre des Academies Royales des Sciences d'Angleterre & de Prusse, Correspondant de celle de Paris. 4 maj

2 M^o

2 Alphab. 9 Urk, 44 Raab. Forfatteren var allerede for nogen Tid i Begreb, at stille den i 1729 belovede Tractat om Band-Bygnings Konsten for Lyset, der hand ved en Maschine til at hæve Bandet, blev vaer, at hand en vidste, hvorledes hand bestemmede alle Deele af den samme saaledes, at hand kunde give enhver en fornuftig Satisfaction, som fordrede Regnskab af ham derved: Hand fandt sig ikke i Stand til at give behørig Marsage til enhver Deels Beskaffenhed, saasom: til Maalet, den muelige Gesvindigheds Grad, til Bandets Mængde, som skulle komme i Band-Beholderen, til den Muelighed at kunde drive Bandet høiere. Dette kom ham saa meget meere fremmet for, som hand fra lang Tiid af havde lagt sig paa Mechaniken, og flittigen læst de Mechaniske Skribentere, mens i sær de, der havde skrevet om Bandets Bevægelse. Hvorfor hand bemøjedede sig først, med at faa Underretning om alt hvad hand feylede, paa det hand selv igien kunde informere andre derom; Og heraf har nærværende Bærk sin

Dns

Oprindelse, hvoraf nu den første Deel i 4 Bøger kommer for Lyset. Den første Bog er en Indledning til det gandske Værk. De som ikke veed af Mechanikens Grundsætninger at sige, eller ikke ere dem saa fuldkommen mægtige, at de behørigen kunde anvende de samme, vil heraf kunde formere sig tilstrækkelige Begreeb om de adskillige Bevægelser i sammensatte Maskiner, saa og lære at beregne de Virkninger, som kommer af Kraften og Vægten. Herforuden finder mand der i Theorien om Corporum Bevægelse og Drift udfordt, paa det mand maa gaae den forreste Bey i de Hydrauliske Reglers Deduction. Den Modstand, som kommer af Rivingen, og den sammes Beregning i alle Tilfælde, er grundeligen forklaret, og paa saadanne Exemppler anvendt, hvoraf mand u-formærkt kand see alle Maskiners Fordeel og Feyl. Mand finder ogsaa endeel Grund-Regler, hvorpaa mand haver at give agt, naar mand maa giøre Projecter. Især er det, som udfræves til at forstaa Vandets Bevægelse, med Flud uarbejdet. Siden handler Auctor om
 Van

Bandets Lige Vægt, om dets presion paa Siderne udi det Kar, hvor i det staar, paa det mand der af kand tage Regler til at indrætte den Bandets Modstand, som mand gjør ved Damme, Sluuser, &c. I den 2den Bog beskrives Theoreticè & Practicè alle slags Møller, og hvad der hører til deres Fuldkommenhed. Den 3die Bog begynder med en vidtløftig Afhandling om Luftē, og dens Kraft, som den tager ved Barmen, til at bevæge allehaande Maschiner, og at drive Bandet op ad, til lige med en Anviisning til at beregne Bindens Styrke, og den Fordeel mand kand have der af udi fugtige Stæders Udtørring. Derefter beskriver Auctor alle hid indtil opfundne Pomperes Egenheder, deres Deele, Feyl og Slag, og hvorledes de skal bringes til Fuldkommenhed. Fremdeles beskriver A. de Maschiner, som bevæge Pompene, som skeer ved Jldspønter og andre smaa Bærker, Bandets Fordeeling i stærke Brynde, item, hvorledes Bandet ved Dyr, Sloder eller Jld, kand bringes i Bevægelse. Eftersom og Engellænderne have viist et stort Mesterstykke derudi, at de have

opz

opfundne Jldens Brug herved, saa har Forfatteren hverken sparet Møne eller Omkostninger, for at indhænte og meddeele den nyeste Efterretning om saadanne Maschiner. I den 4de Bog viiser Auctor adskillige Midler, hvorledes Bandedet over sin Balance-rætte Stand kand drives op af sig selv i Hønden, hvorledes det skal ledes, hvorledes Beholdere og Cisterne skal bygges, saaog fordeles i Stadens Huuse, &c. Eftersom og ingen smukkere Zierat findes udi en Have end den, som tilveiebringes ved Spring-Band, saa har Hr. Belidor opholdt sig længe derved, og viist, hvad angenehme Ting mand kand i saadanne Maader ved lidet Band afstedkomme; Til sidst fortæller hand hvad i dette Stykke særdeles er forfærdiget til Versailles, Marly, St. Cloud, Chantilly, Sceaux, Liancourt og i andre Lande. I den anden Deel har mand at forvente Underretning om, hvorledes Floder skal gøres seylbar, og ved Canaler foreenes, item hvorledes mand kand anlegge Brygger, Bandleddinger, Sluuser, Beholdere, Kaffatterier, Soel-Lanterner, &c. og andre Værker, som i Soel-Stæder ere nødige.

Søye Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

32.

Den 7 Augusti 1738.

DANNEMARK.

Notification om Danske curieuse
Sager. No. 335.

Continuation fra Alethophilus, om Dan-
ske Dordsproge, tagne af Dyrrenes
Navne.

Æsel.

Du Æsel!

Hand er ret en Æsel.

Uger-Hønne.

Hand dukker sig, som en Uger-Hønne.

3i

And.

And.

Hand kand swemme, som en And.

Hand gaar om hende, som en Andrik om
en And.

Allife.

Hand var saa fuld, som en Allife.

I Morgen bager Allifen, saa skal du
saa nyt Broed.

Angelmuus.

Hand peeb, som en Angelmuus.

Asen.

Det er ret et Asen.

Hand lugter (hand stinker) verre, end et
Asen, eller, som et roddent Asen.

Mand maa drive paa ham, som paa et
Asen.

Asens-Confect kaldes Hug og Brygl.

Basiliff.

Hand er en Basiliff.

Bergefist.

Jeg skal banke dig saa moer, som mand
banker Bergefist.

Beest.

Beest.

Hand er et Beest.

Hand lever, som et Beest.

Hand er verre, end et umælende Beest.

Nu du tilde Beest!

Hand er verre, end et Plov-Beest.

Bie.

Hand (hun) er saa flittig, som en Bie.

De kom til ham, som en heel Bi-sværn.

Bindhund.

Hand er galnere, end (saa gal, som) en

Bindhund.

Tydskland.

Leipzig

Hr. Johan du Grain, Sprogmeester
ved Universitetet i Halle og det Kongl.
Pædagog. til Glaucha, har ladet udgaae:
Gründliche und leichteste Anweisung zu
der Französichen Sprache, durch ein
Collegium Gallicum von hundred Lecti-
onen, darinnen nicht allein die nöhtige
Theorie in der Grammatic deutlich ge-
lehret, sondern auch ein zulänglichlicher
Vorrath, so wohl derer gebräuchlichen

Wörter, Redens=Arten, Gallicismorum und Wörter, als auch anmuthiger Gespräche, lustiger doch unärgerlicher Historien und Fabeln, auserlesener Briefe und anderer, aus denen neuesten und besten Verfassern gezogenen Stellen, gesammelt, und alles durch Conjugationes practicas und Exercitia Grammaticalia auf eine neue Art dergestalt eingerichtet worden, das ein Teutscher Anfänger dadurch zu einer Fertigkeit, die Franckösische Sprache nicht nur zu verstehen, und zu schreiben, sondern auch zu reden, ohne Beyhülffe eines andern Buchs, geschwinde und sicher gelangen kan. Hr. du Grain har allereede paa adskillige Stæder forhvervet sig Berømmelse af en dygtig og beqvem Sprogmeister udi dette nu omstunder fast igiennem gandske Europa saahøyt elskede Sprog, saa at mand i den Henseende ey torde legge Noes til Noes; Aligemaade besidder hand en temmelig Erfarenhed i andre Videnskaber, og veed fuldkommen saa meget, som til dette Sprogs Underviisning udtræves; Iblant andre Beviiser herpaa er ogsaa nær

nærværende Grammaire, hvori hand noksom fornemmes at forstaae, paa hvad Maade hand skal best tilbringe en Lærling dette Sprogs Videnskab; thi hand gaaer Methodicè frem efter Partes Orationis, naar Anmærkningernes Regler først ere anførte, gaaer hand de samme igiennem med Franskøske Exempler, paa den anden Side af hvilke er sat god reen Tydsk, som Auctor ligeledes er mægtig. Mens at en Scholar ikkun af denne Grammaire uden nogen anden Bogs Hielp skulde kunde komme til Færdighed, i at forstaae, skrive og tale fuldkommen, derom er Forfatteren, som fornuftig kand sluttes, ikke selv overbevist.

Samme Steds udi Langenheims Bogtrykkerie er udkommen: Christ. Gottl. Ludv. Phil. & Med. Doct. aphorismi botanici, in usum auditorum conscripti, 8vo. 5 Ark. I Fortalen mælder Auctor om Botanikens almindelige Inddeeling, dens Skæbne, og de i samme Science udgangne Skrifter. I den første Deel finder mand Planternes historiske og methodiske Betragtning, dernæst en

Underrætning, hvorledes den naturlige Historie i Almindelighed methodicè skal afhandles, og endelig en Forklaring over Planternes Deele, deres Art og Slægt. Mens i den anden Deel, som anseer Planterne Physicè, tracteres om de sammes Betragtning i Almindelighed; dernæst om de tykke sammensatte Deele i Almindelighed, om de Deele, der tiene til deres Næring, saasom Roeden, Stengelen, Bladerne og endelig om de til Fortplantningen hørende Deele, saasom Blomstren, Frugten og Sæden; I den 3die Deel forekommer en Medicinsk Afhandling om Planterne, nemlig, deres Kræfter i Lægedom en general, om deres første Opfindelse ved Erfaring og et ungesæhrtig Tilfælde, saavelsom ved de udvortes Sandser og Chymien.

Ulm

I Daniel Bartholomæi og Søns Forlag er følgende Bibelste Bærk at bekomme: Gott geheiligte Evangelische Luthersche Bibel-Freude, oder erbauliches Bibel-Gespräche in 3 besondern Capiteln, als 1) von dem Bibel-Fest, wegen der 1534 zu erst zusammenge-

druckten, durch D. Martin Luthern ver-
 deutscheten Bibel, wie auch von dessen
 Geburt, Leben und seeligen Ende. 2)
 von allen Biblischen Büchern Alt- und
 Neuen Testaments, 3) Von dem rech-
 ten Gebrauch und Nutzen der Hand-
 Bibeln, sonderlich unter den Predigten
 auf- und nachzuschlagen, nebst bescheide-
 ner Begegnung der vornehmsten Ein-
 wurffe. Mit vielen Historisch- und an-
 dern erbaulichen Anmerckungen erläu-
 tert von Conrad Daniel Kleinknecht,
 Pfarrer in Leipheim in 8vo. 13 Ark.
 Bærket bestaar, som sagt er i 3 Capit-
 ler: I det første handler Auctor om Bi-
 bel-Festen, som hand efter Bugenhagens
 Exempel, aarlig holder paa Martini
 Dag, saaog om Lutheri Tydske Over-
 sættelse. Fremdeles beviser Auctor gands-
 ke klarlig, at Bibelen Ao. 1534 og en
 1535 til Wittenberg trædede for Lyset;
 hvorefter hand kortelig beskriver Luthe-
 ri Levnet i en angennem Samtale. I det
 andet Capitel taler mand i Særdeeleshed
 om den Hell. Skrift, dens Afdeeling i det
 gamle og nye Testamente, dens canoni-
 ske og apocryphiske Bøger. Det 3die og

sidste Capitel handler om Opflagninger i Hand-Biblerne og særdeeles under varende Prædiken, hvorved læres en lært Maade paa at evolvere uden Attentionen at forstyrre. Herhos mældes, at Opflagningen i Bibelen er intet noget Nyt, mens er af Luthero selv ogsaa uadertiden færd. Endelig vides ogsaa, hvorledes Hand-Biblers Brug under en Meenighed lættelig kunde indføres.

Nürnberg.

Mand seer her at debiteres et nyt Cart over Africa under følgende Titul: Africa secundum legitimas projectionis stereographicae regulas & juxta recentissimas relationes & observationes, in subsidium vocatis quoque veterum, Leonis Africani, Nubientis Geographi & aliorum monumentis, & eliminatis fabulosis aliorum Designationibus, pro præfenti statu ejus exhibita à Jo. Matthiæ Hasio, Matth. P.P.O. h. t. Fac. Phil. in Acad. Wittemb. Ved disse skienne Carter, som uden tvivl vil optænde hos Liebhaberne en Længsel efter de om de øvrige Verdens Deele og andre Riger og Lande, er færdig en Tabula Synoptica af 1½ Ark fol. hvorudi communiceres en metho-

diſt Inddeeling af denne Verdens Deel,
 og en Idée om den ſammes ſuidkomne
 Beſkrivelse. At gjøre her en politiſk
 Inddeeling var en raadeligt, fordi der
 ved de mange Forandringer aldrig kun-
 de erlanges nogen Viſhed. En heller
 kunde Auctor blindt følge de Inddeelin-
 ger, ſom af andre ere giordte, efterſom
 de ſtride med Sandheden, ſom mand
 kan ſee deraf, at de gjøre Abyſſinien,
 Biledulgerid og Monomotapa ſtørre end
 de ere i ſig ſelv. Derfor var ham da in-
 tet øvrigt, end at lade ſig ledsage af de
 nyeste Relationer, gamle Skribenters
 Anmerkninger og Indvaanernes Skif-
 te. I det 1ſte Capit. handler hand om
 Africa og Nil-Strømmen, og det i den
 første Deel om Egypten, i den anden om
 Ethiopien, for ſaa vidt det hører under
 Egypten, og følgelig om Nubien og A-
 byſſinien. I det 2det Capit. viſes hvad
 om Barbariet var at mærke. Dette hør-
 rer til den Norderlige Deel af Dvre-Æ-
 thiopien, og inddeeles i det ſom paa hin
 og denne Side af Bierget Atlas er beligg-
 gende. Dernæſt hører til den 2den Deel
 af Dvre-Æthiopien den Orken Sara.

Det Sydlige Øvre Æthiopien begriber i sig Nigritien og Øvre-Guinea, hvorom tales i det 3die Capit. I det 4de Capit. gives en Afridsning paa Nedre-Æthiopien, hvortil hører Nedre-Guinea, det inderste Æthiopien, Kysterne Zanghe og Ayan. Mand kand følgerlig herved faae et bedre Begreeb om Æthiopien end forhen. Det er bekiendt, at Europæerne kalde alle Sorte med det Navn Mohrer, fordi Mauri, som bleve dem først bekiendte, vare sorte. Derfor har de meent, at alt det dybere ind beliggende Land af Mauris var beboet. Imidlertid ligget det eegentlig saa kaldede Mauritanien imellem det Bierg Atlas, Havet og Numidien. Alt det øvrige Land, som ligger imod Sønden ved Atlas, heedde tilforn Getulien, og det inderste Lybien. Men som disse Navne nu omstunder ikke ere meere bekiendte, saa har Forfatteren fundet for got, at kalde alt det Æthiopien, som ligger paa hin Side Atlas og af virkelige Æthiopier beboes. Det 5te Capit. er en Betragtning af den 4de Deel om Æthiopia ulteriori, nemlig Caffrieren, det 6te om de Africaniske Insuler.

Strass

Strasborg.

Et smukt Skrift sees her i Trykken udkommen med saadan Titul; Dan. Bernoullii, Joh. Fil. Med. Prof. Basil. Acad. Scient. Petropol. prius Matheseos sublimioris P. O. nunc membri & Prof. honor. hydrodynamica, s. de viribus & motibus fluidorum Commentarii. Opus academicum, ab Auctore, dum Petropoli ageret, congestum 4. maj. 1 Alph. 15 Ark, 12 Ark Raabber. Endelig har man overstræbet de Hindringer, som i 8tte Aar havde holdt dette Bæk fra Trykken; og har mand det Petersborgske Academie for Forskuddet hertil at takke; thi der de første Professore ved dets Stiftelse bleve opmuntrede, enhver at forfærdige noget, som distinguerede sig ved sin Nytte og Grundighed fra gemee- ne Skrifter, paatoeg sig Forfatteren nærbærende Bæk. Og mand maa tilstaae, at hand har giordt de Lærdes Haab satisfait. Theorien om de flydende Corporum Kræfter og Bevægelse er sundelig ey saa bekiendt og ringe en Ting, og den vil være lige saa angenem som tienslig, naar den affhandles paa den Maade, som her er sneed. Men paa det at Læseren

en skal trættes ved at læse de nær af hin-
 anden hængende Betragtninger, saa har
 Auctor i de 5 sidste Sectioner søgt at for-
 nøye ham ved de adskillige blant hinan-
 den mængede Materier, bestaaende af
 analytiske, Physicaliske, mechaniske, geo-
 metriske, astronomiske, til Skibsfahrt
 tjenlige, theoretiske og practiske proble-
 matis. Dog ere de saaledes beskafne, at
 de alle udfordres til forehavende Mate-
 ries Afhandling. I første Section finder
 man Indledningen til Bøket selv og
 allehaande foregaaende Erindringer. I
 den 2den en Underretning om de stille-
 staaende flydende Corporibus, om de
 sammes Liigevægt, saavel imellem hin-
 anden, som i comparaison med andre
 Kræfter. I den 3die om et flydende cor-
 pore, som flyder af alle slags Hul i et
 Kar af all slags Form eller Model. I den
 4de om Tiden ved Vandets Udflydende.
 I den 5te om Vandets Bevægelse af be-
 standig fulde Kar. I den 6te om de fly-
 dende corporum Bevægelse, som forblive
 udi Fad, og derudi bevæges, i sær om de-
 res oscillation. I den 7vende om Van-
 dets Bevægelse ved nedsænkende Kar,
 hvorudi med Exempler vises, hvor næs

digst det er, at underholde den levende Kraft. I den 8tte om homogenisse og heterogenisse flydende corporum Bevægelse ved ulige Kar tilligemed de her- til besynderlig henhørende Grund-Sæt- ninger. I den 9de om de flydende cor- porum Bevægelse, som tilveje bringes ved fremmed Kraft af Vand-Maschiner, og de sammes høieste Fuldkommenheds Grad. I den 10de om Luftens og flui- dorum classicorum Bevægelse. I den 11te om de fluidis, som drives i en Vir- vel. I den 12te om en nye Hydraulico- Statick. I den 13de om de udflydende Corporum Contra-Virkning og den Virknings Maal, som til Skibsfahrt anvendes etc.

Nederlandene.

Amsterdam

Paa Bogladen findes et kiont Skrift under Titul: *Exercitatio physico-me- dica de efficacia & usu aeris mechanico in corpore humano. Cui annectuntur observationes medico-practicæ 1) de fungo mammarum cancroso curato. 2) de conquassatione vesicæ urinariæ cum abscessu scroti. 3) de usu pinguedinis*

viperarum in curatione cataractæ oculorum. 4) de pulsu coturnizante, ut &. 5) dissertatio de calculo renum ejusque cura. auctore Gottl. Ephraim Bernero, M. D. & P. O. in Acad. Regia Duisburgensi, Acad. Cæs. Nat. Curios. Collega, editio noua, auctior & emendatior 8vo. 2 Alph. Forfatteren har i den første Afhandling, som udgjør den største Deel af hans Bog, ladet see saa stærk Belæsenhed i de nye Skribentere over Luftten og dens Virkninger i de Mennisselige Legemer, og saa god en Indsigt i de sammes Beskaffenhed, mens i de efterfølgende Observationer en saa stærk Øvelse i at opløse alle vanskelige forekommende Tilfælde, at mand derfor maae vide ham Tak og Berømmelse.

Utrecht.

Continuation af le Spectacle de la nature.

Brennerne finder Behag i at boe nær ved Bierne, og allermeest ved et Kjøkken, eftersom de der finder deres Spiise allerede lavet færdig. Muul-Esel-Slaget ja endog Hannerne flyve ud paa Jagt om Næringen over alt, ja presentere sig

heel u=for skammet i Biekuben hos Bier=ne selv, der undertiden har vanskeligt nok for at forsvare sig imod dem. I Mangel af Honning sætter Bræmserne sig og paa de beste Frugter; dog maae mand vide, at de slet ikke ere kræsnæ; thi naar Aarets Tid ey tillader dem at bekomme ovenansfordte Føde, lade de sig nøye med hvad som foresfalder, og finde de Smag i alt hvad de træffer udi et Kjøkken, som f. E. all slags Wildt, Flest, Kiød endogsaa det raae, intet er dem for slet; og dersom de kand komme en Slagters Huus saa nær, snappe de et stykke Kiød med sig, en halv gang større end de er selv, og flyve dermed hlem til deres Bolig, hvor Hun=Slaget forsynligen uddeeler det imellem de Smaae. Paa de Stæder hvor Slagterne ere vandte til deres Komme, give de dem ordentlig et stykke Ore= eller Kalve=Lever, som de heldst vilde have, fordi det er lettere end andet Kiød at skære i tu. Ellers er det ey af den Aarsage, Slagterne give dem saadanne Stykker heller end andre, mens alleene, fordi, saa længe Bræmserne indfinde sig ved Slagter=Boden, tør ingen Fluor el=

ler andre Insecter flyve did, eftersom
 Bræmserne give de samme ingen Quar-
 teer, mens forfølger dem heftig. Den
 meeste Skade Bræmserne ellers gjøre
 paa Kiødet, er denne: at de hist og her
 efter deres Behag, stære et Stykke i
 tu, mens for Resten intet besudler, ef-
 tersom Hunnen, som før er mældt, bli-
 ver hjemme med sine Æg, da Fluens der-
 imod exprens søger til Kiød-Vahre, for
 der at lægge sine Æg, hvilket er Slag-
 ternes store Skade. Det er da en us-
 paatviffelig Sag, at Bræmserne i Vin-
 skibelighed og Reenlighed overgaaer de
 andre Insecter; mens derimod kand
 mand ey forbigaae at mælde, det deres
 gode Qualiteter fordærves meget ved
 Graadighed og Grusommelighed; thi
 de kand iblant andet med rette kaldes
 Biernes og Fluernes Tyranner: De
 lade sig ey nøye med at stæle Honnin-
 gen, mens dræbe endog Bierne selv,
 hvilket de og gjøre mod Fluerne, naar
 de faae dem fat; mens imidlertid kand
 samme Graadighed for nogen Deel und-
 skyldes, formedelst den Nødvendighed,
 Bræmserne befinder sig i, at forsyne steds-
 se en talrig Familie. Videre hernæst.

Søye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

33.

Den 14 Augusti 1738.

DANMÆRK.

Uf Notificationer om Danske Sa-
ger, som udi det 18 Stykke af disse
Ugentlig udgaaende Blade, under disse
tvende Nummere nemlig 321 & 322 fin-
des indrykket, sees Alethophili Hensigt
og Ønemærke, hvorfore hand er falden
paa at lade et og andet Stykke af hans
Sciagraphia, hvorudi handles om ad-
skillige Ting det Danske Sprog ved-
kommende, indføre udi disse Tidender.

Til en Prøve deraf er bleven meddeelt

Rf

en

adskillige hans Proverbia og Locutiones, tagne af Nominibus propriis, og gjort en Begyndelse med at oprejsne endeel Talemaader og Ordsprog, som tages af Dyrene, af hvis Art og Drift mand enten for at laste eller berømme et Menneske, mand har giordt sig Ordsprog, som ofte i daglig Tale forekommer; Saaledes er det vel og ofte hørt, den Døvne eller Trævne at være lignet ved en Æsel, den sluttige ved en Bie, den Bidste og Misundelige ved en Hund, den Arbeidsomme ved en Myre, den Skidne ved et Svin og saa fremdeles. Men som, i Stæden for den gode Alethophilus har meent at fornøye Læseren med sine Recits, det tvært imod er befunden, at ey faae have kiædet sig ved at læse hans Indfald og Danske Ordsprog; Saa tør det des Marsag ey voves flere Notificationer af disse Ordsprog at indrykke, for ey at støde dem, som for denne Materie har Affmag, men bliver hermed afbrudt og for denne Gang ophøret, hvorimod mand udi næstfølgende Blad skal igien gjøre en Begyndelse at meddeele en Extract af det

andet Stykke af vores for nogen Tid udsomne Danske Bibliothèque, oder Sammlung von Gelehrten Sachen aus Dänemarks.

Kjøbenhavn.

Her i Staden befinder sig en lærd og brav Mand, navnlig Hr. Mag. Stockmann, som for den meeste Deel haver færdig til Trykken efterfølgende Bæfter: (1) Tabulas Synopticas Theologiæ Thetico-Polemicæ, demonstrativa methodo ita digestas, ut ex præmissa Articuli definitione, reliqua omnia legitimo concludendi modo fluant. (2) Orationem sacram, quæ doctrina homiletica concinne quidem, attamen perspicue traditur. (3) Meditationes de Genesi & curatione Podagræ noviter inventas. (4) Logicam, unam Germano, alteram Latino idiomate conscriptam; diverso tamen fine & elaborandi ratione. (5) Fundamenta Geometriæ, eo ordine composita & digesta, ut simul Fundamentum demonstrationis inde pateat. (6) En Anviisning til at forfærdige Sool-Skiver paa en nye Maade, saavel regulaire som irregulaire, tilli-

gemed andre derved foresaldende Curiosa, saaog at udfinde Middags = Linien paa adskillige Maade, og dette altsammen accurat efter Scalam Geometricam og Calculum Astronomicum, omend skøndt Forfærdigeren selv slet intet af Regne = Konsten har fornøden at vide, mens med ringe Umage kand endog til Minuter tage og determinere alle Tal liige hen af Tabulis sinuum vulgaribus.

(7) Herforuden vil hand og lade for meeret oplegge hans forhen udgivne Scriptum Anti Gerhardinum, og derved hos besvare denne Mand's formerede Exceptiones.

Saa fremt nu en Forlægger maatte findes, der havde Lust til dette eller hint, erbyder hand sig at bringe saadant Bærk for Lyset, imod en vil lig Recompense for havte Gliid og Umage, alleene at mand saa snart mueligt vilde behage at mælde sig hos ham, for at tage nærmere Aftale, da hand det Forlangede i mueligste Hast vil leve, hvorved mand og kand have Lejlighed at tale med ham om andre Materier. Hans Logis er for nærværende Tid i Admiral = Baden hos Sr. Müller.

Svera

Sverrige.

Stokholm.

I det Svenske Sprog er for nogen Tid udkommen et Skrift om Arboga Stad under Titul af Arboga Ranning, bestaaende af 31 Ark, hvortil ere søjede 27 stykker Figurer af Stadens Sigiller, Mynt, Kloster-Grund-Risning og Fahner &c. foruden tvende store Tabeller, som vise Staden i Perspectiv og dens Plan.

Sammesteds holdes sal hos Bogtrykkeren Joh. L. Horn: Epitome Commentariorum Moysis Armeni, de Origine & Regibus Armenorum & Parthorum; Item, Series Principum Iberiæ & Georgiæ, cum notis & observationibus Henrici Brenneri; Accessit ejusdem Epistola ad plur. Reverend. & celeberr. Doct. Ericum Benzelum, de Præsenti Statu quarundam Gentium Orientalium. Dito, Prodromus Tractatum de Geographia Scandinaviæ Veteris, & Historiis Gothicis: exhibens succinctum judicium de Scythiæ, Suetiæ & Gothiæ etymo, ut & Runarum

in Cippis Helsingis & Medelpadicis inventarum ætate, usu atque explicatione. Auctore Erico Julio Bïörner.

Indskland.

Magdeborg.

Hr. Joh. Franc. Bernd, Conrector ved den Altstædske Skole i denne Stad agter, om Forlegger dertil findes, at udgive Hiobum Arabizantem eller Commentarium Critico-Philologico-Exegeticum, in textum metricum libri Hiobi. Auctor har bemøjet sig, at udføre denne vanskelige Bogs bogstavelige Forstand af det Arabiske og undertiden af det Æthiopiske Sprog, og haaber derved bedre at have leveret Philologis Nøgelen til det Arabiske Sprog, som til denne Bogs Forstand er nødvendig, (Hænde, end hidtil er skeed. Hans Methode er paa følgende Maade indrettet: (1) har hand gaaet Texten igiennem Vers fra Vers, og fast ved et hvert anmærket de Arabiske Talemaader. (2) har hand af Ordnes ^{af 150-} *xia* i commatibus, hvoraf et hvert fast bestaaer af 2 hemistichiis, efter accentuationem metricam, udsøgt andre no-
tio-

tiones vocum συσώχων, saa at deslige Ord forklare hinanden. (3) har hand utallige gange anmærket hvor de LXX Fortolkere, desligeste og Vulgata V. har oversat Ordene af det Arabiske. (4) Ord, som sielden eller ikkun engang forekommer, har hand indført heri, saa og opbragt mange forlorne Stamme-Ord af det Arabiske. (5) kand dette ogsaa blive dem til Tieneste, som ey ere kyndige i det Arabiske, eftersom de Arabiske Ord ey alleene ere skrevne med Arabiske men endog Hebræiske Bogstaver, og det har vaaren Aarsage, hvorfore (6) hand har enthaldet sig fra alle A:legatis af Arabiske Skrifter. (7) har Auctor ved dette Arbejde betient sig saavel af Schultens Animadversiones in Jobum, som Kromajeri Observation. in eundem, dog er hand og ofte gaaen fra deres Meeninger, end siige, at den gandske Bog ved de 2de sidstbemældte Auctor: Skrifter skulde være forklaret. (8) har Auctor brugt det Latinske Sprog for at være de Udenlandske Lærde til Tieneste.

Nederlandene.

Utrecht.

R 4

Coré

Continuation af le Spectacle de
la nature.

Diffe Dyr uddeele Føden i deres Bolig med en god Orden, og hermed ere Mødrene beskæftigede, hvilke undertiden gaaes til Haande af Muul-Esel-Slaget. I Begyndelsen findes udi hvert Rum liggende et lidet Æg omgivet med en limagtig Materie, som skal bevare det fra Stød, hvilket som tieste besøges af Moderen, rimelig for at meddeele det en mild Varme, og derved at faae det udflækket; af Ægget fremkommer da omsider en liden Orm, som med megen Usmage opfødes, og som efter Haanden bliver en stor og temmelig tyk Orm, der opfylder det gandske Rum for sin runde Gestalts Skyld; Naaden, hvorpaa den næres, er denne: Moderen tager imod den af Muul-Esel-Slaget tilbringende Føde, og uddeeler den Rum fra Rum i Munden paa hver Orm, og det Tour à Tour med stor Lighed, undtagen at mand giver de store Orme, som skal blive Hanner eller Hunner oftere end de andre; Naar nu disse Orme saaledes i nogen Tid ere underholdne, blive de siden

des

deres Moder ey meere til Besvær; thi de vilde da ey meere æde eller tage imod noget, men begynder at spinde med deres Mund ligesom en gandske fin Silke-Traad, hvormed de tillukke Indgangen for deres Rum: siden continueres denne Bæv fra en Ende til den anden, at den skal worde et des stærkere Gierde for Rummet, hvor de holde sig nogen Tid for sig selv, imendens de aflegge deres Huud i Grunden af Rummet, da Ormen dør, og der siden bliver igien et hvidt Insect, som med Tiden udstrækker sine Fødder ogvinger, og endelig bekommer en fuldkommen Bremse's Couleur og Gestalt. Og hvo der paa denne Tid træffede dette Dyr, da skulde mand finde det ligesom indbunden, og ikkun visende for den halve Deel sine Kiær og sine Lemmer: Paa saadan Maade indbunden er det da, at Dyret bestyrker sig meere og meere, indtil Fødderne lidt efter lidt udvikkles, saa at det endelig kand selv udarbejde sig af dette Gierde, der omgiver det. I saadan Kiær og hvid Gestalt forbliver ellers Bremsen ikke længere end 12 à 14 Dage, men da er det, at den ud-

river sig af Rummet, og da seer mand den have ligesom et Horn, hvortil siden kommer end et, Hovedet og Fødderne lade sig og kiendeligere see og Legemet bliver større, kort at sige: det bliver en velstillet Bæms, der tørrer sine endnu vaade Binger, ved det den ofte gnier dem af med Fødderne: siden flyver den ud at bytte i Marken med de andre, og bliver fra den Dag af de andre lige i Flittighed og Grumhed. Mand maa ellers observere, at saa snart Muul-Esel-Slaget gaaer udaf sit tillukte Rum, flyver den paa Rov: men derimod naar Han-Slaget gaaer udaf sit, anvender hand nogen Tid paa at leege, siden søger hand til Hunnen i Bremse-Boligen, og parrer sig med hende: Og saa snart Hun-Slaget er udklækket, bestæftiger hun sig strax med at uddeele Føden. Det groveste Arbejde maa Muul-Esel-Slaget forrette. Og alle delicate Bidstener er alleene for Mødrenes Munde. Men derhos befindes ogsaa Mødrenes Tal ikke kun lidet, og have de en vidløftig Huus-holdning at i agt tage, i det de have saa mange Æg at udligge, saa mange Unglinger at nære, saa ofte at gaae fra E-

tage til Etage, fra Rum til Rum, at besøge ober alt, at fornøye alle, og siden u-ophørlig at begynde paa nyt det samme Arbejde, uden at gaae ud af sin Boelig. Videre hernæst.

Engelland.

London.

Mand seer her et lidet Skrift saaledes overskrevet: An Enquiry into the Merit of A Assassination, with Respect to the Character of Cesar &c. hvorudi Auctor strax i Begyndelsen advarer, at mand ey maa vente herudi en almindelig Afhandling om Mord. Dernæst viser hand, at Regerings-Formen i Rom, efterat mand havde fordrevet Kongerne, var Democratisk; At Senatet, efter at det med Magt havde bragt Folket først under Aristocratie, og siden under Oligarchie, var bleven en egenraadig Beherskere; og den Romerske Friheds Undertrykkere; At Cæsar ved dette Tyrannie, som allerede havde fæstet Rødder, blev undertrykt, og ved en uhort Utaknemmelighed sat i stor Fare, og følgerlig med Føynødsaget, til det almindelige Bestes Forsvar at gribe til Vaaben; At hand ey af

særdeles Hensigter og Egennyttighed har forstyrret den af Senatet urættmæssig tiltagne Magt, men i den Hensigt, at hand vilde sætte Folket i sin forrige Frihed, og at Cæsaris Myrdere just derfor ere bleven Frihedens Myrdere, og saaledes have indført den vilkaarlige Magt, som Kæiserne siden paa saa tyrannisk en Maade misbrugte.

Sammenstæds haves paa Bogladerne: The book of religion, ceremonies and Prayers of the Jews, hvorudi fortælles alt hvad der passerer i Jødernes Synagoger, item alle deres Skikke ved Klæders Iføring, Bede-Stunde, Fasten, Spise, Giftermaale, Fest-Dage og Sabbather. Bøker er oversat af Gamaliel ben Padahzut af det Hebræiske.

Endnu er sammenstæds for en temmelig Tid siden udkommen en nye Edition af de offentlige Prælectioner Hr. Trapp har holdet til Oxford over Poësiën, under saadan Titul: Prælectiones Poëticae in Schola Naturali Philosophiæ Oxon: habitæ Auctore Josepho Trapp 2 Voll. in 12. Udi nærværende Bøker tracterer Hr. Trapp de natura & origine Poëtices in genere; de stylo Poëtico: de Concep-

tuum venustate five elegancia & sublimitate: de Epigrammate, aliisq; levioris Poëticae speciebus: de Elegia: de Poëmate Pastoralis: de Poëmate dialectico, seu præceptivo: de Poësia Lyrica: de Satira: de Dramate in genere: de Comœdia: de Tragœdia: de Poëmate Epico, five Heroico. Angaaende alle disse Stykker undersøger Hr. Trapp hvad merkværdigt er skreven af gamle og nye Skribentere, saasom Scaliger, Vossius, Dacier &c. Ellers har Auctor foruden endel Theologiske Skrifter givet Orbi litter. en Oversættelse af Virgilio ubi ubundne Vers, som er meget berømt af adskillige.

Frankerige.

Paris.

Hos Michel Etienne David sælges: Le mecanisme, ou le nouveau Traité de l'anatomie du Globe de l'oeuil, avec l'usage de ses différentes parties, & de celles, qui lui sont contigues, orné de planches, gravés en Taille-Douce: Dedié à Monfr. le premier Medecin du Roi, par Jean Taylor, M. D. Oculiste du Roi de la Grande Bretagne 8. maj. 1 Alph. 3

Art 6 Raabber. Forfatteren har fra sin Ungdom afladet det være sit Hoved-Studium at undersøge Dyets Svagheder, saaaog haft saa mange Patienter under sin Haand, at hand deels uden Møye har kundet formeere sine Opfindelser, og deels stadfæstet dem. Dernæst har hand flittigen randsaget Skribenterne i denne Materie, confereret deres Tanker med hinanden om Svaghedernes Aarsage og Beskaffenhed, mens derimod gaact fra deres Meening, hvor de har mældet noget med Sandhed og Erfarenhed u-overrensstemmende. Bogen bestaaer af 52 Capitler, hvori handles om Dynenes Runddeel, hvorudi de ligger, om Dyens Laagerne, og de næstved liggende Deele, om Dyen-Laagenes Muscler, om Dyets gemeene Huud, dets Muscler, dets Structur i Almindelighed, og i sær om dets Safter, Materier &c. om den Maade, hvorpaa igiennemskinnende Corpora næres, om den forebringende vandagtige Fugtighed, om den Crystalliske og Glasfugtighedens Bedligholdelse, om de Vasis, som ere beskaffede til at forsende de floddige Deele, der kommer til Dyet, hen til sine rette

Stæder, om Øjets Nervis, om Øjets og dets næstliggende Deeles Bruug og Nytte, om Synen, og om Lyse-Straalernes Brud i Almindelighed, om samme Straalers Brud ved deres Gang igennem durchsigtige Corpora af adskillig Tykkelse, om Lyse-Straalenes Spidighed og deres Nødvendighed til Synen &c. Dernæst taler Auctor om den Crystallinske Fornødenhed til Synen, og mælder, at samme Fugtigheds adskillige Situationer, som er nyttig til at kiende de i adskillige Distantzer fra os beliggende Ting, ey kommer fra Ligamento ciliari, mens fra Øjets Axis forandrede Længde; Fremdeles giver Hr. Taylor Oplysning om Cataractæ og Glaucomatis Sæde; hvornæst hand beskriver hans nye Operationer, og den Fordeel mand har, naar Cataracta efter hans Methode vorder hævet. Siden kommer hand til de Aarsager, hvorfor vi see Tingene lige, endskiøndt deres Figur i Øjet staaer forkeert afmalet, hvorfor vi med begge Øyne see ikkun en Ting, endskiøndt hvert Øye for sig tager imod Tingenes Billeder; hvorved

og=

ogsaa handles om den dobbelte Siun og Strabismo. At Iridis Bevægelse tiener til at forandre Øjesteenenes Diameter, det viiser Auctor me eget tydelig, og handler dernæst om den stridige Quæstion, om Synen skeer umiddelbar igiennem Tunicam retinam eller Choroideam, hvorved hand tilligemed erklærer sig i henseende til den adskillige Slags Guttæferenæ Sæde og Natur. Dernæst gaaer Auctor igiennem alle Øjets Svagheder, og allerlidst slutter med et dobbelt Register over de Auctores, som have skrevet om Øjets Structur, og om det sammes adskillige Svagheder i Besynsderlighed.

Endnu er sammestæds udkomien Lettre d'un Mathematicien à un Abbé, ou l'on fait voir (1) que la matiere n'est pas divisible à l'infini. (2) que parmi les êtres creéz il ne sauroit y avoir d'infini en nombres, ni en grandeur. (3) enfin que les Metaphysiciens qui pensent autrement, abusent des Mathematiques & de leurs demonstrations, lorsqu'ils s'en servent, pour appuyer leur opinions in 12. 5 halve Ark.

Søye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

34.

Den 21 Augusti 1738.

DANMÆRK.

Kjøbenhavn.

Sørend der, efter gjorde Løfte udi sidste Ugentlige Avise om Lærde Sager, begyndes med at recensere noget af det saa kaldede Danske Bibliothecque, hvor af nu for kort Tid siden det andet Stykke er trædet for Lyset, maatte erindres, at af samme Bibliothecque eller Samlingsste Stykke, staar endnu vel nogle Sectioner tilbage, hvorom til dato en noget er bleven anteignet; men som samme han-

dler alleene om nye Sager og Ting, som enten allerede ere i alles Hænder, eller i det mindste for Penge ere at bekomme, saa vilde mand hvert af øvrige Stykker og Afhandlinger udi bemelte 1ste Samling ikkun med nogle faae Ord erindre; Og da sidste Udtog heraf, som udi No. 11 af disse Tidender var indført, betreffede afg. Doct. Petri Terpagers descriptionem Urbis Ripens., saa indbefatter det 2det Stykke udi 1ste Samlings anden Afdeeling, en Melding om 4re Prædikener, som Hans Høyærværdighed Hr. Hoff-Prædikant og Professor Theologiæ Ordin. Jeremias Friderich Reuff, udi afvigte Aar paa adskillige Tider har holdet for det Kongl. Herskab, og som udi Trykken ere udkomne, indbefattede udi 13 Ark in Quarto. Den første af disse Prædikener, i Anledning af Texten tagen af Epistelen ad Rom. 7 C. 5 v. afhandler Lovens Uformuenhed paa det syndigste og opbyggeligste. Den anden Prædikenen har til Text af Galat. 2 C. 20 v. og udføres i samme den Lærdom om en levende Troe til Christum. Den 3die i Anledning af Texten, af Aabenbaring.

3 C. v. 15-16. handler om en lunket
 Christendom. Og den 4de, som blev holden
 den afvigte Aars Taksigelses Fes, den 11
 Februarii, forklarer af Matth. 7. det 24
 og 25 Vers. Auctor viser en sand Chri-
 stendoms Art, og i sær den Sikkerhed og
 Seyer, som sande Christne erholder udi
 alle de Prøver, som dem kand overkom-
 me. Med hvad Tydelighed disse vigtige
 Materier ere fremsatte, kand best sees,
 naar Prædikenerne selv igiennemlæses.

Udi den 3die Afhandling om nye Sa-
 ger, som udi første Samling af det Dan-
 ske Bibliothec er indrykket, og begyn-
 der pag. 201, gives en kort Extract af
 det udi Aaret 1737 i Trykken udkom-
 ne og af afgangne Biskop Worm for-
 fattede Sende-Brev til samtlige Prov-
 sterne, Præsterne, Degnene og Skoleho-
 derne i Siellands Stift, Confirmatio-
 nen betreffende, hvilket er afhandlet, ind-
 til p. 17. hvor da atter begyndes at med-
 deeles en kort og summarisk Forestilling
 af det andet i denne Materie i samme
 Aar fra Pressen udgangne lidet Skrift
 kaldet Epistola Pastoralis, eller Erin-
 drings- og Opmuntrings-Skrivelse til

Præsteskabet udi Aggershuus-Stift i Norge, skrevet ved Hans Høværverdighed Hr. Peder Hersleb, da værende Biskop over bemelte Aggershuus = nu over Siellands-Stift. Auctores til disse Oversættelser har da vel giort sig aldnoesværdig Umag at give Fremmede et Udtog af disse tvende grundige og lærde Breve, men den Fynd, Kraft og Bøstaltenhed, de ere skrevne med, skønnes vel best, naar de læses i Moders Maal.

Tydsland.

Hamborg.

Nu har mand endelig trykt færdig det Skrift, som kaldes: Erläutertes Evangelisches Oesterreich, oder zwoente Fortsetzung der Historischen Nachricht von denen vornehmsten Schicksalen der Evangelisch-Lutherischen Kirchen in dem Erzherzogthum Oesterreich, in welcher die im Jahr 1580 auf Berordnung derer Evangelischen Stände in Oesterreich unter der Enns angestellte Visitation ihrer Kirchen, aus D. Lucas Backmeisters seel. als hierzu von Rostock nach Oesterreich beruffenen Theologi, geschriebenen Acten

Acten umständlich erzehlet wird. In historiske Ordnung gebracht, und ans Licht gestellet von Bernhardt Raupach, Prediger zu St. Nicolai in Hamburg. Dette Skrift er 2 brave Mænds Arbejde; og har man Backmeister at takke for Samlingen, og Raupach for den deraf indrettede historiske Orden og Udgift. I det første Capitel fortælles omstændelig om de foregaaende Anstalter til en Visitations Forretning ved de Herre- og Ridderstanden i Østerrige under Enns tilhørende Evangeliske Kirker. Fremdeles læser mand Aarsagerne, hvorfor Stænderne har maattet resolve sig til en Kirke-Visitation, og indkalde en Udenlands Theologum. D. Chemnitius udslager den sig forebragte Visitation; men Lucas Backmeister antager den samme paa visse Conditioner, og dette holdes hemmelig af Stænderne. Derpaa følger Gesandterne fra Memmingen deres Ankomst til Rostock, som paa behørig Sted erholder D. Backmeisters dimission til den Østerrigiske Kirkes Tieneste. D. Chytræus anvender paa sin Side alle Kræfter til dette Berks Befordring, og

er den gandske Handel af begge Stænder uden forud søgte Keyserlig Tilladelse foretagen, hvortil de ogsaa har vaaren berøttigede, saa og sat det i Verk med god Betænkthøimhed. Backmeister kommer endelig til Horn i Østerrige, og her ved følger endeel Merkværdigheder, som ere foresaldne paa Reysen. Fremdeles fortælles hvad Backmeister fra sin Ankomst af indtil Visitations-Handelen i Horn har forerettet. I det andet Capitel følger en nærmere Forberedning til Visitationen i 3de til Horn anstillede Sammenkomster, og handles her om den første og i det 3die og 4de Capit. om de 2de øvrige. I det 5te læser mand de Forberednings Skrifter, som angaae de virkelig foretagne Visitationer. I det 6te staaer Visitationen af Mannhartsberg; i det 7de i Districtet oven for Wienerwald; i det 8de i Districtet neden for Wienerwald; i det 9de neden for Mannhartsberg; i det 10de staaer adskillige Handeler, som efter flede Visitationer ere foregaaene imellem D. Backmeister og begge Stændernes Deputerede om det Evangeliske Religions Bæsens Tilstand
saa

Saa vel fra hans Bortrejse af Østerriger,
som efter hans Ankomst til Rostock.

Flensborg.

For nogen Tid siden lod den habile Re-
ctor sammesteds Joh. Christoph Cleffel
trykke et tydsk Programma til en tydsk
Tales Anhøring om Cimbrernes Ind-
fald i Italien, og dette Lands roosvær-
dige Antiquiteter. I di denne historiske
Fortælning giver Forfatteren en ange-
nem Afridsning paa de i gamle Dage i-
mellem de Tydske og Romerne førte
Krige, og paa hvad Maade disse af beg-
ge Barthier ere blevne fortsatte, hvor-
ved tilligemed beskrives vore Forsædres
Tapperhed, og hvor befrygtelig, farlig
og fordærvelig de alletider har vaaren
for den Romerske Republique. I sær-
deleshed viser Auctor (i Følge p. 10.) at
Romerne, ved det de bemøede sig med
at forsøge deres Magt og Vælde i alle
Verdens Deele, særdeles i Tydskland,
have givet Anledning til deres Herre-
dømmes Aftagelse, og de deraf komne
Stendtlige Indfald. I ligemaade seer
mand af disse Blade, at Cimbrerne har
tilforn vidst at opføre sig med Conduite

ved deres Feldt-Zoge, samt at de altid har ladet derved see meere Reedelighed end de Romere. Det Vellejus, Florus og andre Historie-Skrivere, have indbildet Læseren, at de Romere havde opstuffedet deres Seyer-Faner, endog ved Elben, henregner Forfatteren ifkun til den bekjendte Romerske Prablerie, eftersom samme Foregivendes Sandhed hverken efter Tydske eller Romerske Miles Afmaaling kand udbringes. Bortfalder derfor af sig selv de Romerne paa den tydske Bund tilskrevne Monumenta og Stæder, saasom Magdeburg, mange Stæder udi Marck-Brandenburg, Drusi Taarn til Tangermünde, samt hvad mand digter om Hamborg og andre ikke langt fraliggende Stæder. Naar ogsaa Florus erindrer om Elben, saa er det ikke endnu afgjort, om det Ord Elbe ikke af sin Oprindelse er et appellat. som først er bleven givet mange store Floder, men siden tillagt Elb-Strømmen selv.

Nederlandene.

Utrecht.

Con-

Continuation af le Spectacle de
la nature.

I hvor flittige Bræmserne ellers ere, som vi tilforn har hørt, saa samle de dog ingen Provision for Vinteren. Saa snart Kulden begynder, dræbe Hannen og Hunnen deres Sinna, som de tilforn syntes bære saadan Omhyggelighed for, og kaste dem uden for Bræmse-Boligen, ja fordærve Rummene selv, saasom de fornemme, at der ey er meere nogen beqvem Tid for haanden til at bringe deres Unglinger til Fuldkommenhed. Dog lade de sig endnu noget see, naar Værligt er klart, mens Leeg og Fryd formærkes ey meere saaledes hos dem nu som før, alting bliver halv-dødt, enhver søger sig et Stæd, for at bevare sig fra Kulden, og de som bliver i Bræmse-Boligen, passerer Vinteren igiennem, uden at have eller søge Føde. Endelig naar Kulden tager til, ligge de gandske stive med lidt eller intet Liv tilbage, og findes da undertiden udi deres Bolig af 8 til 9000 Bræmser, ikke meere end to eller tre Hunner, ved hvilket lidet Antal dette slags Insect siden conserveres; thi

De ere saa frugtbare, at en eeneste Hunns Bræms er nok til at frembringe en gandske Sværm i det tilkommende Aar. Maaden hvorpaa Unglingen skeer først i Aaret, er denne: Moderen bygger sig i et huult Træ eller i et Hul af en Muur, to eller tre Rum, der have Anseende af en Krands, der ved Stilken er fæstet med noget Lîim til Muren. I samme Rum udlegger hun to Muul-Esel-Eg, og siden flyver ud, at søge om Føde til dem, som, naar de nu ere udkomne af Egget, tager brav Næring til sig, og inden nogen Tid spinde sig, som før er meldt, inde; og paa saadan Maade har Moderen da allerede 2de Børn forsynede; hvorfore hun nu igien begynder at bygge tvende andre Rum, og imedens de tvende derudi udlagde nye Eg udplækkes og bestyrkes, river de tvende forbemeldte Muul-Eseler sig løs af deres Rum, og begynder at arbeide tilligemed Moderen; og altsaa ere der nu tre i Selskab sammen; 14 Dage derefter bliver Selskabet endnu større ved de to andres Tilkomst, som inden samme Tid bliver fuldkomne Bræmser. Saadan Samling af Rum formeeres derefter daglig

med flere, hvori Moderen for det første udlegger et Han- og et Hun-Eg, af hvilke Fader og Moder skal komme; og der som der befindes to Mødre i May-Maaned, da skal der være 50 deraf tre Uger efter; og 50 Mødre frembringer meere end 10000 Bremser inden Octobr. Maaned. Mens som mand udi Forstningen har kun ladet sig nøye med et snævert Stæd, og Antallet daglig tager til, saa at her en meere Plads er til flere Rums Indrættelser, samler mand sig i Hobetal tilfammen fra alle Stæder, og fra Junii Maaned af at regne udvælger sig en vidtløftigere og beqvemmere Baaning. Saa vidt har nu vores Auctor skrevet herom, hdermeere maae have af Skriftet selv, saasom mand og maae mentionere om flere Dyrs anfordte Historie. Dog vil mand ey heller for Vidtløftigheds Skyld opholde sig med at relatere Auctors Beskrivelser om Bier, ordinaire Fluere, Myg og andre deslige Insecter, efterdi saadant er meestendeels enhver bekiendt tilforn, mens det som iblant andet om Coquillagerne mældes om Sneglerne, skal blive den hernæst foretagende Materie.

Same

Samstæds paa Bogladerne findes til
 tiøbs Jo. Georgii Michaelis, SS. Theol.
 Prof. & illustri Gymnas. ref. Hal. Ephor.
 Observationes Sacræ, 1 Alph. 13 Art.
 Udi hvilken Samling indeholdes følgende
 Afhandlinger: (1) de victimarum corde
 & cerebro. (2) de incisura propter mor-
 tuos ad Lev. XIX, 28. XXI, 5. Deut.
 XIV, 1. hvorudi vi ses, at Lovgiverens
 fornemste Hensigt har vaaren henrettet
 paa de Afgudiske Skikke ved Offeret til
 de Døde. (3) De Elisæo a probro pue-
 rorum Bethelensium justo Dei judicio
 vindicato ad 2 Reg. II, 23. 24. (4) de
 cane symbolo prophetæ ad Jef. LVI.
 10. 11. hvorudi forebringes meget Got
 af Ægypternes Billed-Sprog, hos hvil-
 ke det var Brug, at Propheterne fødte
 en Hund til Sind-Billede. (5) De Spi-
 ritu Sancto sub externo lingvarum ig-
 nearum symbolo Apostolis communi-
 cato ad Act. II, 2. 3. hvorudi Erich So-
 leichts Meening nærmere undersøges,
 at den Grædste Talemaade ταμιεσε γλώσ-
 σας ey land anføres til at forklare disse
 Lucæ Ord και ώσφησαν αυτοις διαμεριζομεναι
 γλωσσαι. (6) De crustulis pontificis
 maxi-

maximi quotidianis, hvorudi handles om det Mad=Offer, som den Ypperste Præst baade ved sit Embedes Tiltrædelse, og ellers daglig Morgen og Aften maatte forrette. (7) De sacerdote ex suffitus ministerio non divite, udi hvilken Jødernes Meening forebringes og undersøges, om GUD havde lagt en besynderlig Betsignelse paa Røg=Offerets Forretning, saa at Præsterne derved tillagde sig store Rigdomme, og det derfor blev forordnet, at en Præst ikkun engang i sin gandske Levnets=Tiid skulde forrette dette Verk. (8) De Tetraety Pythagorica. De i denne Samling indeholdte Afhandlinger ere med meegen Fleid udarbejdede, og næsten alle tilsammen i Form af Disputationer defenderede til Franckfurth an der Oder.

Amsterdam

Mand lader i disse Dage et Skrift komme her under Trykken, hvis Titul lyder saaledes: Les Peintres des Vitres de l'Eglise cathedrale de St. Jean, a Tergow, gravées en quarante grandes Planches, d'apres Cartons origineaux, des Freres Crabeth, & autres peintres, qui se sont distin-

distingués au 16me Siecle, en l'art de peindre sur le Verre, avec une Explication, historique des Suiets représentés sur ces Vitres, a quoi on à aiouté les noms des Princes &c. qui les ont données, un Abregé de la Vie des Peintres, qui les ont peintes; une Idée générale de la reputation, qu'elles ont acquises par toute l'Europe, & enfin une description de plus belles vitres, des deux principales Eglises d'AMSTEDAM, accompagnée de Planches qui en representent les Peintures.

Frankerige.

Paris.

Den Kongl. Hof-Medicus i Engelland og vidtberømt Oculist Jean Taylor, som fra sin Ungdom nøyne har undersøgt alt hvad som betræffer Dyets Deele og Tilfælde, har om det samme ladet her udgaae en Afhandling med Overskrift: Le Mechanisme ou le nouveau Traité de l' Anatomie du Globe de l'oeuil, avec l'usage de ses différentes parties & de celles, qui lui sont contiguës, orné des Planches, gravés en taille douce.

Sammestæds er forlagt hos den yngre

Rollin: Memorial alphabetique des matieres des eaux & forêts, pesches, & chasses, avec les Edits, ordonnances, declarations, arrêts, & reglemens rendus jusqu'à present sur ces matieres, de même que les Modeles des Actes des Grands-Maitres & des autres officiers des eaux & Forets, & des instructions pour les gardes 4 maj. 4 Alph. 6 Ark. Denne Bog habes udi Leipzig til kiøbs hos Mortier.

Italien.

Rom

Imellem tvende Closters Geistlige har for nogen Tid reist sig endeel Disputer, fordi mand ved det eene Closters Opbygning havde betaget det andet Lysets Skin; og er samme Urolighed ikke endnu dæmpet, mens ved fuld Magt, hvilket foruden de herom før udgangne, nu og sees af nærværende og herved anførte Skrift, der fører saadan Titul: Ragioni adotte da Franc. Saverio Brunetti da Connaldo, intorno ai pregiudizi o Vantaggi che dalla nuova Fabrica del Monastero di S. Filippo si possono apportare
al

al Monastero delle Monache Turchine nel Monte Esquilino 4, i Ark i Raabber, Af de høye og tæt ved hinanden beliggende Bygninger kand den eene foraaarsage den andet en dobbelt Ubeqvemmelighed, nemlig: at ey allene Soolens Lys, mens endog den fri Tilgang betages. Herimod igien kand ogsaa have en dobbelt Fordeel, som er, at deels de alt for heftig virkende Sole-Straalery brydes, deels Syden-Bindene opholdes, og derved mange skadelige Dampene undsløyes, som saadanne Binde gemeenlig pleyer føre med sig. Saasom nu Forfatteren er bleven opdragen, at sige sine Tanker, om Philippiner-Closters høye Opbygning kand være Turkiner-Nonnernes Kloster skadelig eller ikke, saa viser hand af begge Kloster-Bygningernes Anleggelse, at begge forbemeldte Ubeqvemmeligheder falde bort, og derimod den ligeledes ommeldte Fordeel deraf staaer at vente, naar den nye Bygning vorder fuldført. Altsammen bevises paa Mathematisk Maade. Om denne Materie ere endnu 2de andre Skrifter udkomne, som for Papirets Rums Skyld forbigaaes.

Søye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

35.

Den 28 Augusti 1738.

DANMÆRK.

Continuation af det Danske Bibliothecque
eller Danske Samlingers 1ste Stykke.

Den 4de Section om nye Sager, gi-
ver fra pag. 242 til 255 et Udtoa af
et af afgangne Biskop, Doct. Christen
Worm forfattet lidet Skrift bestaaen-
de af 6 $\frac{1}{2}$ Ark, hvormed Auctor i. vil vis-
se Børne-Daabens Fornødenhed, og
for det 2det Confirmationens Nytte: Det
første beviises saavel af Christi egne
Befalinger, som læses paa adskillige

M m

Stæ

Stæder hos Evangelisterne, som og af Apostlernes og første Kirke-Fædres Lærdomme; Det andet, nemlig den af Confirmationen flydende Nytte, forestilles som et Følge af den befalede Ungdommens offentlige Overhørelse, hvorved Lærerne paa den eene Side opmuntres, til med største Ehid at undervise Børnene, og Børnene paa den anden Side gøres desto fyrigere, naar der saaledes for den gandske Meenighed skal viises Frugter af deres Underviisning, med videre, som for Kortheds Skyld forbigaaes, men vil have Læseren henviist til Skriftet selv.

Den 5te Section indbefatter en Fortælling af alt, som er foregaaen ved seeste udi Aaret 1736 af den Evangeliske Kirke i Danmark og Norge holdte Jubelfest, og begynde Authores da med først at recensere det udi Dansk udkomne liadet Skrift, som kaldes: En kort Fortælling af de store Begjæringer, som GUD for 200 Aar lod vederfare disse Lande ved den Evangeliske Lærdoms Antagelse &c. Dernæst anmærker Authores, de Texter, som paa denne Dag vare be-

saledes at skulle forklares for Meenighederne. Ligeledes erindres de foregaaende Promotiones til Honores Doctorales, saavel udi Theologien som in Jure: Og vare Promoti udi første Videnskab, Høværverdige Professor Hr. Marcus Wöldicke og Assess. Capituli ved Ribes Dom-Kirke, Mag. Peter Terpager, men in Jure, Cancellie- og Regierings-Raadberne i Glykstad, Hr. Friderich Carl Friccius og Hr. Ferdinand Carl Biegen, Hr. Assess- og Professor Johan Peter Anchersen, item Vice-Borgemeester Lorentz Berregaard i Aalborg. Endelig meddeeles et Diarium over de Merkværdigheder og Solenniteter, som hver Dag saavel i Kirkerne, som ved Academiet, i Gymnasiis og de Latinske Skoler foregik, samt en Recension af de i samme Tid holdte Disputationer, og publique Orationer.

Den 6te Section indeholder en af Høværverdige Hr. Professor Wöldicke paa samme Jubilæi Dag holdte Oration.

Udi 7de Section ere 4re Kongelige Forordninger anførte, som alle sigter til Sidsfrygts Plantelse og Boglige Kon-

sters Forfremmelse, den første angaar Ungdommens Confirmation, den anden Examina Juridica, den tredie Instructi-
onen for Catecheterne til Bremmers-
holms Meenighed her i Staden, og den
4de betrefser Attester, som aarlig til
det Danske Cancellie skal indsendes fra
Professoribus Theologiæ ved Universi-
tetet og alle Biskopperne i Danmark
og Norge, om dem, som ansøger at be-
fordres til ledig blivende Præste-Kald.

Udi den 8de Afdeeling findes indrykket
et lidet Skrift, som er en Oversættelse
af Malebarerne paa den Coromandelste
Kust, deres Verdslige Love, hvilke da
forhen værende Missionarius og Præst
udi Tranquebar, afgangne Hr. Bar-
tholomæus Ziegenbalg har samlet, og
ved en Dedication til Hans Brinkelige
Høyhed, Sal. og Høylovlig Ihukom-
melse, Brink Carl, indsendt; Oversæt-
teren Hr. Ziegenbalg kalder samme U-
laga Nidi. Det bestaar i 65 Levnets-
Regler, og skal af en Malabariske Poët,
hvis Navn var Ulaga Näden, for mee-
re end 1000 Aar siden være skreven paa
Bers; det indbefatter skønne Moralia,
og

og sigter alt, at bringe Hedningerne til at føre et dydigt Levnet. Efter Beretningen, bliver det i de Malebariske Skoler lært uden ad af Ungdommen, dog uden at dem gives noget Begreb eller Forstand af Ordnes Meening, saa at de ey kunde forklare hvad de lærde.

Udi 9 Afdeeling kand læses det over forrige Stifts-Propst, afgangne Mag. Morten Reenberg, forfattede Program; og slutter samme Section med at fore-
 stille Publico den Dykkrist, hvormed hans Broder-Søn, Medtjener i Ordet til St. Nicolai Meenighed her i Staden, har ladet pryde den brave Sal. Mands Lig-Kiste, og var følgende:

Læser!

Forstaaer du hvad du læser,

Skionner du, saa skrækkes!

Guds sande Kirke sørger

Over en forsøgt Siæle-Sorger

Mag. Morten Reenberg.

Ingen Sorrig trykte ham uden Kirkens,

Den bar hand altid i sine Tanker

Den glemte hand aldrig i sine Bønner

Den opbygte hand alle vegne ved Lærdom

og Levnet.

M m 3

Ino

Ingen Under!

Hands Hierte slættet i Torne
Smeltedes i daglig Suf Taare og Bønner:

Ehi

Hans Dyne saae

Guds Haand udraft over fire Guds
Meenigheder:

I Brabant blev først ved Vest, siden ved
Sverd tvende Regimenter,
Paa Møen ved smitsom Sygdom de tvende
Byens Deele,

I Klobenhavn tvende Meenigheder Hellig
Geistes og Vor Frue,

Dend eene ved Vest den anden ved Jid
borstrøede.

Den sidste den skarpeste:

Kirken ligger i sin Forstyrrelse.

Byrder og Sorrig nok for 45 Aar.

Søgte Fornøjelse i 42 Aar i Egtelab

Med den Belædle Frue

Marie Magrete Bagger.

Goer af, fremmed fra Altere, Huus og Verden

den 23 Februar. 1736.

Udsæbt af Sorrig Arbejde og Bønner

i 75 Aar 9 Maaneder 7 Dage.

Læser!

Ønst dig ey den Byrde,

Undre over den Styrke.

pos. nepos.

C. R.

Den 10 Section opregner alle af samtlige dette Academies Professoribus fra Septembr. afvigte, til Augusti Udgang i indeværende Aar holdte Lectiones publicas.

Den 11te er en Catalogus over alle holdte Disputationer her ved Akademiet fra Septembr. 1736. til Augusti 1737.

Endelig slutter den 12te og sidste Afhandling med en liden Underretning om Fæderne-Landets nye Historia Literaria. hvoraf sees hvad Forandringer i den Danske Lærde Verden har tildraget sig ubi næst forbigangne Tider, enten ved brave Mænds Dødsfald eller Promotioner, hvormed det første Stykke af disse Samlinger saaledes har Ende.

Tydskland.

Leipzig

Breitkopff har forlagt Institutiones mathematico-physicas, experimentis confirmatas, auctore M. Jo. Henr. Winklero, 1 Alph. 22 Ark 30 Raabber. Physiken bestaaer fornemmelig af 3 Deele: Mand maa maale Qvantiteten, see paa Erfaring, og efterførfste Corporum

Egenskaber. Den der alleene samler det, som af Sandserne og daglig Erfaring opdages, den har intet færdigt uden en Historie over naturlige Ting; hvo som randfager efter Corporum Oprindelse udt Experimenter, den falder hen til Meeninger, og hvo som ved Aarsagernes Uundersøgning ey besidder Arithmetikens og Geometriens Videnskabi, og ey heller forstaaer noget af andre Mathematiske Sciencer, den kand hverken bestemme Maalenes Størrelse, eller Tykhed, eller Deelenes Indrætning eller Bevægelsens Hastighed eller Længdenes Distance. Af denne Aarsage er det Auctor har sat Mathesin puram foran paa det hand deels kand forklare det for dem, som endnu ere ukyndige heri, og deels give dem, som forstaaer Grundenderaf visse Regler at rætte sig efter. Matematikens Deele følger ellers saaledes efter hinanden: Først staaer Arithmetiken, dernæst Geometrien, siden Mechanik, Optik og Astronomie, og aller sidst Geologien.

Halle.

Nylig er udkommen for Lyset: Kursh-
ge-

gefassete Einleitung zur allgemeinen
 Staats-Historie des Deutschen Reiches,
 sowohl als der übrigen Reiche und Staa-
 ten von Europa A. Petro Georgisch J. U.
 D. 8. 1 Alph. 14 Ark. Forfatteren har
 indrettet denne Indledning efter de for-
 nemste Periodi. I den første findes alt-
 saa de Tydskes Historie i Romernes Ti-
 der indtil det Romerske Herredømmes
 Undergang i Occident. I den anden det
 Franske Riges Oprætning og Tiltagelse,
 fra dets Stifter Clodovæo indtil Chil-
 dericum III. I den 3die staar det Fran-
 sisk-Carolingiske Riges Historie, dets
 Decling og hastige Undergang, fra Pipini
 Regierings Begyndelse indtil Ludovici
 Infantis Død. Den 4de gaar fra den
 Ost-Frankiske Konge Conrado I. indtil
 Henricum Sanctum. Den 5te indbegri-
 ber de Tydske Kænsere af Frankiske Stam-
 me. Den 6te forebringer Lotharium
 Saxonem og Kænserne af den Svabiske
 Herkomst, indtil Rudolphum Habsbur-
 gicum. Den 7de rækker fra Rudolpho
 indtil Caroli IVti Død. Den 8de fra
 Wenceslao indtil Maximilianum I. Den
 9de fra Maximiliano indtil Matthiam.

Den 10de fra Matthia indtil nærværende
Tider.

Nederlandene.

Utrecht.

Continuation af le Spectacle de la
Nature.

Det første Auctor observerer om Snes-
glerne, er det lidet Huus, den bærer med
sig, og hvor den stuler sig, saa lidt den
andrøes. Dette slags Tag, hvor under
den logerer, har 2de slags Fordeele hos
sig, som mand en ellers skulde tænke,
nemlig en særdeles Haardhed og Læthed,
hvorved dette Dyr bevarer sig fra ud-
vortes Skade fra Luften, ombærer med
sig Huuset hvor det lyfter, og saaledes
er stedse hiemme, i hvor det er. Naar
Kulden lader sig fornemme, kryber det
hen et Sted i et Hul, hvor det lader sig
de en viss liimagtig Bædske af sit Lege-
me, hvormed Skallens Aabning tilluf-
tes; og paa saadan Maade for sig selv
lever efter mange andre Dyrs Sædvane,
den haardeste Aarets Tid igienem. Men
naar Foraaret igien giver de milde Da-
ge, aabner Sneglen sin Dør, og spadse-
rer

rer ud, for at søge Næring. Naar den
 nu saaledes fremkryber, kand den see
 rundt omkring sig, hvad der passerer;
 thi dertil er den med 4 Dyne af Naturen
 forsynet, hvilke sidde efter Proportion
 høyt oppe, efterdi de ellers i Gangen af
 Skaruet maatte besudles: Disse Dyne
 er det, som mand ellers kalde af Uviden-
 hed Sneglens Horn, men virkelig i sig selv
 ere 4re Rør eller nervi optici, paa hver
 af hvilke staar et smukt Dye; og løfter
 Sneglen ey alleene Hovedet op for at
 see langt omkring sig, men endnu langt
 høiere sine 4 Nerver, og de ydderst der-
 paa siddende Dyne, hvilke den vender hid
 og did ligesom den vil. I Mangel af
 Fødder, har Sneglen faaet 2de store mu-
 sculeuse Huuder, som kand strække sig ud
 og krympe sig igien tilfammen; og her-
 ved hjælper den sig frem med sit paalig-
 gende Huus. Om mand ellers vilde ind-
 vende, at saasom Sneglen stedse maae
 hænge ved Jorden af Mangel for Vin-
 ger eller andet, som kand fresse den ved
 et indtræffende Feld, saa maae den og
 stedse være i Fare enten for at falde ned
 fra et høyt Sted, og derved slages i styk-
 ker

ker, eller og at druknes i de første Vandde, som oversvømmer den, hvilket sidste kunde alleene være nok til at dræbe den, da svares hertil saaledes: At Naturen har beffærmet og forvaret Sneglen fra deslige Uheld derved, at den er bleven opfyldt med tyk og llimagtig Bædffe, der ved sin Seyghed bevarer den fra Fald, og gjør den u-igieannemtrængelig for Vandet. Denne Olie-agtige Fugtighed conserverer Sneglen og saa omhyggelig ved det den flyer Solens Skin, som ellers maatte udtørre den, og opholder sig derimod i fugtige Steder til sin store Fordeel. Naar Sneglen har funden sin Føde, stæer hand den i stykker med 2 havende skarpe Tænder, hvormed ofte gøres Skade paa de beste Frugter, paa Planternes stæere Knopper, saa og undertiden paa Bladene, af hvis Conservation ogsaa Frugtens hænger. Det forunderligste ved Sneglen at mærke er dette, at de ere Hermaphroditer (Zvetuller) saa at den eene meddeeler sin Frugtbarhed til den anden, af hvilken hand selv bekommer den paa samme Tid. Naar de vil nærme sig hinanden, advares

res de indbyrdes ved et særdeles Middel. Den eene kaster ud fra sig ligesom et slags Bille, der har fire smaae Kanter, paa den anden, som virkelig træffes; denne igien kaster ligelædes ud fra sig en Bille paa den første; og naar Kampen er forbi, parrer mand sig paa begge Sider. Dette skeer 3 gange hver 6 Uger om Aaret; og nedlegger enhver af dem en 18 Dages Tid derefter sine Æg i Jorden, og forvarer dem der med stor Omhyggelighed. Videre hernæst.

Frankerige.

Paris.

Hos Rollin Junior er forlagt Remarques Chronologiques sur l'ancien Testament, proposees à l'Examen des Sçavans, avec le Plan d'une Explication des saintes ecritures. 8. 18 Ark. Forfatteren giver sin Læser først et Begreb om Chronologien og de almindelige Epochis, som mand har sat derudi. Derefter mældes om de Passager, udi hvis Tid Chronologi en stemme overeens, og tilsiges at bringe de samme herud ved Skriften selv, omendskiødt de en udtryk-

trykkelig til visse Tider i Bibelen findes anførte. Hertil betiener Auctor sig af Juda Kongers Aar saaledes, som de ere antegnede i den Hellige Skrift, saa og antager det, som Skriften siger om fremmede Konger, for saa vidt deres Passager indløber udi hine. Det Assyriske Rige strækkede sig indtil Senacheribs Død over Meden, Persien og alt det Land imellem Euphrat og Tygris. Kongernes Navne og Handeler søger Auctor og paa samme Maade at berætte. De Babylo-niske Konger stilles først fra de Assyriske efter Senacheribs Død. Den, der som hans Vasall herskede over Babylon, gjorde sig efter hans Død til Enevolds Herre, tog Ninive og gandske Mesopotamien bort fra Asarhaddon, og lod sig kalde Nabogodonosor. Arphaxad vilde ogsaa ey blive Asarhaddon længere underdanig, og bemægtigede sig de Mediske og Per-liske Riger; men Nabogodonosor overvandt ham og gjorde Ahasverus til Konge over disse 2de Riger. Cyrus er den første, som udi Skriften kaldes lige hen Konge af Persien, hvilken, efter at hand havde indtaget Babylon, ogsaa derefter

be

bekom Meden og Persien, der den sidste
 Konge døde. Judiths Helte-Gierning
 regner Auctor til det 5te Aar af Manasse
 Juda Konges Regterings Tid; hvis Fæng-
 sel og Udfrielse deraf tilligemed beskri-
 ves. Ninive er, efter Auctors Meening,
 indtaget i det 16 Jofia Juda Konges Aar,
 og det som i Tobiaæ Bog beskrives, hol-
 des for at være passeret fra det 16de E-
 zechiaæ indtil det 17de Jofiaæ Aar. Su-
 sannæ Historie skulde være skeed i det
 længste ved Enden af det 2det Jechoniaæ
 Fængsels Aar. Esthers Historie indslut-
 tes i den Tid, fra Jechoniaæ Fængsel til
 Jerusalems og Tempelens Forsyrring.
 Begyndelsen af det Babyloniske Fængsels
 Aar regnes fra bemeldte Forsyrring og
 en fra Jechoniaæ Fængsel. Paa det
 mand og maae dømme rettelig om de
 70 Uger hos Daniel, da anfører Auctor
 endeel Begreeb, som maae præmitteres,
 og siden føyer dertil de nyere Lærdes
 Tanker. Petav. regner dem fra Artaxerxis
 Longimani 2ode Aar. Men Au-
 ctor viser, at dette er for silde, og at
 den Artaxerxes, som i Esdra ommældes,
 er en anden end Longimanus.

Hardui-
nus

nus begynder Regningen fra det 4de Jo-
 achim Juda Konæs Aar, og ender den
 ved den hypperste Bræst Onias hans Døds-
 men Auctor viser, at den Meening er u-
 grundet og farlig, hvorpaa hand fore-
 bringer 2de Forklaringer over dette Sted
 hos Daniel, hvoraf den eene sætter Ugens
 Begyndelse i det første Aar, da Jøder-
 ne kom hjem igien til Jerusalem, og ta-
 ger de 60 Ager an for den Tid, hvor i
 Messias skulde fødes: Imellem disse og
 den eene fraskildte Uge, sætter mand
 Messiaæ Levnet, men hans Død i det mid-
 delste af Ugen. Denne Forklaring gaar
 Auctor uovt igiennem, og svarer paa
 den Objection, at samme viger for me-
 get fra alle Chronologorum Meeninger
 om Christi Døds Tid.

Slutningen følger hernæst.

Italien.

Mayland

Endelig er det vidtløftige og fortræffel-
 lige Corpus Scriptorum rerum Italicarum,
 hvorpaa Hr. Muratori i 15 Aar
 har arbejdet, med den 24 Tomes Forsæ-
 digelse bragt til Ende.

Søye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

36.

Den 4 Septembr. 1738.

DANNEMARK.

Kjøbenhavn.

Efter at mand har sluttet disse Tidenders næst forbigangne No. med en og anden Extract at meddeele af det Danske Bibliothèques første Stykke, bliver da igien gjort en Begyndelse at anmerke noget af det andet Stykke af omtalte Dänische Bibliothèque eller Sammlung von alten und neuen gelehrten Sachen aus Danne-
marck. Samme er, ligesom første
Nu Styk

Stykke, afdeelt udi tvende Afdeelinget, nemlig gammelt, og nyt. Sectionen om gammelt indbefatter igien syv Beretninger, og af nye Ting gives nie Titler og Opskrifter. Mand finder saa meget mindre fornøden Titlerne af dem samtlige her at opregne, sem de skal en efter anden udi efterfølgende Blade kortelig blive forestillede. Det første Stykke af gamle Sager, sem da møder Læseren udi denne anden Samling, er en Beretning om Erke-Biskop Absolons Levens Historie, hvis Billede stukken ud i Raabber, ytrer denne anden Tomum: Førend Auctores skrider til Historien selv, giver de først tilkiende hvem mand har at takke for denne Efterretning, nemlig den af Fæderne-Landet velfortiente brave Mand Hr. Erich Pontoppidan, nu værende Kongelige Hoff-Prædikant: Og dernæst forestiller vores Bisvelige Helt, som den der ved Naturens Gaver, Dyders Dvelse og Mandige Bedrifter har viff sig en midtier og ærværdig Bisp, en flog Statsmand, en tapper General og tillige en ærlig, from og ydmig Borgere og privat Mand, saa at de Tider,

hand

hand levede udi, en fand viise større og bedre, og efterfølgende Secula en berømmeligere Mand.

Hans Herkomst henledes til den ældgamle Danske Konge Slegt. Den 1ste af hans Stamme, mand veed at melde om, skal have været en Ridder af Kongl. Blod, som Navngives Slag eller Slaw, og skal have levet omtrent udi Begyndelsen af 10de Seculo under Gorm den gamles Regiering: Det erindres, at Slagelse skulle af denne Slaw eller Slag været bygget og kaldet efter ham; til Stadfæstelse paa dette Sigende, anføres Stifterens Grav=Sted at findes udi en uden for Byen liggende Høy: Hans Søn kaldtes Toche Trylle, skal have boet udi Byen udi Harald, med Tilnavn Blaatand, hans Regierings Tid. Skialm Huide, en ritig og mægtig Ridder, som omtales meget hos Saxonem udi 11 og 12te Bog, skal have været bemelte Toches Sønnes Søn og Far=Fader til vores Absolon, som skal være fød Aar 1128 paa Fænnisløf=Lille udi Byen. Om hans Broder Esbern Snare skal være fød paa samme Tid, og disse Brødre saaledes været

Tvillinger? sættes i Tvivlsmaal, da no-
 gle Historie-Skrivere saadant ville stad-
 fæste, men andre derimod forkaste den-
 ne Meening. Ved Daaben skal ham væ-
 re bleven givet Navn af Axel og en Ab-
 solon, endssiont baade det Danske Cle-
 ricie har nævnt ham saaledes paa La-
 tin, og hand selv ogsaa kalder sig saale-
 des udi hans Testamente, som høves
 trykt paa Latin; Auctores gjøre ellers
 her Anmerkninger, at adskillige paa de
 Tider, særdeles Adelige og fornemme Fa-
 milier, har ført Navn af Axel. og have
 saaledes Totternes ældgamle Slegt udi
 ældre Tider været kaldet Axel-Sønner.
 Det Ord Axel vil de udlede af det gamle
 Ord Allfall, som betyder riig, overflø-
 dig, hvoraf da Axel-Torv er det samme,
 som Allfall-Torv, hvor alle Ting ere til-
 tiøbs. Det sættes i Tvivl, om hans For-
 ældre skulle i hans Ungdom have udseet
 ham til Bogen eller Geistlig Stand, saa-
 som en vidnes, at hand var bleven forsu-
 net med noget Geistlig Embede eller Præ-
 bende før end hand blev sat paa Roskil-
 de Bispe-Stoel, som stæde af en Hæn-
 delse og ham ufornodentlig, men af

Historierne fandt mand dog see, at det har været hans største Lyst, at omgaaes med Bøger og lærde Mænd: I sær har Fæderne-Landets Historie at bringe for Dagen og faae cultiveret, lagt ham paa Hjertet, som sees ey alleene deraf, at Saxo Grammaticus ved hans Opmuntring og Tilskyndelse blev bragt, til at skrive sin Danske Historie, men endog at hand paalagde Cistercienser-Munkene udi Sorøe-Kloster, som af ham blev stiftet, at de stedse imellem sig skulle holde nogle af Brødrene, til Narlig at føre i Pennende Merkværdigheder, som i Fæderne-Landet kunde tildrage sig; Udi hans Ungdom skal hand have studeret nogen Tid til Paris, og pleyet Beskab med en bekendt lærd og siden canoniseret Mand St. Wilhelmo, derforuden sees og af adskillige andre Citationibus og Anmærkninger, at hand har været stor Elskere af det Latinske Sprog, hvorudover og Magnus Matthiæ udi den over ham skrevne Gravskrift iblant andet anfører dette: Fortior exstiterit, an doctior, ambigit omnis.

Bidere skal følge heræft.

Tydskland.

Frankfort.

Fra Trykken er udkommen et lidet Skrift, under Titul: Le Hollandois, ou lettres sur la Hollande ancienne & moderne, og bestaaer af 13 Breve, som meesstendeels ere temmelig korte. De derudi befindende Efterretninger angaar besynderlig de gamle Tider, hvorfors og mange Steder af Hr. van Loon hans Origines de la Hollande herudi anfoeres. De første 3 Breve handler om de gamle Bataver, hvor de nysgjærtae kand faae en god Underretning om Hollændernes ældste Forsædre. Det 4de Brev handler om deres af Monarchie, Aristocratie og Democratie beblandede Regierings Form. I det 7de vises, hvorledes de Bataver af de Sachser, Warner, Angler, Wilter, Slavoner, Wader, Francker og Salter ere blevne tvungne, til at pakke sig tilhobe i et lidet Lands District. Af det 8de sees, hvorledes deres Land endelig kom under Frankrigs Regimente for saa vidt, at samme Rige foreskrev Bataverne Love, og gav dem Gouverneurer. I det

10de læser mand den Spanſke Konges Phil. II. Staats-Feyl, der gavede Hollænderne Leilighed at tilfægte ſig den nu beſiddende Frihed. Det 11te er et Forsvars-Skrift for Kong Wilhelm I. Det 12te indeholder Prinzen af Oraniens pretenſioner, og det 13 er en Geographiſke Beſkrivelse over Landets nærværende Beſtaffenhed.

Erfurt

Hr. M. Carl Hinr. Muſhard diſputerede for nogen Tid de Apoſtaſia Chriſtianorum ad Judaismum, og handlede ſudi Auctors trykte Diſſertat. førſt de Apoſtaſia in genere og dens adſkillige Slag, § 1-9. Dernæſt blev bevist den Jødiſke Religions Faltſhed, og viſes, hvor ſtoor en Synd det er, naar en Chriſten træder over til den ſamme (§ 10-14). Fremdeles handlede om den Borgerlige Tilſtand, hvori Jøderne leve iblant de Chriſtne: § 15-19. Siden betragtede de Chriſtnes Affald til Jødernes Sect, i henſeende til den Tid, da de Chriſtne endnu levede under Hedens Øvrighed. § 20, 21. Endelig er og beſkreven den Straf, ſom de til den Jødiſke Religion affaldende

Christne baade efter Romerske og Canonicke Rætte og nærværende Elders Praxis ere undergivne. I det øvrige misbilliger Auctor meget Tødernes alt for store Frihed i Holland, hvor det er dem tilladt, at omstjære de til deres vildfarende Lære henfaldende Christne.

Nederlandene.

Amsterdam.

Hr. Marquis d'Orgens, som i disse Tidder med sin smukke Frankøske Skrive-Maade indlegger sig et berømmeligt Navn, har atter udgivet et meget anseent Skrift, som med Nytte kan læses; Opkriften lyder: Lettres morales & critiques sur les diverses occupations des hommes. Skrive-Maaden her i er ligesom i hans andre Skrifter fortræffelig, Tankerne og Annotata rypertilige og udvalde; og er Auctors Djemærke, at give Læseren et Begreb om Frankrigs nærværende Tilstand; hvorfore enhver her kan finde en kiendelig Afskildring paa meget, endskiøndt det er udtrykkelig med Navne er benævnt, saa og strækker sig Auctors Anmærkninger til de angrænd-

en

sende Riger; og siges alting reent ud saaledes, at hvad som Lasterdigt er, efter Fortieneste igienemhægles, hvorved Autor opfører sig, som en fornuftig Philosophus, der stedse sætter Sandheden og Lyden til sit Maal. Brevene ere i alt 26 og handler om Hof-Folk og Menneffene i almindelighed; om Regenter, Ministerer, Dyrigheds-Personer, offentlige Betieningers ugudelige Sal, og mange rædselsfulde Lærdes uheldige Tilstand, om de halve Lærdes Caractere, om Fruentimmeret, om de udsmykkede pommaderede galante Gade-Løbere, eller paa Frankosk at sige, petits Maitres, om Benstabs-Besøgelser og sædvantlige Lykønstninger, om Operistinner, om berømte Mænds Død, Philosophis, Theologis, om Veltalenhedens uheldige Virkninger og igjen om den sammes fortræffelige og nyttige Virkninger, om Lovgivere, Munke-Ordener, Historie-Skrivere, Digtere, Oversættere, Journalister, falske Criticis, og endelig om Geistlige Personer.

Øst-Friesland.

Aurich

Nu har Hr. Joh. Frid. Bertram udgfa

vet den 2den Deel af hans Vermischten
 und Philosophischen Betrachtungen, be-
 staaende udi adskillige til Kirkens Opbyg-
 gelse og nyttige Videnskabers Optomst-
 tienlige Afhandlinger og Anmærknin-
 ger, tagne udaf Theologia exegetica,
 dogmatica, antithetica, af Kirke- og
 lærde Historie, saavel som Philosophien;
 og ere de herudi staaende Deele efterføl-
 gende: I. Pietas Lutheri, d. er:
 Lutherus som et Mynster paa en
 retskaffen Evangelisk Gudfrugtig-
 hed, sammenskrevet efter u-rygge-
 lige Beviiser om hans hellige Liv
 og Levnet. II. Den Hellig Aands
 Bibelske Navne. III. Visdom-
 mens Huus med sine Stytter.
 Dette er et Supplement til det, som Hr.
 Professor Neubauer til Giessen siger om
 det Skriftens Sprog Prov. IX. IV.
 Det nye Jerusalems Mysterium
 forklaret Joh. XXI. XXII. hvor For-
 fatteren gaaer fra de flestes Meeening,
 som siger, at ved det nye Jerusalem for-
 staaes

staacs ey den Triumpherende Kirke i Himmelen, mens at denne Syn langt meere passer sig paa Naadens Rige, og at den sande Kirke, for saa vidt den bestaar af retskaffene Jesu Christi Bestiendene, og gemeenlig kaldes den usynbare Kirke, ogsaa alle Tider befindes udi det Nye Testaments Husholding, forrestiltes Johanni ved et prægtigt Billede.

V. Beviis paa Guds almindelige Naade af det almindelige Kald imod Hr. D. Driessens til Grønningen. VI. Den fuldkomne Friheds-Lov Jac. I, 25. VII. Om den Klinte, som af Kirkens Ager ey maae luges, Matth. IIX. Om den Romersk-Catholiske Religions Alder, som udaf Tider ikkun slet bevises. IX. Den af Augustino forsægtede Postill-Rytter; Augustini Ord ere disse: Quod si ab aliis sumant, eloqventer sapienterqve conscriptum memoria commendent atqve ad populum proferant, si eam personam gerant, non improbe faciunt. Hvorved maae mærkes, at endskiøndt mand i Augustini Tider havde ingen Postiller, saa dog adskillige Homilier, der næsten var det samme. Derpaa følger det

det Høy-Førstelige Ostfrisiske Confiscations Patent imod det Wertheimiske Bisbel-Bærk.

Utrecht.

Continuation af le Spectacle de la Nature.

Snegelen kommer til Verden eller gaaer ud af Egget med en fuldkommen dannet Skal, proportioneret efter dens Corpus, og Eggets Skal, som den indeholdte. Og er saadan Snegelens Skal Grunden til en anden, som stedse tager meere og meere til, ved det der legges flere og flere Omgange til den første; og saasom Snegelens Legeme ey kand strække sig uden ved Aabningen, saa er det og Luns ved Aabningen, som Skallen tager sine nye Incrementa. Materien dertil er udi Legemet selv: Den bestaaer af en Uimagtig Saft og smaa subtilige Steene-Gran. Disse Bædsker passerer igiennem mangfoldige smaa Gange, og gaaer til Poros, hvormed Superficies Corporis er overalt forsynet, mens som de finde samme Poros lulte under Skallen, gaaer de affide hen til de Legemets Deele, som gaaer ud af Skallen og ere blot-

blotte: Naar nu de sandige og stimgigtige Particuler saaledes sveeder ud, bliver de siden tykke og tørres uden paa Skallen; heraf formerer sig straxen en Simple pellicula, under hvilken samles en anden, og atter under denne en tredje, af alle disse sammenhæftende Lag dannes en Crusta, som ligner den anden Skal: Naar og Dyret begynder at vove, og dets Legemes Extremiteter ikke ere tilstrækkelig nok beklædte, bliver det ved at sveede, og bygger ved samme Middell; og paa denne Maade er det Snegelen bygger og reparerer sin Baa-ning. Hermed har mand da opfyldt det Løfte om at give en kort Beskrivelse over Snegelen; nu maae mand og betragte Fuglerne, hvormed Auctor begynder den 2den Deel af den 1ste Tome; og ere Passage-Fuglerne (3: de som paa visse Aarets Tider flyve fra et Land til et andet) de første, som af ham foretages. De meest bekiendte af samme Fugle ere Bagteler, Svaler, vilde Ender, Sneyper og Traner: Bagtelerne, siger Auctor, passere i Fornaret fra Africa
til

til Europa, for der at leve ved en meere tempereret og fordragelig Sommer-
 Luft; ved Høstens Ende flyve de igien
 over det Middellandske Hav, for at op-
 holde sig i Ægypten og Barbariet,
 hvor Landets Clima da er dem ligesaa
 mild, som det de forlod; hvorved er at
 mærke, at Bagtlerne flyve i Flokketal saa
 tykke som Skyer til Anseende, og sæt-
 ter sig i stort Antal paa Skibene i Søen,
 hvor de uden synderlig Møye kand fan-
 ges. Om Svalernes Maade taler Au-
 tor saaledes: Mand pretenderer, at de
 passerer over Søen; mens Relationer-
 ne fra Engelland og Sverrig forsikker,
 at mange, eller i det mindste de, der op-
 holde sig i de Nordlige Lande, forbliver
 i Europa og giemmer sig i Huller un-
 der Jorden, hængende ved hinanden
 med Kløer imod Kløer, Neb imod Neb
 &c. De legger sig i Hobetal paa langt
 fra Folk afliggende Stæder, hvor Ban-
 det kand løbe over dem; og holde de sig
 ved lige under Blandet ja under Jisen
 selv, ved den Precaution, de i Forvejen
 have taget, med at befugtige deres Fe-
 dre

dre med den hos dem selv havende Olie, og med at indvinkle sig Hovedet ind ad og Ryggen ud ad: Der ligger de sitve den gandske Vinter igiennem; mens Hiertet slaaer u-ophørlig, og ved Foraarets Komme qvægnes de igien op formedelst Barmen; da enhver begiver sig igien til deres sædvanlige Opholds-Stæd. Traerne og de vilde Ender søger ogsaa, efter Auctors Foregivende, hen ad til mildere Climata, naar Vinteren kommer; og skeer det saaledes: Alle forsamler sig paa en vis Dag, ligesom Svaler og Bagteler giøre, og da flyver de bort alle paa eengang, og er det en angennem Ting at see dem flyve i Luften; thi de rangere sig i en Linie efter hinanden, ligesom et I, eller og i to Linier, som gaaer tillsammans i en Spids, ligesom et ombendt V. Den vilde And eller Crane, som formerer Spidsen, splitter Luften ad og faciliterer de andre derved Passagen; dog er det kun til en Tiid den har, saa at siige, denne Commission; thi den passerer siden bag om til sidst, og en anden kommer i dens Sted.

(Bidere hernæst)

Frankerige.

Paris.

Slutningen af Remarques Chronologiques sur l'ancien Testament.

Efter den anden Meening regner mand Ugerne fra Artaxerxis 32 Aar, som tillod Nehemias at gaae igjen til Jerusalem, efter hvilken Meening Christi Død falder ind næsten til samme Tid, som efter de andre Forklaringer. Endelig legger Auctor den 3die Forklaring hertil, ved hvilken alle Dubia ophæves, nemlig, at et vist Tal er sat for et ubegærfelig og uvist. Dog bliver Auctor ved den anden Udlæggelse, forsværet den samme, og gior efter denne Epocha en Historisk-Chronologiske Tabell over alle Tiddragelser fra Skabningen af indtil Christi Fødsel. Dervaa følger en Betræctning om en under Haanden havende nye Forklaring over Bibelen, og hoesføyes en Prøve deraf paa det første Capitel af Skabelsens Bog; hvorved loves, at dersom den samme maatte finde Behag, skulde Forklaring over den gandske Bibel, paa saadan Maade indrættet komme for Lyset.

Søye Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

37.

Den 11 Septembr. 1738.

DANNEMARK.

Kjøbenhavn.

Continuation af det Danske Bibli-
otheqve.

Var 1158, da vores Absolon opfyldte
te sit 30te Alders Aar, udvalgte
ham Roskilder-Clericie til deres Bisp i
afgangne Aseri Stæd, hvilket Embe-
de hand med en berømmelig Nidkierhed
forestod, og desuden en alleene sienke-
de en anseelig Deel af sit Gods til Stæ-
dets Dom-Kirke og Capitulum Canoni-

Do

co.

corum, saag stiftede Sorø-Abbedie, mens dertilmed lod det sig være angelegen at rætte paa Clericiets Levemaade til Eskildsøe (dette Eskildsøe vides ey om er Esserum) og andensæds. Ao. 1178 valds te Capitulet i Lund ham til Erke-Bisp, mens hand undslog sig derfra saa længe, indtil hand endelig antoeg saadan Bærdighed, af Frygt, for at vorde bandsat af Paven, der truede ham dermed, ifald hand ey sig dertil vilde lade beqvemme. Men som og forberørde Capitulares Roskildenses nødige vilde stilles ved dets Bisp, og af samme Aarsage havde appelleret imod det Lundiske Val til Rom, resolverede den hellige Fader usædvanlig, at meerbemeldte Hr. Absolon skulde være Erke-Bisp til Lund og Bisp i Roskilde tillige, hvorfore mand i Lund straxen stred til Erke-Bisp-Bispen, som af den Pavelige Legat Golan-do, sammestæds blev forrattet. Efter at Biskop Absolon saaledes var bleven Erke-Bisp baade udi Danmark og Sverrig, var hand snart til Lund snart til Roskild og snart igien paa Floden, og i Krigen mod Wenderne. Imidlertid

reformerede hand Adskilligt udi de Danske Kirke-Sager, og iblant andet anordnede de offentlige Bønner og Psalmer, som skulle bruges ved Bluds-Tienisten igiennem gandske Danmark, saaog efter et tilligemed adskillige Bisper holden Synodum, indrettede en almindelig Liturgie, og saaledes ophævede den hidindtil værende Uorden og Ueenighed i Kirkens Sager. Iligemaade toeg hand sig den saa høyt nødvendige Kirkernes Opbyggelse meget an, og udsøgte de bedste Folk hand kunde finde til det hellige Embedes Forrætninger, ja endogsaa ved Kristlige Anordninger, naar hand maatte opholde sig ved Krigs-Toege i Marken eller til Bands paa Floden, besøraede forrigen Kirkens Beste og Gavn. Beslangende hans Gudsfrngt, da lod hand med lige saa stor Orden ude som hiemme forrette den samme i hans egen Nærværelse ved Messer, Bede-Stunde og deslige; af saadan Gudsfrngt udsprede iblant andre Dyder ogsaa en bestandig Trost og Lydighed imod hans Konge Valdemarum, og siden dennes Søn Canutum, for hvilke hand bovede sin

Person endog til det alleryderste, naar
 Fornødenhed det udkrævede; Endskiondt
 hans Levnet skinnede herforuden af mange
 andre ikke mindre Dyder end Tapperhed,
 saa faldt dennes Skin dog særdeles i alles
 Øyne, at hand i sin Tid holdtes for den
 Tapperste; Et Exempel derpaa anfø-
 res hos Saxonem, som fortæller, at en-
 deel Danske Mænd ved deres Hiemkomst
 fra Constantinopel, hvor de havde gjort
 Tjeneste under den Keiserlige Liv-Gar-
 de, havde fortølt, at Rygtet om Abso-
 lons Tapperhed var udspreed udi den
 gandske Orient. Det anmerkes, at hand,
 uden at regne smaa Skermiheler, har
 commanderet den Danske Flode 20 gang
 imod de Wender deres, og altid er ble-
 ven Overmand, saa at mand til sidst al-
 leene havde hans Persons Nærværelse
 nødvendig, til at skrække Fienden, og jage
 den paa Flugten. Herved anføre Au-
 ctores, at for Absolons Tid vare de
 Danske Ryster, særdeles ved de i Beltet
 beliggende Der, stedse blevne foruroligede
 af de Wendiske Sø-Røvere, der, som
 Nationen endnu var Hedensk, handlede
 paa en Barbarisk Maade med de Dan-
 ske,

ffe, naar Leylighed dertil gaves, saa at de derfor vel fortiente at revses; hvortil og kom dette, at Paven's offentlige Brev til alle Christelige Potentater var udstædet, hvorved var befaleet, at undertvinge alle Hedenske Naboer, og med Magt jage dem ind i den Christne Faa-restie. Ydermeere berømmes Bisp Absolon af sin Mildhed, i at forekomme Blods Udgydelse, som saaes af den rige og faste Stad Arcona paa Rynen; thi der Soldaterne, efter Stadens Indtagelse spaaede sig et got Rov af Plyndring, udvirkede Absolon i Tide hos Kongen, at Indvaanerne blev skænket baade deres Liv og Gods, hvorudover en stor Tumult blev opvaakt af Krigs-Folket imod Kongen, saa at hand neppe vidste at undgaae deres Trudseler, men blev igien stillet, ved Absolons Tale til dem og hans fornuftige Forestilling.

(Videre skal følge hernæst)

Tydskland.

Kiel

Den ved Academiet nu værende Prof. Juris Hr. A. von Dörn har alt for rum

Tid ladet trykke et Skrift, hvorudi giv-
 res Raison, hvorfor Konen maae beta-
 le for Manden efter den Lybske Ræt,
 naar de har avlet Børn sammen, men
 derimod ey er obligeret at gjøre det,
 naar ingen Børn ere for haanden; et Ar-
 gument, Auctor iblandt andre betienet
 sig af, er Gudses Fælleskab imellem
 Egte-Folk, dernæst igiendrives deres
 Bildfarelse, der ey har haft Indsigt i
 de eegentlige Aarsager hertil, og meent,
 at s. ex. det var ey nok, naar Manden al-
 leene havde efterladt en frugtsummelig
 Kone, mens at et Barn maatte kom-
 me til Verden. Fremdeeles, at naar
 Børnene vare døde, var Konen ey heller
 pligtig at betale Mandens Giæld. Ti-
 tullen paa dette Skrift er: Problema ju-
 ris Lubecensis: quænam sit ratio, ut
 communio æris alieni inter Conjuges
 existat, si matrimonium prole ditatum,
 nulla, si sit improle.

Nederlandene.

Amsterdam.

Her er nu særdig trykt: Histoire des
 Yncas, Roy du Perou, depuis le premier
 Yn-

Ynca Monco-Capac, fils du soleil, jusqu' Atahualga, dernier Ynca: où l'on voit leur établissement, leur religion, leurs loix, leurs conquetes, les merveilles du temple du soleil, & tout l'etat de ce grand empire avant que les Espagnols s'en rendissent maitres. Traduite de l'Espagnol de l' Ynca Garcillasso de la Vega. On a joint à cette edition l'histoire de la conquete de la Floride, par le meme auteur avec des Figures dessinées par feu B. Picart, le Romain. En deux tomes y compris un autre ouvrage qu'on y a joint: Nouvelle decouverte d'un pais plus grand que l'Europe, situé dans l'Amerique, par le P. Hennepin. Dette Skrift har vaa- ren meere end for 100 Aar siden bekiendts; men naar mand confererer den gamle Edition med denne nyere, da kand den- ne sidste holdes for et gandske nyt Skrift. Det er af den habile Hr. Hennepin gands- ke omdannet, den gamle Frankiske Skrive-Maade efter den nu brugelige indrettet, og paa mange Steder forkla- ret. Hvad Berket i sig selv angaaer, da viser det, at Forfatteren har besiddet en rætskaffen Historie-Skrivers Egen-

flaber; og finder Læseren heri særdeles rare Sager. Den ellers tilforn brugte forvirrede Skrive-Maade kand ey regnes den første Forfattere til Onde, saasom hand var en Peruvianer af Nation. Mand kand og af den høsføede Historie om Florida tydelig erfare, at vi Europæer giøre de saa langt fra os bortliggende Indianer en stor Urræt, i det vi i Henseende til den Natuurlige Forstand, foragte dem saa meget imod os. Tilligemed kand og mærkes, at de grusomme Spanier, da de i Europa udgave disse Folk for saa meget Barbariske, og ufornuftige, derved søgte saa meget mueligt var, dog elændigt at bemantle deres for Guld og den fornuftige Verden uforsvarlige Blods-Udgydelse; da deres Gierninger viste, at Mennesker kunde begaae umenneskelige Gierninger.

Utrecht.

Continuation af le Spectacle de la nature.

Alle disse forunderlige Ting giver Grevinden, en af de Med-raisonnerende Personer, Anledning til at giøre følgende Reflexioner: „Endskiøndt jeg er
vaandt,

„baandt, siger hun, at see hvert Aar om
 „Høsten paa en vis Dag, hvorledes alle
 „Svaler forsamler sig til et vist Sted for
 „at reyse bort i Compagnie med hinan-
 „den; Endskiøndt jeg ofte har seet Fu-
 „gle flyve i Flokketal tilsammen bort af
 „Landet, saa er det dog for mig en for-
 „underlig Ting; thi jeg veed ikke hvad
 „mand ved deres Passage over Land og
 „Vand meest skal admirere, enten den
 „Kraft, hvorved de opholdes saa længe,
 „eller den Orden, de i agt tager i deres
 „Flyven. Hvo har lærdt deres Unger, at
 „de saa snart skal forlade deres Føde-
 „Sted og reyse til et fremmed Land?
 „hvo er den iblant dem, der samler Raad
 „det, for at determinere Reysens Tid?
 „hvo giver dem alle Signal, at Resolutio-
 „nen er fattet, paa det enhver maa holde
 „sig færdig? har de og nogen Calender
 „hvor efter de kand vide den Aarets Tid
 „og Dag, naar de skal reyse? har de no-
 „gen Ovrighed, der kand holde en saa god
 „Orden imellem dem, som mand seer der-
 „er? har de Charter at indrette Mar-
 „schen efter? har de og Kundskab om de
 „Der, hvor de kand udhvile sig og finde

„deres Bedrøvelse? har de nogen
 „Compas at betiene sig af paa Bejen,
 „paa det de ey skal forvirres til den eene
 „eller anden Kant af Regn, Vind, Taage
 „og Nattens Mørke? Eller har de endes
 „lig en større Fornuft end Menneſket selv,
 „der ey tør bove ſaa lange Reyser uden
 „forſyne med ſaa mange Machiner,
 „Precautioner &c. Dette ſlags Mira-
 cles, der ſandelig ey er et af de ringeſte
 af Naturens forborgne Sager, forklares
 derpaa af Prioren og Greven, der, ſom
 i Begyndelſen af Verket er ommældt,
 ere de med hinanden diſcourerende Per-
 ſoner. Diſſe ſiger da, at Gud har ind-
 præntet ſaadanne Fugle alt ſaadant Fo-
 retagende i Naturen; thi derſom diſſe
 Gierninger frembragtes udi dem af en
 Fornuft, der var dem eegen og particu-
 lier, derſom Gud havde overladt dem
 til deres eget Skionne, da ſkulde dette
 Skionne, der synes at være ſaa forunder-
 lig og ſig ſaa vidt udſtrækkende hos dem,
 ey altid binde ſig til en og den ſamme
 Maade at handle paa. Naar enhver
 af dem havde et Principium og Rætte-
 ſnoer for deres Handeler, ligesom vi
 Men-

Menneſter have en bevægende Grund-
 ſarsage til vores, da ſkulde de og variere
 lige ſaa meget ſom vi; da ſkulde de Chi-
 neſiſke Svaler ikke bygge paa den Maa-
 de, ſom de Franſke, da vilde hine have en
 Aſiatiſke gout, og diſſe ſaavelſom de Ita-
 lienſke mocqvære ſig over de Chineſiſkes
 Architecture; ja i Frankrig ſelv vilde
 de Pariſiſke Svaler ey ſtiotte om at leve
 paa Provincial-Svalernes Mancer. De
 vilde rimelig paaſinde nye Moder og
 communicere dem til de andre, men ſi-
 den lade ſpodſk over ſamme Moder, ſom
 noget latterligt, ſaa ſnart de fik en anden
 Mode i Hovedet. Derſom der var For-
 nuſt hos Svalerne, da var der og en ſub-
 ordination imellem dem, da vilde de
 fornuſtigſte uden Tvivl have Fortrinnet
 for de andre, og ſølgelig de fornemſte
 overlade Arbejdet til de gemeene, da vil-
 de de og gjøre ſig en ſlags delicatere Røſt
 end de andre; ja da vilde de pille deres
 Fædre bedre og føre ſig nettere op end de
 andre, og kort at ſige: Derſom Svaler-
 ne havde Fornuſt, da ſkulde de ligesom
 Menneſkene inventere, reformere, per-
 fectionere ſtedſe, og ſætte roode Ting i
 Verk,

Berk, som de ikke alt paa engang kunde
ophitte. I denne Brevens Forklaring
finder Brevinden ingen synderlig Smag,
og derfor udlader sig med dette Svar:
„I har stor Raison i at dadle Menneske-
nes Handeler; da Dyrenes Sierninger
„ere saa lige frem, og til Anseende saa
„forstandige, at mand virkelig skulde
„troe, de havde Fornuft, og Menneskene
„deres ofte saa capricieuse og u-efter-
„tænksonne, at mand igien skulde
„dømme disse fra Fornuften. Fra Fu-
glene gaaer Auctor til de Jordiske Dyr,
anmærkende mange smukke Ting om
Hunde, Heste og Dvæg. Iblant andet
paatager Prioeren, en af Auctore i denne
Dialogo forestillet Person, sig at holde
en Tale til Eslets Berømmelse, og be-
gynder saaledes: All Verden, siger hand,
foragter Eslet; men jeg vil tage det un-
der min Protection; eftersom Dyret i
viffe Maader staar mig an, og haaber
jeg at vise, samme Dyr kand fortjene i
viffe Maader at roses. Videre hernæst.
Engelland.

Orford.

Hr. Wiese, som er et Membrum So-
ci.

ciet. Trin. har ladet udgaae: Epistolam ad Virum Clarissimum Johannem Masson de nummo Abgari Regis. Den Mynt, hvorom heri tales, forestiller paa den ene Side Kong Abgari Portrait med et Skjæg og en Kongelig Hoveddragt, hvorved ogsaa befindes disse Grædske Ord ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΒΓΑΡΟΣ. Paa den anden Side staaer ligeledes et Portrait, men uden Skjæg med det Ord ΑΑΑΝΝΟΣ. Nu falder her den qvæstio for, hvo Alannus er paa den anden Side? Hr. Haym, og efter ham Hr. Bayer, have begge staaet i den Meening, at hand har vaaret en Konge over de Alaser, og en Naboe og allieret af Abgaro; men hvorfor hand er bleven forestillet uden Skjæg, maatte være skeed af Aarsage, at lange Skjægges Brug ey har vaaren bekiendt hos de Alaner; men Hr. Wiese gotgjør derimod i nærværende Skrift, at endskiøndt der vel har vaaren et slags Folk til, som kaldtes Alaner, saa dog ey en Konge Navnlig Alanus; hvorfor hand formeener, at mand paa denne Mynt i stæden for ΑΑΑΝΝΟΣ maae læse ΑΑΑΝΝΟΣ eller ΜΑΝΝΟΣ; at Mynte=Stikkeren, som ofte skeer, maae

maae have begaaet en Fejl: særdeles som mand mærker saadan Mynte-Stik-kerens Forseelse paa adskillige af Kong Abgari Mynter; fremdeles at, da det var bekiendt, der har vaaren adskillige Konger af Adessa, der fødte det Navn Mannus eller Maarus, saa flød og deraf en natuurlig Slutning, at denne berømte Mynt paa den eene Side forestillede Kong Abgarum, og paa den anden Side hans Søn Mannum; men som mange Konger af Adessa ogsaa have baaret Navn af Abgarus, saa kommer her endnu en Knude at løse, af hvilken Abgaro Mannus har vaaren en Søn? Til dette vanskelige Spørgsmaal at opløse, giver Hr. Wiese en Fortægnelse paa alle disse Konger, og berætter, at Aar 940. efter Rom's Bygning har levet en Konge af Abdesa med Tilnavn Severus, hvilken havde en Søn navnlig Mannus, som hand toeg til sin Med-Regent, og hvilken regierede længe efter Faderens Død. Men Aarsagen, hvorfors hand havde taget sig Navn af Severus, var denne, at hand derved kunde gjøre sig Kaysar Severum desto meere bevaagen.

Italien.

Benedig

Hos Bassaglia eriat bekomme en alt for
 nogen Tiid udfommen Dissertazione so-
 pra le aurore boreali, dove con sistema
 particolare, fondato sopra i Newtoniani
 principi, sopra le leggi della Meccani-
 ca, e sopra le migliori epiu accurate
 osservazioni si tratta delle medesime, e
 dove si referisce principalmente la storia,
 e le cagioni dell' aurora, veduta qui in
 Venezia li 16 Dec. verso le ore 2 della
 notte nell' anno 1737. Det Phænomenum,
 som sidstleden 16 Dec. er bleven seet i
 Benedig, har Forfatteren ladet stifke i
 Raabber, derhos forebragt de gamle og
 nye Philosophorum Tanker om Nord-
 Lysets Natur, Aarsager og Oprindel-
 ser, og forklaret sine egne med mange
 Argumenter og Anmærkninger: Disse
 gaer derpaa løs, at Nord-Lys en kom-
 mer af antændte og brændende Dunster,
 mens af de Lys-Straalers Refraction,
 som i en Skye oven for vores Athmo-
 sphæra ere samlede; Thi saasom Lumen
 Zodiacale udstrækkede sig saaledes over
 For-

Jordens Kreds, at det gandske bestraa-
 lede den samme, saa kom deraf, deels
 ved Solens og Jordens Tiltrækkelse,
 deels ved Athmosphærae Bevægelse om
 Kring Soolen, bemældte Phænomen-
 num, hvilket, efter Neutoniske Grund-
 sætninger lader sig lige saa got forklare,
 som Regnbuens Farver, og som de hvide
 og røde Kugler, der ofte sees imod
 Vesten og Østen. Herved handler nu
 Hr. Sguario om Luftens vi Centrifuga,
 om den Høyde, som maad kand tilleg-
 ge vores Athmosphæra &c. hvor hand
 lader see en stor Kundskab om de Op-
 findelser og Anmærkninger, som vi have
 de største Astronomis i Tydskland, Frank-
 rig, Italien og Engelland at talke for.
 Endelig har Auctor lagt endeel Forber-
 dringer til den Chronologiske Fortælling
 om Nord-Lys, som Hr. Mairan
 fra Aaret 500 til 1731 har gjort. Imid-
 lertid erklærer Hr. Sguario sig saa: at
 hand en holdte alt for en u-paatvisselig
 Sandhed, mens itkun for Sandhed
 liigt, hvad som hidindtil er bleven bragt
 paa Bane til dette Phænomeni Forkla-
 ring.

Søve Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

38.

Den 18 Septembr. 1738.

DANNEMANN.

Kjøbenhavn.

Continuation af det Danske Bibli-
otheqve.

Sigelædes mældes til denne Prelates
Berømmelse, at hand aldrig und-
slog sig fra at udstaae de haardeste Fati-
guer, som i Historien erfares af de om
Sommeren og Vinteren af ham fore-
tagne Krigs-Expeditioner til Søes imod
de Wendiske Søe-Købere, det hist og her
caprede paa de Danske Strømme, saa-

Pp

og

og gjorde Landgang paa sine Steder og bortførte alle forefindende Menneſker i deres Slaverie til Julin, Stetin eller Koſtok; beſynderlig mældes des angaaende følgende Paſſage: Der hand engang gik i ſin Badſtue, og hørte ſine uden for ſtaaende Dienere fortælle, at en Søe-Røvere ſeylede her forbi (thi den Tid boede hand paa det bekiendte Arcthuus) ſteeg hand ſtrar op af Badet, tog Kiaer paa, gik til Skibs, forfuldte og afſlog bemeldte Søe-Røvere i en Søe-Træffning. Hvor ſtor Styrke ſamme Prelat havde i ſine Lemmer, kand Nuttes heraf, at der hand engang i den Wendtſke Krig ſtod paa en Brygge, der formedt den derpaa ſtaaende Mængde Folk, uformodentlig faldt ned, reddede hand Livet ved ſin Svømmen, u-agtet hand var klæd i Harniſk og fulde Ruſtning. Med alle diſſe Qualiteter Abſolon beſad, var det ſaa langt fra, at hand var begjærlig efter Roes, at hand heller fordrog ingen Elogia over ſin Perſon; ligesaa ſtor Indifference havde hand for Rigdom og Midler; thi der Eskillus lod ham ſee det Lundtſke Erh-Stiftes Skat og Here

lighed, svarede hand u-anfægtet saa: At
 alt dette kunde en giøre nogen Impressi-
 on paa hans Gemytte. Til en Slut-
 ning anfører Auctor en for alle Uden-
 landst Skribentes, Navnlig Sarius, hans
 Ord om denne Erke-Biskop, lydende saa-
 ledes: Per id tempus Roskildensi Eccle-
 siae cum multa laude praesidebat Absolon
 Episcopus, vir magni consilii, cleri de-
 cus, mœrentium & afflictorum conso-
 lator, religiosorum pius amator, totius
 populi rector modestus, advenarum &
 pauperum beneficus sustentator, Wan-
 dalorum strenuus debellator, Religionis
 Christianæ Ornamentum, exemplar so-
 brietatis, forma pudicitiae, veræ nobili-
 tatis & probitatis insigne speculum, lu-
 cerna fulgens in templo Dei, ejusq; co-
 lumna fortis & immobilis. Den eeneste
 Lyde ham tillegges var, at hand syntes
 at holde med Omina, Drømme og andre
 Spaadomme, fordte og med sig en Ir-
 lænder ved Navn Arild, der forstod en
 Hob af deslige Ting. Anno 1200 blev
 hand syg og Sengeliggende, besøgte dog
 Sorøe for sit Endeligt, og der døde Ao.
 1201 i sit Erke-Bispedømmes 23, men

hans Koffilde Bispedømmes 43 Aar: Litget blev begravet i Choret udi den af ham selv opbygte Kirke til Sorø; hos samme Litig hvilede og Broderens Ridder Esbern Snares døde Beene, saavel som dennes 2de Hustruer, deres og andre færes af Absolons Familie, men ved den samme Kirke Ao. 1241. ullykkelig overgangue Brand, bleve forstrødde, dog samlede mand dem igien saa got mand kunde, og nedsatte dem i den nye bygte Kirke Ao. 1285. men ey paa samme Sted. I Reformationens Tid er hans Grav bleven repareret, og disse Ord i Steen indgravet derpaa:

Absolon hoc tegitur Lundensis marmore
re Præsul

MCCI Absolon hic sepultus est
MDXXXVI lapis hic sculptus est
Dominus Petrus & Skelmo Episcopi
Aarhusiensis,
Nepotes hic sepulti.

I vores Tider er nu paa det Kongelig Konst-Cammer at see denne berømmelige Mands Bispe-Hue og Stav, som et af de rareste Antiquiteter. Det Testamente eller sidste Billie, som Absolon

fort.

fort for sin Død opsatte, har den for sin
 Videnskab i Antiquiteterne velbestemte
 Otto Sperling første gang udgivet, efter
 Auctorum Sigende; men som det siden
 er bleven saa rart, og adskilligt til Anti-
 quiteternes Oplysning der i forekommer,
 er det Ord fra Ord i det Danske Biblio-
 theque indrykket, men her for Bidrags-
 tigheden maa forbigaaes.

Indskland.

Hannover.

Hr. Gabr. Hinr. Pollmann, Prædikant
 i det frie Rigs-Herskab Schauen, har
 udi et Skrift af 5 Ark, som er trykt til
 Gottingen in Quarto, meget smukt vist
 Prædikke-Embedets Nødvendighed, for-
 klarende først, hvad et Embede, og der-
 næst hvad Prædikke-Embedet er; ligele-
 des i hvad Forstand Prædikke-Embedet
 nødvendig maa tages, og hvorudi den
 Christne Kirkes Natur her paa Jorden
 bestaar; Derpaa bygger han fremdeles
 sine Beviser, og viser, hvorledes Præ-
 dikke-Embedets Nødvendighed er grun-
 det paa Christi Kirkes Bestaenighed, for-
 di nemlig de, som derudi antages og ind-

lemmes, og der i som rætskaffene Underdanere vilde leve og døe, maae troe paa Christum, leve Gudelig og betiene sig af Sacramenterne: Disse 3de Stykker gaaer Auctor igiennem, og viser, hvad dertil udfordres, og hvorledes altsaa Prædikke-Embedet ved dem alle er nødvendig.

Helmsstadt.

Mand har her nylig trykt et Skrift under Titul af *Justitia Cæsareorum armorum contra Turcarum Sultanum, à malevolorum criminationibus vindicata, cum adjuncto, de subsidiis in bellum Turcicum ab imperio aliisq; Christianæ Religionis consortibus præstandis, Opusculo. A. R. S. 4to. 7 Ark.* Forfatteren heraf viser først, at Deres Romerske Kæmpeserl. Maj. efter den 1726. til Wien med Russerne sluttede Tractat, et forbunden, at føre Krig med Tørkerne. Vel indvendes der, mand skulde en føre en Krig, hvoraf stod at haabe meere ondt end godt; at Tørkerne vilde blive desperat, og stræbe med desto større Hidsighed; men der til svares, at Fortvivelse gjør uforstaaelige Følelser, og at de Russiske Daabens rets

førs

færdige Sag kunde formeere de Tydskes Mood. I den lille Bog om Subsidiens Oberladelige vides udaf Historien, hvad Riget og andre Christelige Magter udi saadanne Tilfælde have giordt for Kynserens Skyld, og at deraf følger, at just det samme endnu burde skee.

Jena.

Mand seer her fra Bressen udkommen en Differtation, hvis Titul er: De Pelagianismo ante Pelagium, forfattet af Hr. Mag. Theod. Christoph. Lilienthal. I samme Diff. handles i Begyndelsen om Pelagio selv og hans Bildfarelse, hvornæst der vides, at endog for Pelagii Tid har vaaren denne vildfarende Meening iblant de Hedenske Secter, saasom de Stoiker, Epicuræer, Peripateticos og Platonicos; fremdeles ogsaa iblant Jøderne for og efter Jerusalems Forstyrning, saasom iblant de Pharisæer og Saducæer; ja at endogsaa iblant de Christne for Pelagii Tid har befundet sig de, der subscriberede denne vildfarende Lærdom, s. Ex. de falske Apostle, Gnostici, de Montanister, Manichæer, Jovinianer, og iblant Kirke-Fædrene Clemens

Alexandrinus, Origenes og andre. Efter alt dette handles om Pelagii Læremestere, Ruffino og Theodoro Mopsuesteno, og om hans Discipel Caelestio, og endelig om Pelagianismo post Pelagium.

Halle.

Mart. Schmeitzels, Kongel. Preussis. Hof-Raad og Prof. Juris publici og Historiarum, lod for nylig udgaae et Skrift kaldet, rechtlich Ansehn Academicus, eller en grundig Anledning, hvorledes en Academisk Student bør indtrække sine Studieringer og Leve-Maade, tilligemed en Forberættning (1) om Skole-Væsenet i Tydskland i almindelighed, (2) om Universiteterne i almindelighed, og om det til Halle i særdeleshed, in 8. 2 Alph. Skrive-Maaden er minuter, og Afhandlingen indeholder mange nyttige Ting i sig.

Sammensteds arbejder Hr. Doct. Lange selv paa en tydsk Oversættelse af hans egen Bog, kaldet Oeconomia salutis dogmatica.

Leipzig

I denne Stad arbejdes paa en Tydsk Oversættelse af Hr. Voltaires nylig udkomne Tractat, kaldet: La Philosophie

de Mr. Newton, mise à la portee de tout le monde. Forfatteren agter at besittre sig paa at beholde denne Philosophies Tydelighed i det Tydske Sprog, for derved at opmuntre de, som maatte finde Behag i denne store Philosophi og Mathematici dybsindige Betragtninger.

Nederlandene.

Amsterdam.

De som gierne vilde have Efterretning om den Julich-og Bergiske Successions-Sag, kand til Fornøielse vende tiend ved efterfølgende her udgaaene Skrift: Histoire de la Succession aux Duchés de Cleves, de Berg & de Juliers aux Comtes de la Marin & de Ravensborg &c. Deux Volumes in Octavo, pr. Monsr. Rouffet, membre des Academies Imperiale & Royale des Sciences de Petersborg, & de Berlin. I den første Deel findes en u parthisk Beretning om alt hvad sig har tiltraact fra midt i det 17de Seculo indtil den Nimwegiske Fred angaaende denne Sag. Fremdeles fortælles omstændelig, hvorledes alle disse hinanden angrændsende Lande efter

B p 5

haanden er falden under et Huuses Her-
 skab; og siden gives Oplysning om de
 Brinkers Paastand, der efter den sid-
 ste Hertug Johan Wilhelms Død, have
 angivet sig som Arvinger til denne rige
 Arve-Part, hvorved og anføres paa
 hvad Maade de 2de Huuse Branden-
 borg og Neuburg sig endelig den har be-
 mægtiget. Her læses den gandske Krig,
 som ved Spaniens og Hollands Hielp
 imellem begge disse Huuse blev førdt;
 ligeledes hvordan det er tilgaaet paa de
 adskillige Congresser, hvor Deelingens
 Forlig er bragt til Fuldkommenhed, og
 hvorledes endelig Naboe-Magterne har
 participeret i denne Successions-Sag.
 Altsammen er belagt med authentiske
 Beviser. 2den Deel indeholder Nego-
 ciationerne fra 8 til 10 Aar om samme
 Sag, saasom mand stedse haaber, at
 de tvende Hertugdømme Jülich og Berg
 ved den Pfaltzisk-Neubergiske Linies
 dødelig Afgang skulde vorde ledige.
 Som og Forfatteren befandt en Gene-
 alogisk Tabelle fornemmelig nødvendig til
 saadant Skrift, som nærværende er,
 saa har hand og her tilligemed commu-
 nice-

niceret en saadan en, der i alle Stykker holdes for rigtig og fuldkommen; hvortil og er søyet et Geographisk Cart over alle de Provincier, hvorom mand nu er geraaden i saa haard en Disput, at den forinodentlig ey saa snart eller i Rolighed torde stilles.

Utrecht.

Continuation af le Spectacle de la nature.

Prioren holder derpaa et Elogium Academ. over Asenet, hvorover Greve Jonval lader sin Misnøynelse mærke med disse Ord: Det er en usømmelig Ting, at legge saadan Berømmelse paa saa ringe et Dyr. Naar Auctor ogsaa selv har forebragt sin Tanke herom, kommer hand til Fiskene, berættende om den Krig, der er imellem dem, om deres Føde, og Fruktbarhed; hvorefter først mældes om Muschelen, for hvilken det synes de andre Fiske ey skulle have Nar-sage at frygte sig; Denne siger Auctor, udsætter ligesom Snarer for andre Fiske, paa saadan Maade: Den legger sig som paa Bagt paa Sanden, aabner sine Skaller og klemmer dem igien hastigen
til;

til, naar en liden Krabbe, som ikke veed hvad Fare er paa færde, gaacr der ind. Det samme gjør og Østers. Slynderen og den største Deel flade Fiske legger sig og paa Luur, og giver nye agt paa, hvor Hun-slaget af de store Fiske gjøre Hul for der at nedlegge deres Æg, paa hvilke Han-slaget siden kommer, at nedlegge deres Melk, for at gjøre Eggene frugt-bare; Saa snart nu Slynderne fornemmer, de store Fiske svømmer bort, forføyer den sig strax til denne Føde, der er det delicateste og største Lækker-Bidsken, den Land sgaer. Derimod maae igien smaae Slyndrer tiene til Føde for store Krabber og andre saadanne, der gaae nær ind ved Hav-Bredden eller Sand-Banker; eftersom Slynderen af forberordte Aarsage opholder sig paa saadanne Steder. Om andre slags Fiske Land mand domme af disse nye omtalte. Iblant alle Dyr i Vandet fra de største indtil de mindste er alting i en sedsevarende Action og ligesom i Krig, her bruges Bold, List, her svates og søges Afvoeye, saa det synes, Dyrene i Vandet, ligesom de paa Landet, har noget der

der er Fornuften ligt. Mens at gaae fra dette til en alvorlig Pensée, som Auctor haver, da vil mand berette efter følgende Spørgsmaal: Hvor det kand komme sig, at Havet er lige fuldt af Fiske, uagtet de stoore opæde de smaae, ic. hvorledes de store og stærke Fiske en ere for længe siden døde, naar dem mangede meere Føde? Hvortil svares saaledes: at det er forgiaves, Menniskan vil critiquere over Guds Sierninger; at Gud til Fiskenes Conservation har forsynet endeel med Styrke, andre med Læthed og Forsigtighed, og derhos formeeret deres Antal i den Grad, at deres Frugtbarhed langt overgaaer deres naturlige Graadighed, til at opsluge hinanden, og at det som formindsker er altid i en mindre Grad, end det der bringer dem igjen herfor. Saaledes er det og, at i hvor stort Antal Cabehou der fortæres af Menniskan eller opsluges i Havet, saa er der dog altid mere end nok til overs, til at frembringe et lige stort Antal inden 2 eller 3 Aar ere forløbne: Derpaa giver Auctor følgende Beviis: „Der jeg, siger hand, var en
 „Gang

„gang henreyst til Dieppe, lavede mand
 „mig og medhavende Compagnons en
 „Cabeljou færdig, mens af et meeget
 „mindre Slag end den, der falder i Hol-
 „land. Jeg blev da curieux, for at
 „tælle de Æg, den indeholdte, fuld-
 „bragte og min Lyst, og fandt mange
 „1000de derudi. En ordinaire Carpe har
 ikke nær saa mange Æg, som en stoor
 Cabeljou, mens Mængden er dog saa
 stoor, at mand ved første Anseende nok
 kand slutte, at forbemeldte Antal Æg
 udi Cabeljouen er gandske rimelig. Sø-
 ger mand nu efter Opmærket af denne
 forunderlige Frugtbarhed, da seer mand
 vel, at det ey er skeed, for at give Floder-
 ne og Havet saa mange Fiske, som der
 findes Æg til, thi da blev Havet ikke stort
 nok, til at indeholde de samme. Mens
 derimod mærker mand langt heller, at
 denne Frugtbarhed sigter til et dobbelt
 Gode, nemlig: først at holde Slaget
 ved lige, i hvad Tilfælde endog maatte
 paakomme, og dernæst at give de leven-
 de Fiske en overflødig og saftig Spleise.

(Videre hernæst)

En

Engelland.

London.

Fra Pressen er her udkommen et Bærk under denne Titul: An Enquiry into the natural right of mankind to debate freely concerning religion, wherein the maxims advanced by several late writers upon this subject are examined, by a Gentleman of Lincoln in 8. 1 Alph. Saa snart Indledningen er sluttet, undersøger Forfatteren i den første Section, hvor vidt det er et hvert Menniskes Pligt, at dømme selv udi Religions Sager. I den 2den Section viser hand, om det er nødvendigt at vide, om der er et u-omskrænket og selvmægtigt Bæsen til. I den 3die mælder hand, hvad Fordeele os tilhører deraf, at vor Lære og Tanker om Religionen ere bygte paa gode Grundvolde. I den 4de undersøger hand, hvorvidt Mennekelig Anseende gielder udi Meeninger. I den 5te igiendrives alle de imod foregaaende Sætninger formerede Objectioner. I den 7de raader hand, at sætte sig i saadan Stand, at Begjærligheder og Passioner ey maae have noget Herredomme ved vores Tanker. I den 8de, at mand ey maae lade sig indtage

af Sagernes virkelige eller selvgiordte Bigtighed. I den yde giver hand allehaande smukke Regler, hvorledes mand skal love det, naar et eller andet fattet Dubium sætter en i Ubished. I den iode anstiller hand vidtløstige Betragtninger over den Apology for free debate, and liberty of writing, som Auctor til Grounds and reasons of the Christian Religion har søgt til denne Bog, og over Hr. Arthur Ashley Sykes Biesalduri ommeldte Positioner. Og endelig betragter Auctor i den sidste Afdeeling Religion og Guds Fornægtelse, lignende heage med hinanden, og sættende derhos endeel Regler forud, hvorefter mand i Almindelighed haver at domme om Evighedsdelighedens Natur og Bessaffenhed.

Franckerige.

Paris.

Mand sælger her offentlig en Dissertation sur une Fille de Grenoble, qui de ja près de 4 ans ne boit, ni ne mange, par Mr. Charles Fontenettes, Conseiller du Roi, Docteur Regent de la Faculté de Medecine de l'Université de Portiers, 4.

Søye Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

39.

Den 25 Septembr. 1738.

DANMÆRK.

Kiøbenhavn.

Continuation af det Danske Bibli-
othèque.

Den 2den Section herudi forestiller et
Udtog af Hr. Petr. Joh. Resenii
Danske Atlas, for saa vidt den betræf-
fer Siælland i Almindelighed og Staa-
den Roskilde i Besynderlighed. Om
samme Atlas mælder Hr. Resenius selv
i Fortalen af sit Bibliothèque, at den
var forfattet i Latin, og indeholdte en

Beskrivelse over Siælland, 2) Jylland, 3) Fyen, 4) Laaland, Falster og andre angrændsende Insuler, 5) Moen, 6) Sulland, 7) Bornholm, 8) Færøe, 9) Island, 10) Grønland, og endelig 11) Staden Kiøbenhavn. Hand var og virkelig kommen i Stand med dette Bærk, og havde ladet endeel Raabber stikke færdig dertil; mens som Døden imidlertid indfandt sig, saa blev saadant Forchavende en fuldbragt, mens Auto-graphum deraf alligevel lagt til Universitetets Bibliotheqve, hvilket denne fortræffelige Mand alt i levende Live havde bestaaet med alle sine Bøger og Skrifter, som da ved den store Jdebrand 1728 bleve tillige med det gandske Bibliotheqve lagt i Aske. Og som nu Auctores til det Danske Bibliotheqve have vaaren saa lykkelig, at overkommet og andet deraf, saa give de og i denne Section eftersøgende Berætning om Siælland i Almindelighed og BnenRøskilde i Besynderlighed, hvoraf maad et og andet Stykke igien ville her anføres. Om Siælland anmærkes da iblant andet, at Saxo har kaldet det Sialand, mens

mens Plinius Lib. IV. Cap. 3. Lathrin, maaeskee af Lethra, hvilket, efter Saxo- nis Grammatici Vidnesbyrd tilforn har været Hoved-Staden i Siælland, og Kongens Residence. Det holdes da for gandske vist, at Siælland kommer af det Ord Siø, som og Siælland i de gamle Islandske Monumenter kaldes Siø- land, hvorfra deres Meening holdes ugrundet, som derivere Siælland fra det Ord Sæd, det er Sæd eller Korn, eftersom det Ord Sæd haver ingen Overens- stemmelse med det gamle Navn Siø- land eller Sialand. Det vides ey for vist i hvad Aar Siælland blev bebyggt, dog tvivles ikke paa, at det jo er seet for Christi Fødsel, eftersom Ringus skal væ- re fød paa et berømt Sted derudi, man- ge 100de Aar tilforn, nemlig i Skioldi Tid. Regenterne i Siælland har va- ren snart Monarcher over det gandske Rige, snart smaae Konger, hvilke sidste opstod ongefæhr a. c. 200, der Orma- rus fik Slaane, Hano Hæn, Rodericus Nordre-Island og Hunding Siælland. Imod 60 Aar derefter blev den Monar- chiske Regjærings Form indførdt; men

ved Svenonis Gr. Tider, begyndte
 Riget at deeles imellem smaae Konger,
 hvilket dog ey varede længe. Siden un-
 derkastedes Regjæringen atter lige saa-
 danne Forandringer, mens nu behærfes
 Riget af et Monarchist Scepter. Stæls-
 land beskrives meget frugibar, og har en
 riig Fiske-Fangst, hvorom Saxo udi sin
 Fortale mælder, at den i gamle Dage
 var saa stærk i Sundet, at Skibene med
 Nød kunde passere der igiennem. Ind-
 vaaernes Magt i Stælland var fordum
 saa stor, at de i Canuti VI. Regjærings
 Tid kunde udruste 120 Krigs-Skibe.
 Det mældes og, at Stædernes Antal
 paa denne De beleber sig til 17, de saa-
 kaldede Herreder til 27, og Amtene til
 14. Efter alt dette anfører Auctores
 de mærkværdigste Ting, som ere ved en-
 deel Landsbyer i Stælland, af hvilke
 mand og noget hist og her vil excerpere
 og Læseren til Fornøielse meddeele. Det
 første Mærkværdige møder os da udi
 Smorum Herredt, hvor endeel Reliquer
 for den Svenske Krig Ao. 1659 bleve for-
 varede, og anseete som en Helligdom.
 Iblant de samme befandtes en Bül, som
 reev

reev Kong Johannis udi en Træfning med
 sine Ræboer, 2 Tænder af Munden, hvor=
 ved hand udraabte disse Ord: Sospita
 Deus & Sancta Trinitas. Dernæst an=
 mærkes, at mand paa Marken i Tostrup
 Kald finder 9 Monumenter i Steen, hvor=
 af 4 kaldes Nordysker, den 5te Serue=
 bierg, og de 3 sidste Teiledysker: Det
 6te er mærkværdig, eftersom det fore=
 stiller et af de største Hedenske Altarer,
 hvilket er fast et af de største i Danmark.
 Det samme er omgivet med 42 Steene,
 i deres Midde ligger een Steen paa 4
 andre. Fremdeles mældes, at udi
 Daastrups Kald vüses et Grav=Stæd,
 hvorunder den i Kiempe=Viserne bekiend=
 te Langebeen=Kistse siges at ligge begra=
 ven. Samme Grav er 60 Alen lang
 og 12 Alen breed. Naar mand kaster
 derpaa med en Steen, giver den et
 Stenlyd, hvoraf mand kand slutte, at
 der under er en Hvelning. Der M.
 Erasmus Envaldi Brochman, som var
 Rector Academiæ Ao. 1658, lod Grav=
 Stædet aabne, fandtes derudi 4 Stee=
 ne, tæt til hinanden sluttede, paa hvilke
 laae en anden høy stor Steen, og der

oven paa stod en Urne, udi hvilken vare
 Afse og Stykker af Knogler. Om Som-
 me Herred antegnes, at derudi har
 staaet den Stad Leire eller Lethra, hvor
 Kongerne residerede. Samme Lethra
 var i Begyndelsen ikkun et Kongl. Slot,
 mens siden opbygte Rolfo Kragus sam-
 mesteds en stion Stad, hvorom Saxo
 vidner; mens nu er denne Stads forri-
 ge Herlighed ombendt til en ringe Lands-
 bye, hvorved dog Rudera af de gamle
 Bygninger ere at see. Om Hellested-
 Kald berettes dette, at udi samme er
 en Høy, som har sit Navn af Jlden,
 og derfor kaldes Jlds-Høy, hvor mand
 i Hedenstabet's Tid enten har brændt Of-
 fer eller Liig; og stode Folket endnu ef-
 ter de Hedenste Tider i den Overtroe,
 at om denne Høy svingede sig en antændt
 Jld. End mældes videre i dette Kald
 at være et vist Sted, navnlig Krøgebeck,
 hvorved sees en liden Høy i Lignelse af
 en Bager-Ovn, om hvis Oprindelse ef-
 terfølgende fortælles: En saa kaldet
 Trold havde engang staalet fra en Bon-
 de hans Gods, og deriblant en Bager-
 Ovn, Bonden, som lurede affides dere
 paa,

paa, fik see, hvorledes Trolden sprang
 dermed over en Bæk, brast derover i
 Latter og sagde: Det var et Spring af
 en Leer-Ovn, over hvilke Ord Trolden
 skal være bleven vred, og kastet Bager-
 Ovnen saa stærk ned mod Jorden, at af
 samme Kast skulde være opkommen den-
 ne Høy, der er en Bager-Ovn saa lig.
 Mens enten dette er sandt eller en, siger
 Resenius, saa vilde mand dog foregive,
 at det Danske Ordsprog: Det var et
 Spring af en Leer-Ovn, deraf er kom-
 men, hvilket bruges, naar mand vil
 tale om en Sag, som skeer imod For-
 modning eller er daarlig. Udi Herføg-
 le Kirke refereres den berømte Claudius
 Lyscander at ligge begravet, hvis An-
 tiqvitates Danicæ, Genealogiæ Princi-
 pum, og Chronicon Grönlandiæ ere vel
 bekendte; hans Epitaphium lydede saa:
 Claudius Christophori Lyscander Vram-
 ma Scodanus Serenissimi & Potentissi-
 mi Regis Christiani IV. Historicus & Ec-
 clesiæ Herfølgensis Pastor & Præposi-
 tus cum uxore dilectissima Margareta
 Scaveniana Hafniensi eorumque liberis
 dulcissimis Claudio Claudiano, qui ab-

soluta in Patria & Germania studiorum
 Cursu in Ecclesiae consortium vocatus,
 obiit anno 1619. ult. aug. aetates 28 an-
 no. (Continuation følger næste Uge)

Sverrige.

Stobholm

Mand seer i Trykken at være udkom-
 men Kongl. Lib=Medici Profens Com-
 pendium Anatomicum, eller Beskrivel-
 se om de Deeler, hvoraf det heele Men-
 nissens Legeme bestaar, med hosføje-
 de Forsøg og Anmærkninger, som legge
 Grund til den Lære om Mennissens sun-
 de og sygelige Tilstand, med 8te Raab-
 ber=Stykker, Forklaring derover og
 Fortale. Det sælges for 7 Daler Raab-
 ber=Mynt, og advares de, som allerede
 de have den første Deel, at indfinde sig
 til at anskaffe den anden for 3 Daler
 Raabber=Mynt.

Sammehaeds er ligeledes udgivet en
 Afhandling paa den Kunst, hvorefter
 en Regent kand gjøre sig selv mægtig og
 sine Underfatter lykkelige.

Trykst

Indiſkland.

Lüneburg.

Den til St. Michaelis Skole værende
 Conrector, Henrich Christian Lemker,
 har udgivet: Eine aufrichtige Unter-
 ſuchung der Offenbahrung, welche dem
 Menschlichen Geſchlechte von der Schöpf-
 ſung an gegeben. 8vo. 2 Alph. 7 Ark.
 Skriftet er en Overſættelse af den Bog,
 ſom for længe ſiden i Engelsk er udkom-
 men under Titul: Revelation examined
 with candour, og forfattet af D. Patrick
 Delany. Overſætteren har betient ſig af
 det andet Dplag, formeeret Overſættel-
 ſen med det 3die Dplags Additamentis,
 item med en Forberætning, Anmærknin-
 ger, nye Tillæg og Regiſtere. I Forbe-
 rætningen fortælles om Forfatterens
 Levnet og Skrifter, og nærværende O-
 verſættelſes Beſkaffenhed. Men anlæn-
 gende Indholden, da forebringes i første
 Afhandling Auctors Tanker om den for-
 budne Frugt; og viſes forſt, at de Para-
 diſiſke Frugters Kundskab var Adam til
 hans conſervation nødvendig, og at det var
 overeensſtemmende med Tingenes Na-
 tur,

tuur, at Adam ved Eblets Eden tildrog sig Døden; 2. mældes om de ufornuftige Dyr's Kundskab, som Adam var bleven meddeelt; 3. om Egtestandens Videnskab, som Adam var givens; 4. om Sprogets Videnskab. Ved alle disse Stykker viser Auctor tilligemed hvorledes Aabenbaringen ogsaa var fornøden i Fuldkommenheds-Stand; 5. om de Aabenbaringer, som folgede umiddelbar paa Faldet; 6. besvares endeel Vanstueligheder og Indvendinger der gjøres imod Mosi's Berætning om Faldet; 7. dette Svares Continuation; 8. om Offer; 9. om Menneffens Fordærvelse og Vanartighed, der forarsagede Syndfloden; 10. om de naturlige Aarsager Guld der ved betiente sig af; 11. om den Guddommelige Bliksdoms Hensigter, der ved Syndfloden bleve giordte satisfait; 12. Betragtning af de imod Mosi's Beskrivelse over Syndfloden formerende Objectioner; 13. om alle Antiquiteters Overeensstemmelse med den Mosaiske Berætning; 14. om Antiquiteters andre Vidnesbyrd, Syndfloden betræffende; 15. Betragtning af endeel Vanstueligheder

der angaaende Noæ Ark. Oversætterens Tilgift handler 1. om Diævelens Benaevnelse med det Tilnavn Slange; 2. om mange Folkes Slange-Dyrkelse, saa vel i de gamle som nye Tider; 3. om den Ciceronis Sted i den 3 Bogs 38te Cap. om Gudernes Natur; 4. om Slangens og Menneskens Fiendskab imod hinanden; 5. om Qvindens Uderdanighed imod Manden, endog saa i Ustyrbighedens Stand; 6. om Risd-Æden for Syndfloden; 7. Beviis paa, at Syndfloden ey oversvømmede nogle Deele af Jorden, men dens gandske Kreds; 8. om den Ogygiske og Deucalioniske Oversvømmelses Overeensstemning med den Noachiske; 9. om Regnbuen, som et Forbunds Tegn med Noah; 10. Betragtning over det Cyrilli Alexandrini Sted om Sitchri Oversvømmelse; 11. Luciani Vidnesbyrd om det første Menneskes Ugudelighed, og den derpaa fulgte Straf ved Skjernes Brud og Flodens Oversvømmelse; 12. om Arkens Tiide og Begreb; 13. om det Træ Sycomore; 14. Beviis paa at Arken er bygt af Cypress-Træ; 15. om det Bæeg, hvormed den blev be-

dakt

dækket; 16. Efterretning om D. Waterland og hans Stridigheder i den Deistiske Sag; 17. Forfatterens Tilgift til det 3die Engellske Oplag; 18. Oversætterens Forbedringer ved dette Oplag. Udi alt dette lader sig stedse see en stærk Belæsenhed og sunde Jugements.

Halle.

Fra Pressen er her udkommen D. Frid. Wideburgs, Prof. publ. ordin. paa det Kongel. Preuss. Friderichs Universtet til Halle, Unpartheyische Betrachtungen über die wichtigsten Begebenheiten und Veränderungen des Teutschen Reichs- und Kirchen-Staats, in so fern solche in dem Teutschen Staats- und Kirchen-Recht ein Licht geben können, nach Anleitung Hrn. Burch. Gortel. Struvens Teutsche Reichs-Historie angestellt, und überall mit den nöthigen Beweis-Gründen understüet. 8. 2 $\frac{1}{2}$ Alph.

Jena.

Paa Hr. Crökers Enkes Omkostninger er trykt Jo. Rud. Engau J. U. D. & P. P. in Academia Jenensi, Elementa juris criminalis Germanico-Carolini, ex

ge-

genuinis fontibus deducta, variis observationibus & formulis illustrata, atq; commoda Auditorum methodo adornata. 8. 1 Alph. 18 Ark.

Wien.

Endelig er nu fuldkommen færdig Genealogia diplomatica Augustæ gentis Habsburgicæ, accurante R. P. Marquardo Herrgot, Ordinis S. Benedicti, Congregat. S. Blasii in Nigra Sylva Capitulari & Magno Cellerario, S. C. Regi æqvè Catholicæ Majestatis Consiliario & Historiographo, Ordinumq; Anterioris Austriæ per Brisgoviam apud Aulam Cæsaream Deputato.

Nederlandene.

Utrecht.

Continuation af le Spectacle de la nature.

Forunderligt er det at see, hvorledes Fiskene svemme, stude sig frem i Vandet, og gribe fat paa deres Rov, endskiønde mand gierne ikkun bliver vaer et Hoved, et ubevægeligt Legeme og en Hale. Men naar Aarsagen vides, begriber mand læt-

telig, at alt dette kand lade sig giøre; Thi for det første ere alle Fiske svidsse paa Hovedet, hvilket giør dem beqvemme til at trænge igiennem Vandets Dernæst kand deres Hale ved Musclernes Hielp bøye sig til alle Sider, er stærk og agil, bøyer sig i Fahrten fra venstre til høyre Side, og i det den igien strækker sig ud, driver Vandet, som er bag den. Siden bøyer Halen sig igjen fra høyre til venstre Side, og ved saadan afvejlende Drift, fortbringer Hovedet og det gandske Legeme langt snarere end en Nare kand bringe en Baad affæd paa den Maade, at mand achter ud bevægt den snart til høyre snart til venstre Side. Saa tiene ogsaa Sinnerne under Fiskens Bug, til at drive Vandet, at føre Legemet der igiennem, og holde det stille, naar Fisken strækker dem ud uden at bevæge dem; Dog er Sinnernes fornemste funktion, at styre Legemets Bevægelser, i det de holder Legemet i balance, saa at naar Fisken bruger de paa den høyre Side havende Sinner, og legger de paa den venstre Side need, skeer Bevægelsen og til den høyre Side, just ligesom en Baad til

til 2de Aarer, naar mand der i hører op at roe med den eene Aare, vil drene sig til den Side, hvor mand til Hielp stryger med den anden Aare; Hvorfore naar mand tager Finnerne af Fissen, falder Ryggen, som er tungere end Bugen, nu den en meere holdes i balance, paa den ene Side, eller stiger ned, ligesom det skeer med de døde Fiske der flyde paa Vandet med Finnerne op ad vendte. Heraf fatter mand da, hvorledes Fiskenes Hale, som staar midt i Vandet, driver Vandet paa begge Sider, og saaledes fører det gandske Corpus afsted; Nu reskerer alleene at vide, hvorledes samme Hale kand drive Vandet op og ned; og da skeer saadant af efterskrevne Aarsager. Den største Deel Fiske har udi sig et slags Blærer, fulde af Luft, som tiener dem til at stige op og ned, efter som de strække dem ud eller drage dem tilfammen. Til at fatte dette, maa mand først sætte til Principium, at et Legeme svømmer paa Vandet, naar det en er tungere end det quantum Vand, hvis Sted det indtager. Saasom f. Ex. dersom et Bret, der har en Fod i Qvadrat paa 2 Tomers

Lyt

Tykkelse, befinder sig lige i Bægt med en God Vand i Længden og Bredden paa 2 Tommers Dyb, da flyder det lige med Vandet: Er det engang lettere end samme Maal Vand, da skriller det kun med Halvdeelen i Vandet: Er det alt for compact og tungere end bemeldte Maal Vand, synker det need. For det andet maa mand vide, at et Corpus er tungere efter Proportion som dets Deele ere sammenpressede, eller eftersom det indeholder mindre Luft; og at det igien er lettere, eftersom det er fuldere af Pori og admitterer meere Luft. En Bouteille fuld af Liqueur vil for Ex. synke, fordi Liqueuren og Flasken tillige vejer meere end det Quantum Vand hvis Rum de indtager; men derimod flyder saadan Bouteille, naar den kun er fuld af Luft, paa Vandet, fordi Flasken og Luftten tillsammans, ikke ere fuldkommen saa tunge som den Massa Vand, hvis Sted de opfylder. Kort at sige: Alle corpora synker, saa længe de ey befinder sig i lige Bægt med en Quantitet Vand der er ligesaa tung som de.

(Videre her næst.)

Søye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

40.

Den 2 Octobr. 1738.

DANMÆRK.

Kjøbenhavn.

Continuation af det Danske Bibli
otheqve.

(Pag. 48.)

Om Hyllested Kirke anmerke Aucto-
res, at udi Kirkens Altar skal fin-
des et lidet Skrin, med et Steen-Laag,
hvorudi forvares en Blye-Bøsse, i hvil-
ken forud i et Lin-Klæde laae ind-
viklede nogle Stykker Been, om sama-
me Lin-Klæde var et Pergament, hvor-

RE

RAE

paa Stod skrevet: Sanctorum Maurorum. Om Hagested onføres iblant andet, at Peder Galthé, som havde vaaren Kongel. Admiral, sammesteds ligger begravet; At samme Mand, formet elst sin Forseelse med at have ladet en udi Kiellet Havn indsperrét Svensk Flode eschapere, blev udi sit Alders 70de Aar Halsbuggen, er bekiendt af Historierne; saa kand og hans Grav-Skrift, som Thomas Bartholinus har forfærdiget, læses hos Ludv. Holb. udi hans Danske Historics 2den Tomo. pag. 858. Om en Jord-Høy, som kaldes Heslevadshøy udi Markeve Sogn fortælles, at der en Bønde ved Navn Nicolaus Ibsen Ao. 1663. ployede derpaa, fandt hand et Ribbeen, som var en Haand breed, og $2\frac{1}{2}$ Allen lang, og der ved et Mennisks Hoved-Bænde, som paa hver Side havde 3 Fingers Tykkelse. I Braaby Sogn siges end nu at være Tegnet til et lidet Capell, udi hvilket iordum hængte 2de Sahner, som mand ved meget tørt Beyrligt pleyede ombære paa Marken, paa det mand kunde faae Regn, og ved anholdende Regn-Beyr, paa det Regnen maatte ophøre. I samme Sogn

Sogn sees paa en Mark, som kaldes Löndbiengsvong, et Hedenss Alter, der heeder Diisdiis, Stedet kaldes Thiis-ager, og synes denne at være den Thisa, af hvilken den 3die Dag i Ugen Tiisdag haver sit Navn. Auctores foregiver fremdeles, at udi Kregomme Sogn er funden iblant en Bræstes gamle Skrifter efter Krevne Ord: Niels Torsen i Kregomme af ringe Middel gaf et Bord med sin Skrabe til Præsten for sin Siæls Saligheds Skyld. Herhos mærkes, at det gamle Danske Ord Skrabe, betynder en Bord-Fod. Ellers er dette Beshynderlige ved Kregomme Kirke at observere, at Kirke-Taarnet er som paa andre Siæl-landste Kirker, staar over Daaben imod Vesten, men over Choret imod Osten. En heller glemmes dette om Kregomme Meenighed, at den fordum blev kaldet Torkiet, af Aarsage, som der foregives, at Indvaanerne holdte saa haardnakket ved deres superstitiöse Skikke, og sildigere lod dem fare end næsiliggende Meenigheder. Om Slaglose Herred mældes, at i Lands-Byen Boeslund er den saa kaldede Hellig Kaars Kilde, hvilken i gamle

Dage besøgte af syge Folk, hvoraf ogsaa det ugudelige Ordsprog: Hielp nu Gud og Hellig Kaars Kilde, har sin Oprindelse. Kirken Boeslund siges at have 11 Altare, udi et af hvilke staaer en Blye-Eske, hvorudi forvares et linned Klæde med eudeel Been og Afse, med Opkrift: Hi sunt cineres antiqvarum hostiarum consecratarum. I Grönholt Kirke forvares en Blye-Eske, udi hvilken ligger adskillige foregivede Helgenes Been; saa ere og paa et derved sig befindende Pergament disse Ord at læse: de S. Petro, de S. Dorothea, herom stode de sygelige Qvinder i den Tanke, at de skulde lættere overstræbe Barne-Jødselen, naar de ikkun havde nogle Stykker af denne Kirkes Muur i Eye. Om et vist Bierg i Svallerup Kald fortæles, at mand om det samme har seet ride en stor Mængde Spøgelsler, som den gemeene Mand troer, at boe i Bierget, og derfor kalder dem Bierg-Herrer. Af samme Aarsage siges og, at dette Kalbs Indvaanere af Scherh kaldes Bierg-Herrer, naar de kommer til Marked. Til Kirken i Unlös skal Biskopperne i Dannemark, Sverrig, Holsteen,

steen, Norge, Italien, have givet adskillige Afslads-Breve, hvorudi loves dem, som besøge eller paa andre Maader ærer denne Kirke, Afslad paa 40 Dage. Det er ogsaa en mærkværdig Ting, at paa den De Auroa under Horns Herred beliggende, skal ingen Rotter kunde blive; saa skal og Jorden af denne Insul, naar den føres andenstæds hen, have den Virkning, at fordrive bemældte Utøng. Om Olstrup Kirke udi Hammer-Herret mældes, at den samme stittig vorder besøgt af mange Menneſker formedelst 2de Udelige Fruers Liig, hvis Legemer ere ligesaa usfortærede, som de Ægyptiske Mumier, endskiøndt de meere end for 100 Aar siden skal være begravede. Endelig sluttet denne Siællandske Beskrivelse, saa vidt Landet angaaer, med nogle Vers, som Resenius skulle have optegnet af et gammel funden Pergament, og ere følgende:

Si tibi sint vires & prædia magna, quid inde?

Si domus est & opes & forma venusta, quid inde?

Si auri sit species & argenti massa, quid inde?

- Si laute vivat mea clara propago, quid
inde?
- Si mihi Sponsa decens & si formosa, quid
inde?
- Si mihi sint nati de Regis Stirpe, quid
inde?
- Si longus servorum mihi serviat ordo,
quid inde?
- Si doceam socios in qualibet arte, quid
inde?
- Si rota fortunæ me tollit ad astra, quid
inde?
- Si felix annos regno per mille, quid inde?
Nam cito prætereunt hæc omnia, sic ni-
hil inde?
- Serviat ergo Deo quivis, quoniam satis
inde?

Næste Uge følger Continuation af dens
ne Resenii Danske Atlas, og i sær om
Rossilbe.

Fra Sr. Ernst Henrich Berlings Bogs
trykkerie er i disse Dage udkommen den
3die og sidste Part af Sal. Mag. Huul-
bechs Skrift, kaldet Aarons Bryst-
Span. Samme sidste Part indehol-
der Forklaring over 3 Mos. Bogs 19de
Cap.

Cap. fra 5te Vers indtil Enden af Capitelet. Bogen er lærd og opbyggelig. De adskillige Hoved-Lærdomme i den Christel. Religion. saavel som og de moraliske Materier, som herudi forhandles, vilde blive for vidtløftige alle at anføre. Alleeneste faa at nævne, da i Anledning af det 5te Vers i fornævnte Cap. forhandles om en Guld behagelig Gulds Tjenestes Grund og Bestaaffenhed: Af det 6 og 7 Vers om det Nye Testaments Tjenestes Fortrin frem for det gamle; hvor Auctor tillige sæt grundig forsvaerer Lære-Embedets Fornødenhed og Myndighed: I det 8 Verses Forklaring fremsættes tydelig den Lærdom om Kirke-Band eller Excommunication: Ved 9 og 10de Vers forklares om Almisseres Bestaaffenhed; hvor og viises heel udsørlig om Rigdoms Brug og Misbrug, og om Ehedommens tilladelige og lovlige Besiddelse; med videre, som her maae forbigaaes, men med Frugt og Behag kand læses udi Skriftet selv, som er trykt in 8vo, findes forsynet med 2de Register; det 1ste over Skriftens Sprog; det andet over Materierne; Det sælges hos Forlaggeren for 1 Rdlr. 8 ff.

Aligemaade ere hos samme Forlægger
 re 3 Piecer in 12mo forfærdigede, neml.
 1) En retsskaffen Christens Kiend-
 detegn 2 Cor. 13. v. 5. Sælges for 6 fl.
 2) Dyders og Lasters Kiendtegn.
 Er afdeelt i tvende Parter; den 1ste
 handler om Dyderne; den 2den om Las-
 terne, hvorhos findes en kort Forsat-
 ning over det Menneftelige Levnet. Sæl-
 ges for 10 fl. 3) Et Guds Barns
 sukkende Hierte under GUD Fa-
 ders tugtende Haand, under 7 Re-
 gler til 7 Dages Brug. 1) At Korset
 er os fornødent. 2) Fra hvem, hvorfor,
 og hvorved Korset kommer. 3) hvorfor
 GUD hiemsøger os med Korset. 4) Hvad
 Nytte vi have af Korset. 5) Hvad vi
 lære ved Korset. 6) Hvorledes vi skal
 stikke os under Korset. 7) Hvorved vi
 skal trøste os under Korset. Sælges
 for 10 fl.

Tydsland.

Hannover

Forsters Arvinger have forlagt Jo-
 Christ. Koecheri, D. de Idololatria litte-
 raria

raria Librum singularem, 8vo. 16 Ark.
 Udi hvilken det 1ste Cap. handler om det
 lærde Afguderies Natur og Bestaffen-
 hed; her tilstaar Forfatteren gierne, at
 mand maae holde lærde Mænd i Ære,
 men derhos viser, at Menneffet læt kand
 giøre for lidt og for meeget af en Sag.
 Det Ord Idololatria litteraria har den
 lærde J. Schurmanin opbragt; og bestaar
 Feylen virkelig derudi, at mand agter
 lærde Folk og Sager høyere end mand
 burde, og giver et saadant forkeert
 Høntagtende tilkiende med Ord og Gier-
 ninger, hvilken Beskrivelse giver Grun-
 den til denne Feyls Inddeeling. For-
 fatteren gjør fremdeeles Forstaaelse imel-
 lem berørdte Feyl og Præjudicium Au-
 thoritatis, admiration saavel som en cul-
 tum superstitiosum, af hvilke de Ro-
 merst-sindede ere saa meeget indtagne.
 Det 2det Capit. forklarer de adskillige
 Slag af denne Idololatrie hos de Hebræer,
 Chaldæer, Egyptier, Chineseer, Ber-
 ser, Araber, Japaner, Græker og Ro-
 mere, hvorved og vises det alt for stoo-
 re Høntagtende, som er vederfaret de
 første Kirke-Fædre, Augustino, Bedæ,

Scholasticis og andre saavel ældre som yngre Mænd, i Gærdeelseshed Aristoreli. Mens besynderlig frembringes Exempler derpaa, hvorledes denne Drift har yttret sig ved Tituler, Panegyricos, Anagrammata, Rüm, Stammes Bøger, Tilhørernes Mængde paa Universiteterne, Fortæller, Efterfølgelse i Skrive-Maaden, i Tale og Gebærder, i Navns Antagelse, Grav-Skrifter, Levnets Beskrivelser, Contrafeyer, Samlinger af Ord og Indfald. Ligesledes vises med Exempler, hvorledes de Lærdes Bøger, Manuscripter &c. ere med større Forundring og Høytagtende anseede end tilbørligt. I det 3die Cap. undersøger Forfatteren denne stærke Passions Aarsager og Virkninger; og siger hand, at saadan Passion paa de Lærdes Side frembringes af deres Forstand, høye Ere-Embeder, alvorlige Opførsel, deres egen Eres idelige Udbreedelse, deres Bibliotheker, mange Tilhørere, Bøstalenhed, mange Skrifter &c. og paa de Forundrendes og Berømmendes Side af deres forkeerte Tilbøielighed, af erholdte Belgjerninger af de Lærde selv.

De

De Midler, som herimod skal bruges, gaacr Auctor igiennem baade i Umin- delighed og Særdeelethed, og overalt la- der see en stærk Belæsenhed.

Salswedel

Hr. Pastor Cörhen har udgivet et li- det Skrift af 5 Ark in 8. saaledes be- titlet: Gottfr. Christ. Rohtii de ima- gunculis Germanorum magicis, quas Alrunas vocant, commentatio historico- antiqvaria, feminarum apud Germanos veteres sacrarum instituta & cultum re- ligiosum simul explicans. I det første Capitel af denne curiöse og med allehaan- de artige Anmærkninger opfyldte Be- skrivelse tales om, hvorledes Alrune- Billeder nu omstunder see ud, om deres formeente Kraft og den Overtroe dertil sættes. I 2det Capit. om deres Oprin- delse, Antiquitet og forrige Bruug hos de gamle Hedenske Tydske; I det 3die, om hvorledes Overtroen dertil er fort- plantet, og hvad Magiske Sladder der ved er bruat: Hvad Forfatterens Tan- ker om disse Ting betræffer, da siger han p. 19, at saadanne Alrune-Bille- der

der maae være de allerældste Reliquier af det gamle Lybske Hedenſkab, og dannede efter endeel for hellige holdte og i de Hedenſke Gudinders Tal indſatte Qvinder, ſom mand af Overtroe, for at erholde dette eller hint Gode af dem, enten ſom Huus-Guder har opsat i Bærelſerne, eller ſom Amuleta baaret paa Bryſtet.

Strasborg

Mand har her for et par Maanedes Tid eller meere maattet ſavne en i Læge-Konſten høyerfaren Mand ved Hr. D. Joh. Saltzmanns dødelige Afgang, hvilken i levende Tive var Anatomix & Chirurgix P. Reg. Med. Fac. Senior &c. Hans Skrifter, ſom beſtod i Academiſke Differtationer, og indeholder ſmukke Materier, ere følgende: De urinarius & arte urinandi. De dilecto naturæ filio ſanguine. De degenerere naturæ filio, ſanguine. Specimen anatomix curioſæ & utilis. Theses anatomicæ ſelectiores. Encheireſis de ductu thoracico. De ſtudio Medico in genere. De articulationibus artuum. De miraculo naturæ, utero muliebri. De Chirurgia
Cur-

Curtorum. De sanguinis in foetu circulo. De ætatibus vitæ humanæ & mutationibus. De vena portæ. De mirabili cranii fractura. De articulationibus analogis, quæ fracturis ossium superveniunt. De luxatione ossis femoris rariore. De tumoribus quibusdam serosis externis. De aure humana. De dubia spirituum animalium existentia. De ratione obseruandi medica. De officatione præternaturali. De vermenaribus excusso. De tumore tunicato membranaceo. De nouo membra amputandi modo. De foetu e rupto utero in abdomen prorumpente. Obseruationum anatomicarum decas. Theses medicæ miscellanæ. De præcipuis partium foetus ab illis aduultorum differentiis. De morte subitanea a sanguine intra pericardium effuso. De utero duplici seu geminato. De vesicæ urinariæ hernia. De glandula pineali lapidescente. De podagra. De plurium pedis musculorum defectu.

Nederlandene.

Utrecht.

Corz

Continuation af le Spectacle de la
nature.

Naar mand nu supponerer det, som
sidst er ommældet, da maatte en Fisk,
som er tungere, end den Quantité Vand,
hvis Plads den indtager, stedse synke
til Bunds, og alleene slæbe sig frem,
dersom den en havde i sine Indvolde en
Luft-Blære der opholdte den paa Vandet,
hvor den lyster: Samme Blære op-
blæser Fisken et lidet, og gjør den større
end den ellers er, uden at legge noget til
dens Vægt, hvilket mand maae tage vel
i agt. Saaledes indtager da Fisken
større Plads, end den ellers gjorde, om
Blæren manqverede, hvilken sætter Fi-
sken i en Ligevægt med den Massa Vand,
som indtages. Til Exempel herpaa
supponeres nu, at naar en Fisk uden
Blære vejer 16 Unzer, og den indtagne
Deel Vand ikkun 15 Unzer, da maae
Fisken endelig synke; mens legger mand
i Fisken en liden Phiole fuld af Luft, som
gør den en tungere, men alleene større,
da indtager den og meere Plads; og
naar Vandet da herved vejer ogsaa 16
Unzer, saa er Fisken i en Ligevægt med
Vand

Bandet, og følgelig kand holde sig op i
 Bandet, i hvor den er. Mens nu maae
 mand og betragte, paa hvad Maade Fi-
 sken kand stige op og need. Dette skeer
 da saaledes: Naar Fiske udstrekker Blæ-
 ren, bliver den større, uden at veie mee-
 re, og som den da indtager en større
 Massa Vand end tilforn, bliver den og
 lettere end samme Vand: Bliver den
 nu lettere, maae den stige op, som den
 og visselig gjør; mens derimod, naar
 Fiske drager Blæren tilfammen, og læ-
 der deraf gaae ud lidt Luft, bliver den
 mindre, indtager mindre Blads, uden
 at tabe noget af sin Bægt; og desfor-
 medelst maae veie meere end det Vand,
 hvis Blads den indtager, følgelig ogsaa
 maae stige need. Mens om mand her
 vilde spørge, hvorledes det er mueligt,
 at en Fisk kand hvert Øyeblik strække ud
 og trække tilfammen, samme Blære, es-
 tersom den har fornøden at stige need
 eller op? da maae mand vide, at den-
 ne Sag er bevist af mangfoldige Obser-
 vationer, i Følge af hvilke denne Fiske-
 nes Blære gierne er inddeelt i 2de Rum,
 hvoraf det eene altid er lige fuldt af Luft,
 for

for at holde Fiffen stedse i Æquilibrio med den Massa, hvori den befinder sig, og det andet opblæser eller drager sig tilfammen, for at gjøre Fiffen lettere eller tungere, det er: for efter Fornødenhed at kunde stige op og need. Mand Land og med stor Fornøvelse læse udi dette Skrift, hvorledes Fiffen pumper i sig Luften, naar den vil stige op, og hvorledes den igien lader Luften ud, naar den vil stige need til Grund; ihvorvel dette endnu ey er bleven beviist, og maaeskee ey Land bevises.

(Slutningen hernæst)

Frankerige.

Rouen.

I Anatomien er nylig dette Mærke værdige opdaget: En Chirurgus her paa Stædet har ved mange Cadaverum nye Betragtning udfundet, at Foramen ovale hos Fruentimmeret ey for det 50de og hos Mandes-Personer ey for deres 56 Aar tilvoerer, hvilket hidtildags ey har været bekiendt; og lovede mand sig heraf mange vigtige Ting i Naturæns Lære og Physiologicis.

Søye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

41.

Den 9 Octobr. 1738.

DANNEMARK.

Notification om Danske curieuse
Sager. No. 336.

Den Danske Alethophilus, som for
nogen Tid siden ugentligen har la-
ded indføre nogle Specimina af sin Scia-
graphia de Lingvæ Danicæ Præcellen-
tia, Divitiis & Elegantiis i disse Ny-
e Tidender om lærde og curieuse Sager,
lader herved bekiendt giøre for den heel-
lærde Verden, at som hand har fornum-
men,

man, hans Specimina at være blevne udelukte af disse Tidender, fordi der fandtes de, som ej fandt Behag samme at læse, saa har hand og staaet fra sit Forsæt meere heraf at lade komme for Lyset, endstiondt hand holder for, at der er sældet for hastig Dom over et Skrift, hvis Sciagraphia mand kun al- leeneste havde seet, og aldrig liged ind i Skriftet selv; da ifkun et par Sectioner vare komne for Lyset, og mand havde alleeneste seet Begyndelsen til den tredie. Den 4de Section skulde handled de Proverbiis in Dania usitatis, ex nominibus Urbium ac Oppidorum, imò Regionum intra pariter ac extra patriam desumptis. Den 5te Section de Phrasologia Lingvæ Danicæ. Den 6te Section de Præpositionibus aliisque vocibus, quæ Verbis jam præponuntur, jam postponuntur, & tamen idem prorsus significant. Den 7de Section de Locutionibus, quæ Danis ferè solis sunt familiares. Den 8de Section de Verbis, quæ, Grammaticè ut loquar, conjugantur, eorumque significationibus propriis ac translatis, variisque construendi Modis. Til Exem-
pler

pler her paa bleve anførte af Aletho-
 philo de to Verba paa Dansk; Jeg hol-
 der. Jeg lægger. Den 9de Section
 handlede de usu Præpositionum in Lin-
 gva Danica multiplici. Til et Exempel
 blev anført den Danske Præposition,
 Bag, Latinè, *Post, Pone, Retro.* &c.
 Den 10de Section skulde handled de Con-
 ficiendo Lexico Danico-Latino, hvors
 til mange Specimina vare i Beredskab.
 Den 11te Section de Lingvæ Danicæ præ
 Græca prærogativa in compositione du-
 arum vel plurium vocum; hvortil og vas
 re Specimina og Exempler nok i For-
 raad. Den 12te Section de Divisione
 populi Danici in Provincias, & Lingvæ
 Danicæ in Dialectos. Her skulde tales
 om Sædlandsfarer, Fynboer, Lolliker,
 Jyder, Molboer, Mønboer, Tyboni-
 ter, Samsinger &c. &c. Den 13de
 Section speciatim de Divisione Cimbro-
 rum in Silde-Jyder, Torste-Jy-
 oer, Flynder-Jyder, Bemse-Jy-
 der, Hvamse-Jyder, Træsto-
 Jyder, Grynder-Jyder &c. eorum-

que dialectis. Den 14de Section de miranda Cimbrorum βραχυλογία, eorumque locutionibus sæpe elegantissimis & nervosè pronuntiatis. Den 15de Section de Orthographia Danica. Den 16de de Vitiis ac nævis plebejorum & eruditorum, qui Danicè loqvuntur. Den 17 Section de Poësi Danica, foruden mangfoldige fleere. Den Danske Alethophilus formeener, at om alt dette havde været i Folkes Hænder, og havde været indført ugentligen efter Sædvane i disse Tidender, kunde det mueltigen have behaget, om ej alle dog mange, og givet de Danske lærde Patrioter Anledning, efter hans Sciagraphia siden at forfatte et større og fuldkomnere Verk om det Danske Sprog.

Risbenhavn.

Continuation af det Danske Bibliotheqve.

Uf Resenii Beskrivelse over de Danske Stæder anføres da om Roskild, at den skulle have sit Ravn af det Danske Ord Kilde og det Ord Ros, hvilket endeel mæener at have haft sin Oprindelse af Roser, mens mand finder tværtimod, at Roe

eller

eller Rous, Frothonis, eller som andre meene Haralds første Søn har bygget denne Stad. Staden ligger 4 Mille fra Kiøbenhavn ved Vester-Søen, paa Staden af Ise-Fiorden, saaledes kaldet for medelst den Iis, der befindes paa visse Tider driver derhen i stoor Mængde. I hvad Aar Grundvolden til denne Stad er lagt, dertil sættes ingen viss Tid; som endeel vilde det skulde være skeet Aar 3320, andre 3580, og endnu andre 3630, hvoraf sluttes, at den maae have taget sin Begyndelse imellem de Aar 3320 og 3630; og skalden, efter Adami Bremensis Vidnesbyrd, have overgaaet i Størrelse de andre Byer i Danmark. Assessor Holberg udi hans Histories 1ste Tome pag. 628. har anmærket, at mand har kundet tælle udi Byen paa engang at have været 27 Kloster-Kirker. Cathedral-Kirken er den fornemste, som og alleene bær endnu Kiende-Tegn af den gamle Byens Herlighed. Harald Blaatand har allerførst opbyggt den samme af Træ, og belagt den med Navn af Hellig Trefoldigheds Kirke, hvilket skal være skeet Aar 980. Aar 1084, i Canuti IV. med

Silnavn Sancti Regiarings Tid, lod
 Svener Norvegus, Biskop til Roskild, op-
 bygge den samme prægtigere, og efter
 Pave Lucius kaldede den Lucii Kirke,
 mens den brændte af 1282 under Kong
 Eric VI. Derefter begyndte mand Aar
 1283 at opbygge den paa nye, og paa
 det Bygningen maatte have en desto be-
 dre Fremgang, deelede 10 Biskopper i
 samme Aar Aflads-Breve ud, hvori de
 lovede alle Syndernes Forladelse til dem,
 som enten vilde komme Bygnings-Ver-
 ket til Hielp med Penge, eller og besøge
 Kirken paa Mariæ Fester. Siden den
 Tid er Kirken ved adskillige overgangne
 Ildbrande stærk bleven medtaget, og
 har meeget mistet af sin forrige Skøn-
 hed, uagtet den strax igien er bleven
 opbyggt, og i Særdeleshed af høysalig
 Kong Christian den 4de 1635 ziiret med
 2 Taarne. Udi Kirken fortjener meest
 at sees Choret, som ellers kaldes Sacel-
 lum Haralds, og har 3de Hvelninger;
 udi den første af hvilke stod tilforn et Al-
 ter udziiret med de 12 Apostlers Bille-
 der, hvilke vare hver saa store som et
 3 Aarig Barn, og af lutter Guld, disse
 har

har Ericus Pomeranus taget med sig, der
 hand revste ud af Danmark. Iblant de
 i Staden vaarne Capeller forekommer
 først de 3 Kongers Capeller, som Kong
 Christian den 1ste Aar 1464 lod bygge
 og derudi oprette 3 Altare; herved an-
 mærkes, at i samme Capell ligger Kong
 Christophorus Bavarus og hans Ges-
 mahlinde, Christianus I. og hans Ges-
 mahlinde, Christianus III. og Frid. II.
 begravne. Paa Dronning Sophia, som
 døde 1631 i sit 74 Aar, hendes Grav,
 staar iblant andet: Trew ist wildpret,
 aber Gott verläßt die Seinen nicht. I-
 blant de øvrige Capeller, saasom Lau-
 rentii, Jomfrue Mariæ, Sigfredi, Bir-
 gitæ er Christiani IV Capell, som af an-
 dre kaldes Catharinæ Dotts-Capell det
 mærkværdigste, udi hvilket iblant an-
 dre ogsaa ligger begravenden af sin Lær-
 dom noksømt bekiendte Saxo Grammati-
 cus, som var Provst til Roskild. Om
 Roskilder-Capitul mældes dette, at dets
 Officiales vare Decanus, Præpositus,
 Archidiaconus, Cantor, Succentor, Ca-
 nonicus, Vicarii, Sacristæ, Theologiæ
 Doctores, hvis Navne D. Resenius an-

tegner. Dette Capituls Love bleve aarlig og saa ofte oplæste, som en Prælat eller Canonicus udvaldtes; og vare samme Love 37 i Tallet, men bleve siden formeerede med XII Legibus secundariis, hvilke alle bemeldte Hr. D. Resenius ligeledes anfører. I forrige Tider mæledes i Roskilde at have vaaren 3 Fattig-Huuse, hvorudi ogsaa fattige Skole-Børn fik deres Underholdning, om hvilke 3 Fattig-Huuse Fridericus II. udstædede Aar 1520 en saadan Befaling, at de skulde legges tilsammen og gjøres til et Huus, hvilket skulde føre Navn af Duebrødre-Huus, og nyde de dertil leggende riige Indkomster. (videre hernæst)

Tydsland.

Halle.

Joh. Justinus Gebauer har foretaget sig i Følge af sit i Begyndelsen af dette Aar givne Løfte, at stille for Lyset Morten Luthers Forklaring over Mosi første Bog, tilligemed en rigtig Inddeeling, foran satte Indhold og fuldstændige Register; Directionen herved skal føres af Hr. Kirke-Raad Walchs; og vil
mand

mand bemøye sig, med Flid at confere-
re Texten med de første Editioner, saa
og forskaffe altsammen correct. Skrif-
tet bliver 17 Alph. in 4to. stærk, og i 2de
Bind. Papiret bliver smukt og Pri-
sen 2 Rdlr.

Berlin.

Hos Joh. Andr. Rüdigers er at be-
komme: D. Joh. Henr. Pott, Chem. &
Med. Prof. S. S. Pruss. Sodal. Exercitatio-
nes chymicæ, de sulphuribus metallo-
rum, de auri pigmento, de solutione cor-
porum particulari, de terra foliata tar-
tari, de acido vitrioli vinoso, sparsim
hactenus editæ, jam vero collectæ, resti-
tutæ, a mendis repurgatæ, variisq; no-
tis, experimentis, & discussionibus, ab
auctore adauctæ, illustratæ. 4. 1 Alph.
6 Ark.

Samme Steds har Ambr. Haude for-
lagt: Sermons sur le mystere de la nais-
sance de J. C. prononcé le premier & le
2d jour de Noel 1737. en presence de Sa
Maj. le Roi de Prusse, par Mr. Reinbek,
Conseiller du Grand Consistoire, Prevot
& Insp. de l'eglise de St. Pierre; impri-
mez par ordre de Sa Majesté, traduits par

un Anonyme & par Messrs. J. Fomey & J. Perard, Ministres de l'Eglise Françoise, dediez à Mr. Joach. Lange, D. & Prof. en Th. à Halle. 8. 9 Ark.

Nürnberg.

Hr. Joh. Jac. Moser, Director ved Universitetet an det Oder, og Prof. Juris Primarius, har for nogen Tid udgivet den første Deel af sin Tydske Staats-Ret in 4to. 3 Alph. og 2 Ark stærk. Herudi har Auctor med Flid udeladt det, som var fornøden at vide om den Tydske Staats-Ret-Læres Natur, dens Nødvendighed, Nytte og andre derhen hørende Lærdomme, eftersom mand tilforn havde bekommet tilstrækkelig Underrætning derom af hans Præcognitis Juris Germanici publici generalissimis, som 1731 ere udkomne. Det gandske Bærf er paa den nyttigste Maade indrettet, og derfor mange Ting kortelig eller intet ommeldte, hvor andre vidtløftig har opholdet sig ved, dog derimod mange Ting formedelst deres Vigtighed omstændelig afhandlede. Acta publica ere herudi flittigen anvendte, og hvor det har vaaren mueligt, Ord fra Ord ind

indfordte, estetsom det skulde være et
 Verk for de, der have at giøre med
 Staats-Handeler. I denne første Bog
 ere ellers følgende Materier at treffe. 1)
 om de Bøger, hvor i handles om de til
 den Tydske Staats = Ret henhørende
 Skrifter. 2) om Forfatterens større
 eller mindre Introductioner til den sam-
 me. 3) om Kilderne til den Tydske
 Staats = Rettes Lære. 4) om det Tydske
 Riges freyne Grund = Love. 5) om den
 gyldne Bulle. 6) om Land = Freden. 7)
 Religions Fred. 8) Executions Ord-
 ning. 9) Cammer = Rets Ordning. 10)
 Rigs = Hoff = Raads Ordning. 11) om de
 yngste Keyserl. Wahl = Capitulationer.
 12) om det Tydske Riges indvortes Con-
 ventrioner. 13) om Chur = Førsternes For-
 eening. 14) om det Burgundiske For-
 drag. 15) om det Tydske Riges Fordra-
 ge med fremmede Staater i Alminded-
 lighed. 16) om det Fordrag imellem
 Keyser Otto den 1ste og Pave Leo den
 VIII. 17) imellem Henric V. og Calix-
 tum II. 18) imellem Frideric III. og Ni-
 colaum V. 19) om den Westphaliske
 Freds = Slutning, og besynderlig den Des-

nabrügiske. 20) om den Mynsterffe. 21) om den Nimwegiske og Ryswickke Fred.

Nederlandene.

Utrecht.

Slutningen af le Spectacle de la nature.

De 2de sidste Dialogi af den første Tome i dette Verk angaaer Planterne alleene, om hvilken Materie ogsaa tracteres i de 2de Deele af den II. Tome; Elsev har Publicum en med saadan Begjærlighed imodtaget denne sidste Tome som den første, maae skee fordi Auctor har for vidt indladet sig i Materien, og gaaet fra sin forelagde Plan; Det er og vist, at Auctor, i steden for at holde sig alleene til Naturens Producter, har paataget sig at beskrive i denne 2den Tome Naturens mange Virkninger, hvillken derfor meriterede meere at kaldes Spectacle de l'art end Spectacle de la nature. Mand finder iblant andet herudi en ordinaire og en stor Vin-Presses Beskrivelse og Gestalt; saa beskrives og her i en Mølle og Presse, til at udpresse Æbles Most

Most eller Saften af suure Druer, saas
 vel i henseende til deres Bruug, som Fi-
 gur; Iligemaade raisonneres for vidt-
 løftigt om at plante og dyrke Biin-Bier-
 ge; at mand ey skal tale om, det mand
 har meldet om mange Ting, som ere til-
 forn temmelig bekiendte, saasom: at
 brygge Øll, at tillave Cedro, Mød, Pon-
 che, Brændeviin, Caffée og Chocolate.
 Ligeledes har Auctor ved Blanternes Af-
 handling intet mældet noget uden hvad
 som tilforn er bekiendt; Thi enhver veed
 nok at sige af de Frugter Jordbær, Kirse-
 bær, Blommer etc. item iblant Mad-
 Urter af Raal, Spinad, Lactuker &c.
 efterdi saadant snart daglig serveres paa
 de fleestes Borde, hvilket altsammen dog
 vidtløftig i den 2den Tome beskrives;
 at mand og ej vil nævne de Digressioner,
 som forekommer udi den Dialogue ont
 Skove, hvor Auctor poufferer det tem-
 melig vidt; Ligesaa havde mand vel kun-
 det undvære den Samtale om Afgrøden
 og alt hvad Indhøstningen vedkommer;
 dog maae dette til Forfatterens Berøms-
 melse siges, at hand over alt fører en le-
 vende og natuurlig Stil. Saa vidt
 har

har mand nu holdt fornøden at meddeele Læseren, og tvivles ikke paa, at jo af det anførte en temmelig Idée om Skriftet kunde formeres. Auctor har ellers lovet en 3die Tome i fremtiden, som mand haaber at blive ligesaa fornøvelig, som den første, og en skal manquere derom en fuldkommen Efterretning at give.

Frankerige.

Paris

Hos Boghandleren Huart er i forrige Aar oplagt: Eloge historique de Mfr. Coustou, l'ainé, sculpteur ordinaire du Roi, & Recteur de l'Academie royale de peinture & sculpture, auquel on a joint des descriptions raisonnées, de quelques ouvrages de peinture & sculpture.

Italien.

Benedig

Liebhaverne af den Horatianske Poësie fandt mand her ved give den angennemte Efterretning, at samme Poëtes Verck de Arte Poëtica, nyelig er bleven oversat i det Talske Sprog paa Riim, under Titul:

tul: L'arte Poëtica di Orazio, tradotto dal Dottore Francesco Borganelli, in Venezia 1738, appresso A. Bartoli, in 8vo. Oversætteren skal ikke drive Digte-Konsten anderledes end som et Neben-Beskæft ved hans ledige Timer; og dog viser nærværende Arbejde en meere end middelmådig Styrke derudi; Og vil mand til en Probe anføre den Horatii Sted,
Sumite materiam vestris, qvi, scribitis, æ-
quam

Viribus - - - -

hvilke Hr. Borganelli oversætter saaledes:
Voi che versi scrivete, equal pigliate
Materia a vostre forze! e poi qual pondo
Suffrir puo il dorso, o no, ben ben pensate
Non mancherà giammai stile facondo
A chi sceglie un acconcio a lui soggetto
Ed un ordine avrà chiaro e giocondo.

De Anmerkninger, Oversætteren undertiden har sat hos in margine, ere smukke og udvalde; Til Ex. herpaa kand tiene det, som hand erindrer om Chærii En- deligt, om hvilken Horat. i sin arte Poët. v. 357. skriver:

Quem bis terq; bonum cum risu miror
& idem

Indignor - - - - -

D. e. Over hvilken, naar hand skriver 2 eller 3 gode Vers efter hinanden, Jeg plejer at lee og tilligemed fortørnes. Om denne fortæller Oversætteren, at Alexander den Store (hvis Bedrifter hand havde paataget sig at beskrive) havde givet ham for et hvert got Vers, hand forfærdigede, en Guld-Mynt, men for hvert slet et stærkt Drefigen; hvorefter fore mand og vilde sige, at den gode Poët endelig er død af de mange Drefigener.

Verona.

Imod Burnets Meening, at Saliges Lyksalighed først skulde begynde ved Legemets Opstandelse, har Bibliothecarius i Verona Hr. Muratori udgivet et Verk, hvorudi hand viser, at hans Contrapartes Lære strider imod Kirke-Fædrenes saavel som Skriftens og den sunde Fornuftes Sigende; Titulen deraf lyder saa: De Paradiso Regniq; cœlestis Gloria, non expectata corporum resurrectione, justis à Deo collata, adversus Thomæ Burneti, Britanni librum de statu mortuorum. Auct. Lud. Ant. Muratorio.

Søye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

42.

Den 16 Octobr. 1738.

DANMÆRKA.

Notification om Danske curieuse
Sager. No. 337.

Sver Salig Arnas Magnussön, forhen
ved vores Academie her i Kiøben-
havn en berømmelig Professor, har
mand for nyligen seet et Latinsk Vers
til hans Ære skrevet, som vi, baade til
Islændernes og de Danske Lærdes For-
nøjelse, i vore lærde Tidender vil give
Sted, da det lyder saaledes;

Et

AR-

ARNAS MAGNÆUS, *Vir Magnus*, lumina clausit!

*Magnus erat Danis. Major erat Patriæ.
Islandos Cives Islandus semper amavit,
Islandi caussas, cur celebretur, habent.*

MAGNÆUS quæcunq; dedit, vel scripserat olim,

Islandi & Dani Magna fuisse sciunt.

Dotavit *Danos*. Patriam celebravit. Utrumq;

MAGNÆUM *Magnum* fecerat esse *Virum.*

In honorem b. *Magnei* Islandi,
hæc disticha scripsit

Leirskovix d. 4 Octobr. 1738.

ALBERTUS THURA, Danus.

Kiøbenhavn.

Continuation af det Danske Bibliothekve.

Belangende de Clostere, som mand i Bavedommets Tid havde i Roskild, da mælder Resenius, at S. Claræ Dominici Closter, stiftet 1526 af Ingardis, Greve Conradi de Regnstein Enke-Grue, var det merkværdigste. Dette Closter blev holdt saa helligt, at ingen uden Baveus eller hans

hans Fuldmægtiges Tilladelse torde gaae ind deri, hvorføre og Dronning Ingeborg maatte have Forlov af Cardinal Matthia Aar 1301, før hun torde begive sig derhen; og blev det hende tilstædet ikkun 3 gange hvert Aar, med ti ærbare Fruer at besøge Closterets Nonner, hvilke alleene det var tilladt, naar end det gandske Land var Bandsat, at høre Guds Ord, og annamme Sacramentet, naar de ikkun lukkede Dørene til, lode Klokkers Lyd en høre, og havde ingen Fællesskab med de Bandsatte. Dernæst anfører Resenius adskillige almindelige Efterretninger om Munkerne og andre Bavelige Handeler, og iblant andet dette om Syndernes Absolution, at Pave Nicolaus III. tilgav alle den 4de Deel af deres Synder, som efter deres Død bleve indklædte de Minoriters Orden, og begravne i disses Kirker, hvilket Clemens IV. og Urbanus V. have confirmeret. Det Øvrige, som om Staden Roschild anføres, betræffer dens Baaben, (som er en dobbelt Ørn,) de private Huuse, Staddens Brønde, Øvrigheds Personer og de Mynter, som fordum sammestæds ere

prægede; iblant disse anføres 2 Mynter,
 paa den eene af hvilke sees en Biskops
 Stav imellem 2de Bogstaver N. og J. og
 en Crone, og meenes, at Nicolaus Jacobi,
 som har vaaren den 27 Biskop i Roschild,
 har ladet slaae den samme; Paa den an-
 den staaer ogsaa præget en Bispe-Stav
 og en Nøgel imellem 2de Bogstaver J.
 og A. saavel som 4 Sværd, som ligge
 Raars-vis over hinanden, med de Bog-
 staver O. Rex, d. e. Olaus Rex, og holder
 mand for, at denne Mynt er slaget af
 Johanne Andrea den 29 Biskop i Roschild.
 Om det kald Undlöse, (som tilforn og er
 ommældt) anfører Auctores iblant an-
 det dette, at mand Nar 1656 den 21 Maji
 paa et mager Stykke Jord sammestæds
 fandt et Stykke Rav, som var meget rees-
 nere end den Breussiske, saaog større end
 den gemeentlig findes, nemlig 2 Fod lang,
 halvanden Fod breed, og snart lige saa
 tyk. Det mældes og, at Kirken i Und-
 löse er bleven meddeelt 10 Aflads-Breve.
 Det ældste blev givet 1357. og det sidste
 1492. Til en Brøve paa, hvorledes
 disse Aflads-Breve har vaaren indrettes-
 de, indrykkes det 3die af bemeldte 10 In-
 dul-

dulgentzer, som 1377 i Dronning Margareta's Tid er udfærdiget; og lyder det saaledes Ord fra Ord:

Universis Christi fidelibus, ad quorum notitiam præsentis literæ pervenerint, Nicolaus Dei gratia Archiepiscopus Lundensis Sveciæ Primas Johannes Ripensis, Olavus Arufiensis, Jacobus Wibergensis, Nicolaus Roschildensis, Sveno Burglandensis & Waldemarus Othoniensis eadem gratia Ecclesiarum Episcopi, salutem in omnium Salvatore. Cupientes, Christi fideles ad Charitatis subsidia sacris ædibus impendenda, spiritualibus stipendiis, videlicet, indulgentiis & remissionibus devotius excitare: omnibus vere pœnitentibus & Confessis, qui Ecclesiam beati Laurentii in Undlöse Roschildensis Dioecesis, causa devotionis aut orationis visitaverint, & qui in singulis festivitatibus anni, & in Festo dedicationis ejusdem Ecclesiæ, ibidem vesperis, matutinis Missis, Prædicationibus, aut aliis divinis officiis cum devotione interfuerint, & qui cimiterium ejusdem, pro animabus fidelium ibi & ubiq; in Christo quiescentium, Deum pie exorando

circumiverint, & qui ad fabricam ipsius Ecclesiæ, aut ornamenta ejus melioranda, calices, libros, terras, possessiones, vestimenta, luminaria, aut alia quæcunque donaria pie dederint vel legaverint, vel dari vel legari procuraverint: & qui corpus Dominicum vel oleum sacrum, dum infirmis portantur & reportantur, secuti fuerint, & qui sepulturis mortuorum cum devotis orationibus ibidem interfuerint, & qui pro nostro, nostrocumque Ecclesiarum statu salubri, regniq; Daniæ Statu pacifico Deum pie exoraverint, & qui ante imaginem Crucifixi flexis genibus quinque Pater noster, & totidem Ave Maria, ob honorem quinque vulnerum Christi, devotè dixerint; quoties præmissa vel præmissorum aliquid devote adimpleverint, toties eis quadraginta dierum indulgentias singuli nostrum auctoritate Dei Patris omnipotentis & Beatorum Apostolorum ejus Petri & Pauli de injunctis eis pœnitentiis, misericorditer in Domino relaxamus. In cujus rei testimonium Sigilla nostra sunt appensa. Datum Nyborg anno Domini M. CCC. LXXVII. Octava Apostolorum Petri & Pauli. (Bidere hernæst.)

Indiskland.

Hamborg

Sal. Fabricii lærde Sviger-Søn Hr. Hermann Samuel Reimarus, Professor ved denne Stads Gymnasium, er nu virksom i Begreb at levere Publico den længe forventede nye Edition af Dione Cassio, hvorpaa den Sal. Fabr. fra mange Aar af har arbejdet; og tænker Auctor at give samme Udgift et besynderligt Anseende ved de ham fra Rom belovede varias lectiones af 2de i Vaticanen sig befindende gamle Codices, hvorom Hr. Nic. Carminius Falco i sit Skrift om Dione har nældet.

Wolffenbüttel.

Udi J. Christ. Meisners Forlag er af Hr. J. Georg. Pertschens, Jeti, udgivet et Forsøg til en Kirke-Historie, for saa vidt den samme Land ansees som en Indledning til den Geistlige Jurisprudence; Dette Forsøg indeholder det 3 Sec. og er 43½ Alph. stærk. Forfatteren har og her tilige handlet om den Christen Kirkes Tilstand i Almindelighed, om de Tidens berømte Mænd og Lærere, om Synodorum visse Tider og Steder, om Fest-og Bedes

Dager, om Guds Tjeneste, Daaben, Kiærligheds Maaltider, den hellige Nadvere og Bigten, Bandsættelse, Kirkes Ret og Concilier, Kiætterier, Forfølgelser, de Christnes Egte- og Huus- Stand, de Syges og Døendes Forsorg, Jødernes og Hedningenes Tilstand. Det 4de Seculi Beskrivelse vil indtage ligesaa meget Rum, som de hidindtil havde Secula; men siden kand vel 2 og 3 Secula rummes i et Baand, og kommer 16, 17 og 18 Secula til at udgiøre ohngefehr 100 Ark, saa at mand følgerig har endnu 7 til 8 saadanne Deele at forvente, hvorudi udførlig forklares Reformations-Historien, det Trident. Conc., og hvad som ved Freds-Slutningen og i Rigets Love er fastsat.

Bremen

Joh. Lorentz Mosheim har oversat i Tydsk den skienne Bog, som Abbeden til St. Leopold i Nancy, Hr. Augustin Calmet udgav 1707 i Paris paa Fransøst, forsynet den samme med en smul Fortale, og ladet den trykke her under denne Opskrift: Biblische Untersuchungen, oder Abhandlungen verschiedener wich-

wichtiger Stücker, die zum Verstande der Heil. Schrift dienen. Det heele Værk bestaaer af 8te Undersøgninger, og handler: om det første Tungemaal og dets Forvirring ved Babel, af hvad Materie de Gamles Bøger bestode af, og hvorledes de saae ud, saaaog om de adskillige Skrive-Maader; om det Land Ophir; om Omstaaelsens Oprindelse; om de prægede Mynters Alder; om de Ægypters, Grækers, Romeres og Hebræers Chronologie, Aar, Maaneder, Dage og Timer. At Hr. Abbeden er Romersk-Catholisk det mældes i Forvejen; saasom Skriftet handler om Sager, der løber ind i Religionen. Den Romerske Kirke er i mange Stykker adskildt fra den Evangelisk-Lutheriske, og den har tilligemed den Hell. Skrift u-tallige af Mennesken opfundne Lærdomme. Derimod vide vi af intet at sige uden Bibelen; De Romersk-Catholiske Forklaringer og vores over Skriften ere i de færreste Stykker hinanden liige. Denne saa stoore Forskiel (som maaeskee vil vare saa længe Verden staaer, og efter Anseende, endnu stedste blive større) vil uden Tvivl sætte il-

ke faae i Forundring, at en Romersk=Catholisk Bog af en Protestant og paa et Protestantisk Stæd oversættes og udgives; mens saadan Forundring vil snart ophøre, naar mand kommer til at læse Skriftet, hvori adskillige Stæder findes saa gode Protestantiske Tanker, at den Romerske Stoels Tilhængere maae have stor Mishag til det. Det øvrige Romersk=Catholiske, som løber ind imellem, ved Læsningen, kand enhver nogenledes fornøftig Læser, som ey just er nogen særdeels lærd Person, gandske læt see og forståae. Forfatterens store Belæsenhed og Flid ere to Ting, som maae beundres.

Merseburg

I Anledning af en holdende Oration, forfærdigede denne Stads Rector for nogen Tid et Programma, hvis Opkrift var: Decem sapientes ex ultima antiquitate reduces in Gymnasio Merseb. &c. declamatiunculis commendandos indicat & ad benevolam auscultationem invitat Johannes Salomo Henke R. quædam de ingenii philosophici & intellectus systematici miseria præfatus. Auctor

Etor havde for nogle Aar siden labet holdt en Oration om de 7 Biise af Grækenland, og nu har det behaget ham, at tage de 10 første og ældste Biise, nemlig: Adam, Seth, Enoch, Noah, Abraham, Melchisedech, Jacob, Joseph, Hiob og Moses til sit Object. Udi Programmate selv handles, som Titulen udviiser, om den Philosophiske og Systematiske Forstands Beskaffenhed, hvilken sidste Auctor erindrer, en at kunde kende alle Ting i guddommelige og naturlige Sager, mens at mange Ting er den samme forborgne, og at Tingene følgerlig, eftersom de saaledes i hinanden ere indviklede, ikke tillader noget Systematis Forfærdigelse? Fremdeles at formedelst Ingenii Philosophici adskillige Beskaffenhed maatte nødvendig indrættes mange slags Systemata, og at det altsaa maatte see slet ud med Ingenio Philosophico og Intellectu Systematico; ja hand gaaer saa vidt, at hand siger, det mand haver ingen anden Nytte af Systematibus, end at mand derved vel gjør skarpsindigere Philosophos, mens

stem

flommere Menneſter &c. Men mand
 ſeer ikke, af hvad Aarsage Auctor har
 vaaren bevæget, til at desrecommen-
 dere Systemata. De ſom anſee Sagen
 med andre Synne, vil maaeſtee ſige, For-
 fatteren havde giordt bedre, om hand
 havde berømt det eene, mens ikke derfor
 re laſtet det andet, beſynderlig ſom det
 gierne vel kand beſtaaе med det førſte.
 Hvad Forfatteren holder for om de yng-
 re Philoſophi. Arbejde, giver hand ty-
 delig tilkiende paa adſkillige Stæder,
 ſaaſom iblant andre paa et Sted ſaaledes:
 Et quid eſt tandem ille intellectus
 ſyſtematicus, qvem magni noſtri ſeculi
 Philoſophi tantopere urgent atq; jacti-
 tant, ne minorum gentium philoſophi
 eſſe videantur? videntur mihi in cere-
 bro & aere inſanam ſubſtructionum mo-
 lem ædificare, quæ quò altius exſurgit,
 tandem in turrim Babylonicam degenerat,
 in cujus Summitate inter archite-
 ctos, ut ſenſuum ita lingvarum confu-
 ſio oritur. Dog det vil og være nødigt,
 at anfere de Ord, hvorudi Auctor aab-
 ner ſin Meening om et Systematis Brug,
 og hvad hand egentlig derved forſtaaer.

Hoc

Hoc non ita a quoquam accipi velim, scriber hand, quasi Systematum omnem planè usum rejiciam, qui in eo maxime consistit, ut experiamur, quid curiosi architecta & ludibunda nostra ratio in excitando opinionum, sententiarum, inventionum, conjecturarum, artis ingeniiqve lusu concinno ædificio valeat, & quomodo semet ab inferioribus & singularibus ad *μετέωρα* & universalia elevare possit. Saadan er nu Forfatterens Meening herom; men de som hænge ved de Leibniziske Positiones, frygte slet ikke for, at nogen Forvirring i Tanker, og end mindre i Talen skulde komme af intellectu systematico, og af et Systemate, hvoraf Ordene, efter deres Sigende, have sin afmaalede og bestandige Betydning. De holde for, at et Systema er en Connexion af visse almindelige Sætninger og Grund-Sandsheder med deres Følger, og des Aarsage sige, at enhver Philosophus kand hasit eget Systema, ligesom et hvert Menneske har sit eget Hoved, sine egne Øyne og Øren: at ligesom Øyen og Øren

rætt

rætte sig i Synen og Høressen efter visse Regler, saaledes har og Forstanden sine Regler, hvorefter den samme rætter sig i Tingenes Kundskab, og at det derfor var det beste og fuldkomneste Systema, hvorudi af almindelige Sætninger og Grund = Sandheder, andre Sætninger og Sandheder saaledes deriveredes og sammenføyedes, som det eene hænger af det andet udi Kundskaben, og som det best stemmer overeens med de Regler, hvorefter Forstanden rætter sig. Naar nu nogen antager saadant Systema, da maage hand ikke gjøre det saaledes, som naar en isører sig en andens Klæder, som Skrædderen ey har syet til hans Krop, og som ikke passer Legemet; mens hand maage gjøre sig selv et Systema eller forfærdige sig selv en Klædning efter de Regler, efter det Forhold, og den Proportion, den anden har angivet, eller i agt taget. Herved kunde det da ikke feyle, at et saadant Systema jo nøye stemmede overeens med den andens, ligesom de Klæder, der ere forfærdigede af en Mester efter et

et Slags Regler og en Slags Mode, kommer i Henseende til Deelenes Forhold og Proportion overeens med hinanden, og dog haver dette u-agtet enhver sin Klædning. Hvad nu denne ventilerede Sags Decision angaaer, da overlades den til Læserens eget Paaskjønne.

Nürnberg

Mand haver her trykt: Gründliche Abhandlung von denen Teutschen Reichs = Tagen überhaupt, und dem noch fürwährenden zu Regenspurg ins besondere aus dem Teutschen Staats = Reichs, Reichstags = Handlungen, und gegenwärtiger Observantz hergeleitet und entworffen von Johann Carl König der Rechten D. Det gandske Værk udgjør 2 Bind. Dette er det første, paa hvilket det andet snart skal følge. Det første Bind er inddeelt i tvende Deele, og handles i begge om de Tydske Rigs = Forsamlinger i Almindelighed, og om de nærværende til Regenspurg. Forfatteren viser udførlig hvad der skeer for Rigs = Dagens Aabning. Her forebringes og besvares det vigtige Spørgsmaal, hvad en Staats Hoved = Hensigter

ter ere, og paa hvad Maade de kand opnaae deres Maal? Saadanne Hensigter bestaaer i de 3de efterfølgende: Conservation, Belfærdt og Tiltagelse. Dernæst kommer Forfatteren til det Tydske Riges Indrætning og Bestaaffenhed; Her kand det ikke nægtes, at i hvor nye Reglerne sættes, de samme dog, formedelst de mange Exceptioner bliver temmelig usynbar; Puffendorff har og allerede i sin Tid seet det og talt Sandhed. Siden handles om Rigs=Dagens Deliberationer og Rigs= Slutningens Overantvordelse til Deres Keyserl. Majestæt, iligemaade om Rigs= Afsteeds Affkasselse, og Publication; fremdeeles om den høyst-anseelige Keyserl. Principal-Commission, og den under samme værende Ceremonial-Differentz; om det Chur= Førstelige Rigs= Collegio; om Rigs= Førsternes Raad, om de frie Rigs= Stæders Raads= Collegio; om samtlige Rigs= Collegiernes Re- og Correlation; iligemaade om Rigs= Stædens Voto decisivo, og endelig om Legations-Secretairer og Legations-Cancellister.

Søye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

43.

Den 23 Octobr. 1738.

DANNEMARK.

Til Svar paa den af Alethophilo for
nogen Tid siden under No. 21. af disse
Tidender fremsendte Prøve af et Brev,
bestaaende af enkelte Stavelser, er føl-
gende indsendt, med Begiæring, at
det maatte faae Plads udi
disse Blade.

Anonymus ad Alethophilum.

Min Ven!

Jeg som har stor Lyst til det Sprog
som du og jeg er fød i, og lært op i
Uu fra

fra vor Barns-Blee, det Sprog, som er
 Dansk og Norsk, det Sprog som har slet
 Smag hos Folk, som boer langt fra vort
 Land, det Sprog som i sig selv har en
 rigtig Kraft og rar Zuur frem for hvert et
 Sprog, som blir nævnt, læst og lært af
 dem, der har Lyst til Frugt af Konst og
 til et vel lærd Sind i en høj Grad. Det
 er mig ret kjær og jeg er re: glad ved,
 at du selv saa snart blev frisk, i det du
 da af et friskt Mood skrev med en frisk
 Haand og Pen, og gav mig saa rart et
 Brev, som i sin Stil ej før er seet, ej tænkt,
 ej læst, ej trykt, og saa ej før bragt for Lyst
 til hver Mand's Lyst, og hver lærd Mand's
 Syn og Dom: Jeg gir dig den Roes
 som du vel har tient; thi du har brudt
 en ny Jis, du har brugt en skøn Stil,
 du har nu ført det frem i vort Sprog,
 som ej et Sprog, ja trods hvert Sprog,
 som har sit Navn og sin Art for sig selv,
 og som blir læst, lært, nævnt, ja paa ald
 vor Jords Kredz kiendt, kand tee frem i
 en saa net og ej før hørt Skik, som dit
 Brev er. Det var Synd om du ej fik
 af mig og hver Mand, som er fød i vort
 Land, og har Lyst til sit Sprog, den Tak
 og

og Roos som dig med ald Rett bør;
 Men maa jeg slaae lidt paa en Streng,
 hvis Navn er sand og hvis Lyd er reen, da
 seer jeg ej vel, hvor min Ven, som har til
 gavn lært sin een mahl een, har Trang
 til at slaa to gang to og tre gang tre paa
 een Streng, i saa riigt Sprog, hvor der
 er Ord nok at faa til Blad paa Blad i
 det Slags af Skrift, som ej Græsk, ej
 Spansk, ej Fransk, ej Tydsk, ja ej et Folk
 blant alt Folk, som har lært Sprog, skal
 faa ført frem i sit Sprog; Men jeg er
 fuld af Frygt, at om en grof Maul, som
 seer dit Brev og dog ej er din Ven, skal,
 fuld af Harm og Had, see til, at hand kand
 slaa dig din Roos af, om det stodd i hans
 Magt, og spye sliig Gift af sin Mund:
 (Hvad er dog Dansk Sprog heel armt,
 som kun er riigt paa de Ord, som blir
 nævnt mest kort blant alt det som blir
 talt? Er da ej vort Sprog som vi vort
 Land er fed i, Tydsk, Spansk o. s. f., at
 see en som det der er meer riigt, klart, næt,
 høyt og skönt, i det vort Sprog blant
 os blir talt med et lanat Lyd, af et romt
 Brøst, med en bred Mund, med en lang
 Svands, ja blir bragt frem i Ven, i Riim,

i Vers, i Sang og Klang med meer end
 een Lyd i hvert Ord?) Men mod alt
 det, som her blir sagt mod vort Sprogs
 Noos, staar mit Svar, som er meer sandt,
 end dends, som saa slet har talt og dømt;
 thi tag langt og kort, tag rumt og bredt,
 tag høyt og lavt, tag Vers og Rüm, jeg
 har nok af alt, du har lidt af hvert, og dit
 Rüm er nu ret som det er, og blir ej saa
 reent som i Dansk Sprog. Var kun
 hver lærd Mand i vort Land, saa kær,
 ja saa stærk for vort Sprogs Tary og
 Ztir, som hand vel var i Kraft til at faa
 dets Noos bragt meer og meer frem,
 jeg tror vist det fik snart saa høyt et
 Sving, som den tro Mand (Læs Ham)
 har søgt med ald sin Flid at faa det til, da
 det i sig selv er det heel vel værd; Thi Hand
 i vor Tid, har, saa i Vers, saa i Skiemt,
 saa i det som hør til Sæd og Skik, til Lov
 og Ret, til at see klart og dybt ind i alt det,
 som er skeed før vor Tid og i vor Tid i
 hvert Land, sær i vort Land, bragt det
 for Lys, som i vort Sprog ej før er
 skeed: Jeg giir min Kys paa hans Mund
 og Haand, thi hand er ej end lagt hen i
 sit Støv, hand har sin Løn i sin Stand,
 og

og hand faar vel meer Fryd og Frugt i sin
 Tiid for et stort og svart Brev hand har
 gjort i vor Tiid. Sid det gaa ham vel!
 Og du min Ven, om jeg ej tar feil, og om
 du er ret kiendt af mig, da har du gjort
 det, ja gjør det den Dag i Dag er, at om
 Htin har sagt: Dansk Sprog stat op!
 saa har du ej sagt: Dansk Sprog falt ned;
 thi hvert lærd Skrift, som gaar fra din
 Haand, slaar Som, og det hvast, mod
 vort Sprogs Had, ja det var i sig selv en
 stor Skam, om slig Had mod os fik Magt,
 men du staar fast i dit Meed til det Maal,
 og giir vort Sprog ny Rygt, ny Held, ny
 Drift og Kraft, at hver Mand, som seer
 din Pen er vist din Ven, om hand ej bær
 Had til Dyd og det som lærd og smukt er;
 Men før jeg nu slaar mit Blæk af min
 Pen, slaar jeg ald Sorg af mit Sind,
 og er ret glad der ved, at det ved dig blir
 bragt saa vidt med vort Sprog, som med
 et Lys sat paa et høyt Stæd, at hver den
 som er i vort Huus (jeg meen i vort Land)
 seer din Drift, som er god og giir dig Lov,
 Roos og stoor Tak: Blandt dem er jeg
 Een, som er fød Norsk og har Elsk til
 mit Sprog, dog har lært meer end et

Sprog. Jeg seer med god Skiel og Sands, hvor dyrt, hvor lærd, hvor ritigt, hvor groft, hvor plumpt, hvor fint, hvor høyt i Agt, hvor stoort i Gavn det og det Sprog er: Dog blir vort Sprog høyt i Art blant alt det som stort er, var det kun saa høyt i Agt, som det er i Art. Til sidst! vær vis paa at hver Mand, hver som er i Mandes Vold, hver Mæe, hver Svend, hver Leeg og Lærd, gjør sig stor Lyst af at see dit Skrift, helst var det alt Dansk; Men jeg som har lært det Sprog din Ben er først sat til, er saa til mit Støv, som jeg nu er, med Mund og Tro, i Sind og Hu, en Ben af dig og af et saa godt Verk. Lev vel!

Tydskland.

Halle

I den Kengerische Boglade er at beeomme Friderici Hoffmanni Consiliarii Regis Intimi &c. opuscula pathologico-practica, seu dissertationes selectiores, antea diversis temporibus editæ, nunc revisæ & auctiores 4to. 3 Alph. 4 Art. Hvorudi indeholdes følgende Afhandlinger: 1) de atatis mutatione, morborum

rum causa, & remedio; 2) de salium morbosorum generatione in corpore humano; 3) de putredinis doctrina, ejusque amplissimo in Medicina usu; 4) de usu anatomes in praxi medica; 5) de morbis foetuum in utero; 6) de dentibus, eorumque morbis & cura; 7) de bile, medicina & veneno corporis; 8) de salubritate februm; 9) de situ erecto in morbis periculosis valde noxio; 10) de crifium natura, earumq; explicatione naturali; 11) de certo & rationali mortis in morbis præfagio; 12) de duodeno, multorum malorum causa; 13) de ignorata uteri structura, multorum in Medicina errorum fonte; 14) de morbis, certis regionibus & populis propriis; 15) de læsionibus externis, abortivis, venenis ac philtris; 16) de metallurgia morbifera; 17) de inflammatione ventriculi frequentissima; 18) de morbis hepatis ex anatomia deducendis; 19) de pulsuum natura, genuina differentia & usu in praxi; 20) de generatione mortis in morbis.

I samme Forlag er bleven færdig: P. Ovidii Nas. metamorphoseon Libri XV.

med Tydske Anmærkninger, hvorudi enkelte Ord og gandske Talmåader forklares, de vanskeligste Constructioner viises, Antiquiteter, Geographie og Mythologie kortelig expliceres, hvorved habes Latinske og Tydske Register. 1 Alph. 21 Ark.

Ligemaade findes sammestæds til Fiøbs Q. Horatii Flacci Poemata, med Heinii, Rappolti, Dacerii, Massoni, Tarteroni, Pierre Coste Historiske Anmærkninger, anden Gang udgivet af M. Caspar Gottschling, 8vo. 1 Alph. 13 Ark.

Endnu er i samme Boghandling at bekomme: Philosophia practica universalis, methodô scientifica pertractata, theoriam complectens, qua omnis actionum humanarum differentia, omnisq; juris ac obligationum omnium principia à priori demonstrantur, auctore Christiano Wolffio &c. P. I. 4to. 3½ Alph.

Jena.

I den Hartungiske Boghandling udkommer i disse Dage et Skrift under denne Titul: Kurze Fragen aus der Kirchen-Historie des Neuen Testaments, Nach

nach der Methode Hrn. Joh. Hübners, bis 1735. fortgesetzt, und mit einem vollständigen Register versehen. Dette Bænk befatter i sig den allernyeste Kirke-Historie, og giver tilligemed en fuldstændig Efterretning om det Grædske og Russiske Rige, saaaog indeholder derhos nu værende Pave Clementis XII. adskillige Cardinalers og mange andre Romersk-Catholske Læreres og Skribenters, og 17 berømte Reformeerte Skribenters og Læreres Levnet, hvorved er føyet en rigtig Fortegnelse paa alle deres Skrifter. Siden finder mand deri en fuldkommen Efterretning om Missions-Bænk til Tranquebar, om de nyeste Missions-Tildragelser, og om Wolfsske og andre Stridigheder. Tilligemed habes udi dette Skrift den Wertheimiske Bibels og adskillige andre Religions-Stridigheders Historie. Mand træffer og herudi Constitutions-Handelen i Frankrig, de Clærkiske Stridigheder og andre adskillige Efterretninger af den allernyeste Kirke-Historie. Bænk skal ellers være samlet med stor Møne; og har Auctor giordt det fuldstændigere der-

ved, at hand tilligemed har anfordt de
Skriventere, hvoraf Esterretningerne
ere tagne.

Züllichau.

Her er bleven trykt Corpus Juris Evangelicorum Ecclesiastici oder Sammlung Evangelisch=Lutherisch=und Reformirter Kirchen=Ordnungen, wie auch dergleichen Armen=Classical=Consistorial=Ehe=Gerichts=Gymnasien=Hochzeit=Hospital=Inspections=Leichen=Presbyterial=Schul=Superintendents=Tauf=Visitation=Universitets=Waisenhaus=und andere solche Ordnungen, nebst denen von dergleichen Dingen, oder auch von causis & delictis mixtis handelnden Edicten, General=Rescripten. Dette corpus J. E. E. er udfordt med Hr. Johan Jacob Mosers Kongel. Preussis. Geheimer R. Fortale, som viser nærværende Samlings Indhold. Saasom ellers herudi er samlet allehaande Forordninger af adskillige Tydske Lande, saa bliver dette Skrift især for et hvert Lands Indvæner, hvor disse Forordninger gielder, meget tienslig. En Pommer finder her sin Pommerste Kirke=Ordnung; og en Poma

Bommerst Prædikant, de Bommerste Agender. En Sachsen-Coburger ligeledes: sit Lands Kirke-Egteskabs-Sagers, og det Coburgiske Gymnasii Ordning. En Magdeburger sine Kirke-Ordinantzer af Aar 1652; den Magdeburgiske Stipendial-Ordinantz, og saa fremdeles. En Udenlandst kand ligeledes have Nytte af dette Skrift, i henseende til mange sig derudi befindende Ting om Kirke-og Skole-Sager.

Strasborg.

Mand saae for nogen Tid her udkomme et Skrift med Titul: Dissertatio medica sistens observationem rariorem de virgine ventriculum per 23 annos perforatum habente. Auctore Augusto Wencker Argentino. Anledning til nærværende Diff. gav en ung Pige paa 14 Aar, som begyndte at finde Smerte udi den venstre Hypochondrium, hvilken Smerte strækkede sig til Brystet paa samme Side; Aarsagen til samme Smerte var en Byld, der havde sat sig paa samme Sted. Mand aabnede Bylden, og ved Remediers Hielp fik den, saa vidt mand kunde mærke, aldeles tillægt, men Smerten

ten indfandt sig igien nogen Tid derefter, og saasom den Syge var occuperet med Land-Arbejde, skeede det, at Bylden en Dag ved en for stærk Bevægelse aabnede sig paa nye, og udgødde en stor Hob Røde med Blod meieret. Maden, som var udi Maben, og som den Syge havde taget til sig lidt tilforn, fulgte strax efter Materiens Udskod, men det forunderligste derved var at see deriblant Stykker Ribbeen gandske forgnavede. Den Syge forsømmede Skaden, og vilde en tillade nogen Doctor eller Chirurgus at komme sig til Hielp; da Maden imidlertid stedse gik ud igiennem Hullet, og Byldens Røde saavel som skarpe Humores saaledes aad sig ind i Ribbeenene, Maben og det aabne Sted, at Maden, der Hullet var bleven endnu større, gik i større Mængde og oftere der igiennem end tilforn; hvorover den Syge mistede sine Kræfter og maatte gaae til Sengs; men blev derhos saa graadig, at mand maatte give hende hvert Qvarteer at spise; og var Maden neppe synket need, før end hun fandt Smerte ved Mavens øvre Orificium, saa at mand strax maatte leg

legge hende need til Hvile, for at lade
 den nyligentagne Føde gaae ud igien=
 nem benævnte Aabning, hvilken og vir=
 kelig gik ud, førend den blev omstiftet
 til Chylum; hvilket da gav den Syge
 Lættelse. Men den overmaade store Ap=
 petit, som plagede hende meget, tvang
 hende til at tage strax igien Føde til sig;
 og var Maven i samme Tid, som mand
 læt kand slutte, meget sammenpresset.
 I saadan Tilstand forblev hun i 17 Uger,
 uden at Urinen eller andet søgte til sine
 rette Steder: En Omstændighed, som
 ved denne Person er at mærke, var den=
 ne, at hun uagtet sin Svaghed, trives=
 des vel og var feed. Den ommeldte Aab=
 ning var ellers i Begyndelsen 2 tver=
 Fingre stor, men siden blev meget mind=
 dre, og formærkede hun ved Madens Ud=
 gang smaa convulsive Bevægelser udi
 Indvolden. Nogle Aar efter den anden
 Bylde Udbrydende var samme Fruens
 timmer (som stedse trivedes vel) i Stand
 til at gjøre læt Arbejde, men siden blev
 hun magrere, Appetiten mindre, Maven
 meere libre, Fødderne mod Aftenen hov=
 ne, og sov mindre; saa snart hun havde
 spist

spiist til Middag, maatte mand presse
 Mavens Aabning vel tilsammen, saa
 fremt Maden en, som før er sagt, skulde
 flyde ud af Hullet. Saaledes haver
 sig nu den af Auctore anfordte Passa-
 ge, og kommer det alleene an paa at
 explicere Sagen, og at give Mechani-
 ske Aarsager dertil; hvilket og Hr. Wen-
 cker gjør et Forsøg paa; men førend
 det kommer dertil, holder hand for tien-
 ligt, at anføre adskillige Exempler af igi-
 giennemstufne, igiennemskudte etc. Ma-
 ver, hvortil hand ogsaa føjer mange Ex-
 empler af de ved skarpe Instrumenter
 aabnede Tarme; og citerer hand ved den
 sidste Post det som en Chirurgus gjorde
 ved en fattig Kone, der havde Brok:
 Samme Chirurgus toeg Konens Svage-
 hed for en Byld, og til den Ende appli-
 cerede paa Stedet Suppurantia, og som
 disse, det mand vel kand tænke, havde in-
 gen Effect, satte hand sig for at aabne Hæ-
 velsen med sin Lancette, skar og til Tar-
 men med, hvilken Operation satte Konen
 i saadan Stand, som man nu vil mælde.
 2 Deele af den Tarm Ileum faldt ud, hvor-
 af den største deel streg need til Knæerne og
 den

den mindste indtil vidt paa Laaret. Denne elendige Kone bandt da den største Portion til med et Baand, og hver gang de sædvanlige Evacuationer skulde ske, løste hun Baandet op, da Naturen der igiennem havde sin Gang; og levede hun saaledes med indbundne Tarms udi en Svine=Blære i mange Aar.

(Videre hernæst.)

Frankerige.

Paris

Iblant andre curiøse Bøger, som steds her have, er og for en temmelig Tid siden udkommen Meditationes Sinicæ, in quibus 1) consideratur lingvæ philosophicæ atq; universalis natura, qualis esse aut debeat, aut possit; 2) Lingva Sinarum Mandarinica, tum in hieroglyphis, tum in monosyllabis suis, ea mente inventa, ac talis esse ostenditur. Auctor. Steph. Fourmont, in Regio Francorum Collegio Arabicæ lingvæ Prof. fol. pagg. 152. Endskiøndt mange Lærde har laadet sig det Sinesiske Sprog være angeselegen, saa er dette dog et saa u-udtømmeligt Hav, at enhver som gaaer dertil,

al

altid kand øse noget nyt og angenehm
 deraf. Nærværende Auctors Hensigter
 strækker sig temmelig vidt; og handler
 hand i 17 Capitler om, hvorledes mand
 skal læse og forstaae Chinesisk, om de nyt-
 tige Dictionairer, og derhos viser Vejen
 at komme under vær med Hemmelighe-
 derne udi et Sprog, som er tieligere for
 en Philosopho end en Rhetorico og Ora-
 tori. Naar mand betænker de mange
 hieroglyphiske Tegne, hvormed den Chi-
 nesiske Skrift er opfyldt, da vil mand
 ey undre sig over, at Chinesernes Biblio-
 theker og Boglader indeholder en stor
 Mængde Bøger. Desuden kand og 70000
 og flere Characterer og 1600 enkel-
 staaede Ord, vidne om den store Forraad.

Italien.

Benedig

Hos Bartoli er udkommen den 2den
 Tome af Storia de' fatti occorsi nella
 guerra mossa dall' Imperatrice di tutta
 la Russia, Anna Iwanowna l' anno di no-
 stra salute 1636 alli Turchi e Tartari;
 contenente l'Imprese e la campagna dell'
 an, 1737. 12. p. 216.

Søye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

44.

Den 30 Octobr. 1738.

DANMÆRK.

Kjøbenhavn.

Continuation af det Danske Bibli-
othekve.

Eruden det, som allerede udi disse Ti-
denders foregaaende Numere af Re-
femi Danske Atlas Stykvis er anført,
findes endnu adskillige curieuse Bielage
vedføjet denne Section, som udi Boger
ere litererede fra A til E, og hvilke mand
iffluns alleene her vil nævne. Første Bie-
lage Lit. A. indeholdt nogle Merkværdig-
heder

heder angaaende Undløse Sogn; Hvor
 af i næstforegaaende Avise, No. 40. no-
 gle Stykker ere recenserede. Andet Bie-
 lage, er et Brev, som af Biskop Ove Bil-
 de er skreven til Sal. og Høylofl. Jhu-
 kommelse Christiani Tertii Cancellar Jo-
 han Friis, betreffende en Efterretning
 om den berømmelige Elephant- Orden,
 som af ham var forlangt. Dette Brev,
 som findes paa Latine indrykt udi Birche-
 rods Skrift de ordine Elephantino, kand
 da her læses in originali paa Dansk, saa
 og oversat udi det Tydske Sprog. 3die
 Bielag er en Forordning, som Høy-
 lofl. Jhukommelse Fridericus II. udgav,
 ang. den i Historien bekiendte Formula
 Concordiæ, som fra Saxen blev indsendt
 for at maatte udi Danmark, ligesom den
 allerede udi bemelte Saxen var indført,
 blive antagen; Historien herom kand til-
 fulde læses hos vores Danske Skribent
 Lud. Holberg udi hans Histories 2den
 Tom. pag. 502 & seq. hvor samme For-
 ordning ligeledes fra Ord til andet er an-
 ført. Det 4de Bielage indeholder en
 Fortegning over endeei Afsads- Breve;
 Røstilde Bye vedkommende, og udi det

5te Bielage opregnes alle de Reliquier, som Roskilde Dom-Kirke har ejet og udi Bavedømmet er bleven tilbedet; Til en Prøve af disse Rariteter, hvoraf frem sættes udi disse Samlinger en heel Catalogus over meer end 21 Skrine, Esser, Buddiker og andre Siemmer fulde, gives herved Specification over et Repertorio, som følger:

In Nuce habente in pede inscriptum
Ave Maria cum B.

Primo de assere, super quem pausavit
beatus Franciscus vivus & mortuus.

Versus de assere beati Francisci, factus
a fratre Leone.

Hic vel viventi lectus fuit & morienti.

Item de corda Sancti Francisci.

Item de crinibus ejusdem Sancti.

Item de manica ejus duæ peciæ sub ru-
bea tela.

Item de Capucia ejus rudissimo.

Item de pane pisto & pulverizato in festo
beati Francisci, solo panis colore reli-
cto in ipsis pulveribus.

Item de manica tunicæ inferioris beati
Francisci in magna portione.

- Item de tapeto super quo lotus fuit & involutus beatus Pater Franciscus.
- Item Reliquiæ Sancti Nicholai fratris nostri, qui fuit de Septem martyribus, qui fuerunt martyrizati in Marochio apud Sextam Civitatem Anno Domini M. CC. XXVII. VI. Idus Octobris.
- Item de cella beati Francisci plures peciæ.
- Item de barba Sancti Petri Apostoli.
- Item de corda Sancti Lodovici Episcopi & Confessoris.
- Item de Societate Sancti Mauriti.
- Item de lapide, super quem stetit Johannes baptizans Christum.
- Item de Sepulcro Sanctæ Katerinæ Virginis & martyris.
- Item Reliquiæ de X. milibus militum.
- Item de crinibus beatæ Elizabeth.
- Item de Sancta Katerina Virgine & martyre.
- Item de lapide, super quem stetit Ihesus & fleuit super Civitatem.
- Item de Sepulcro beatæ Mariæ Virginis.
- Item de tunica, in qua mortua fuit beata Elisabeth.
- Item de tunica Sanctæ Claræ, tres peciæ.
- Item de Sancto Ambrosio Martyre.

- Item de Sancta Gertrude Virgine.
 Item de Sangvine Sanctæ Margaretæ.
 Item de Sancto Laurentio martyre.
 Item de corda Sanctæ Claræ Virginis.
 Item de Sancta Barbara.
 De Societate Sancti Mauricii.
 Item de Sancto Sigfrido.
 Item de Capillis Sanctæ Claræ Virginis.
 Item de Capillis beatæ Mariæ Virginis.
 Item de lapide, ubi Christus jejunavit
 XL. diebus & XL. noctibus.
 Item de Sanctis Martyribus Cassio & Flo-
 riano.
 Item de lacte beatæ Virginis.
 Hermed sluttes da disse Samlingers an-
 den Section, og skal næste Uge følge Con-
 tinuation af 3die Stykke.

Den sig her i Staden befindende og
 for kort Tid omnældte brave og lærde
 Mand, Hr. Mag. Stockmann, har nu
 giordt en Begyndelse, med at udgive sine
 udi No. 33. af disse lærde Tidender offe-
 rerede Skrifter, og bragt for Lyset en
 liden Tydsk Haand-Logic; Saa haver
 hand og liggende færdig til Trykken et
 Nr 3 deslis

deslige større paa Latin forfattet Verk,
 hvorudi tilligemed Logica appliceres
 paa Oratoria og Disputeer - Kunsten, og
 vides hvor urimeligen de gaae til Verks,
 der vilse tale ræt, førend de have lærdt
 at tænke ræt. Saasom ellers endeel
 fornemme Belyndere og gode Benner i
 sær forlanger, at det tilforn udfærdigede
 Skrift, imod Gerhards Tractat von der
 Wiederbringung aller Dinge, efter Løf-
 te, igien maatte blive meere forøget op-
 lagt, og desformedelt have offereret sig
 til Prænumeration; saa anmoder sam-
 me Hr. Stockmann herved de, som yder-
 meere behage at antegne sig, at de ube-
 sværgt vilde adressere sig til ham, da,
 saa snart Tallet er bleven complet, strax
 skal vorde giordt Anstalter, til at les-
 vere bemældte Verk til Bressen.

Tydskland.

Frankfurth am Mayn

Nu har mand atter en Edition bes-
 kommet af Nouveau Dictionnaire du
 Voyageur, François-Allemand-Latin &
 Allemand-François-Latin, Nouvelle Edi-
 tion revue & corrigée, avec des augmen-
 ta-

tations considerables, tirées des meilleurs Dictionnaires & Auteurs François. 8vo. Francf. 1738. Hvad dette Oplags Fortrin frem for de forrige angaar, da bestaaer samme kortelig deri: 1) at den Alphabetiske Orden paa det rigtigste er observeret; 2) at Grund=Ordene, saasom Substantiva, Adjectiva, Verba, Adverbia, o. s. v. med tydelige Characterer anviises, og 3) Skilles fra de derefter anførte Phraser ved stoore Bogstaver; 4) I Agt tages den nyeste Skrive=Maade i den Frankøffe Orthographie; 5) Forbedres de ilde lydende gamle Tydske Talemaader, og 6) anføres flere end 2000 hidindtil udelukte brugbare Ord og Talemaader. Saasom og dernæst en er sparet paa god Tryk og Papiir, og allmuelig Accuratelse brugt ved flittig Correctur; saa venter mand sig og paa Bogen en desto bedre Affætning.

Sammenstæds er udkommen Friherre Bøllnishes Breve, som indeholder det Mærkværdigste af hans Reysen, og de Personers Egenstaber, som befinde sig ved de fornemste Hoffer i Europa. Oversat af det sidste formeerede Frankøffe Oplag.

Strasborg

Continuation af sidstommeldte Diff. Med.
de virgine ventriculum per 23 annos
perforatum habente.

Auctor taler siden om en Mandes=Pers
son, der havde faaet et Hul i Mavens,
og maatte bære den i saadan Tilstand i
21 Aar, da hand imidlertid stoppede
Hullet til med en Bæie, hvilken aldrig
saa snart toges af Hullet, førend Føden
gik ud der igjennem. Saa mælder Au-
ctor og om detslige Rabninger, som for-
saarsages af Orme, Bylde, corrosive
Medicamenter, eller alt for meegen og
uden Ophør tiltagne Spiise. Derefter
undersøger hand nærværende Tilfælde,
nemlig: Om Mave=Mundens Saar er
dødelig. Hippocrates siger vel Aphor.
18. af den 6te Sect. at Blærens, Hiera-
nens, Indvoldenes, Mavens og Leve-
rens Saar ere alle dødelige; men ders
hos betiener sig samme Hippocrates, for
at forklare det Ord Saar, af det Ord
δαρῶν, hvilket efter alle Fortolkernes
Udtydning, en skal bemærke alle slags
Saar, mens alleene de som ere de vigt-
tigste. I det øvrige komme Medici deri
overs

overeens, at ikke alle Ventriculi Saar
 ere dødelige; og remarquerer vores Au-
 ctor, at dersom ikkun en membraneux
 Deel af Ventriculo er saaret, uden at
 noget vas eller nervus af Bigtighed er
 angreben, da er Saaret uden al Tvivl
 lægelig, og dersom det ey læges, kand
 det da ey komme af andet end Chirurgi
 Uvidenhed, Uagtsomhed eller nogen an-
 den accidental Aarsage. Dersom nogen
 af de considerable Vasis, saasom coro-
 nariis, gastricis, er lædered, da er intet
 Haab til Rædning, eftersom det er us-
 mueligt at stille den deraf følgende Blod-
 Flod. Lige det samme siger nærværende
 Auctor, Hr. Wencker, om de i orifi-
 ciis Ventriculi værende Saar, og det
 formedelst ingentem concursum vaso-
 rum, fibrarum & nervorum; I det
 mindste holder dem for meget far-
 lige, saasom deslige Saar gjerne føre
 med sig Inflammation, ja undertiden den
 kolde Brand. Dernæst kand mand ogs-
 saa regne de Saar, der sætte sig in fun-
 do ventric. blant de farligste, som paa
 samme Lem kand komme, saasom den
 derudi indeholdte Føde lættelig falder

deraf need i Under=Bugens Rum, hvor de endelig maae, ved deres Ophold der, forarsage Forraadnelse, som siden giir Anledning til kold Brand. Efter saadanne giordte Reflexioner kommer Auctor til den Casus Undersøgning, som gav Anledning til denne Dissertation; og lægger hand først Aarsagen dertil for Lyset, siden betragter dens Symptomata, og endelig viser dens Cuur. Hvad nu den sidste betræffer, da holder hand gandske vist for, at dersom mand strax i Begyndelsen havde forsøgt en Suture udi denne Piges Mave, skulde mand maaestee kunde have lægt det Malum formedelst visse Precautioner og Omgange. Paul Barbette raader i deslige Tilfælde, at sye Mavens Hul næt tillsammans, og lade alleene en liden Aabning til overs, for at lægge en Bæle i, som ey maae række ind til Saarets Grund. Stael-part-van-der-Wiel erindrer udi sine Observ. Cent. I. Obs. 39. om et saadan Saar, som blev lægt ved Suture; mens samme Remedium udfordrer Agtsomhed, thi dersom mand bier indtil Maven vider sig meere ud, og at nogen Deel af Consideration vorder angreben,

da kand hverken Sutar eller andet Remedium være den Syge til Hielp; og formedelst denne Aarsage kunde Pigen, hvorom der handles, ey blive helbree- ded, fordi hun forsømte strax i Begyn- delsen sin Skade. En besynderlig Om- stændighed herved sætter vores Auctor i Forundring, nemlig: at den Syge har følet saa lidt Smerte i Maven, da den- ne er een af de emfindligste Legemets Deele, og hendes Ribbeen vare næsten alle forgnavede, hvoraf maatte sluttes, at Periosteum maatte have staaet hoore Prøver ud, hvorfors og Hr. Wencker bryder ud i disse Ord: Hvorledes er det dog sfeed, at Fingene har kundet gaae saa stille af? thi mand veed, at naar Pe- riosteum er attaqueret, da lider Pati- enten en snart utrolig Smerte; hvor- paa mand har Exempel udi Panaritio eller Paronychia: en Smertefuld Byld, som sætter sig paa Fingernes Spidse.

(Slutningen hernæst)

Engelland.

London.

Hr. Edvard Manwangs Historical and critical account of the most eminent clas-

fic

sic Auctors in Poetry and history, som i
 forrige Aar trædede for Lyset, indehol-
 der saa meget Got, at mand maae gi-
 ve Læseren en nyve Efterrætning derom.
 Forfatterens Hensigt er, at giøre Histo-
 rie-Skriverne og Poëterne angenemmes-
 re for dem, som maatte have Lust at læse
 dem i deres eeget Sprag, mens at per-
 svadere andre, som ikke kand læse dem
 om Poëternes Fortræffeltighed. Saasom
 og de første i Skolerne samlende Idéer,
 har en stor Influence i vores følgende
 Tanker ved Aarenes Tiltagelse, saa vil
 og Auctor i Tide forebygge den deraf
 flydende Skade. De Skribentere hand-
 betragter ere Theocritus, Virgilius,
 Homerus, Horatius, Juvenalis, Perfi-
 us, Pindarus, Aristophanes, Plautus,
 Terentius, Sophocles, Euripides, San-
 choniathon, Manethon, Berosus, Hero-
 dotus, Theopompus, Ephorus, Polybius,
 Diodorus Siculus, Dionysius, Halycar-
 nasseus, Plutarchus, Philo Biblius, Cl.
 Aelianus, Pausanias, Athenæus, Hesy-
 chius, Suidas, Ennius, Nævius, Fa-
 bius Pictor, Cincius Alimentus, Aeli-
 us Stilo, Sempronius Asellio, Lutatius
 Catulus, Sisenna, Aelius Tubero, Luc-

cejus, Jul. Cæsar, Hirtius, Corn. Nepos, Trogus Pompeius, Velleius Paterculus, Annæus Florus, Jun. Justinus, Tucydides, Xenophon, Livijs, Curtius, Tacitus, Sallustius. Efter disse Betragtninger følger besynderlige Regler, som ere at i Agt tage ved Comædier, Tragædier, Episke, Lyriske og Hyrde-Digter, Satirer, Elogier, Epigrammata, Epitaphia og Historien.

Italien.

Venedig

Mich. Pheunig har forlagt: Nuovo corso di Chimica, secondo i principj di Newton, e di Stahl, con un discorso storico su l'origine e progressi della chimica. Trasportata dalla lingua Francese, nella nostra Italiana Favella. 4. pagg. 429. Hvilket Skrift uden al Tvivl vil give de Italienske Liebhabere af Chymien Anledning til meegen Estertanke.

Samme Stæds er hos Ang. Geremia for kort Tid udkommen fra Pressen: Dialogo sacro sopra i dodici Profeti minori del Dottor Paolo Medici, Sacerdote e Lettor publico Fiorentino, Par-
te

te II. che contiene Nahum, Abacuc, Sofonia, Aggeo, Zaccharia e Malachia, 8. pagg. 264. Forfatteren beslutter hermed sine Forklaringer over Propheeterne. Udi dette Baaud finder mand ogsaa Apologia, overo risposte date a varj dubbj, mosfi da Adamo Bondi, Rabbino Ebreo in Sinigaglia. Disse Dubbia betræffer det 8de Capitel hos Proph. Zachar. og i sær det 23 Vers. Og vil Rabbinen heraf bevise, at dette endnu ey er opfyldt, og følgelig den rætte Messias endnu at forvente. Mens derimod beviser Hr. Medici, at denne Spaadom allerede er opfyldt ved Hedningernes Omvendelse og Apostlernes Tjeneste, som stammede af den Jødiske Slegt. I det øvrige beviser Auctor, at den Jødiske Contrapart ey er den Sag ræt voxen, som hand har vovet at angribe.

Endnu er udgivet og udgives i samme Stad 2 gange om Ugen et Moralsk Skrift i Frantøssk og Italiænsk, hvorpaa Opkriften skal være denne: Le Philosophe Spectateur, ouvrage moral & litteraire, paa Italiænsk: Il Filosofo Spettatore, opera morale e letteraria. Saasom det

Franske Sprog staaer paa den første Columne, saa er det formodentlig Hoved-
 Sproget udi dette Skrift; Mand havde
 derved taget sig til et Mynster den saa
 kaldede Spectateur Anglois, eller Socrate
 moderne, som tog sin Begyndelse 1711,
 og saasom dette var et af de fornemste og
 klogeste Lærde udi London forfærdiget
 Arbejde, saa har ligeledes et lidet Socie-
 tet til Venedig trædet tilsammen, for i
 lige Hensigt at levere noget udaf deslige
 gout. Til en Prøve er funden for got, at
 hosføje noget af begge udi ommældende
 Skrift forekommende Sprog. I det Fran-
 siske gøres da om dette Foretagende i al-
 mindelighed saadan Idée. On doit suposer
 quelques Philosophes uniquement occu-
 pez, en simples Spectateurs, à réfléchir
 en général sur les Passions des hommes, à
 épilucher les Ebats qu'elles excitent entre
 eux, à penetrer les moiens qu'elles em-
 ployent pour se satisfaire, & les differen-
 tes routes, qu'elles tiennent pour arriver
 a leur but, afin d'exposer aux yeux du pu-
 blic les tours & detours que le vice met
 en usage pour se substituer a la place de
 la vertu, à encourager les arts & les scien-
 ces,

ces, comme étant les moyens les plus propres à faire fleurir un etat, & par une suite naturelle rendre heureux ses habitans: en un mot à ne rien épargner de tout ce, qui peut contribuer au bien general de la Societé. I det Italienske hedder det siden videre: Con questa attenzione, in tutto il corso dell' opera, il vizio sarà in ogni luogo dipinto con colori, che facciano orrore, e lo rendano, per quanto sarà mai possibile, tanto odiabile quanto merito d'esser odiato, mentre in ogni lato comparirà la Virtù adorna di tutto lo splendore di sua bellezza, e di quell' aria dolce ed amabile, possente a ricondurre all' esercizio de' loro doveri coloro, che se ne fossero allontanati. - - - d. e. I den Hensigt skal i dette Verkes Fortsættelser Last og Udyd med saadanne Farver afmaltes, som opvækker en Skræk, for at gjøre den saa vidt mueligt saaledes forhadet, som den virkelig fortjener at være. Derimod skal Dyden i dens gandske Pragt og fuldkomne Skønhed og med saa søde og angenemme Afriidsninger forestilles, som formaaer at føre igien de til deres Blygters Øvelse, der gandske derfra ere afvigede.

Søye Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

45.

Den 6 Novembr. 1738.

DANNEMARK.

Kjøbenhavn.

Continuation af det Danske Bibli-
otheqve.

Det tredie Stykke af vore Danske
Samlinger er atter deelt udi 3de
Sectioner; den 1ste fremstiller nogle af
den udi forrige Seculo levende, og ej min-
dre af Lærdom end Dyd saa berømme-
lige og anseelige Holger Rosenkrantz,
egenhændig skrevne Latinke Breve.
Som denne endnu i vore Tider blom-
strens

strende høye Adelige Familie, haver fra
 ældste Tider udi den Danske Historie er-
 hvervet sig et stort Navn af Lærdom og
 Videnskaber, saa have og vores Aucto-
 res med et par Ord udi Introitu til dens
 ne Section sligt anmærket, alleene hvad
 de derom af den Francke Caroli Ogerii,
 hans Itinerario Danico har anført, kand
 ey her forbigaaes. bemeldte Authoris
 sc. Ogerii Ord ere disse: Testabitur ipse
 Theologus Noster, quam multos in Ro-
 senkrantziorum familia invenerit Theo-
 logos, & quam illis sacræ profanæque
 litteræ erant in promptu. Af bemeldte
 Holger Rosenkrantztes Breve findes udi
 Samlingen fire indrykkede, de fortienet
 aldeles at læses, men for Rummet skyld
 maa man henvisse Læseren til Samlin-
 gerne selv. Foruden de saae Omstæn-
 digheder, Samlingernes Authores har
 meddeelt om fornævnte Holger Rosen-
 krantztes Liv og Levnet, kand og læses
 med Fornøielse hvad Ludv. Holberg om
 samme Tiders Mæcenate har anført
 udi sin Histories 2den Tomo pag. 806
 & 807, item pag. 830, paa hvilket sid-
 ste Sted iblant andet adskillige hans
 gu

gudelige Legata og Stiftelser findes anmærkede. 2den Section indeholder 10 Breve skrevne af adskillige til fornævnte lærde Rosenkrantz, og udi 3die findes ligeledes 2de Breve indrykkede, som ere skrevne af en Fecchio, formeentlig Professor til Basel, til Peter Scavenium. Udi den fjerde Afdeeling af disse Samlinger er indrykket en fuldstændig Efterretning om nogen Uroelighed udi vores Troes Bekjendelse, hvilken en Præst til Sevel Meenighed udi Riber Stift i Jylland udi Aaret 1640 & 1641 havde opvakt ved nogle sære og vrange Meeninger udi adskillige til Religionen henbørende Articler. Dissidentens Navn var Jörgen Lauritzsen Friis. Det var en nok hand selv foer vild, men hand stræbede at føre andre til lige vrange Bøye og Meeninger, som hand selv var falden paa, og til den Ende udstrøede sin Klinte baade udi daglige Tale, som og offentlig paa Prædikestoelen. Hand blev vel nogle gange admoneret af den ham foresatte Dyrighed, men forgæves, saa at hand omsider ved en Riber Landemode Dom blev fra Embedet re-

moveret; Men som hand endda erkundte holde sig i Stilhed, blev en geistlig Commission udi Kiøbenhavn anordnet, som skulle kiende udi denne Sag; hvilken saidt saaledes ud, at hand blev funden skyldig udi adskillige grove Bildfarelser, og derfor dømt u-værdig til, efterdags at betiene noget Lære-Embedet, saaog tilfunden, offentligen at skulle tilbagekalde og frastaae sine Bildfarelser, eller i vidrig Fald rømme Rigerne; Endelig da hand en vilde efterleve Dømmen, blev hand omsider sat paa Bremmetholm til Arbeide iblant Fangerne, hvorfra hand dog efter nogen Tids ustandne Fængsel ved nogle hans Benneres Intercessioner udkom, og levede siden hen i Stilhed hos sine Benner. Hans Beskyldninger og hans egen Forklaring over hver Post i sær, kand læses omstændeligen udi Bøker selv. Femte Samling betræffer det saa kaldede Collegium Hunnianum, som sigtede til et General Collegii Stiftelse, hvor alle Religions-Tvistigheder for alle Evangeliske Lande skulle afgjøres. Men som denne Efterretning fortjener noget omstændelig at

om

omtales, maa samme opsættes til næste Continuation.

Sverrige.

Stofholm

De som ere Liebhabere af den Svenske Historie, og behagede at prænumerere paa Hr. Mag. Carl Ernst Kleins ausführliche Historie derer Durchl. Königinnen in Schweden, vom ersten Ursprung dieses Königreichs bis auf gegenwärtige Zeiten, in regal 8vo. mit vielen neuen Kupfern und außerlesenen Anmerkungen &c. kunde i Anledning af den trykte Prænumerations-Plan bekomme derom videre Underrætning samt Caution for sine Prænumerations-Benge, her i Staden, i den Weidmanske Boglade, hos Factoren Hr. Lochner, og i Upsal i de Riesewetterste Boglader, Ligeledes i Lund hos Hr. Directeur Decreaux; saas og hos Auctor selv her udi Staden boende.

Rusland.

Petersborg

Hr. Georg Wolfgang Krafft P. P. i denne Stad, har ladet trykke en kort

Indledning til de Endste Mafchiners
 Kundskab, den Ruffiske studerende Ung-
 dom til Rytte, og dediceret den sam-
 me til Arve-Prinzen i Liefland, til
 Churland og Semigallien, Peter, som
 hand har haft den Raade at informere
 i Mathem: Herved findes 62 i Raabber
 stikne Figurer, og det gandske Bærl
 bragt i 116 Spørsmaal. Forfatteren
 gaar i alle Stykker demonstrativt til
 værks. Mange Ting i Mathematiken
 er et hvert Menneske af Erfaring og ee-
 gen natuurlig Kundskab allerede be-
 kiendt; mand veed og meestendeels de-
 res Virkninger; men som en Mathema-
 ticus; i Følge af hans Kunstes Grund-
 Regler, ey maage antage noget for vist
 og sandt, med mindre der gives en saa vidt
 mueligt tilstrækkelig Definition om en-
 hver af disse Ting, og dens Natur og
 Egenskaber ved samme gøres begribe-
 lig, saa finder mand i dette lille Bærl
 alting indrættet efter denne Rættessnoor.
 Alle natuurlige Corpora have meer end
 en slags Egenskaber. Een af Corpo-
 rum Hoved-Egenskaber, som løber i
 Mathematiken, er Bevægelsen. I alle

Videnskaber maac alle Ord indskrænkes i deres rigtige Betydninger, og et hvert (uagtet de ere bekjendte) forklares paa det nyeste og tydeligste: Dersom og dette skeede af alle Lærde, gik det og altid frede ligt til imellem dem. Forfatteren begynder da sin Bog med at definere det Ord Bevægelse; gaaer fremdeles til de Middeler, hvorved et Corpus lættes i Bevægelse, visende, som bekjendt er, at ingen Bevægelse kand skee uden en anden foregaaende Bevægelse, og derfor gaaer videre til de 2de i Mathematiken bevidste Ord: Tyngde og Kraft, o. s. f. fra hvert Begreb til det andet. Konst. Ordene ere desuden allesammen givet paa Tydsk, og satte ved Siden af de Latinske. Saasom og alle Maschiner inddeeles i Enkelte og Sammensatte, og de Enkelte, uagtet deres ringe Tal i henseende til de Sammensatte, dog træffes ved alle Sammensatte, saa handles herudi paa en gandske læt og begribelig Maade først om de Enkelte saaledes, at de sammensatte svære Machiner peu à peu kand begribes, og efter deres Deele ræt kendes.

Indskland.

Leipzig.

Man seer her fra Pressen, være udkommet: Erläuterte Geschichte der alten Zeit, welche eine neue Beschreibung der vornehmsten vor Christi Geburt bekannten Reiche und Staaten in Asia, Africa und Europa enthalten; mit beygefügten Stamm-Tafeln, der in diesen Geschichten berühmten Könige und Helden nebst nöthigen Registrern. En Theologus maade høye vide denne Historie frem for alle andre, formedelst det gamle Testamentes tydelige Forklaring; hvorfors dette Skrift, der begriber mange lærde Sager i sig, kand være ham meget nyttig. Det tiener og til Efterretning, at dette Bærker en Oversættelse af det Fransøiske, men meget fuldkomnere paa adskillige Steder, end Originalen, eftersom foruden de, af den første Forfatter andragne Steder af gamle Skribenters endnu adskillige nødvendige Steder, og andre nye Undersøgninger hosføyes. Et særdeles got Stykke af Forbedringen er de hertil udgivne Stamme-Tavler, til

hvis

hvis Indretning mand fornemmelig har betruet sig af den lærde Hr. Prof. Gebhardi til Lüneborg hans Genealogiske Skrifter. I Tids-Regningen har mand fuldt Uffarium, hvis System, i henseende til denne Videnskab blant de Lærde finder største Bifald.

Nürnberg.

Udi Steins Forlag er udgivet den anden Deel af Hr. Geh. R. J. J. Mosers, Tydske Staats-Ræt, med et Register over begge Deele, 4. 3 $\frac{1}{2}$ Alph. og 2 Raabber. Denne Deel tager sin Begyndelse fra første Bogs 22 Capitel. Forfatteren handler i denne Deel om den Rastadt og Badiske Fred, om den Wienske Fred, imellem Tydskland og Frankrig, om Rigs Stændernes particulier Friheder etc. Dernæst gaar Auctor igiennem den Tydske Staats-Rættens Neben-Kilder, hvilke, efter hans Foreholdende, ere den Hellige Skrift, den almindelige Staats-Ræt, den Europæiske Folke-Ræt, den Romersk-Justinianiske Ræt, den Romerske Kirke-Ræt og den Longobardiske Lehn-Ræt; men Hjelpe-Midlerne ere den Tydske Historie, Tydsklunds Acta publi-

ea og Diplomata, de Tydske Staaters
 particulaire Historie, de Udenlandske og
 særdeles næstliggende Staaters Historie,
 Acta publica og Diplomata, den Videns-
 skab, at sætte de ældgamle skriftlige In-
 strumenter paa Prøve-Stenen, og Ge-
 ographien besynderlig af Tydskland. Det
 sidste Capitel undersøger den Tydske
 Staats Rættes Analogie. I den 2den
 Bog handler Forfatteren om det Tydske
 Riges Overhovedet, den Romerske Key-
 ser og Konge, dernæst om Rigs-Vica-
 rier, og i visse Maader om Paven, saavidt
 de Catholske vedkommer. Hr. Geh. R.
 undersøger om og hvorvidt Tydskland
 er et Val-Rige, handler om de Personer,
 som have Ræt, til at vælge en Keyser,
 item om de, der retmæssig land bestige
 den Keyserl. Throne, om Forberedelser
 til Keyser-Ballet, om Val-Tractaterne
 selv, om den Keyserl. Val-Capitulations
 Forfattelse, om Val-Actu, Rigets Kle-
 nodier, om Præparatorier til den Keyserl.
 Croning, Cronings-Acten, og om Pa-
 vens Pretension paa Keyser-Ballets Con-
 firmation, saavel som om det Keyserl. Obe-
 dientz-Gesandtstabs til Paven.

Dres

Dresden

Den forrige berømte Rostochiske Theologi Zachariæ Grapii Compendium theologiæ positivæ universæ ex obligatione erga Deum deductæ, er paa nye taalen udkommen in 8vo 14 Ark. Dette Skrift har tilforn fundet saa mange Liebhabere formedelt sin Grundighed, Orden, Endelighed og Fuldstændighed, saasom det ogsaa begriber i sig theologiæ exegeticam og polemicam, at ingen fleere Exemplaria nu deraf ere for haanden. Udi nærværende Edition har mand udeladt adskillige ikke alt for fornødne Sager, men derimod søjet adskillige dertil, og med Glid indrøttet den til Ungdommens Bruug i Skolerne, saasom forsynet den med en nye Fortale.

Strasborg

Slutning af Hr. Wenkers Dissert. Med. de virgine ventriculorum per 23 annos perforatum habente.

Man maa ogsaa considerere, at Mavesen er sammensat af en nervös membrane, af vasis coronariis og gastricis, af en heel Hob musculöse fibris, og af nervis; hvilke Deele allesammen ere meget

empfindtlige; men det som, efter Auctoris Sigende, giver Mavens Empfindtlighed tilkiende, er, at den en uden stoor Incommoditet kand taale muer. croci, metal. endskøndt mand ellers bruger de samme til et Middell for Dyen = Skade, uden at Dyet lider det mindste derved. Fremdeles siger Hr. Wenker, det er en besynderlig Ting, at en Byld i Mavem kommer ingen Feber af Sted, hvilket ogses af nærværende Exempel, saasom Nigen aldrig har haft mindste febrile Bevægelser. En anden besynderlig Ting, som Auctor en uden Grund forundrer sig over, er, at den Syge, usagtet Maden saa snart den er nedsynket, straxen gaaer ud igiennem Mavens Aabning, dog tager til i Kræfter ligesom den spiser til. For nu at explicere dette, supponerer Auctor, at der i Mavem maa være aabne men forborgne Gange, formodest hvilke de fineste Particler af Føden, saa snart denne er kommen i Mavem, straxen henføres til det gaadste Legemes Deele, uden at gaae igiennem de ved Anatomien bekiendt blevne Gange. Dissertationen ender Auctor med en synderlig Tildragelse

gelse: Der jeg gjorde Staat paa, siger
 hand, at Bigen efter saa mange Aars
 Forløb dog endelig maatte sætte Livet
 til (og jeg følgelig komme til at aab-
 ne hendes Legeme) som mand skrev
 mig til, at hun var anareben af en
 stærk Blodsoet og andre Tilfælde, der
 syntes at lade intet Haab øvrig til Hels-
 bredens Erlangelse, fik jeg til min For-
 undring vide, at hun er bleven saa frisk,
 at hun arbejder nu lige saa stærk som
 hun tilforn pleyede. For resten kand
 mand sige dette om denne Auctoris Dis-
 sert. at den er en Samling af saa vel
 vigtige som curiöse Remarqver og Obser-
 vationer; og kunde Chirurgi i sær have
 stor Nytte deraf.

Nederlandene.

Amsterdam.

Under det opdigtede Navn Bellamin-
 tes, har en ubekandt Forfattere ladet her
 udgaae, den Keiserl. General Feld-Mar-
 schall Hr. Friderich Hinrich, Greve af
 Seckendorff, hans Liv og Levnets Histo-
 rie, beskrevet indtil nærværende Tidens
 Omstændigheder. Endskiøndt den sig

saa kaldende Hr. Bellamintes ved en saa
 velfortjent Herres Lebnets- Beskrivelse
 ey har besittet sig paa en Mandligere
 Skrive-maade, saa ere dog derimod de
 forebringende Sager desto bedre. Saa-
 som ellers denne Herres Skiæbne er en
 af de ordinaire Materier, der i alle Com-
 pagnier omtales, vil det ey være utien-
 ligt, at uddrage kortelig af denne Levs-
 nets Beskrivelse nogle Stykker, som be-
 træffe det nu værende Høy-Brævelig
 Seckendorffiske Huus. Hr. Breven er
 da den, som ved sin egen Personlige For-
 tjeneste med Bennen og Kaarden tillige
 har erhvervet sin høye Familie store Pre-
 ferencer. Staats-Mænd og erfarne
 Soldater kiende best hans Meriter. I
 henseende til sin Herkomst, stammer hand
 need af et ældgammelt vel bekiendt og
 berømt Rigs Frie-Frankiske Huus,
 som findes imellem det Margrevelig
 Brandenburg-Anspachiske Slot og Os-
 ber-Amtet Codolzburg og Unter- eller
 Langen-Zenn. Dette høye Huus var
 allerede i det 13de Seculo saa Talrigt, at
 det, til Navnenes Forstiael, blev deelt i

11 Linier, og kaldet saaledes som følger: den Aberdariske, Gutendiske, Rhienhossiske, Aniske, Hoheneckiske, Hörauffiske, Waffiske, Noldiske, Zochsbergiske, Emskirkliske og Dürnbachiske. Af disse elleve ere endnu, efter de andres dødelige Afgang, de 3 første i Flor. Den Gutendiske, af hvilken den nu værende Greve er opkommen, besidder endnu meget uddragelige Ridder-Gods, hvoriblant de fornemste ere: Oberzenn, Mumsdorff, Langensfeld, Hallerndorff, Atlas, Eugenheim, Trautskirchen, Schanderhain, Leimbach, Uhlstut, Buch, og i Sachsen det viatige Ridder-Gods Meuselwitz med all Tilhør.

Samme Steds er Pierre Mortier fundet at udgive et Alphabetisk Hoved-Register over alle de udi Histoire og Memoires de l'Academie Royale des Sciences afhandlede Materier; og lader den samme allerede virkelig arbejde derpaa. Dette Register skal indeholde de Aar fra 1699 til 1734, og indrettes baade efter den Parisiske og de 2de Amsterdammiske Editioner.

Italien.

Mayland.

Mand bekom her for nogen Tid siden et træffeligt Brev fra Bressen, som kaldes det allerudførligste, som om dette Land er udkommen. Det hedder: Descrizione di Milano, ornata con molti disegni in rame delle fabbriche più conspicue, che si trovano in questa Metropoli - - - in Milano nella regia Ducal Corte V. Tomi in 8. Editor, som tilligemed er Auctor, hedder Serviliano Latuada, Bræst i Staden Mayland, hvilken har anført alt, hvad hand har kundet overkomme fra Archiver og andre Steder, til Oplysning i den tracterende Materie. Ved Skriftet findes ogsaa Raabber paa de fornemste Bygninger i denne berømte store Stad. Dernæst handles om Staattens første Opkomst, Antiquiteter, gamle og nye Anordninger; men anmæsteds, da meddeeles meget nyttelige Efterretninger om de fornemste Bibliotheker og Kunst-Kammere, hvormed Skriftet ogsaa sluttet.

Søye Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

46.

Den 13 Novembr. 1738.

DANMÆRKN.

Notification om Danske curieuse
Sager. No. 338.

Alethophilus fik i disse Dage det 43de
Numer af de Kiøbenhavnske Ny Ti-
dender om lærde og curieuse Sager at
læse, datered den 23 Octobr. 1738. hvori
strax paa den første Side beayndes et
Svar fra en Anonymo til Aletho-
philum, paa hans under No. 21.
af disse Tidender fremsendte Pro-

ve af et Brev, bestaaende af enkelte Stavelser. Hand beder derfor, at hans Svar maatte faa Plads her i denne Advis.

Alethophilus Anonymo P. S. D.

Alethophilus og Anonymus, dersom deres Skrivelser til hinanden skulde es-terdags i en Advis læses af Publico. vilde de ganske vist give en stor Opsigt iblant mange, i sær om deres Brev-Verling skulde til Slutning falde ud til Spliid eller Ord-Krig imellem dem begge; men Sagen har her ingen Fare. Alethophilus og Anonymus har aldeles ingen Striid at føre imod hinanden, ja ikke eet ondt Ord at stifte tilsammen, allerheldst da den eene mueligt har seet, og mueligt ikke seet den anden. Jeg Alethophilus hilser da dig, min elffeligste Anonyme! Jeg takker dig for dit Svar paa et Brev, i vores Adviser før indført, hvilket var, otii saltem caussa, scire ad hominem nonneminem & tamen neminem. Jeg takker dig, at da Hr. Nemo taug stille, du da, som en ærlig Anonymus, vilde værdige mig dit Svar. Jeg maa be-
røme

rømme din Glid, at du, efter mit Exem-
 pel, har prøved at skrive saa vidtløftig
 en monosyllabisk Epistel i det Danske
 Sprog nu til mig, som jeg før prøvede,
 da jeg skrev mit Brev enten til dig, eller
 til enhver Dansk Mand, eller til Slet
 Ingen. Det var mig i Dag lige saa læt en
 Sag at betale dig med lige Myndt, som
 og var min Skyldighed, da det en skulde
 være over en halv Time, førend du skulde
 faa lige saa langt et Brev paa Dansk
 af enkelte Stavelser, som dit Brev nu
 var til mig. Men, min allerkjæreste A-
 nonyme! Alethophilus befatter sig nu
 eh meere med saadant. Den Pen, hand
 havde danned til det Danske Sprogs
 Ziir, faldt for nyligen paa Gulvet un-
 der Bordet; den er siden traaced i tu, og
 duer ikke meere at tage op, eller at skrive
 med. Fortryd eh, min kjære Anonyme!
 at jeg reent ud siger det, som baade du
 og ald Verden maa vide, at være mit Al-
 bor. Maa see jeg, Alethophilus, kien-
 der dig, Anonyme! og du, som vil være
 Anonymus, kiender mig. Af dit Brev
 sees jeg, at du er en Nordst Mand, og
 du

Du veed meget vel, at jeg er en Dansk Mand. Heller vil vi da skrive til hver andre ved forseglede Breve, end i Advertiserne, om vi herefter skal begynde Breve Bexling med hverandre. Thi hvad To have sammen, kommer en den Tredie ved. Nu gaar Posten. Med næste Post skal jeg endnu skrive dig et par Ord til. I midlertid Farvel.

Sverrige.

Stofholm

Mand spargerede her, at den i adskillige Videnskaber vel exercerede og lærde Hr. Mag. Johan Schmidt med første agtede at begynde en Svensk Journal om lærde Sager, hvilken tillige med andre under Hænde havende Skrifter mand med Længsel forventer.

Tyskland.

Hamborg.

Den første Deel af Hr. Klüwers versmehrten Mecklenburgischen Historie, som er for nogen Tid her udkommen, har saas vel hos habile Kiendere deraf, som den fleeste Mecklenborgske Adel funden saa
god

god Biesald, at den 2den Deel nu derpaa er følget, hvilken fører saadan Titul: Beschreibung des Herkogthums Mecklenburg und dazü gehöriger Länder zweyter Theil. Denne indbefatter en Alphabetist Fortegnelse over Stæderne og de merkværdige Pladser, og er 2 Alph. og 7 Ark stærk. Ligesom nu den første Deel fortællede om dette Lands adskillige Familier, saa leverer nærværende efter Alphabetist Orden en rigtig og fuldkommen Historisk-Geographist Beskrivelse over alle Stæder og Pladser i Mecklenborg, tillige med hist og her indstrødde gamle Beviiser og mange læseværdige Antiquiteter om hvert Stæd i sær; Thi saa kortelig som denne Historiske Fortælning er afhandlet, saa mange Particularia og rigtige Omstændigheder meddeeles deri ogsaa. I Almindelighed henføres de Tydske Stæders første Opkomst til Kong Henrici Aucupis Tider. Men Hr. Editor anfører udi sin nye Præfation gandske u-omstødelige Historiske Vidnesbyrd for den contraire Meening, hvoraf kand sluttes, at i Mecklenborg allerede længe tilforn, nemlig i det 7de og 8de Seculo

har vaaren Folke-rige Stæder, saasom:
 Rethra, Mecklenborg og Werla. Hvor-
 ved hand mærker, at i det gamle Land-
 ingen Stad er forhaanden, der jo har
 Lands-Herrens Noade at talke for sit
 jus civitatis, sine Privilegia, Jorder og
 Tilbeher. Bestaaer altsaa de største nye
 Tillæg i en flittig Anmerkning over hvert
 Stæds Particularier: Hertil kommer
 p. 787. Appendix I. et grundig Bevis
 paa, at Nicolotus har vaaren en Stam-
 Fader af de Durchl. Hertuger af Me-
 klenborg, en Broder af Pribislao I. de
 Wenders Konge, og følgerlig Burue hans
 Søn, men en blot Wendisk Edel-
 mand. Appendix II. er en Esterretning
 om de Mecklenborgske Cancelliers Ret-
 tigheder circa remedia suspensiva, in spe-
 cie Appellat. og Form. Ap. III. om den
 Ordning, som maa i agt tages ved Con-
 troversiers decision i de Mecklenb. Ræt-
 tergange. Ap. IV. de Hallens. Juriscou-
 sult. Betænkning, angaaende de Me-
 klenb. Stæders Fordring af Riddersta-
 bet betræffende den Tredie Deel til Land-
 slyrens Betaling. App. V. D. J. Scharff
 Meck. Geh. R. Lov- og retmessig Bes-
 tant

tænkning over det Spørgsmaal om de Førstl. Metl. Ministri og Raad ere forbundne, at contribuere til Rigs = Styren. Auctor viser over alt Belæsenhed og Uparthiiskhed.

Leipzig.

Udi Wolffgang Deers Boghandling er at bekomme en Tydsk = Fransk Ord = og Phrase = Bog, hvori alle Franske Historier udi Grammaire Royale de Msr. de Pepliers fast Ord fra Ord, Talemaaderne og deres adskillige Betydninger, ved Negation, Interrogation og paa begge Maader tillige, til de Lærendes almindelige Beste saaledes amplificeres og udføres, at de, som flittigen betiene sig af denne Bog, kand opnaae sit forønskede Maal i Sproget. Ved Enden er denne Bog forsynet med adskillige Proverbia og et udførligt Tydsk Register af Joh. Gottfr. Kufeln, 8. Den Nytte, mand kand love sig af dette i 22 Ark bestaaende lille Bæk, er denne, at mand kand slippe for at slaae op efter de forekommende Ord, og komme desto hastigere afsted udi Hoved = Bøkket selv.

Frankfurt an der Oder.

I det Jülichhauiske Wäysenhuuses Forlag fand bekommes efterfølgende Dictionaire: Lexicon der iestlebenden Rechts-Gelehrten in Teutschland, welche die Rechte öffentlich lehren, oder sich sonst durch Schriften bekant gemacht haben, soviel ihrer dermahlen zu erkündigen gewesen sind. Foran staaer Hr. Joh. Jacob Mosers Fortale, og er ongefæhr 12 Ark stort in 8vo.

Halle.

Her er trykt Feiderich Wibeburgs unpartheiiske Betrachtingen über die wichtigsten Begebenheiten und Veränderungen des Teutschen Reichs- und Kirchen-Staats, in so fern solche in dem Teutschen Staats- und Kirchen-Recht ein Licht geben können, hvilket Bæk er anstillet efter Antedning af Hr. Burchh. Strubens Indiske Rigs-Historie, og oöver alt bestryket med de nødvendigste Bevisser.

Berlin

Her har mand trykt en nyttig liden Bog med Opstrift: Der in seiner Haushal-

haltung curieuse, sehr berühmte Haus-
 Wirth und sorgfältige Bauers-Mann,
 welcher zeigt, wie man in seinem Haus-
 Weisen allerley schädliches, unnützes Un-
 geziefer und Gewürme, als: Ratten,
 Mäuse, Maulwürffe, Bietseln, Schlan-
 gen, Ottern, Ameisen, Wand-Läuse, Lär-
 se bey Menschen und Vieh, Flöhe, Erd-
 Flöhe, Raupen, Korn-Würmer, Flie-
 gen, Mücken, Käfer, Schwaben, Hei-
 men, Heuschrecken, Maden und Scha-
 ben, leichtlich tödten und vertreiben soll:
 Nebst einer Anweisung, wie man aller-
 hand Flecken, als Fett-Bech-Eisen-Fleck,
 Dinte und andere dergleichen Unsauber-
 keiten aus denen Kleidern und Wäsche
 heraus und ins reine bringen kan. Wo-
 bey ein kleiner Anhang von nütlicher
 Diegung der Felder, Wiesen und Gär-
 ten, wie auch, wenn gut Säen und Pflan-
 zen sey. Mit vieler Mühe aus grossen
 und nütlichen Haushaltungs-Büchern
 dem Land-Mann zum Besten zusammen
 getragen, und mit Fleiß in Ordnung ge-
 bracht, von Fliesern. Zel land der ey
 nægtes, at der jo forekommer i denne

Bog mange gemeene og af de fleeste be-
 kiendte Ting; men som der og indfal-
 der de Tilfælde, hvor bekendte Mid-
 ler ikke ere tilstrækkelige, saa kand en
 Huus-Fader, der tænker, at vare saa
 meeget mueligt er, paa Sit, herudi fin-
 de adskillige particuliere gode Raad.
 Midlerne som anføres ere gemeenlig saas-
 danne, som for en ringe Ting kand saas.
 For og at lætte enhver Arbeidet, med at
 befrie sig fra saa skadeligt Utøng, ere al-
 tid ved hver Tilfælde anfordte adskillige
 Middelet. Vil mand og have videre Ef-
 terretning om dette eller hint Middel,
 saa findes her udi citerede de Bøger,
 hvoraf denne lille Samling ere sammen-
 skrevne.

Rinteln

Den her værende Prorektor Hr. Prof.
 Bierling forfærdigede for nogen Tid ved
 en viss Occasion et næt Programma de
 eruditis, qui magnis adfecti sunt præ-
 miis, hvorudi iblant andre anfordtes
 Aristotelis, Gronovii, Casauboni, Ca-
 pellani, Pallavicini og Marino dets
 Exempler, af hvilke den første bekom af
 Alex-

Alexander 480000 Gylden for sin Historia animalium, den anden 1000 Rigsdaler for sin Livii Dedication, den 3die dagligen en Ducat, fordi haud efter Kongel. Befaling vaatog sig at besvare Annales Baronii, den 4de 1000 Rigsdaler og ellers Kærlig den samme Summa for en maadelig Digt om den bekiendte Orleanniske Jomfru, den 5te Cardinals-Bærdighed for at igiendrive den Sachs. Historie om Concilio Tridentino, og den sidste, nemlig Marino 100000 Golden for sin til Maria de Medicis overgivne Adonide, af hvilke dog den første og sidste giver Anledning til Tvivlsmaal. Til disse kunde Auctor ellers maa see have søvet flere, og iblant dem Hr. Hof-Raad Pietsch, som for det i sine Niedersächsischen Gedichten indførte vidtløstige Enkønslings-Digt til Hendes Russisk-Kæserl. Majest. Anna Iwanowna, fik en Present af 1000 Rubeler eller Species Rigsdaler.

Altdorff

Hr. Joh. Jac. Kirstein Med. Doct. & Physiol. Prof. publ. ord. har udgivet sin
føra

første Afhandling de Seneca Medico, id est de quibusdam utriusque Senecæ sententiis medicis 2½ Ark. Udi Fortæ-
len viises, at der gemeenlig mældes om
3de Senecis; Den første var M. Annæus
Seneca, den anden Lucius Annæus Se-
neca, den tredie Seneca Tragicus; end-
skøndt nu Forfatteren paa dette Sted
friver om Seneca Medico, saa er det dog
ikke derfor hans Tanke, at forestille den
4de Senecam, men alleene at anføre af
de tvende første, nemlig Senecæ Rhetor-
is og Senecæ Philosophi deres Skrifter,
saadanne Stæder, som henhøre til Læ-
ge-Konsten, derhos og at undersøge,
om samme Stæder kommer overens med
de gamle og unge Medicorum Lærdoms-
me og Læge-Konstens Grundfætninger?
Den første anførte Sted heraf er taget
af Senecæ Epistola XXXII, hvor det
staar: Non potest Medicus per episto-
las, cibi, aut balnei tempus eligere, ve-
na tangenda est. Det andet Sted fin-
des i Senecæ Epistola LXXV: non quæ-
rit æger medicum eloquentem, sed sa-
nantem. Den 3die Sted finder man i Se-
necæ

necæ Epistola I. med disse Ord: Nihil æ-
què sanitatem impedit quam remedio-
rum crebra mutatio. Den 4de Stød læ-
ses i Senecæ Libr. IV. Contr. 5. saaledes:
Nihil ægris magis prodest, quam ab eo
curari, à quo volunt. Alle disse Støder
undersøger Hr. Professor, og beviiser
deraf begge Senecarum Indsigt og Vis-
denskab udi Læge-Konsten.

Jena

Liebhaverne af det Francke Sprog tie-
ner det til Underrætning, at Hr. Pierre
Provansal arbender her paa en nye Editi-
on af Molières Comæd., hvorudi de tun-
geste Tale-Maader forklares med Tyd-
ske Anmærkninger, og overalt de tun-
geste Ords Betydning oversattes i god
Tydsk. Den gandske Bog bestaar i 4re
Deele in 8vo. tilligemed et nyttigt Re-
gister; og er den første Deel allerede i
sidste Messe udkommen.

Nederlandene.

Amsterdam.

Her er for nogen Tid udkommen et
vidtløstigt Botanisk Værk under Titul:
Hort.

Hortus Cliffortianus plantas exhibens, quas in Hortis tam vivis, quam ficcis, Hartecampi in Hollandia coluit Georgius Clifford, Jur. u. Doct. Reductis Varietatibus ad Species, Speciebus ad Genera, Generibus ad Classes; Adjectis locis plantarum natalibus & Differentiis Specierum, cum tabulis XXXVII. æneis. Auctore Carolo Linnæo Sveco, Medicinæ Doctore, Acad. Imperialis Nat. curios. & Regiæ Parisinæ Socio, udi stoot Folio.

Frankerige.

Poitiers.

Det Tilfælde, som har tildraget sig i Grenoble med en Pige, som i heele 4 Aar hverken har ædt eller drukket, fortæller viffelig en saa lærd Dissertation, som Hr. Carl Fontenette, Kongl. Raad og Doctor Regens ved det Med. Facult. paa Universitetet Poitiers har udgivet. Nemlig: Dissertation sur une Fille - - - à Poitiers in 4. Denne Pige var ungeføhr 15 Aar gammel, der hun blev angreben af en heftig og fast dødelig Fiebr.

ber. Hun mistede ey alleene Appetiten, men endog Mælet, dog kun for en kort Tid; Men ikke længe derefter faldt hun atter i samme Svaghed, hvorved Appetiten saaledes forgik, at det blev hende umueligt at faae den igien, u-agtning ingen Forandring udi Pulsens Slag kunde mærkes. At hun i saa lang Tid intet har nydt, kand iblandt andet bevises deraf, at mand den gandske Tid igiennem ey har seet hos hende de naturlige Handlinger, som nødvendig ere forbundne med Eden og Drikken, saasom at sveede, snytte o. s. v. Saa har og Præsidenten til Sessinet Mfr. du Ponnat havt hende nogle Dage i sit Huus, og befundet Sagen for gandske viss. Hvad den lange Fastens naturlige Aarsage betræffer, da holder Hr. Fontenette med den tilforn berømte Prof. til Padua Fortunio Liceto for, at bemeldte Pige, fra den Tid af, hun entholdte sig fra Spiise, ey har haft Mad og Drikke fornøden, eftersom hun ey forspurdte hos sig nogen Afgang paa de naturlige Livs-Kræfter, og Blodets Omlob saavel

velsom Aandedrættet stedse havde deres frie Gænge. I det øvrige mælder Hr. Fontenette ikke om Hr. Liceti Meening, der hand skrev de his, qvi diu sine alimento vixerunt, ogsaa strækkede sig til en Tid af 4 Aar: Om mand fremdeeleb udi et levende Creatuur kand propugnere Blodets Circulation uden Livs-Aandens Formindskelse, og om udi Legemet kand være saa stoor en Porositet, at Luften ved sin Ud-og Indgang, ligesom en Spiise og Udfasning, kand opholde det samme frisk og munter uden Eden og Driften i 4 Aars Tid.

Italien.

Benedig

Af Storia de Fatti - - - eller Efterretning om det, som i nærværende Krig imellem de Torkiske og Moskoviterne har passeret, er nu den 3die Tome færdig, og indeholder iblant andet, hvad sig har tildraget med de tvende Keyserlige Generaler Hr. Greve af Sektendorf og General Doxat.

Søye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

47.

Den 20 Novembr. 1738.

DANNEMARK.

Notification om Danske curieuse
Sager. No. 339.

Alethophilus Anonymus suo dilectissimo
P. S. D.

Jeg begyndte mit Brev til Dig, Kiære
Anonyme! med sidste Post, men
Posten vilde bort i en Hast, og jeg var
da i de Forrætninger, som hindrede mig,
at jeg fik ey mit Brev til Dig færdigt.
Nu kommer jeg da med Slurningen af
mit Brev. Som jeg, en Dansk Mand,
Aaa veed,

veed, at Anonymus er en Noord-Mand,
 saa troer jeg, Alethophilus, nok, at vi
 Begaae kiende hinanden. I Dit Brev,
 min Hr. Anonyme, seer jeg L og H. med
 store Bogstaver tægn. d, og H. adskillige
 gange igientaged. Jeg veed meget vel,
 hvo den L. H. er, jeg og enhver elsker og
 ærer hans Skrifter. Jeg har dem, jeg
 har læst dem. Jeg ventter fra Kiøben-
 hans sidste Skrift i to Tomer forfatted.
 Da baade Du og Hand veed, hvo jeg er,
 som hidindtil gaaet ske uskyldigen vilde
 hedde Alethophilus; Men ej vil hedde
 det meere, efterdi jeg har sat mig for,
 aldrig, saa længe jeg lever, at skrive et
 Dord meere om det Danske Sprog. Dog
 maa Du vide, at om jeg herefter lader
 noget udgaa om enten Danske, eller Nor-
 ske eller Islænder, vil jeg aldrig kaldes
 Pseudophilus. Thi jeg vil aldtid hand-
 le ærligen, jeg vil tale Sandhed. Jeg
 vil, som en Patriot skrive det, som jeg al-
 tid, hvor, naar, og for hvem det skal væ-
 re, vil forsvare. Maa jeg nu, min aller-
 kiæreste Anonyme, siige Dig et Dord til
 Slutning? Men først vil jeg bede Dig,
 at Du vil optage aldtid, ligesom det af
 mig

mig er Freved, nemlig i Kierlighed. Du
 skriver vel et vidtløftigt og smukt Brev
 til mig af lutter Danske Monosyllabis,
 men Du har snart i din heele Epistel ad-
 skillige Monosyllaba, som i Sandhed ej
 ere af den Art, at de kand i et Monosyl-
 labist Brev tienne Dig, saasom **B**lir,
Gir, **T**år, i Stæden for **B**liver,
Giver, **T**ager &c. Du skal, aller-
 tiæreste Anonyme, ejfinde slige Contra-
 ctioner i mit forrige Brev, hvor jeg haa-
 ber og gjør mig forsikred om, at Du og
 alde baade Danske og Nordiske Mænd skal
 finde, at aldring er gandske u-tvunged,
 naar jeg vilde gjøre slig en Prøve i vort
 Danske Sprog. Een Tale-Maaade fin-
 der jeg og i Dit Brev, som jeg aldrig har
 høort tilfora, da Du siger: Jeg, som
 er føød Norsk og har **E****L****S****K** til
 mit Sprog &c. om det Dord **E****L****S****T**
 skal være et Substantivum og betynde
Lyst, **L**ængsel, **K**ierlighed,
 veed jeg, som en Dansk Mand ikke, men
 maa tænke, at det er en Norsk Tale-Maa-
 de; da **E****L****S****K** hos os Danske tales in Im-

perativo, e. g. **ELSK** Ham, **ELSK** Mig, **ELSK** Hende; og **ELSK** hos os Danske er aldrig noget Substantivum. At sige **to** og **tre** gang **tre** fandt ei taales; Thi det hedder **to** og **tre** gange **Tre**. At sige **En** gang, det er godt nok; men, gaar det over den eene gang, saa nytter dette Monosyllabum Dig, og mig intet; Men vi maa sige in Plurali, **to** gange. **Tre** gange, &c. Jeg forstaar ikke hvad Du, min allerkiarreste Anonyme, vil sige med disse dine Ord: Jeg seer ei vel, hvor min Ben, som har til gavn lærdt sin **En** mahl **En**, har Trang til at slaa **to** gang **to** og **tre** gang **tre** paa een **Streng** i saa riigt **Sprog**, &c. Jeg veed ei, at jeg endog i det allermindste har forseet mig imod mit **Sprog** i henseende til den Post, at give en **Prøve** ud af Danske Monosyllabis, den jeg har gioort for en langt større, sterkere og biidtløftigere **Prøve** af. Jeg har aldrig haft **Trang** for **Ord** i mit **Sprog**; og
veed

beed derfor ikke, hvori jeg kand have for-
 seet mig, uden det skulde være i Aars-
 Tallet af mit Brev, da jeg har skrevet
 saaledes: Det Brev, som jeg nu
 har sendt til Dig, skrev jeg just
 i Saar, da vi fik fat paa et nyt
 Aar, i det Aar, da mand af Tal
 til et Aar har i Brug 1. og 7. og
 3. og 2. læg nu selv Tal til Tal.
 &c. Nu maa jeg spørge Dig, elskeligste
 Anonyme! ja alde Danske og Norske
 Folk, om jeg, som den Tid, i mit
 Danske Sprog, vilde være Scriptor Mo-
 nosyllabicus, har forseet mig? Kunde
 jeg sette det tydeligere frem? Dersom
 jeg havde sat, Aar Et Tusind, Syv
 Hundrede og To og Tredive,
 saa tabte jo min Monosyllabiske Epistel
 ald sin Kraft og kunde blive latterlig og
 taabelig. Nu kæreste Anonyme! kien-
 der jeg Dig, som du vel kien-der mig, saa
 fortryd ej paa, at jeg nu i ald Kiærlighed
 har besvaret Dit Brev. Jeg er Dig
 højlignst forbunden, at Du har skrevet
 mig til. Men dette vilde jeg indstændigst
 Aaa 3 og

og k erligst have Dig ombeded, at, som Du public  har skrevet mig til, og jeg public  har besvaret Dig, Du da heretter ved en lukt og forsegled Missive, vil skrive mig til, om Du heretter vil giøre mig den  re, da det skal være baade min Fornøjelse og Skyldighed strax, om Guld vil, at svare Dig. Thi, at skrive hinanden til i en Advis, hvor hver Mand skal l se vore Breve, er ej min Lyst og Agt. Allerheldst da jeg, *Alethophilus*, som vel i det Danske Sprog havde et stoort Dessein, hverken skal nævne mig selv, eller af nogen Si el efter denne Dag i Adviserne vil kaldes *Alethophilus*; Efterdi jeg har casseret aldt det, som jeg havde skrevet om det Danske Sprog, og gandske staaed fra mit Forsæt. Spørger nogen Dig, hvad den Danske *Alethophilus* nu gi r ved det Danske Sprog, saa er her med to Dord Svar paa Sp rsmaalet:

Danus Alethophilus Quid facit? Ille tacet.

Sar nu vel, allerk erreste Anonyme! og
 skil heretter din *Alethophilum*. Skriv
 ham

ham nu selv til i Kiærlighed. Hand skal
 svare Dig igien i old Kiærlighed. Send
 Brevet paa Colding Post-Huus; Thi
 jeg skammer mig ikke ved at sige, at jeg
 boor een Miilveis derfra, og at jeg er
 Din Ven, som nu i Dag den aller sidste
 gang vil kaldes

Alethophilus.

Skrevet i Inland strax ved
 Colding i November.
 Maaned 1738.

Sverrige.

Stokholm

Hos den Kongel. Antiq. Arch. Bogs-
 trykker Joh. Horrn kand faaes til koeb
 en liden Tractat in Octavo, skreven udi
 Svensk Sprog, med tilhørende Land-
 Carte; Samme indeholder en Beskri-
 belse over Jordens Figur, saaledes som
 den af de Maupertuis, Clairaut, Ca-
 mus, le Monnier, Lemmer af Videnska-
 bernes Societet udi Paris, samt Abborn
 Outhier, tilligemed Hr. Celsio Profess.
 Astronomiæ til Upsal, efter de paa
 Kongl. Fransk Bekostning og Befaling
 under Polo Arctico gjorde Observatio-

ner er bleven demonstreret. Tractaten er en Oversættelse af det af bemeldte de Maupertuis over bemeldte Observationer udgivne Skrift paa Fransk Sprog.

Indskland.

Heidelberg

Paa dette Academie har mand paa en tiilig Lærdom havt et rart og stort Exempel, og det som er det Merkværdigste, af et Fruentimmer: Personen, som er en Daatter af den ved bemeldte Academie værende, og for sin Kundskab udi de Orientaliske Sprogge berømte Mag Rudolph, skal ey være ældre end udi sit iode Aar, og har den 25 Octobr. sidst afvig holdet en vidtløftig Latinsk Tale til den unge Pfalz-Greve af Sulzbach, hvilken hun ved samme Lejlighed offererede en af hende selv udi Latin og Fransk sammenfærdt liden. Bog. Bringen viiste sig ey alleene saa naadig imod hende, at hand Frystelig lod hende recompensere, men var endog saa curieux, at hand tog sig den Umag at examinere hende over adskillige udi Bogen fremsatte Materier, som heel vel bleve besvarede.

Nürnberg

Nürnberg.

Ved Prænumeration fand hos Joh.
 Mich. Zeis bekommes følgende Vert:
 Die aus denen antiqven Principiis natu-
 ralibus numerorum eröffnete Arithmeti-
 ca Compendiosissima, oder die durch blo-
 ses Aufschlagen in einem bequemen Rech-
 nungs = Lexicon sich selbstrechnende Re-
 chenkunst, mit welcher alle Menschen, so
 nur die Ziefer kennen, vermögend seynd,
 die mögliche Fälle der ganzen Rechen-
 kunst, wobey gebrochene oder ganze Zah-
 len vorkommen, behend aufzulösen, und
 was die Regula de tri und andere Exem-
 pel mit ihren vortheilhaften Aufsätzen,
 von nützlicher Proportionirung in sich
 fassen, leicht ausüben, und ohne Erler-
 nung des sogenannten Ein mahl Eins
 und der gewöhnlichen fünf Specierum,
 wie auch sonder gegebenes Facit, alles
 ausrechnen können. Zum gemeinen Be-
 sten ausgefertiget von Johann Jacob
 Schübler, Math. Arch. P. & S. wie auch
 der Königl. Preussischen Societet der Wis-
 senschaften Mitgliede. Forfatterens
 Intention har i Begyndelsen alleene væ-
 ret til Bygnings Tegninger at vise en

lettere og nærmere Bey; thi da ved sam-
mes Udreigning udkræves endeel multi-
plication og divisioner, som gjorde Ope-
rationerne meere vidtløftige og kiedsom-
melige, havde hand meent, at saadant
lettere kunde skee, naar mand i et dertil
indrettet Lexico oplegte Facit, som et
andet ubekendt Ord. Men da hand bes-
fandt dette sit Compendium af den Bes-
kaffenhed, at det over alt i Regne-Kon-
sten med Nytte kunde appliceres, haver
hand bragt alle i dette Lexico forekom-
mende proportional Tal i en dertil bes-
qvem Orden, saa at alle Regne-Stykker
ved dette Lexicon med meget ringe Møje
kand solveres.

Frankfurt am Mayn.

Hos Boghandler Spring er nyligen
oplagt: Erläuterte Geschichte der alten
Zeiten, welche eine genaue Beschreibung
der vornehmsten, vor Christi Geburt be-
kannt n Reiche und Staaten in Asia, A-
frica und Europa enthalten. Nebst be-
gefügten Stamm-Tafeln derer in diesen
Geschichten berühmten Könige und Hel-
den, mit nöthigen Registern. in 4to 5 Al-
phab. Mand maa tilstaae, at dette
Skrift

Skriftes Forfattere, som er en Frankos, ingenlunde er viget fra sine Landsmænds Accurateffe og Bindfibelighed, i at forklare og oplyse de gamle Skribentere paa saadanne Steder, som til de gamle Tiders Historie noget kand contribuere. Dog haver den Tydske Oversætttere i adskillige Maader dette Verk forbedret, saa vel udi Ordenen, som i Stilen. Den Franske Auctor har givet os Forhaabning om med samme Glid indtil vore Tider at continuere, da vel ikke kand tvivles, at jo lige saa vel den Continuation som den første, paa Tydsk vorder oversat, og hvor nødigt findes, bliver formeeret.

Nederlandene.

Amsterdam.

I disse Boglader ere at bekomme: Exercitationes Medicæ quatuor, de motu vitali, de somno & vigilia, de fame, de siti. Auctore Jo. de Gornier M. D. & P. O. in 4to. At Anatomie, Chirurgie og Physiquen ere de Fundamenter hvore paa Medicinen grunder sig, kand vel ingen nægte, men enhver snarere maae tilstaae deres uforbigiængelige Nødvendige

dighed. Men derudi ere de Lærde aldeles ikke renige, om de alle ere lige nyttige, eller hvorledes de ved hinanden bør rangeres; thi enhver holder iblant disse tree for den beste, i hvilken hand finder sig best verferet. Men foruden dem befindes og Forfarenhed iblant de fornemste Medicinens Parter, endskiønt den ofte misbruges af dennem, som forlade sig paa den alleene, uden at legge sig efter andre ligesaa nødvendige Videnskaber. Auctor til denne Tractat, som med Berømmelse legger sig efter at bringe Medicinen til Vished og Fuldkommenhed, haver endog ved Anledning af disse vigtige Materier herudi viist sin Skarpsindighed, og ved et ordentlig og solid Fordrag viist sin Force i at tractere de Medicinske Controversier.

Svigerland.

Zürich.

Mand seer her en nylig udkommen Tractat, kaldet: Brevis de idiotismis sermonis Hebræi Commentarius, qvi Lingvæ S. genium, indolem ac proprietatem clare exponit in usum מקראות

concinatus a Joh. Jac. Breittingero P. P. Accedit Lexicon particularum, in 8. 8 Ark. Auctor gaar efter sin Sædvane ordentlig til Verks, men besynderlig gjør sig Umage for at være tydelig. Foran findes en Fortale de eo quod nimium est in institutione Grammatica, hvorudi handviser hvorledes adskillige her forekommende Fejl kand undflyes, saa og giver nyttige Regler til en grundig Videnskab, saa denne Bog særdeles bliver dem nyttig, som i det Hebræiske Sprog underviser andre.

Geneve.

Gra Pelissari & Compagnie kand ventes, som allerede er under Pressen: Bulvarium magnum Romanum a primis Pontificibus ad Clementem XII. hodie sedentem, XIV Tomi, in folio, Luxemburgi. Denne Edition kand ventes at blive meget fuldkomnere end den forrige, som 1727. sammesteds udkom, da med stor Bekostning ere samlede, og i denne sidste bliver indført ey alleene de Buller, som i forrige fattedes, men end og alle, som siden den Tid ere udgivne. De VIII sidste Tomi sælges Stykvis til deres

Com-

Commoditet, som besidde enten de VI første af den Romerske, eller de V af den Lyonste Edition.

Sammesteds er Barillot og hans Søn i Arbejd med at udgive: Histoire Romaine, depuis la Fondation de Rome, jusqu'à la bataille d'Actium, par M. Rollin, ancien Recteur de l'université de Paris, Prof. d'Eloquence au College Royal, & Associe à l'Academie Royales des Inscriptions & belles lettres. in 4to. & 12 mo. Den Berømmelse, som den lærde Berden hidindtil have lagt paa denne Auctoris Skrifter, vil uden Tvivl hos de rette Kiendere opvække Appetit til at see dette, som vel ikke bliver mindre behageligt end de forrige.

Rusland.

Petersborg.

Her er for nogen Tid siden udkommen et Skrift kaldet: Einleitung zur Erkänntnis der einfachen Maschinen, und derselben Zusammensetzung, zum Gebrauch der Russischen studirenden Jugend, in 8vo. med 36 Raabberstykker, 6 Ark stor. Auctor Hr. Georg Wolfgang Krafft, Profes-

fessor Phys. haver meget tydeligen udi Spøremaal og Erar forestillet hvad som til denne Art af Mechaniquen behører, saa Ungdommen med stor Nytte Bogen kand læse.

Ligeledes er fra Trykken en Bog udkommen med denne Titul: Historia regni Græcorum Bactriani, in qua simul Græcarum in India Coloniarum vetus memoria explicatur, Auctore Theophilo Sigefrido Bajero, Academico Petropolitano, & Antiquitatum P. P., Societatis Reg. Berol. Sodali. Accedit Christophori Theodosii Waltheri, Missionarii Regii Danici, doctrina temporum India, cum Paralipomenis. in 4to maj. i Alph. 8 Ark.
 Meer end i 20 Aar haver denne berømte Auctor Hr. Professor Bayer samlet paa de til den Orientaliske gamle Kirke-Historie henhørende Documenter, men er paa adskillige Maader bleven hindret fra sin Intention at fuldføre. Derfor lader hand nu dette som en Prøve og Forløber komme for Dagen. Det er Skade, at Auctor ikke, som hand først havde i Sinde, tillige har kundet udgive sin Efter-
 ret

retning de Seribus, Sacis & Sinensibus antiquis. Paa Hr. Walthers Skrift legger Prof. Bayer ikke uden Marsag stor Betømmelse, som det og vidner om Auctors store Skarpsindighed. Pr. Bayers Bort indeholder følgende Merkværdigheder. Først handler hand om de Bactrianers Bedrifter under Baccho, saa vidt neml. mueligt er, af saa ældgamle Tiders ubisse Historier. Dernæst beskriver hand Landets Situation og fornemste Stæder, hvor ved i en chronologisk Tabell opregnes de Grækkiske Konger, som i Bactrien haver regieret. Iblant Kongerne beskrives hand først tvende Theodotos, dernæst Euthydemum, Menandrum &c. siden handles om de gamle Bactrianers Mynt-Væsen, Inscriptioner, Sprog (som hand meener at have sin Oprindelse af det Grækkiske,) om deres Tal og Regiering, om deres Musique, &c. hvilket alt paa en lærd og behagelig Maade udføres. Hr. Walthers Bog kand man dansee tilforladelig, efterdi den af de Indianiske Skrifter, og Bramanernes Efterretning er samlet.

Søye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

48.

Den 27 Novembr. 1738.

DANNEMARK.

Kjøbenhavn.

Tidsleden Tirsdag den 25 Nov. blev paa det store Auditorio holden følgende inaugural Disputation; de novo Specifico in Quartana, Præsidi D. G. De-thardingio, Authore Hannibale Swerdrup. 3½ Art. Efterat først er talt om Medicamentis Specificis i almindelighed, saa recenseres adskillige Specifica antifebrilia, hvilke saa vel af gamle som nyere Medicis ere recommenderede;

Bbb

derz

derpaa forsøyer hand sig til sit nye Medicament, og viser, at udi samme det fornemste ingrediens er Euphorbium, om hvis Virkning hand vidtløftig raisonnerer; dernæst er Resina Jalappæ det andet, Mercurius dulcis det 3die, og Sukker det 4de, hvoraf dette Medicament bestaaer; det kand indgives enten som Pulver eller Piller, men hvad Præcautioner ved sammes Brug skal i agt tages, viser Auctor gandske omstændelig. I hvad Proportion forbemeldte 4 Species skal tages, nævnes ikke, deels efterdi enhver, som er kyndig om Materia Medica, samme lettelig kand treffe, deels at samme ikke paa ubeqvem Tid, Sted og Maade af Jussere skal appliceres, eller som Auctor siger: Quod Empiricos attinet, dum horum mos est, ut Canum famelicorum instar Filiis Artis cibum oblatum præripiant, istis Margaritas objicere nec æqvum nec utile judico. Opponentes ved denne Disputation vare Mr. Henrici, Collegii Medicæi Alumnus, Mr. von Osten, Belædle Hr. Doct. Friis, Stads-Physicus, og Belædle Hr. Doct. Buchwald.

Continuation af det Danske Bibli-
othekve.

Udi disse Tidens 45 No. blev lobet en Recit af de Danske Samlingers 5te Stykke, som indeholder nogle Efterretninger om det saa kaldede Collegio Hunniano, hvormed det havde denne Beskaffenhed: Doct. Nicolaus Hunnius Superintendent udi Lybek, som levede udi forrige Seculo, tog Anledning, ved det hand saae, at de i vores Kirke sig reysende Religions-Tvistigheder ey alletider bleve førte og afhandlede med Frugt og Nytte, at falde paa de Tanker, det vilde føre stor Gavn med sig, om et vist Collegium af lærde Geistlige blev anordnet, som ved kraftige Forestillinger og Overbeviisninger skulle søge at vinde de vrangeelig meenende: Til den Ende sendte hand Aar 1628. et Forslag herom til tvende paa de Tider berømte navnkundige Theologis, Joh. Gerhardus og Matthias Höe, og 4 Aar derefter gav hand samme sine Tanker yderligere tilkiende udi et til Trykken overleveret Skrift, som hand kaldte sin Consultation og Betænkende, hvorledes de da ssevende Religions Ue-

nigheder Christeligt og beqvemmeligt kunde bielegges; Forslaget bestod derudi, at 10 til 12 af de vittigste og lærdeste Theologi hertil bleve beskikkede, og skulle dennem adjungeres et lige Antall andre lærde Mænd, som i særdeleshed skulle have Erfaring udi Controversier, Philosophien, Sproggen, Kirke-Historierne, Logica og andre Videnskaber; hvilket Forslag var i almindelighed recommendedet til alle Evangeliske Fyrster i Europa, men i særdeleshed dediceret til Kong Gustavo Adolpho i Sverrig, og Churfyrst Johan Georg i Sachsen. Dette velmeente Brev naaede vel en nogen Fremgang udi D. Hunnii levende Live, hvis Død indfaldt 1643; men en Tid lang derefter fandt det saadan Biesald hos Hertugen af Gotha, Ernesto Pio kaldet, at hand af all Magt satte sig for at see det fuldført, og til den Ende en alleene befalede endeel sine Geistlige og Verdslige Raad nærmere at overvæge fornævnte Hunnii Collegium, men end og i den henseende lod indkalde til Gotha 3de Udenlands Theologos, som vare D. Joh. Olearium, General-Superintendent til

Halle, D. Joh. Musæum, Professor Theologiae til Jena, og D. Jacob Tentzel, Superintendent til Breussen, for at bivaare denne Undersøgning. Endnu blev af Hertugen forlangt Doct. B. Mentzer, saavel som Theologorum til Siessen, deres Betænkende. Samlingen tog sin Begyndelse in Aprili 1670, og de forskrevne Theologis blev indrømmet Klosteret Reinhards-Brunn, til at beboe iæmens Commissionen varede, ja den Sudfrygtige Hertuges Iver gik saa vidt, at hand erklærede at vilde give en Tønde Guld Aarlig til Collegii Underholdning, og endelig besluttede at sende sin anden Prins omkring til andre Evangeliske Hoffer, for at formaae dem til at befordre dette Collegium. Prinsen blev medgivet 3de af hans Ministrer, og gik Rejsen for sig fra Gotha den 4 Maji 1670, da første Forslag om denne Sag blev gjort ved det Wolffenbyttelske Hof, men af samme ey taget nogen fast Slutning. Mand drog derfra til Sottorph, hvor da levende Hertug Christian Albrecht gav saadan Erklæring fra sig, at hand udi saa vigtig en Sag vilde først høre de

tvende Nordiske Kongers Betænkende, førend hand vilde indlade sig udi nogen Handling herom. Rejsen blev derfra fortsat her til Kiøbenhavn, hvor Sagen blev dreven saa vidt, at Hans Majest. Salig og Høyloelig Ihukommelse, Christianus Quintus, lod den af det Fyrstlige Gesandtskab giørde Forestilling under søge ved en Consistorii Samling, som blev holdet den 4de Julii 1670, og som blev bivaanet af Biskoppen i Sieland, Wandalin, Biskoppen i Sjen, Doct. Bang, den Kongelige Confessionario, Joh. Leth, D. Georg Wizlebius, Mathias Foss og Janus Bircherod; Endskönt nu Projectet nød Theologorum Bisfald, og maand ønskede gierne at omtalte Forslag kunde sættes i Verk, saa fandt dog Hans Majest. for got, at give Gesandterne saadant Svar, at Hans Majest. erkiendte Fyrstens Guddelige Intention, og at det proponerede ey kunde andet end føre sin Nytte med sig, men ikke destomindre ønskede Hans Majest., at Sagen endog maatte worde proponeret for andre det Tydske Riges Prinszer, hvorefter Hans Majest. vilde lade give sin nærmere Resolution. Den

3 Augusti kom da dette Gesandtſkab til Stockholm, og den 22 Novembr. næſt efter, blev deres Proposition tagen under Behandling af nogle dertil anordnede Svenske Herrer, som vare 2de Rigs-Raader Bielche og Birkenclau, Biskop Emporagrius Lilienkluft, D. Rudbech og Stats-Secretaire Joh. Paulinus Olivenkrantz. Det Svenske Hof gav da og de herligſte Løfter, hvilke klarere ſees af en Kongl. Svensk til Hertug Ernesto afſadt Skrivelse af 12 Decembr. 1670, hvilket hos vores Auctores kand læses, men blev dog ey noget endeligt ſluttet, ſaa at Printzen begav ſig paa Hiemrenſen, og kom til Gotha igien in Martio 1671, uden at have kundet udrette videre, end bringe en Hoben Promesser hiem med ſig.

Sverrige.

Stockholm

Udi det Kongl. Antiq. Arch. Bogtrykkerie, er bleven oplagt udi det Svenske Sprog en af Biskop Andrea Rydelio forfattet Bog, ſom indeholder Lærdom om gode Sæder. Skriftet ſigter til at give

et ungt Menneſſe Anledning til Dyden/ ſaa vel den udvortes viſende, ſom den indvortes og i Hiertet ſkiulte. De Fundamenter hvorpaa den fremsatte Lærdom er grundet, ſiges at være ſunde og med Fornuften overeens ſtemmende, ſaa at det anſees ſom et heel nyttigt Skrift for Ungdommen. Paa got Tryk-Papir kand det bekommes for 10 Drex Solvs Mynt. End haveſ paa ſamme Sted en Svensk Overſættelſe af Plutarchi Chæronenſis Raad om Børne-Zugt.

Udi Uppsäl er nyelig holdte følgende Diſputatzer.

I) Principium rationis ſufficientis, libertati animæ non contrarium eſſe, monſtrat, Præf. Petro Ullen, Reſp. Joh. Thelaus, m. Maj.

II) De univerſalitate diluvii Noachici, Præf. And. Celfius, Reſp. Andr. Hallenberg, d. 10 Maji, pl. 3. 8vo.

III) De lineâ numerorum logarithmica, Præf. Sam. Klingenſtierna, Geom. Pr. & Reſp. Eric. Walbom, d. 7 Junii, pl. 2½.

IV) De uſu atq; adplicatione grammatices latinæ, Præf. Pet. Ekerman, Eloq. Pr. & Reſp. Jacob Malnſteen, d. 14 Junii, pl. 2.

Trydsk

Indskland.

Altdorff

Da den lærde Hr. M. Christoff. Frid. Tresenreuter Theol. P. P. O. & V. D. M. den 17 Junii i dette Aar antoog Doctor-Graden i Theologien, var Materien til hans inaugural Disputation denne: De injusta ἀμαρτωλοποιία, five de peccato eorum qui ob innoxia facta alios peccatoribus annumerant. 4½ Ark. I Fortællingen viises, at det er een Theologi fornemteste Arbejde at underviise sine Tilhørere, hvad de skulle troe og giøre, og at den ingenlunde kand kaldes een retskaffen Lærere, som efterlader og forsommer enten det eene eller det andet. Herimod syndes naar mand enten indskrænker Lovens Meening inden for de Grændser, som af Gud ere satte, eller og applicerer Loven paa de Ting som den ikke handler om, og saaledes gaaer uden for Grændserne. Det eene er saa farligt som det andet, hvorfore mand billigen bør sbye begge. I den Henseende have de lærde i vore Tider med ald Guld og Gudfærdighed imodsat sig adskille

lige, af Jesuiterne og andre udspreedte Lærdome, hvorved allehaande Ondskab blev givet frie Adgang, ja endog de vederstyggeligste Laster under saadanne Undskyldninger funde Skiul. Men paa den anden Side er (efter Auctoris Meeuing) endnu ikke talt eller skreven nof imod dem, som meene, at det staaer dem nem frit for at opdigte nye Love, og efter eget Gotbefindende at taxere andres Levemaade. Derfor besflitter hand sig paa tilstrekkeligen at bevise, hvor ubilligen de handle, som laste andre Menniskers endog uskyldige Sierninger, for dermed at viise et slags Midkierhed imod det Onde. Auctor viiser da: S. 1. hvorledes denne Bilsfarelse haver indsneget sig hos Fædrene i den første Christen Kirke, siden Tiid efter anden har udspreedet sig, og efter haanden er bleven forplantet. Derfor lover hand af den rette Moral at fremføre de fornemste Stykker, ved hvis Anledning der, tvert imod den sunde Fornuft og Guds, i den Hell. Skrift, aabenbarede Billie, imod gode og gudsfrygtige Mænds Raad og Exempel, imod ald naturlig Billighed

og Forsigtighed, i saadanne opdigtede og ugrundede Forekriveller, andre som een Byrde paalegges. Dette afhandler hand i henseende til Bærge=Lære og Nære=Standen. § 2. Taler hand om deres Bildfarelser, som opdigte Synder hvor ingen ere, og det først saadanne som foruroelge den almindelige Fred, iblant hvilke ere § 3. at ingen Dyrighed burde være til; § 4. at ingen Krig er tilladelig; § 5. ingen Blods=Dom burde fældes over Misbdædere; § 6. ingen stevnes for Retten; § 7. ingen Eed gjøres; § 8. ingen Slags Helsen eller udvortes Erbødighed nogen beviises. Derpaa opregnes de falske Regler, af dette Slags, som Kirke=Bæsenet angaaer, og Kirkens Friheder søger at formindste; som: at mand i Forfølgelsens Tiid aldrig maae tage Flugten; § 9. at mand bør gjøre sig Samvittighed og Forfkiel paa Mad; § 10. at mand endelig burde holde Faste=Dage; § 11. om Kirke=Be-tienternes Løn; § 12. om Præsternes Egteskab § 13. Dernæst træder hand til Huus=Staden og viiser følgende Ting at være tilladelige og indifferente, nem-

lig

lig § 14. Egteskab; § 15. at leve ugift; § 16. Ekte-Stand; § 17. Rente; § 18. smuk og kostbar Klædedragt; § 19. Divertissements, hvorunder hand og befatter Comœdier, Kort og andre Spil, Fegten, Danken, Riden, Slæde-Fart, og andre saadanne Ting. § 20. viiser hand hvor stor deres Synder, som uden Aarsag fordømmer andre; efterdi de, efter § 21. derved negte Guds Ords Fuldkommenhed, og gjør Menniskene tvissomme om den ævige Salighed, § 22. indføre, i Steden for den rette og sande, deres egen opdigtede Guds-Dyrkelse; § 23. paa een ubillig Maade tilvende sig Herredømme over andre; § 24. forsee sig imod den Christelige Kierlighed; § 25. bestyrke andres utidige Lyst til at bestæmme deres Næste, og endelig § 26. giver Foragtere Lejlighed til at raillere med den heele Moral.

Halle

Den for sin store Lærdom og Forsarenhed vidtberømte Hr. Geheime-Raad Fr. Hoffmann, continuerer end (sin høye Alderdom u-agtet) med sine nyttige Skrifter at være den lærde Verden til Tjeneste.

ste. I den Henseende haver hand feru-
den Disputationer, som hand jævnlig hol-
der over udvalte Materier, endnu i For-
aaret ladet udkomme den 11te Part af
sin Medicina consultatoria, hvilken
paa samme Maade som de forrige er ind-
rettet, og bestaaer af 5 Decuriis. I
Fortalen mælder hand, at hans Medi-
cina rationalis systematica nu er bragt
til Ende med den IVde Tomi 4de Deels
Edition, hvortil hand dog endnu haver
i Sinde at legge et Appendix, de affe-
ctibus externis chirurgicis. Derhos gi-
ver hand og tilkiende, at alle hans Skrif-
ter i Geneve, hos Boghandlerne de
Tournes bliver oplagt, efterdi samme i
Frankrig og Spanien ere meget begier-
lige, hvilket besynderlig kand sees af de
Breve, som Professorerne i Valencia til
Hr. Hoffmann derom har skrevet. I
denne 11te Deel af bemeldte Med.
consult. findes anført den meget rare og
mærkværdige Casus, om noget ligt en
Tarm, $\frac{3}{4}$ Al. langt, som ved Stolegang er
udgaaet af een Herremand paa Rügen,
som derved befandt sig lettet, og levede
een Tiid lang derefter. Nogle Medici
have

have meent, at det var et virkelig Styrke af een Darm, men Hr. Hoffmann er i den Tanke, at det er Slim, som Tid efter anden haver fæstet sig ved Intestinum Colon, og saaledes til den Skikkelse er hærdet, saasom det synes umueligt, at nogen af Indvøllene kunde gaae bort, og Patienten alligevel blive ved Livet.

Jena

Her er nyelig kommen for Lyset: Job. Gottfr. Schaumburg Prof. Publ. Ord. in Acad. Jenensi, Cur. Provinc. & Scabin. Jurid. Asses. Consil. Aul. Saxon. Principia praxeos juridicæ judiciariæ, quæ modum procedendi in judicio regularem continent, variis observationibus illustratum. Accessit in calce manu-dlio ad artem relatoriam, cum indice rerum & verborum. Cum Privil. Regis Polon. & El. Saxon. 1738. in 4to 1½ Alphabet. Hoff-Raad Schaumburg hæver ved at udgive denne Bog (som meget reenlig og net er kommen fra Pressen) opfyldt det Løfte, som hand tilforn havde givet i den juristiske Bücher-Saal. Dette Verk haver hand skrevet for sine Tilhøveres Nytte, u-agtet mange andre

dre i denne Materie tilforne havde skre-
 ven, i henseende at deres Dyemeed hav-
 de været saa gandske ulige, og snart een
 ikkun om visse Stæders Statutis, og de-
 res Overeensstemmelse eller Forstiel fra
 andre har skrevet, snart een anden om
 den nu brugelige Methodo procedendi
 ved den Chur-Sachsiske Rettergang, &c.
 Auctor derimod haver besluttet sig paa at
 give tydelige og almindelige Regler om
 Processu Juris Communis, samme med
 Practiske Annotationer paa behørige
 Stæder at illustrere, og tillige viise hvad
 derved i Sachsen eller andre Stæder i
 agt tages. Overalt skal denne Bog ven-
 telig være dem til stoor Nytte, som Dom-
 mer-Skriver-eller Advocats-Embede er
 betroed. Til sidst findes Efterretning
 om at referere til Acterne. Herforu-
 den lover Auctor i Fortalen, at afhandle
 hvad som henhører til Processum sum-
 marium, executionum, possessorum &c.
 og det i en a parte Tractat, som da vil bli-
 ve den anden Deel af disse Principiis
 practicis.

Frankerige.

Paris

Her er nyelig udkommen en Fortegnelse paa alle de Bøger, som Aar 1736. i Europa ere trykte. I det mindste lover Titlen dette; men ved Skriftets Siemnemlæsning befindes, at Auctor har udeladt een stor Deel bekendte Bøger, forvirret og fordervet saavel Titler som Navne, aldeles udeladt de Auctorum Navne, som ikke haver nævnet sig paa Titlerne, og saaledes forbiegaaet mange, efterdi hand alleene af vigtige Journaler haver sin Efterretning.

Sammensteds haver Academiet des Belles-Lettres i dette Aar ikke uddeelt den sædvanlige Premie, som af Hr. Duret de Noinville er stiftet. Det foresatte Thema var, at mand skulle eftersøge, om Lycurgus, da hand skrev de Lacedæmoniske Love, ikke havde betient sig af de Cretensiske og fuldt samme. Beløbet til Academiet indløbne adskillige Piecer om denne Materie, som mueligt kunde fortjene Approbation, men endnu fandt mand ikke viede, hvorved Academiet til een saa uforventet Resolution er bleven persvaderet.

Søye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

49.

Den 4 Decembr. 1738.

DANMÆRK.

Kjøbenhavn.

Of den sidst recenserede Disputation
er, efter Autoris Begiering endnu
at mælde; at paa den sidste Side af Di-
sputatzen findes en Casus, som til dette
nye Medicament haver givet Anledning.
Nemlig: i Foraaret 1737. blev Autor
kaldet til en Bonde-Vige, 12 Aar gam-
mel, samme var angreben af een Qvar-
tan-Feber, som da grasserede, og sandt
tillige sterkt Hiertellemmen, og var gandske

ske uroelig, naar Feberen var, blev hun
 gandske maaløs, og svarede ikke uden
 med Nif; som da Medicus derhos ob-
 serverede, at hun var blaae under Øy-
 nene, havde tør Høste, Kløe i Næsen
 &c. sluttede hende deraf, at hun var plas-
 get med Orm, som vare Hoved-Aarsa-
 gen til Sygdommen, hvorforsøe hende
 forordnede bemeldte Medicament, men
 da Pigen ikke fra Søvn blev hindret,
 gjorde det denne gang ingen Virkning;
 men da strax derefter Diæten bedre blev
 observeret, gik ved Stoelegang fra hende
 de 36 Orme, deels levende, deels døde,
 foruden endeel smaae, som i een Hinde
 vare indelukkede. Tillige ophørte Feberen,
 og Patienten blev fuldkommen restitu-
 et.

Den 27 Nov. blev Candidatus Med.
 Swerdrup med sædvanlige Solenniteter
 af Hr. Pr. Detharding creeret Doctor
 Medicinæ, og til den Ende nomine Re-
 ctoris Magnifici Programma publiceret.

Continuation af det Danske Bibliothek-
 que om Collegio Hunniano.

Hertugen til Gotha Ernestus Pius,
 100

lod sig end ikke afskrække ved det frugtesløse Udfald. Brinken Alberti Reyse omkring til de Evangeliske Hoffer havde faaet, og hvorum udi næst foregaaende blev mældet, men lod atter sætte Forsøg paa udi Aaret 1671, om ey noget endnu kunde være at udrette i denne Sag, til hvilken Ende Kirke-Raaden Verpoorten tilligemed D. Mentzer reyste omkring til adskillige Hoffer og Aca-mier; dog var Udfaldet ligesom tilforn, nemlig, at Bedkommende foregav at finde saa mange Banskkeligheder i Beyen, at det ey blev holdet for muelig at kunde sætte det i Verk. Authores til denne Recension henviiser derpaa Læseren at hente udførliaere Efterretninger om Sagens Udfald hos Skribenten Secken-dorff udi hans Christen-Staat Libr. 3. Cap. 10. samt hos flere, hvilket nærmere sees udi Samlingen pag. 253. Mand finder dernæst udi bemeldte vores Samlinger anført: 1) fornævnte Got-taiske Afsendte; Hr. Verpoorters allerunderdanigste Forestilling og Forslag, som denne Sag angaaende, blev Hans Majestæt overleveret. 2) Hans Betænk-

ninger over nogle Speciale Puncter, tiende til nærmere Oplysning ved det af Hertug Ernesto foreslaagne Collegio Hunniano, og 3) den af de Danske anordnede, til at overlegge den Frystelige Proposition, til Hans Majest. indsendte Erklæring og Beretning. Og som samme giver nærmere Oplysning om oftbemeldte Collegii Indretning, om dets Forretninger, samt den derved intenderede og forventede Nytte, vil mand i næste Avise deraf give en fuldstændig Extract.

I Flensborg er trykt et Skrift under følgende Titul: Ortus & progressus vernacularum, quæ regię vulgo appellantur, & per totam Daniam, sumtibus vere regiis, Regis glor. mem. Friderici IV extractæ frequentantur, scholarum 240, felicissimus, rudi & agresti calamo descriptus ab Henr. Broholm, Reinga Fioniensi. p. t. Præcept. scholæ reg. in pago Wraa, prope Coldingam. in 8vo. 25 Ark. Denne Bogs Autor haver her ved søgt paa sine og andre Læreres, samt de Eenfoldiges og Umyndiges Beane at aflegge een allerunderdanigst Tænksomhed til

til de tvende høj-priselige Konger, som disse Skoler have funderet og hidindtil underholdet, og derhos saadant høyst-nyttige og berømmeligt, for alle ret omstændeligen at gøre bekiendt. Der handles da først om Skolerne i Almindelighed, dernæst om de Skoler, som her paa Landsbyerne ere anrettede, i hvilke paa Dansk Ungdommen underviises. Til Slutning anføres de Instruxer, som baade Præsterne og Skolemesterne ere givne, tilligemed andre hidhørende Efterretninger.

Tydskland.

Bremen

Paa Boghandler Sauermans Betøstning er her udkommen den anden Deel af Hr. Joh. Frid. Bertrams Theologiske og Philosophiske Betragtninger, som handle om adskillige Materier, henhørende deels til Guds Kirkes og nyttige Videnskabers Fjrfremmelse, deels adskillige nyttige Observationer af Theologia Exegetica, Dogmatica, Antithecica, af Kirke-Læreres og andre lærde Mænds Historie, af Philosophien, &c.

in 8vo. i Alph. Derudi indeholdes. 1) Pietas Lutheri, det er: Lutherus foreskillet som et retskaffen Exempel paa et ustraffeligt Levnet, hvilket af uimodsigelige Vidnesbyrd beviises. 2) Nomenclatura Spiritus S. biblica, det er: Fortegnelse paa de Navne, med hvilke den Hellig Aand kaldes i Skriften. 3) Zionsdommens Huus med sine 7 Viller. 4) Det nye Jerusalems Hemmeligheder. 5) Beviis paa Guds almindelige Naade, tagen af Guds almindelige Naade-Kald, skreven ved Anledning af een Bog, som Pr. Driessen i Grøningen nyetigen haver skreven om den særdeeles Naade. 6) Frihedens fuldkomne Lov. 7) At Uprudet endnu ikke af Guds Kirkes Ager skal udryddes. 8) At den Romersk-Catholiske Kirkes Alderdom af Bandsættelserne ikke kand beviises. 9) Om Augustinus haver recommenderet Postiller. 10) Hvorledes ved Forstelig Ost-Frisst Forordning de Werthheimiske Bibler ere confisqverede.

Jena.

Her er til sidste Michaëlis-Messe udkommen en Bog, som haver til Titel:
Hie-

Hieron. Hermanns, J. V. C. Lic. Allgemeines Teutsch-Juristisches Lexicon, darinnen die in den Römischen, Justinianischen, Canonischen, Lehn- und andern Rechten vorkommende Materien und Wörter, sowohl nach ihrem eigentlichen als uneigentlichen Verstande, nicht allein deutlich erkläret, sondern auch durch ihre Beschreibungen verständlich gemacht werden. Diesen sind ferner die bey den Rechts-Lehrern befindlichen Eintheilungen, ingleichen die üblichen Formeln beygefüget worden. Dabey die Fälle zugleich angegeben werden, welche die Schöppenstühle und andere Collegia juridica decidiret und erörtert haben: Alles nach richtiger Alphabetischer Ordnung vorgestellet, und mit zweyfachem Register versehen. Mit einer Vorrede von D. Joh. Friedr. Hertel, Prof. Jur. Ord. zu Jena, des Fürstl. Sächs. Gem. Hofgerichts Assess. der Juristen Facultet und des Schöppenstuhles daselbst, Sen. fol. Auctor haver ved adskillige Juridiske Skrifter giort sig bekiendt, saa at af denne Bog kand ventes megen Nytte. Tilforne havet vel Brissonii, Spigellii, Calvi-

ni, Besoldi og andres Tractater om samme Materie, men de forklare alleene Ordene, da denne endog viser methodum in foro utendi his vocabulis ac terminis; hvorfore det er venteligt, at denne Bog vil finde mange Liebhabere.

Magdeburg.

I disse Boglader, som og i Leipzig er tilkiøbs: Unterricht von den heutigen narhlosen Zeiten, worinn dieselbe nach ihren Quellen gründlich untersucht, und dawider diensame Mittel und Trost aus Gottes heiligem Worte und erbaulichen Schriften, jedem nach seinem Stand und Nahrung nützlich verfasset und hinterlassen von Christoph Kochen, weyl. berühmten Theolog. P. P. bey der Kirchen zu St. Jacobi in Magdeburg. E. E. Ministr. Sen. und des geistlichen Gerichts Assessore und Scholarcha, nun aber zum Druck übergeben von dessen Eydam Hermann Friedr. Brauns, Probst und Sup. zu Eldden im Chur-Creise Sachsen. Hr. Brauns søger strax paa Titlen at indtage Læseren og bringe ham de Tanker, som hand selv haver, i det hand sammesteds haver indført de meget bequemme Ord
af

af i Mose Bogs XXXIII Cap. II. v. Tag nu dog denne Betsignelse af mig, som jeg byder dig, hvilken HERren haver givet mig, thi jeg haver endda nok. For ved Bogen findes en Dedication til Geistligsheden og samtlige Lemmer ved St. Jacobi Meenighed i Magdeborg, tillige med en Fortale.

Leipzig.

Hos Boghandler Walther fand beskommes een af det Franske Sprog i det Tydske oversat Bog, som kaldes: Hrn. M. V. la Croze Abbildung des Indianschen Christenstaats: nach dem Original durch und durch verbesserte, und mit vielen vom Hrn. Auctore schriftlich communicirten Zusätzen vermehrte andere Auflage, welche noch mit verschiedenen neuen Anmerckungen und Erläuterungen, wie auch einem besondern Anhang von dem Königl. Dänischen Missions-Geschäfte versehen von M. Georg Christian Bohnstedt, Rector der Dom-Schule zu Halberstadt; nebst Kupfern und einer Landkarte von Ostindien. 8. 2 Alphab. 16 Art. Skriftet selv, som først 1724 i den Haag udkom under Titel: Histoire

du Christianisme des Indes, er af lærde Folk hidindtil holdet i stor Estime, og som hverken Birket selv eller M. Bohnstedts Oversættelse paa nogen Tid haver fundet bekommes tilkiøbs, endstønt den i Bogladerne jevnlig er forlangt, er saa meget meere venteligt, at dette nye Oplag vil være velkommen. Den første Edition blev af alle approberet, som vare Liebhabere af Kirke-Historien, som vare begierlige at kiende hvad Moral og Sædvaner der var i Brug hos de Malabarere og St. Thomas Christne i Indien, hvoriudi deres Religion bestood, hvad Beskæftenhed det havde med den Hedningenes Omvendelse, som Erke-Bispen i Goa Don Alexis de Menezes havde begyndt, hvorledes Tilstanden er ved det Synode i Diamper, hvad Afguderie hos de Indianske Hedninger gaaer i Svang, hvoriudi deres Lærdom bestaaer, om den Danske Mission paa Tranquebar gjør saa veltsignet Fremgang som tilforne? Hr. la Croze haver opfyldt dette Skrift alle vegne med opbyggelige Reflexioner, og gjør samme ikke lidet behageligt, ved de lærde og fornøvelige Digressioner, som

til stor Nytte hist og her findes, hvorved
 hand tillige viser sin store Erudition, og
 Forsærenhed i de Orientaliske Sprog.
 Ved dette nye Uplag befinder sig adskil-
 lige mærkværdige Tillæg, som af Auctore
 Oversætteren ere tilsendte, for samme
 hver paa sit Sted at indføre, hvorved
 og Hr. Assemani i Rom og nogle andre
 deres Objectioner besvares; Desforuden
 gives Efterretning om Ost-Indien, om
 Handels-Pladserne og Contoirerne,
 samt hvad Engellænder, Frankoset, Spa-
 nier, Hollændere, Danske og Portugieser
 sammesteds eye, hvorover Hr. Bohnstedt
 et accurat Landkort haver forfærdiget,
 efter det store Kort, som den berømte
 Engellske Geographus Hr. Herman Moll
 haver udgivet, dog saa at hand af The-
 venot, Taverniers og andres Relationer
 samme hist og her corrigerer, og tillige
 giver i Raabber en Grund-Risning paa
 de fornemste Stæder, saasom: Bantam,
 Goa, Surat, Madras, Batavia &c. Den-
 ne nye Oversættelse er med Originalen
 confereret, og derefter, saa vidt muel-
 ligt forbedret. Ligeledes er Verket i
 Sectioner og Capitler afdeelt, hvilket saa
 vel

vel i Originalet, som i den første Version var forsømt, hvortil er søyet et Register. Til Slutning giver Oversætteren en tydelig Beskrivelse om Missionen i Tranquebar fra Begyndelsen til 1719, og derfra Continuation til 1737, med Løfte inden kort Tid at ville udgive en Geographisk Beskrivelse over Indien, tilligemed Efterretning baade om de Papistiske og Protestantiske Missioner.

Samstedts Land i Blochbergers Bog lade bekommes: Julii Bernh. von Rohrs Geographische und Historische Merckwürdigkeiten des Ober-Harztes. Denne Bog forestiller de merkværdigste Ting, som i Forstændømmet Grubenhagen, i Grevskaberne Hohenstein og Stollberg, i Rigs-Staden Goslar, i de næstomliggende Stæder, Byer, Slotte, gamle Cloistere, forfaldene Bygninger, Bergværke, Bierge, Huuler, Floder, Søer, Sundheds-Kilder og Bader forefindes. Derhos gives og Efterretning om andre Naturalier, om Bergværkernes Indretning, Erthen, Forarbejdning ved de der ved brugelige Machiner, Møller, Ovne, Iaaog om Mynt-Væsenet. Man maa derfor

for vente, at Hr. von Rohr haver ved at udføre denne curieuse Materie, brugt samme Accurateffe og behagelige Skrive-Maade, som i hans øvrige Skrifter.

Endnu sammesteds seer mand en nye og meget propre Edition af et Verk, hvor-
 over hidindtil, med stoor Applausu, ad-
 skillige Collegia ere læste, nemlig: D.
 Georg Christ. Gebauers Grundris zu
 einer umständlichen Historie der vor-
 nehmssten Europæischen Reiche und Sta-
 ten, mit einer Vorrede von dem man-
 nigfaltigen Nutzen der Historischen Wis-
 senschafft und nöhtigen Registern verse-
 hen. Zweite durch und durch vermeh-
 te und verbesserte Ausgabe. Mit Königl.
 Priv. Leipzig 1738. in 4to. henimod 3
 Alph. Den artige og korte Maade, som
 Auctor bruger til at forestille fremmede
 Rigers Historier, haver besynderlig re-
 commenderet dette Skrift. Hr. Hof-
 Raad Gebauer, som hidindtil med ikke
 mindre Berømmelse end Nytte i Leipzig
 og Göttingen haver doceret, saavel
 mundtlig, som ved sine lærde Skrifter,
 bruger i den nye Fortale til denne Edition
 disse Ord: Jeg haver ladet mig overtale,
 selv

selv at igienneingaae denne Bog fra Begyndelse til Ende, og snart paa hvert Blad lagt noget Merkværdigt til, continueret Historien til nærværende Tider, soupleret de Genealogiske Tabeller, nogle gandske nye tilføjet, og foreøget Historicorum Tal, saa vidt skee kunde af mit eget Bibliotheqve. Auctor var ellers i Sinde af dette Bærk at elaborere endnu den anden Deel, som skulde fornemmelig handle om de Italienske Staters Opkomst, saag og om Bøhmen, Ungarn &c. men som hand i andre Ting er occuperet, haver hans Collega Hr. Prof. Köhler paataget sig dette Arbejde, og meener i tilkommendes Aar dees med at blive ferdig.

Nürnberg

Til næstkommende Nyeaars-Messe bliver færdig Brinck Philip af Orleans, som i nogle Aar var Regent i Frankrig, mens dens nu regierende Konge Ludovicus XV. var mindre-aarig, hans Levnets-Beskrivelse, af Franssk paa Tydsk oversat.

Hamborg

Her i Felginers Boglade fandt bekommes en Bog, som J. Phil. Baratier af Franssk har oversat: Tit.: Descence de la

Monarchie Sicilienne, ou les Droits du Roi des deux Siciles sur son Clergé, repris de puis leur premiere origine & justifies contre les exceptions de la Cour de Rome par Mr. de Ludewig, Chancelier de l'Université de Halle.

Nederlandene.

Haag.

Her er udkommen en nye Rejse = Beskrivelse, kaldet: Histoire de l'expedition de trois vaisseaux envoyés par la Compagnie des Indes Occidentales des Provinces unies aux terres australes en 1721. pas Mr. de B. Tome I. II. Auctor haver selv været med paa Reysen, og fand derfor hans Beretning om saa langtfraliggende Lande være saa meget desmeere troeværdig.

Engelland.

Oxford.

Den nye Edition af Catalogus paa de trykte Bøger i det Bodlejanse Bibliothec, er nu bleven færdig, og fører denne Latinske Titel: Catalogus impressorum Librorum Bibliothecæ Bodlejanæ in A-

cademia Oxoniensi. Den forrige Edition, som af da værende Bibliothecario D. Hyde Aar 1674. blev udgivet, var een Foliant, men denne bestaaer af 2 Bind in Folio; thi mand haver tillagt en For-tegnelse paa alle Bøger, som siden 1674 i dette Bibliothec ere indkomne. Den forrige Bibliothecarius Hr. Bowles, haves førend hand døde, alt forfærdiget den tredie Part deraf, og hans Successor Hr. Fischer haver, med en god Vens Hielp lagt det øvrige dertil. Mand haver alle vegne fuldt Hr. Hydesh Indretning, undtagen paa nogle Steder, hvor med Nytte en beqvemmere kunde foretages. f. Ex. Hr. Hyde opregnede enhver Autors Bøger, uden imellem samme nogen viss Orden at tage i Agt, men i denne Edition ere de satte efter Aars Tællene, dog saa, at Oversættelser nævnes efter de Bøger, som i deres Hovedsprog ere skrevne, hvorved hos de fleeste Skrifter tilkiendegives, hvad Boghandler samme haver forlagt. Ved Slutningen af den anden Tome loves en For-tegnelse paa de Bøger, som findes i Collegiernes Bibliotheker, men mangle i det Bodlejanske.

Søye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

50.

Den 11 Decembr. 1738.

DANNEMARK.

Kjøbenhavn.

Id gaar den 10 Dec. blev af Alumão
Coll. Medicéi Jacobo Winslou, holdt
te 2 Philosophiske Dissertationes de ad-
miratione.

Continuation af det Danske Bibli-
otheqve.

Den af de Danske Geistlige til Sal. og
Høyloflige Iuhommelse Christianum
Scum overleverede Relation ang: Colle-
gium Hannianum, bestoed da af efters-

DD.

føla

følgende. De forestillede, hvorledes det af Hertugen til Gotha ved hans Kirke-Raad Hr. Verpooten gjorde Forslag sigtede derhen, at, som D. Nicolaus Hunnius for 40 Aar siden havde udi et trykt Skrift udgivet et Theologisk Betænkende over, hvorledes vores Evangeliske Religion best kunde underholdes og forsvares, ligeledes ved Guds Raade videre udbreedes og imod dens Fiender befæstes, samt de iblandt dens egne Lemmer værende Stridigheder best kunde udgøres, og Kirken i fremtiden fra vrang og vildfarende Meeninger kunde forværettes ved et Collegium, som kunde bestaae af 10 eller 12 lærde Theologis og lige saa mange Adjunctis, som af samptlige Konger og Chur-Fyrster, som havde antaget den Augsbürgiske Bekjendelse, skulle antages, authoriseres og underholdes, saa ønskede høistbemelte Hans Fyrstlige Durchlauchtighed af Gotha, at Hans Majest. tillige med andre Christelige Puissancer vilde see dette Bærk befordret og dertil proportionaliter contribuere. Ang: saadant et Collegii Nødvendighed

dets

dets vigtige Forretninger og dets Myndighed, da proponeredes, 1. At disse udvalgte Theologi, som en med andet Arbeide, enten ved Academierne eller Kirken maatte være besværede, skulle grundigen afgjøre alle de Religions Trænger og Secter, som iblandt de sig til vores Kirke bekiendende sig maatte finde, dog saaledes, at intet med Skæl imod deres Decisioner kunde være at sige. 2. Skulle dette Collegium have en Inspection over alle andre Evangeliske Kirker, Skoler, Collegia og Universiteter, saa at om nogen skulle søge at indføre nye Forandringer udi vores reene og den vedtagne allgemene Lærdom, skulle de advare dem, som med sligt begyndte, men i fald sligt en maatte hielpe, skulle de anklage ham for sin Dyrighed, paa det at ald Bidtløftighed og unyttig Skriven kunde hindres og forebygges. 3. Skulle dem tillades at give Censur over alle Theologiske Skrifter førend de kom udi Trykken, men i synderlighed over saadanne, som vedkom Troens Article og Controversier: End maatte ingen af Evangeliske Lærere skrive noget imod hin-

anden, førend det blev Collegio foreviist, og af det approberet, hvorved mand haabede, at mange unyttige og forargelige Disputer og Skrifter kunde dempes. 4. Med Tiden kunde det samptlige Collegium skrive nyttige Kirke- og Skole-Bøger, hvilke saaledes skulle være indrettede, at de med Tiden kunde blive et fuld- stændig Compendium Theologiæ eller Corpus Doctrinæ veræ Evangelicæ Harmonicum, hvilket, naar det af andre de fornemste Academiers Theologis var igiennemgaaet, og af samptlige Potentater, Konger og Fyrster ratificeret, skulle alle Evangeliske Lærere, paa Academierne, udi Skolerne og Kirkerne, saavel i de Nordiske Lande, som i Tydskland, være forpligtede at følge samme, som en Librum Symbolicum, hvilken Ungdomen skulle foredrages, docendo eller disputando. End kunde alle Casus Conscientiæ, og hvad andet, Kirke-Disciplinen vedkommende, som maatte foresalde, udi dette Collegio foretages; Saa skulle og Collegium paatage sig at forfærdige et rigtigt og udførlig Compendium af Kirke-Historien, hvorudi andre Scribenteres herz

herudi begaaende errores kunde legges for Dagen og demonstreres, og endelig lade sig være angelegen alt hvad som kunde eragtes fornøden til en retskaffen Gudsfrygts Dvelse og Praxin. 5. Collegium maatte af de Interesserede Høje Potentater være forsynede med saadan Pouvoir og Myndighed, at alt hvad som i samme eenstemmig eller med flestes Stemme, efter foregaaende givne Communication til andre fornemme Theologorum Collegiis og deres derover indbente Approbation var skreven og besluttet, skulle holdes saa fast og urygge- lig, at intet particulaire Collegium, meget mindre nogen particulaire Lærere paa Academierne eller udi Kirkerne, maatte offentlig tale eller skrive derimod.

(Slutningen skal følge hernæst.

Tydskland.

Augsborg.

Den her værende Kayserslige Geographus, Hr. Matth. Seutter, haver udgivet et nyt Landkort paa sædvanlig Størrelse, hvilket forestiller en Afbildning paa de af Russerne i det lille Tartarie hidindtil

førte Krige, det fører til Titel: Theatrum belli Rufforum victoriis illustratum, five nova & accurata Turcicarum & Tartaricarum Provinciarum intra fluvios Tyram s. Niefter & Tanaim s. Don, ad Oram Ponti Euxini & in Peleponeso Taurica fitarum designatio. Det indeholder en stor Deel af det Russiske Ukraine, Bessarabien, det Oczakowiske og lidet Precopensiske Tartarie, den halv=Insel Crim, den Assowiske, endeel af det sorte Hav, Den Tamerof, et stort Skætte af Cuban, af Circassien og de Donekiske Cosakers Land, tillige med alle disse Provinciers Grændsestiel. Mand seer og paa dette Kort, de Linier med hvilke Russerne have bedekket Ukrainen, samt de Russiske Feldt=Herrers Marsch=Route til Crim og Oczakow. Scale paa Millene viser baade Russiske Werster og Indiske Mile. De lykkelige Feldt=Tog, som de moodige Russier have foretaget i de Tartariske Lande, have opvakt hos mange Curieuse et ret at kiende disse Landes Situation, og meenes at dette Kort derudi skal give dem tilstrekkelig Satisfaction.

Samt

Hamborg.

Foruden ovenmeldte Augsborgiske Kort ere her 2 andre at bekomme, som ligeledes forestille de Russisk-Kejserslige Armeers Krigs-Operationer imod Tyrer og Tarterne, det første kaldes: *Theatrum belli Russorum adversus Turcos Tattarosqve*. Det andet: *Verus Chersonesi Tauricæ seu Crimeæ & adjacentium Regionum conspectus*. Med disse følger et aparte Blad, som forestiller de i bemelte Charter beskrevne Floder, Grændser og Stæder, hvorved med Bogstaver og hofsøjede Forklaring vises de Russiske Armeers Marsche.

Dresden.

M. Aug. Bayerus haver udgivet: *Arcana sacra Bibliothecarum Dresdensium, quibus præmissa est Epistola de Bibliothecæ Regio-Electorali Præfectis demortuis. Continuatio 1ma*. Som et Specimen af dette Arbejde, kand tiene følgende Opkrift paa rare Editoner af Bibelen: En Latinsk, Basil. 1491. Tydske, Nürnberg. 1484. Strasb. 1485. Et Psalterium med Paraphrasibus, Auct. Reynerio Snoy, Cælln 1536, in 8vo. Et N. T.

paa nye Brækst, Genf 1638, in 8vo. En Latinsk Bibel, Cœln 1527, fol. En Spansk Bibel in 4to. 1622, in fol. 1611. En Hæs Brækst, Vened. 1614, in 4to. Johannis Evangelium ved Nicolaum Krumpach, Leipzig 1527, in 4to. En Tydsk Bibel, Augsb. 1487, fol.

Magdeburg.

Til Kirke-Historiens Oplysning er her nylig udgivet: Succincta introductio in bibliothecam græcam & latinam, in qua præcipui Scriptorum Sacri, hermeneutico-exegetici, thetici, morales, polemici, casuistici, homiletici, & historico-ecclesiastici a seculo P. C. N. usque ad XVIII. breviter recensentur, auctore Jo. Just. von Einem. Auctor søger ved dette Verk i Tide at give dem en Forsmag paa de vigtigste Kirke-Skrivbentere, som vilde legge sig efter Theologien eller Historia-Ecclesiastica.

Ulm.

Her er Begyndelse gjort til et meget nyttigt Verk, og kand den første Deel bestømmes under Titul: Acta Historico-Ecclesiastica seculi XV. & XVI. Oder Kleine Sammlung einiger zur Erläuterung

zung der Kirchen = Geschichten des 15ten und 16ten Jahrhunderts nützlichen Urkunden und Schrifften, mit dienlichen Einleitungen versehen, und an das Licht gestellet von Johann George Schelhorn, Evangelischen Predigern und Bibliothecario in Memmingen.

Weimar

Her er nyelig udkommen Institutones Theologiae parabolicae, operis maioris prodromus, auctore M. Laur. Reinhardo Eccles. Vinar. 4to. 8 Ark. 34 Capitler handles om den paraboliske Theologies Bestaendighed, om de Historiske Figureser Matth. XX. 1. sqv. XXI. 28. sqv. XXIII. 1-15. Luc. XIII. 6-10. XIV. 16-25. XIX. 11-28. om den Dogmatiske Luc. XVI. 1-10. Joh. X. 1-12. Matth. XVIII. 23. sq. Luc. V. 36. sq. XVI. 23. sq. om den Prophetiske Matth. XIII. XIV. 1-14. 15-31. I denne Materies vidtloeftigere Udføring, som til Trykken ligger allerede færdig, findes overalt hosføjede Porismata Moralia og Doctrinalia.

Jena

Her er udkommen en Bog med følgende Titul: Kurze Fragen aus der Kirchen

Historie des Neuen-Testaments nach der Methode Herrn Johann Hübners, hiß 1735 fortgesetzt, und mit einem vollständigen Register vermehret. Dette Skrift befatter de fornemste Mærkbærdigheder af den nyere Kirke-Historie, Efterretning om den Grækkiske og Russiske Kirke, Pape Clementis XII. og adskillige Cardinalers Levnets-Beskrivelse, saa og Underretning om Petro Constant, om den bekiendte Joh. Harduin, om Michle Qvien, Eccards, Bellegarde, Franc. von Paris, med flere andre Catholske Skribentere og Lærere. Dernæst følger 26 berømte Lutheriske Læreres Liv og Levnet, blant hvilke ere Schupart, Anton, Lintrup, Zierold, Joch, Krackewitz, Reinhard, Breithaupt, Pritius, Lyfius, Weidner, von der Lith, Engelcke, Gleich, Rambach, Hübner, Majus, Krantz, Jos. Schaitberger og andre flere; af de Reformerte findes her 17 bekiendte Skribentere, s. E. Strimesius, Saurin, Hasæus, Mel, Derham, Jablonsky, Hearne, &c. hvorved gives Notice om enhveres Skrifter. Derpaa følger omstændelig Beretning om Missionen i

Tran-

Tranqvebar, om disse Tiders Religions-
 Tvistigheder, om den Berthheimiske
 Bibel, om Constitutions-Affairen i Fran-
 kerige, om Dippel, Tindal, Woolston
 og Mandeville, om den Saltzburgiske
 Emigration og andre saavel nyttige som
 curieuse Ting i disse Tiders Kirke-Histo-
 rie, hvilket alt, efter Fortalens Be-
 retning, med Flid af de meest troværdige
 Efterretninger er samlet.

Sammeledes selges i Bogladerne føl-
 gende Skrift: *Commentatio Juris Ger-
 manico Saxonici, de addictione ad ma-
 nus, seu von der Gebung an die Hand
 und Halfter, ex historia & antiqvitati-
 bus eruta, nec non observationibus
 practicis & indice instructa.* in 4to. 19
 Ark. Hvor flittig end Forfatteren ha-
 ver efterseet, om ingen før ham grun-
 dig om denne Materie haver skrevet, saa
 haver hand dog ingen funden, som den-
 ne Materie udførlig havde tracteret,
 men vel nogen som havde givet nogen u-
 tilstrekkelig Underretning derom, hvilke
 endog have udcopieret een den anden.
 Hand falt derfor paa den Meening, at
 denne Materie saaledes var forsemt, for-
 di

di samme ikke indeholdt noget som ret kunde divertere. Dette, og at Tingen endnu ikke aldeles var kommen af Brug, overtalte ham til samme nærmere at eftertænke, hvilket saaledes er Anledning til dette Skrift. Den Uorden som hand foresandt derved, at de Civile og Saxiske Love vare confunderede, med andre slige Inconvenientzer, have at bringe i Rigtighed forarsaget Auctori stor Uimage. Begyndelsen af Brevet forestiller en almindelig Afhandling, hvorpaa vidtløftig handles om denne Addictions Oprindelse, Beskrivelse, dens Rettighed efter de Saxiske Love, &c.

Nederlandene.

Utrecht

Boghandleren H. Besseling haver besodret til Trykken et Skrift in 8vo. 2 Alph, 3 Ark, hvis Titel er: Hermanus Hugo S. J. de prima scribendi origine, & universa rei literariæ antiqvitae, cui notas, opusculum de Scribis, apologiam pro Waechtlero, præfationem & indices adjecit C. H. Trotz. Jctus. Den berømte Editor (da hand først raadede Boghandleren at udgive denne Bog, som

var meget rar og en lettelig at bekomme) havde først ikkun i Sinde med Bogen at udgive hvad hand ved sit Exemplar havde tegnet, hvorfore og ved de første Capitler hans Noter ikke ere saa overflødige, men ved Bogens videre Giennemlæsning befandt hand, at adskilligt forefaldt, som med større Glid fortiente at eftertænkes. Hvorfore og i de vidtløftigere Anmerkninger de forekommende Materier fra Grunden undersoges, Aarsagerne fortælle hvorfore Editor undertiden er gaaet fra Autors Meening, hvorhos viises naar nogen nyere Skribent om een eller anden Materie meer udførligen haver handlet. Undertiden anfører og Hr. Trotz juridiske Anmerkninger, deels at hand ved slige Prøver kand viise, hvad Nytte endog i dette Studio habes af Antiquiteternes og Historiens Kundskab, deels at hand saaledes kand føre dem som Jura studere til Jurisprudentiæ rette Grund og Kilde. Hand havde og i Sinde i Fortalen dette videre at udføre og til hvert Capitel i Jurisprudentia at henviise, men sligt kunde ikke skee, efterdi Boghandleren hastede med Bogens Edition. Mand venter dog

at Editor ved anden Lejlighed saadant den lærde Verden meddeeler. Hvad om Hugonis Leynet og Skrifter anføres, er alt uddragen af Alegambe Bibliotheca Scriptorum S. J.

Engelland.

London

Alle de Skrifter som den berømte Sam. Clarke, D. D. late Rector of St. James, Westminster, paa Engelsk haver forfærdiget, haver mand samlet og udgøre de 4 fuldkomne Bind in Folio. I det første Bind forekommer Prædikener over adskillige Materier. Hr. D. Hoadley, nu værende Biskop til Winchester, haver forfærdiget Fortalen til denne Deel, og hosføyet Hr. Clarkes Leynets Beskrivelse, omstændig Underretning om hans Skrifter, og Raisonnement om hans Character. I den 2den Tome findes de Prædikener over allehaande Materier, hvilke hans Broder John Clarke, D. D. og Decanus haver udgivet, dernæst 18 som hand selv haver ført for Lyset, des foruden 15 om Guds Væsen og Egenheder, og den Christelige Religions Sandhed, hvilke

band efter Boyles Foundation haver holdet. Det 3die Volumen indeholder følgende: Paraphrasin over de 4 Evangelister med critiske Anmærkninger, 3 Skrifter om Omvendelse, Confirmation og Daaben: Forklaring over den Engelske Catechismus; Dodwells Brev om Siælens Udsødelighed, med Besvaring paa Hr. Collins Skrift om samme Materie, saa og Anmærkninger over Tolands Amynitor. I den 4de ere indførdte hans Skrifter om Tree=Enigheden, Strids Skrifter mod Leibnitz, et Brev til Hr. Hoadley om den Proportion som Gesvindighed og Kraft i Bevægelsen have til hinanden; til samme adskillige Breve om Frihed og Nødvendighed, med de paafuldte Besvaringer; Anmærkninger over et Philosophisk Skrift om Friheden.

Italien.

Benedig

Hos Boghandleren Albrizzi er at faae: M. Ant. Ferratii Epistolarum Libri 6. in quibus omnia fere, quæ in M. T. Ciceronis orationibus occurrunt, dubia polemicæ illustrantur. in 4to. pagg. 454. Autor var Canonicus ved Collegial=Kirken i Mantfelice og Præfectus studiorum

in seminario til Padua, paa Cardinal Barbarigo hans Ordre frev hand een Fort Commentarium over Ciceronis Orationer, hvilken hand i Seminarii Bibliothec henlagde, hvor den laae indtil 1729. da hans Ven Giacommetti samme bragte for Lyset. De 84 Breve som nu kommer for Dagen, ere et tilstrækkeligt Beviis paa Auctors grundige Erudition; Den første Deel deraf er alt 1699 kommen fra Pressen under den Titul: Epistolarum pars prior seu de Romana Republica selectæ quæstiones, fra hvilken Tid mand meget haver længtes efter denne anden Part. Mand finder udi samme een solid Critic, og omstændelig Oplysning om de Stæder i Historien som samme behøver. Besynderlig ere de Materier om Patriciis, om Borgemeisternes Chronologie, de Lege Agraria, Ælia, Fusia, Voconia &c. item om Marii og Syllæ Factioner, om Ciceronis Forviisning og andre saadanne Mærke værdigheder med Flid udforte. Skrivemaaden er indrettet som det anstaar een Bog der handler om den veltalende Cicero. Trykken er reentlig og net, og Registerne med Flid sammenskræve.

Søye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

51.

Den 18 Decembr. 1738.

DANNEMARK.

Kiøbenhavn.

Paa Colleg. Med. ere i dennellge holdde
ne følgende Disputatzer: Laurentius Foss, de Sybillis d. 15 Dec. Johannes Petri Mossin, de Majestate styli S. Scripturæ d. 17 Dec.

Slutning af Collegio Hunniano.

Den 3die Post udi Commissariernes Relation handlede i sær om forhen omtalte Collegii Direction og Inspection,

Ecc

item

item om de dertil besiddende Personer, om at udfinde baade beleyligt Samlings=Stæd for Collegio, saa og den beqvemmeligste Indretnings=Maade, og endelig at finde Fond til Commissionens Besolding og Underhold. 1. Angaaende Directionen, da, at ey saa nøttigt et Bærsk skulle drives tilbage ved U=eenighed om Præcedentze imellem de Evangeliske Herrer, blev foreslaget en veylende og Directio Ambulatoria at fores af bemeldte Potentater, og Collegia at kunde deeles udi 3de Classer; Hans Kongel. Majest. af Danmark skulle ansæes som Hoved og Herre for een, Hans Majest. af Sverrig for een, og Churfyrsten af Sachsen for den 3die Classe. De øvrige interesserende Fyrster og Herrer meentes at kunde fordeeles til benævnte 3de Classer, saaledes at ald Fortrins Strid kunde undgaaes; hvoraf bemeldte Classers høye Directores skulle da og, efter imellem sig gjorde Aftale, stiftes til paa nogen Tid at have General Inspection over det gandske Collegio, dog saaledes, at om noget af yderste Bigtighed kunde foresalde ved een af Claf-

Classerne, mand da skulle give de andre Classer deraf Communication, førend mand skred til nogen Resolution. Skulde der foresfalde noget Dubium, hvo af disse Classer første gang skulle føre Hoved-Directorium, holdtes for got at derom første gang blev loddet. 2. Og som det syntes at vilde være fornøden at en Decanus eller Præses blev udnævnt, som kunde have et slags dog indskrænket Myndighed og Direction over Collegium, saa foreslog mand, at alle 3de Classer skulle votere til saadan et Subjectum at udfinde, som tillige maatte være begavet og bekiendt af Lærdom, Fornuft og Moderation. De andre Collegii Lemmer kunde af enhver Herre, saa vidt det enhver efter Proportion eller Behag denomines og beskikkes, dog at for alle Ting blev paaseet, at Denominatus var saaledes qualificeret, at mand kunde være forsikkert at hand kunde præstere det, som med dette Collegio intenderedes. Men paa det mand om sligt kunde være desto meere forvisset, syntes fornødent at Candidatus, naar Collegii Indretning først var kommen i Stand, først

Skulle sistere sig til Samling med gandske Collegio, førend hand af sin Herre blev installeret. Collegæ skulle selv udsæe sig Adjunctum, saaledes som hand selv og det gandske Collegium dermed kunde være tient, paa det at, dersom nogen af Collegis Theologicis ved Døden skulle afgaae, saadan Adjunctus kunde da betræde den Afdødes Plads ved Collegio, om hand af samme ellers maatte dertil befindes døgtig. Collegarum Rang imellem sig betreffende, da kunde mand enten kaste Lod derom, eller tillegae dem Sæde og Sang efter deres Directorum og Principalers Høyhed, eller med Tiden efter Senium udi Collegio. Men naar nogen døde, kunde Successor træde udi den Afdødes Rang og Sæde. 3. Stædet angaaende hvor Collegium skulle sættes, da maatte sees efter, hvor der var frisk og sund Luft, hvor bequemme Huus-Bærelser kunde bekommes, hvor Levnets-Midler vare got Riøb, og hvor mand i vaalkommende Krigs-Tider kunde være sikke, og en hindres udi paaliggende Forretninger, ligeledes maatte saadant Stæd ligge

nogenledes beqvem i henseende til den Correspondence, som maatte føres både udi Tydskland og de Nordiske Riger. Endeligen for det 4de, betreffende Collegii Underhold, saa formodede mand, at, naar kun de høye udi dette saa nyttige Brev interesserede Herrer vilde give deres Samtykke til saadant et Collegii Indretning, saa kunde vel og dertil udfindes de behøvende Omkostninger, saaledes at enhver Collega Theologus kunde nyde til aarlig Besolding 1000 à 1200 Rigsdaler, hvoraf hand tillige skulle holde sig en Adjunctum og en Amanuensem; Derforuden maatte sees derhen, at Collegium kunde forsynes med et godt Bibliothek, og et Bogtrykkerie, saa og Collegis forskaffes frie Huus-Bærelser: Til hvilke samtlige Udgifter at bestride, enhver af bemeldte høye Herrer à l'avenant maatte contribuere, eller til Collegium henlegge saadanne Capitalier eller Land-Gods, at Revenuerne deraf kunde strekke til Brevets Underhold. Hans Durchleuehtighed Hertugen af Gotha forhaabede, at hvad videre, som kunde være at erindre, enten til dette

Udelige Bærk at fremme, eller til at hæ= alle Difficultæter og Hindringer, kun= ge best overvejes og remederes, dersom det maatte behage samtlige høye Inte= resserende at udnævne en visse Tid og Stæd, hvor enhver kunde sende sine De= puterede, for derom videre at delibere= re og at slutte. Til hvilken Ende Hans Majest. af Hertugen blev anmodet, at vilde naadigst være behjælpelig til at see saa Christelig et Bærk befordret. Dette var da omtrent Indholden af de Danske Theologi deres Relation til Hans Ma= jestæt, af hvilke foransførte Særskelige Proposition blev anseet, som et til Guds Æres Befordring og den sande Kirkes største Gavn sigtende Bærk, og des Aarsag af dennem i ald Underdanighed re= commenderet. Commissariernes Rela= tion var dateret den 12 Julii 1670. og med samme endes videre Underretning om denne merkværdige Handling.

Indiskland.

Berlin.

I Rüdigers Boglade selges følgende Bog: Lehr-reiche Nachrichten für einen Rei=

Reisenden in verschiedene Europæische Staaten, in welchen merkwürdige und ungedruckte Gedencf-Schriften zur Erläuterung der Historie jehziger Zeit, nebst dienlichen Anmerkungen über die Handlung und Historie jehzer Zeit, auch nöthige Land-Charten befindlich sind.

Weimar.

Her er nyelig udgiven: Commentatio epistolica iuris ecclesiastici, in Matth. V. 32. de justis divortiorum caussis, ad Virum Prænobilissimum, Juris peritissimum atqve amplissimum Jo. Melch. Ludicum, Ser. Duc. Saxo-Vinar. a secretioribus status publicæ rei que bellicæ epistolis, perscripta a M. Laur. Reinhardo, Eccles. Vinar. & in ill. Gymn. theol. hist. & Moral. doctore publico, 4. Forfatteren beskriver da Egtestanden, og deraf slutter, at alt hvad som strider mod Egteskabets rette Djemeed og Henseende, kunde agtes for gyldige Aarsager til Egteskabets Oplosning. Saadanne Aarsager opregner Auctor 12 i Tallet, neml: 1) Forsætlig Horerie, 2) Modtvillig Fraffillelse. 3) Naar en Egteskalle stræber den anden efter Livet. 4) Ulovlig og us

sømmelig Opførsel. 5) Naar Sodomite-
rie begaaes og den skyldige dog beholder
Livet. 6) Naar en af Deelene bliver u-
ærlig. 7. Naar den eene modtvilligen
negter at efterkomme Egteskabs Bligt,
8) Naar nogen med Forsæt gjør sig u-
frugtbar. 9) Naar den eene med smits-
som Syge er befængt. 10) Naturlig U-
dygtighed til Egteskab. 11) Naar nogen
er tvungen til Egteskab. 12) Naar den
eene for begangen Forseelse Landet for-
vises. Ved hver af disse Aarsager anfø-
rer Forfatteren de Auctores, som sam-
me for rette og gyldige have angivet.

Nordhausen.

Her er fra Trykken udkommen: De-
cas Casuum Clinico-Medicorum, ex pro-
pria praxi enatorum, cura ac diligentia
debita observatorum, collectorum &
nunc ad publicam rei Medicæ utilitatem
editorum a Doctore quodam Medico cir-
ca Hercyniæ sylvas habitante. in 8vo.
7½ Ark. Aarsagen hvorfor Auctor ikke
har meldet sit Navn, har hand vel ikke
manglet; I Fortalen forklarer hand vidt-
løstlig, hvad til dette Skrift at forfatte
haver givet Anledning. Og da alle de

lærdeste Medici eenstemmig vidner, at, Pathologien, Semiotica, methodus medendi, materia medica og Praxis Clinica paa ingen Maade klarere oplyses eller mere stadfæstes end ved medicinske Observationer, som ordentlig ere indrettede, samt vel og accurat beskrevne, saa lover hand, om Verket skulde finde Bifald og Liebhabere, samme til Leipziger Messe hver Paaske og Mikkels-Dag herefter at continuere. Denne første Decas indbefatter de Svagheder, som af de fleste nyere Medicis henføres til Spasmodicos & Spasmodico-convulsivos morbos. Om endskjønt Auctor ikke af Theorien melder noget vidtløftigt om disse Sygdommers Aarsager og Phænomenis, saa forsømmer hand dog ikke paa adskillige Steder noget derom at melde. Hand er hellere occuperet med at beskrive omstændelig Sygdommens Begyndelse og Fremgang, samt de derved forekommende Omstændigheder, saa og hvad Dag fra Dag de forordnede Medicamenter have virket. Derforuden viser hand og Patienternes Alder, Køn, Temperament, Leve-maade, sædvanlige Diæt, Le-

gemets og Aarernes Tilstand, om de Syge have været Bloodrige, og hvad Farve de have haft i Ansigtet. Fremdeles om Pulsen, Kræfterne, Kulde, Heede eller tempereret Varme, om Patienten er alet af syge eller sunde Forældre, om han haver nogen Arve-Syge, hvad Sygdom han næst tilforne har været syg af, om foruden nærværende Sygdom anden Uafselighed fornemmes etc. hvorved og dies critici i agt tages. Auctors Billie er ikke at opfylde disse Samlinger med bare saadanne Ting, som ere rare, forunderlige og uhorste, hvilket i praxi medica ikke kunde være til Nytte, men helere alleene at recensere nyttige Casus, som ham forekommer, dog at derved en beqvem Orden tages i Agt. Naar dette Bælk fortsættes, skal paginæ i Orden følge paa disse, og gode fuldkomne Register annecteres.

Nederlandene.

Amsterdam.

Man seer her nylig udkomien en Bog med Titul: Libanii Sophistæ Epistolæ, quos nunc primum maximam partem e

variis codicibus, manu exaratis, edidit, latinè convertit & notis illustravit Johannes Christophorus Wolfius. Accedunt in calce ejusdem Libanii Epistolæ à Francisco Zambicario latinæ conversæ & Cracoviæ primum editæ, heic autem integra propemodum centuria ex MS. auctæ.

Til denne Bogs Berømmelse kand ikke noget større siges, end at Hr. Wolf har været dens Editor. Hand-haver taget sig den Umage i Fortalen at proponere 4 Ting, som hand meener Læseren at kunde være nyttige. (1) Giver hand en recit om dem, som før hannem have giort sig Umage om disse Epistler enten at udgive eller illustrere. (2) Taler hand om dem, som havde haft dette samme Forsæt; men enten ved Døden eller andre Forretninger samme ikke have kundet fuldbyrde. (3) Opregner hand dem, som til denne Edition have været ham behjelpelige, blant hvilke hand først nævner Franciscum Zambicarium af Bononien, som først haver vovet sig ved disse Libanii Breve, og af dennem udgivet 400 og nogle, hvis Titul er denne: Libanii, græci Declamatoris disertissimi, beati Joh-

han-

hannis Chrysoftomi Præceptoris, epistolæ, cum adjectis Johannis Sommerfelt argumentis, & emendatione & castigatione clarissimis. Endskönt hverken Maréstallet naar Bogen er udkommen, eller Stedet hvor den er trykt, meldes, saa kand dog af Dedicationen begge Deele sluttas, neml: Dedicationen er skreven i Cracov 1504, X Kal. Aprill. af en ved Navn Sommerfelt, som i bemelte Fortale siger, at hand af en Boghandler i Cracov navnlig Joannes Clymes, dertil havde faaet Exemplar, og synes det, at bemelte Bog paa samme Boghandlers Bekostning er bleven trykt. Dernæst haver Hr. Wolf betjent sig af Aldi Manutii edition og andre flere, saa at mand i denne Edition foresinder 1600 Epistler, af hvilke tilforn illun saa vare bekiendte. Til disse blive endnu adskillige annecterede, som Zambicarius paa Latinsk af det Ambrosianske Manuscript haver ladet udkomme. Denne Samling kand vente de Lærdes approbation, helst da J. A. Fabricius samme tilstreffelig haver recommenderet Bibl. Gr. L. VII. pag. 411. Sunt plenæ Attici salis ac leporis, atq; acuta bre-

brevitate non minus quam eruditis pulcrisq; sententiis se commendant. Hr. Wolffens critique over disse Epistler er værd at observere, siden af samme Kirkes Tilstand paa de Tider kand faae en god Oplysning, og desforuden mange merkværdige Ting ved denne Lejlighed communiceres.

Lynden

Her er nyelig (endskjønt paa Titlen staaer 1737) udkommen følgende Tractat: Specilegium Observationum historico geographicarum, de Bosnia Regno, Hungari quondam juris, occasione armorum Cæsareorum hoc anno 1737 in Bosniam motorum. in 4to 20 Ark. Efterat Forfatteren først haver talet om Anledning til denne Krig imellem den Romerske Kæyser og Tærkerne, saa viises, at hans Forsæt alleene er, at viise, hvorfor Kongeriget Bosnien allerførst fiendtlig blev angreben. Derfor bemøer hand sig at bevise, at Kæyseren det haver gjort deels fordi hand havde Arve-Rettighed til dette Rige, som det der var taget fra den Ungeriske Crone, deels

deels for Landets naturlige Situation. Ved Udgangen af det 11 Seculo haver Ladislaus lagt Grundvold til de Ungerske Kongers Ret paa Dalmatien, Croatien, Bosnien og omliggende Lande, deels ved sin Systers Foræring, deels ved sit Giftermaal med Cresimiri Daatter, hvorved hand kom i Svogerskab med Zwinimero. Denne Rettighed blev i det 14 Seculo, da Carolus og Ludovicus af Anjou undertvang de Konger og Herzer som besadde, Dalmatien, Croatien, Sclavonien, Bosnien, Servien og Bulgarien, saaledes bekræftet, at siden den Tid alle Konger af Ungarn i deres Titter have ført disse Landes Navne. Heraf tager Autor Anledning at handle om disse Landes ældste Indbyggere, om deres Regierings-Form, om deres nexu clientelari med Ungarn, om hvorledes de ere komne under det Østerrigiske Huus, og endelig om de merkværdigste Stats-Forandringer, som i Bosnien ere forefaldne, hvorledes det er skilt fra Ungarn, og hvad imidlertid er passeret. Hvad Fordeel det var for det Østerrigiske Huus, om

om det kunde faae Bosnien igien, bestaaer endeel derudi, at deres egne Lande derved kunde have Ryggen sikker, endeel udi Landets egen Bestaaffenhed og Herlighed; Derpaa beskrives Bosniens Situation, Grændser, Bestaaffenhed, Indbyggere, og viises hvad Fordeel af enhver i sær kunde ventes. Dette Skrift kand ventelig læses med stor Fornøielse, siden det allebegne vidner om Autors store Beslæsenhed i de Ungeriske Historier.

Frankerige.

Paris

For nogen Tid siden er udkommen: *Traité de la veritable Religion, contre les Athees, les Deistes, les Payens, les Juifs, les Mahometans, & toutes les faulx Religions.* in 12. 5 Voll. Bogen er afdeelt i 4 Parter. Den første er skreven imod dem, som ikke erkiende GUD, mod hvilke meget klarligen og aldeles uimodsigeligen bevises, at en GUD er til. I den anden viser hand imod Deisterne den naturlige Guds Kundskabs rette Fun-

Fundamenter, saa og at alle Mennesker ere forbundne at ære og dyrke det højeste Væsen. I den 3die udfører hand atter imod Deisterne, at en Aabenbaring er til; og at samme er sand, ret, og Guddommelig; At denne Christelige Religion (som kom i stæden for den rette Jødiske, som de havde afskaffet) er den rette og sande, men derimod den Hedniske og Tyrkiske ere falske. Endelig i den 4de Deel bemøyer hand sig at bevise, det den sande Christelige Lærdom ikkun findes i den Catholske Kirke. Hr. de St. Aubin, som haver approberet Bogen, forsikrer, at den frem for andre af saadan Art, er tydelig, ordentlig og paa en meget persvasiv Maade befatter mange deels nye Beviser paa Sandhed, for Bantroen der ved at overvinde og beskiæmme. Auctor til dette Verk er l'Abbé de la Chambre, en ung Doctor i Sorbonne, en meget fornuftig Mand. Hand haver alt 1736 signaliseret sig ved et Skrift imod Janse- nisterne, hvorudi hand toog sig fore af Grunden at randsage og examinere den heele Sag.

Søye Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

52.

Den 24 Decembr. 1738.

Indskland.
Hamborg.

Her er nyelig udkommen: Wilhelm
Sherlocks, ordentlichen Caplans
Sr. Groß-Brittann. Majestät, und De-
chants von St. Paul, Buch von der Vor-
sehung Gottes, mit besonderm Gleisse
ins Teutsche übersetzt, und mit einer
Vorrede Hrn. Johan Lorenz Mosheims,
Abtens von Marienthal, versehen. Den
beröimte Hr. Mosheim søger i sin Fortale
paa en eftertrykkelig Maade forud tek

Eff

at

at præparere Læseren til med Nytte at læse denne fortreffelige Bog. Hand henvører os da først til den reene og sunde Fornuft, og viser hvorledes samme strax leeder os til denne hellige Sandhed: at een aldviss Guld er til, som regierer, opholder og ordinerer alle Ting; Hand sætter det som en uimodsigelig Sandhed, at ingen Kand forestille sig Guld at være uendelig, viis, mægtig og retfærdig, og dog derhos troe, at hand er øresløs; Hand viser hvor høyligen de have faret vild, som have formeent, at mand med Fornuften i denne Sag ingensteds kunde komme, derimod lærer hand af Fornuften at giøre saadanne Slutninger, som fører os baade paa denne og andre vigtige Sandheder. Siden besvarer hand adskillige Obiectioner, som imod denne Sandhed plejer at formieres. Nogle sige: at alle de prægtige Forestillinger vi giøre os om Gulds Forsyn, henfalde af sig selv, naar mand ikkun betragter Verden og den store Uorden og Forvirrelse, som derudi befindes. Vel tilstaae de, at Fornuften for sig selv, naar mand alleene med den raadfører sig,

fig, giver os nogen Tanke om Guds Forsyn, men synes igten at negte samme, naar den holder Guds Forsyn og Verdens underlige Tilstand imod hinanden, efterdi den umuelig kand riime disse tilsammen. Disse Objectioner blive af Hr. Mosheim paa en meget fornuftig Maade tilstrekkeligen besvarede. Hand siger derfor: naar mand forekaster at Fornuften, naar den betragter Verdens Tilstand, deraf drager saadanne Slutninger, ved hvilke Guds Forsyn negtes; da kalder og holder de det for en sund Fornuft, som aldeles ikke er andet end vores egen Uformuenhed og Tilbøjelighed til at meene og tænke det verdste. Vi have vant os til at kalde alt det Fornuft, som os indfalder eller ved Tanker forestilles, enten det er got eller ont, derfor ansee vi og de Tanker, som Overbevisninger af den sunde Fornuft, hvilke dog ikke ere andet end Beviis paa vor Strøbelighed. Vi plejer at sige: det er Fornuften imod, saa snart vi ikke fatte noget med alle sine Omstændigheder; da vi med største Billighed burde sige: Vores Fornuft er ikke tilstrækkelig til at

opløse alle herved forekommende Vanskeligheder. Saaledes gaaer det og med nærværende Lærdom. Det heder: Fornuften siger at ingen Forsyn er til; da dog denne Talemaade ikke siger andet end at vi ere ubittige. Vi see den allermindste Deel af Guds Regiering, og deraf ville vi dømme om det øvrige, som Vi dog hverken see eller fatte. Det er en stor Daarlighed at ville ligne Guds og Menneskens Regiering med hinanden, thi vi befinder, at de i mange Ting ikke komme overeens, og deraf slutte vi daarligen, at Guds Forsyn med rette kand negtes. I almindelighed bruges den Tale-Maade: Fornuften kand ikke finde sig i Guds Forsyn, da det burde hede: Fornuften giver os herlig Beviis om Guds Forsyn; men efterdi vi ikke følge den sunde Fornuft, men lade os af vrangne Meeninger forleede, er det ikke at undre, om denne Lærdom forekommer os noget mørk og vanskelig. Det som i Fortalen er foreslået bliver i Bogen selv vidtløftigere afhandlet, og derhos meget grundig vust hvorlet om imellem Fornuften og Guds aabenbarede Ord kand være Overeensstemt

stemmelse, saa og hvor nyttige Fornuftens rette Slutninger ere.

Görlis.

Den for sin Flid og Lærdom berømt, og ved dette Gymnasio velmeriterede Rector, Mag. Frid. Chr. Baumeister, haver nyelig ved Trykken publiceret en Bog af følgende Titul: Philosophia recens controversa, s. Definitiones, Theoremata & Quæstiones, nostra ætate in dubium vocatæ. &c. Lips. & Görl. i Alphab. in 8vo. Dette Skrifts første Deel indeholder de i den Wolffianste Philosophies Logica, Ontologie eller Metaphysica, Cosmologie, Psychologie, Theologia naturali, og Sædernes Lærdom forekommende Definitioner, som paa hvilkke det fornemmelig kommer an. Samme ere vel tilforne, under den Titul: Philosophia definitiva, komne for Lyset, men fremstilles nu her meere fuldkomne end tilforne, tillige med adskillige nyttige Anmerkninger. Som anden Deel af denne Bog kand mand ansee de Theoremata og Positiones, som af alle Deele i den nyere Philosophie ere uddragne, disse tiene til at forestille den studerende Ung-

dom i et kort Compendio den heele Philosophie, og at enhver saaledes om samme kand giøre sig en sand og retskaffen Forestilling. Derforuden ere samme Theoremata og Propositioner saaledes indrettede, at den studerende Ungdom kand bruge samme pro materia disputandi, naar de derudi sig vilde exercere, thi derved habiliteres de til rettelig at demonstrere, heldst naar de forud vide og forstaa Definitionerne, og dernæst til Dvælse daglig foretage sig et eller andet Theorema med Flid at examinere. Til disse tvende Deele føyes som et Appendix eller 3die Deel 6 Latinske Breve, hvorudi, foruden den nette og muntre Skrive-Maade, Ingenium og Judicium synes at stride om Preferencen. I disse Breve giver (den saa kaldede) Dubitantius sin Ven Alethæo sine upartiske Tanker tilkiende, om den nyere Philosophies Forfatning, Oprindelse, Hendelser, Forsægtere og Forsølgere, om den Misbrug, som ved denne Anledning hos en og anden havde indsneget sig, besynderlig om Ord-strid eller Logomachie, formedelst een ikke ret havde fattet den andes Mee-

ning,

ning, hvilket hand, med andet som der-
 til hører, forebringer saa beskedentlig
 og forsigtig, at ikke end de, som ere af
 anden Meening, synes at kunde fortør-
 nes over dette hans Foretagende. Til
 Exempel derpaa kand tiene Fortællingen
 om en Dron, som findes pag. 317. hvor
 Ratio, under et kydss Fruentimmers Ges-
 stalt, forefindes at omfavne Hr. W . . .
 og med disse Ord tiltale ham. Grates
 tibi ago, quod me jacentem, humi &
 squallore situque obsitam erigere, tuaque
 pertinaci & improba diligentia meam
 mihi pristinam dignitatem pristinumque
 decus restituere perbenigne volueris.
 Nonne Scholastici? nonne Cartesiani?
 nonne alii, servitute philosophandi turpi-
 ter detenti, gravius sub jugo ingemisce-
 bant? Nonne quidquid apud ipsos lucis
 internitebat, effusa caligine extingveba-
 tur? - - - Per te splendor, quo enite-
 sco, redditus mihi est, tuoque ministerio
 hanc meam sedem, cujus nitor & magni-
 ficentia præstringit, credo, oculos, vindi-
 catam mihi video. Tibi denique debeo,
 quod magnificum hoc meum templum,
 non pulcherrime modo laqueatum auro,

sed parietibus totis lamina inauratum
inhabitem, totumq; teneam &c.

Wittenberg

Hr. Christ. Gottlieb Clug, SS. Theol.
Doctor, og Archidiaconus her paa Stæ-
den, haver paa 21 Ark in 4to her ladet
trykke: Singularia Theologiæ Carpovia-
næ in Loco de Creatione, candide eruta
& amice discussa, interseruntur subin-
de sententiæ Philosophiæ Wolffianæ &
examinantur. Fortalens Indhold er
fortelig denne: At Philosophien i og for
sig selv ingenlunde bør forkastes, meget
mindre en Theologiæ Studiosus hindres
samme at lære, alleene at derved bru-
ges ald Barsomhed og Forsigtighed, Thi
naar Philosophien vrangelig læres, er
den en Pest for Religionen, hvorfor
(som hand siger) de Christnes Narvæn-
genhed og Agtsomhed bør tiltage ved
Philosophiens Tilvært. Dernæst appli-
cerer Autor dette paa den Wolffiske Phi-
losophie, hvis Nytte i Theologien hand
holder ikke for at være saa stor, som
den almindeligen foregives, ja at endog
i samme Lærdom findes (efter hans For-
me

meening) saadanne Ting, som stride imod Theologien og den Hellig. Skrift.

Det 1ste Singulare da, som hand i M. Carpovs Theologie i den Articulom Skabningen taxerer, er: at Skabelsen af hannem paa en særdeeles Maade (pag. 1 - 8) beskrives at være een Stierning, hvorved et Ensprivativum virkelig bliver til noget.

Det 2det, at det nihilum, hvoraf den heele Verden er skabt, med usædvanlig Talemaade kaldes privativum (pag. 9-39)

Det 3die er det ham besynderligt, at hand negter, at ved de Moisis Ord: GUD sagde vorde &c. forstaaes (saa at sigge) en egentlig Guds Tale. (pag. 40-49)

Det 4de, at i bemeldte Theologie den Controvers: Om den Kraft at skabe, et blot Menneske kand meddeeles, paa en besynderlig Maade er udført. (pag. 49-94)

Det 5te, at Carpov ligeledes paa en særdeeles Methode har afhandlet det længe omtvistede Spørgsmaal: Om Gud

kunde have skabt Verden af Evighed,
(pag. 94 - 139)

Endelig til Slutning indstiller D. Klug
til alle forstandige og oprigtige Theo-
logos, at dømme om disse i M. Car-
povs Philosophie befundne Singularia
fortiene at roses, eller at lastes. (pag.
139 - 152)

Halle

Her er at bekomme i Bogladerne: D.
Joach. Langens, Fac. Theol. Hall. Sen.
Prophetisches Licht und Recht, oder rich-
tige und erbauliche Erklärung der Pro-
pheten: Darinn nach dem Grundtext,
aus eigener Betrachtung, unter andern
Materien, vornehmlich die Weissagun-
gen von Christi Person, Mittler-Amnit
und Reiche abgehandelt sind: Und zwar
die vom Reiche Christi also, wie dasselbe
nach der schon geschehenen Gründung
und Ausarbeitung, in der letzten Zeit un-
ter allen Völkern zu ihrer Bekehrung, und
Berherrlichung des Namens Gottes,
noch vielmehr wird erweitert werden.
Mit einer Einleitung in die Offenbarung
Johannis, zum Hermeneutischen Schlüs-
sel, in die schweresten Stellen der Psal-
men

men Davids und der Propheten, mit einem Anhang von der allgemeynen Gnade in Christo. fol. 15 Alph. 18 Ark. Autor slutter hermed sit Bibleske Arbejde, som hand for 12 Aar siden begyndte paa; Iblandt Hielpemidler af hvilke hand ved dette Skrift at forfærdige haver betient sig, sætter hand fornemmelig stor Priis paa den daglige Øvelse i den Hells Skrift, saavelsom Grundsyrogenes accurate Kundskab, samt egen flittig Estertanke og Meditation. Af disse Midler siger hand sig at have haft langt større Nytte end af alle Commentarier. Hand haver anvendt ald Gliid at træffe Skriftens egentlige Meeaning, dog mueligt ikke efter alles Smag. Siden hos Propheterne adskillige Stæder forekomme, som hand meener at sigte til den Christelige Kirkes sidste Tider, saa haver hand i Fortalen vidtløftig og omsiændeligen handlet om bedre Tiders Forhaabning. Efterdi Autor endnu finder sig i Kræfter til videre Meditation, lover hand endnu et Skrift, som skal kaldes: Gloria Christi & Christianismi apocalyp-tico-prophetica & anti Sociniana, som i
 det

det mindste vil blive 15 Alph. Derefter agter hand til Huus = Fædres Nytte at uddrage et kort Udtog af sit Bibelſke Verk.

I Colln

er en Bog trykt under den Titel: *Novus rei literariæ Ordinis S. Benedicti Conſpectus, opus elucubratione digniſſimum, ad perfectam Hiſtoriæ Benedictinæ cognitionem ſumme neceſſarium, &c.* in Fol. Endſkøndt Forfatteren til dette Verk, ſom ikke uden Aarsag meentes at være P. Herrgott, ſamme til Trykken næſten haver færdiget, og ikke haver Mangel paa den dertil hørende Forraad, ſaa haver hand dog, efter endeel lærde Benners Raad, forud villet foreſtille den lærde Verden, beſynderlig ſine Ordens-Brodre, hvad af dette hans Arbejde kand forventes. Skriftet ſkal beſtaae af 2 Deele; Den første, ſom tracterer generalia, foreſtiller i 6 Capitler hvad ſom Merkværdigt viides om Benedictiner-Ordenens Opkomſt, Tilværet og Aftagelſe, om dends Reſtitution og nærværende Tilſtand, hvorledes Eruditionen i ſamme

me Orden i de sidste 13 Hundrede Aar har været bestaaen. Om Benedictiner-Klosterne i Italien, Engelland, Frankrig, Tydskland, Spanien, &c. som ved Lærdom ere blevne bekiendte; om berømte Mænd, som have deres Lærdom Benedictinernes Skoler at takke; om de Belyndere, som paa adskillige Stæder have i denne Orden befordret Studia; om deres Bibliotheqver, Archiver, og sammes Forstandere; og endelig om Benedictinernes Rejser til Lærdoms Fremmelse. Den 2den Deel, som indeholder Specialia, skal bestaae af 3 Bøger: I den første handles om Kunster og Videnskaber hos Benedictinerne, og gives saaledes Efterretning om, hvad de have præsteret i Theologien, Jure Civ. & Can., Medicinen, Philosophien og Mathematiquen, i den geistlige, verdslige og deres Ordens Historie, i Critiquen, Antiquiteterne, Re Diplomatica og andre Videnskaber. Den 2den Bog indeholder de berømteste Benedictiners Levens-Beskrivelse, saasom Benedicti (hvorefter findes hans Regel med Commentarier

tarier over) Bedæ, Rhabani Mauri, Lan-
 franci, Anselmi, Wilibaldi, Petri Dia-
 conii, Odonis, Herueris, Eucherii, Ber-
 nardi, Engelberti, Adami Eston, Jo.
 Reuchlini, Jo. Trithemii, Jo. de Marre,
 Gilb. Genebrardi, Jo. Burchardi, Oderi-
 sii, Jo. Feckenani, Placidi Vigellii, Be-
 ned. Hæsteni, Constantini Caietani,
 Clem. Regnerii, Angeli de Nuce, Joa-
 chimi Abbatis Fischingensis, Car. Bul-
 teau, Franc. Delfeau, Ignatii Clavenau,
 Oderisii Mariæ a Chio, Bened. Bacchini,
 Caroli Petey de l'Hostellerii, Gabr. Bu-
 celini, Pauli Rabuffon, Magni Prioris
 Cluniacensis, Matth. Petitdidier, Lud.
 Badenstuber, Franc. Schmier, Thom.
 Aquin, Erhard, Bern. Pez. Det findes
 og her Esterretning, om den Contro-
 vers angaaende Autor til den Bog: om
 Christi Estersølgelse. Desforuden op-
 regnes og adskillige Qvindes Personer,
 som ved Lærdom og Skrifter ere bleve
 bekiendte. Til den 3die Bog henføres
 Benedictinernes Skrifter, hvorfra den
 og kaldes Bibliotheca Benedictina histo-
 rico-critico-realis. Det første Capitel
 hand

handler om de af Benedictinerne udgivne Theologiske Bøger, Bibler, Commentarier, Patribus og andre Kirke-Skrivbentere, om Benedictinernes Skrifter, som henhøre til den scholastiske, polemiske, moralske, ascetiske og mystiske Theologie, om deres Homilier og andre Bøger. Det 2det Capitel opregner dem som have samlet og udgivet Buller, jus Canon. og Concilia, forsværet Pabens Myndighed, &c. Det 3die Cap. anfører dem, som have tracteret Medicin, Philosophie eller Mathematic. Det 4de Cap. ere samlede de, som enten i Historien i Almindelighed, eller i een og anden af dends Parter, s. E. Chronol. Geogr. Geneal. numism. eller literaria have gjort sig meriterede. De 2de sidste Capitler handler om de Benedictiner, som i nogen anden Videnskab er bleven berømt. Det heele Opus bliver 10 til 11 Alph. stærk.

Regensburg

Som det siges, skal være udkommen:
Constantini Viridici Geschichte des vor-
gen Secvli, wobey die Staats-Fehler
der damahls herschenden Regenten und
Staats-

Staats = Ministern bescheidenlich entdeckt, und dadurch den heutigen Staats = Angelegenheiten ein desto helleres Licht gegeben wird.

Frankrige.

Paris

Abten Olivet haver taget sig fore at udføre det Forslag, som tilforne Boileau, og efter hannem l'Abbé Castel le S. Pierre haver gjort til det Franske Academie, neml. Sproget til Beste over de stærkeste Scribentere at forfatte Critiske og Grammaticalske Anmerkninger. For det første har hand da i et Skrift paa 200 Sider in 12. giennemgaaet Racines Tragædier, og føyet Critiqverne derhos, hvilke efter hans Meening af Racine og Regnier Desmarais ere gjorde over den Dedication, som Perrault haver sat for ved Dictionaire de l'Academie 1694. Dertil haver hand føyet et Brev, som hand selv til Præsidenten Bouchiere haver skrevet, om Franske Vers baade de som med Riim, og de som uden Riim ere forfattede.

